SZÉPVIZI BALÁS BÉLA

KÁNAÁN PUSZTULÁSA

ÓKORI REGÉNY

I. KÖTET

NEMZETI IRODALMI ÉS NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA
BUDAPEST 1921

SZIRIA

és
a szomszéd
országok.

1: 10.000000.

Jelmagy.

Azsidók útja
Egyiptomból
KÁNÁNBA.

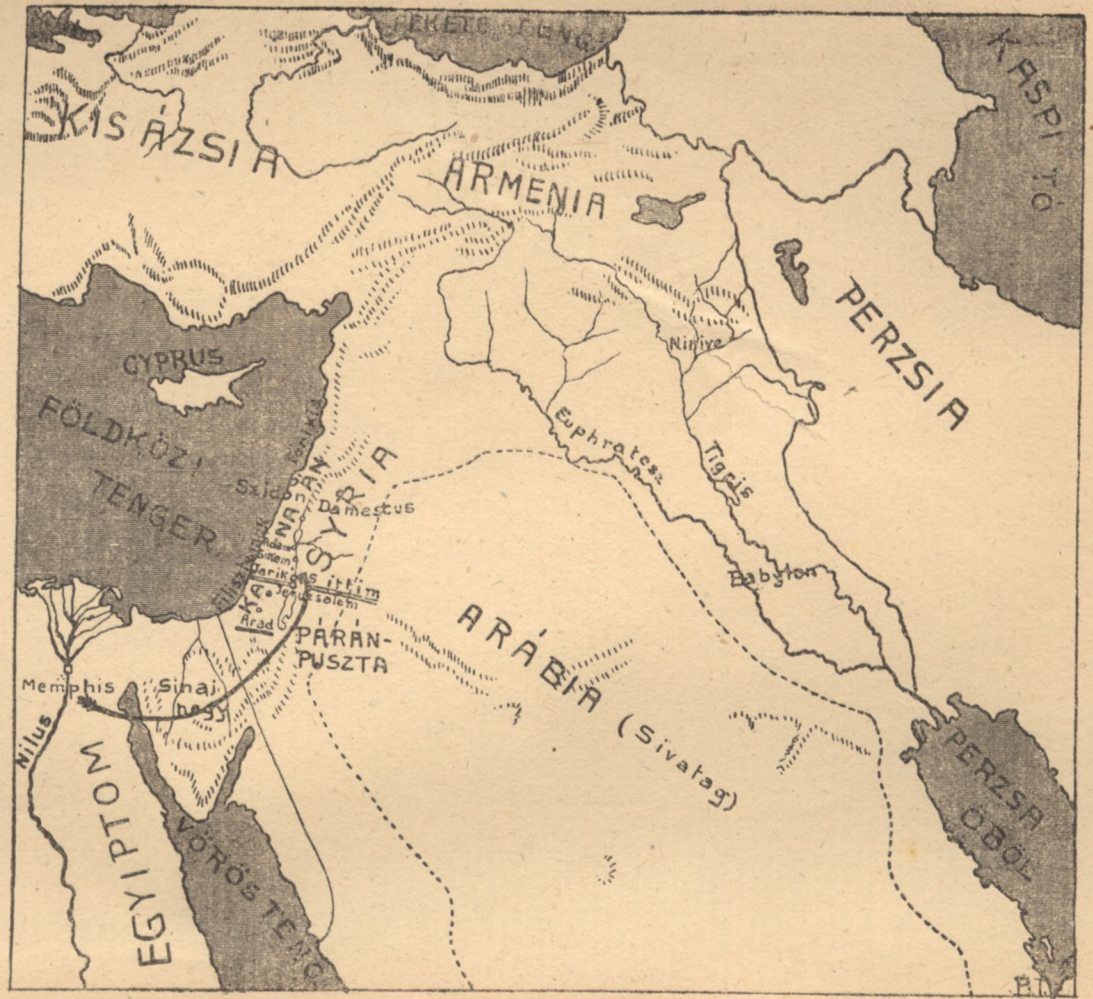

I/1389

KÁNAÁN PUSZTULÁSA

ÓKORI REGÉNY

IRTA:
SZÉPVIZI BALÁS BÉLA

CSIKSZEREDAI R. K. GIMNÁZIUM
tanári könyvtára
C 95
csoport C. szám 764

I. KÖTET

101389
1412

KIADJA
A NEMZETI IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, 1921

Minden jog fenntartva.

PALLAS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMDÁJA BUDAPESTEN.

I. RÉSZ

A CSENDES MUNKA

FIGYELMEZTETÉS! A szövegben előforduló zárjeles számok a kötet végén szedett „Jegyzetek *Kánaán pusztulása* I. részéhez" c. fejezetben olyan magyarázatokra utalnak, melyeket az olvasó okvetlen kisérjen figyelemmel. E nélkül a történelmi percipiálás tökéletlen s az összhatás harmóniája hiányos marad.

TARTALOM

		Oldal
I.	A rosszkedvü nagyúr	7
II.	Búfelejtő	13
III.	A zoltáni széken	18
IV.	Az Isten népet választ	25
V.	Nemzeti vallás	33
VI.	Envérével verem meg!	43
VII.	Szól bennem az Isten!	52
VIII.	Elkészült Világizrael terve	59
IX.	A zsidók ajándékokat visznek Kánaánba	68
X.	Ráháb	78
XI.	„ . . . Hogy hosszúéletü lehess a földön!“	86
XII.	Az önfeláldozó zsidó	97
XIII.	Szebb az élet, mint az álom	108
XIV.	„Egymást meg ne csaljátok!“	113
XV.	Gerle	123
XVI.	Országvesztő szerelem	131
XVII.	Jehováért mindent fel kell áldozni, csak Jehovát nem	141
XVIII.	A honfoglalás	151
XIX.	A sajtolók	159
XX.	A mámoros város	168
XXI.	Egyenlőség	177
XXII.	A sors pecsétje	182
XXIII.	Vérvád	192
XXIV.	Aki egy szép asszony mellett bölcs tud lenni	204

I.

A ROSSZKEDVŰ NAGYÚR.

Hárman ültek a kis elefántcsontteremben. Kanáneus, Arad királya,[1]) Szilla, kis finomtestű és még finomabb lelkű felesége s a hindu költő, Azdrahábel.[2])

Mindahárman fehérselyem köntösben voltak; rojtok, himzés, övek, csattok és zsinórok nélkül. Kanáneus és Szilla felséges voltát csak a fejükre húzatott hüvelykujjnyi széles aranyabroncs jelezte, míg Azdrahábelnek fehér selyem szalaggal volt a homloka is átkötve.

Szép ember volt mindaházom. Kanáneus igazi királyi alak. Hatalmas termet, nemes arányok és formának, színnek finomsága. Olyan arca volt, mintha minden vonást művészi gonddal csiszolt volna rajta a Teremtő. Nagy, tiszta, nyugodt szemei tengerszemhez hasonlítottak, melynek vize sötét, de csillagok fénye ragyog ki belőle. Orra, szája finom metszésü, tökéletes mintáju, haja és szakálla pedig, melyet ápolói naponta a homokórának háromszor való megfordítása alatt szednek csigákba és más rajzok szerinti művészi mintákba, dús, fekete és oly finomszálu, mint a selyem. Arca leányosan finom, gyengén piros és jóságosan nyugodt.

Most is nyugodt, sőt szeretetteljes mosoly is húzódik meg ajkai sarkában, pedig nagy, mosott porcellán tisztaságú szemei kezdenek ijedt merevséggel csüngeni a feleségén.

Az asszony, a királyné eleven porcellánszobor. Minden fehér rajta, csupán hajának lehelletszerü szőkesége, a rajta levő aranypánt és szemének lenvirágszine

hint reá egy kis tarkaságot. Arca, teste sovány, törékeny és olyan finom, mint a rózsaszirom. Arca elmerült. Látszik, hogy nem ezen a világon van, bár tekintete a költőre tapad.

A hindu költő magábamélyedt, komoly férfiú. Szemei úgy lobognak, mint a sötét, viharos éjben a fáklya. Kis, selymes fekete bajusza alatt, az ajkai meg-megremegnek, mintha vérvörös húsa alatt szivének húrjai rezegnének. Karcsu alakja imbolyog.

Szaval. Egyik költeményét szavalja, melynek eddig Szilla volt a hallgatója, de amelyet most, kérésére unalmában királyi ura is meghallgatott. Mert únta magát Kanáneus, halálosan únta magát. A költő szavalata tetszett, szivét melegséggel töltötte el, de amint feleségére fordította tekintetét, oly lobot vetett a szeme, hogy Szilla, mint villámtól sújtott, hullt le a tigrisbőr kerevetre. Levágta a rettentő erejű tekintet. Mint egy sebzett galamb, úgy vergődött. Nem mert ura felé fordulni, hogy megkérdezze nyilvánvaló haragja okát, vagy hogy mentse, igazolja magát azért, amit sejtett.

De nem is lett volna kihez fordulnia. Kanáneus felkelt és ágyasházába ment,[3]) a bódító, kábító, édes füstbe, a neki hódolók, érte, vele élők közé. Ott, az ezerszínben szikrázó, óriási oszlopos teremben, hol nagy vörösréztartókban ámbra égett s a föld minden tipusából való rabnők járták izgató táncaikat. Kanáneus szeméből kilobbant a harag lángja s az illatos parázsvedrek csendes tüze gyúlt ki benne.

Felejtette aradi uralmát.

Mert Aradról jött Jerikóba, ahol a zsidók mérgezett darazsakkal gyilkolták le seregét s őt is csak udvari költője, Azdrahábel, mentette meg.

Az elefántcsontteremben pedig Azdrahábel még mindig a földöntúli látományba volt elmerülve, Szilla meg a kereveten keservesen zokogott.

Az eszményi történetet, mely egy kis, szárnyaszegett galambról szólt, Szilla zokogva siratta.

Az volt benne mélabús énekbe öntve, hogy midőn a

vércse, melybe gonosz szellem bújt, leszakította a kis fehér galambnak mindakét szárnyát, elpusztult ugyan a galamb, de két szárnyából két galamb támadt, azok megtalálták egymást s egymást csókolva, túrbékolva emelkedtek fel a napfényarcu, kékruháju angyal ölébe, a mennybe, az örökfényességbe...

„Szárnyat, óh szárnyat
A szeretettnek,
Emelő erőt a
Szeretetnek!
Szárnyat, óh szárnyat!..."

— fejezte be a költő s a felséges asszony zokogva ismételte: szárnyat, óh szárnyat! mely hitünk, álmaink szép szivárványos egében nő, de a valóságban soha!

És felegyenesedve, a költőhöz fordult:

— Kedves Azdrahábel — mondotta olyan arccal, mintha nap vetné sugarát az északi jégsziklára, — nekünk el kell válnunk. Mindent, amit vallaha Kanáneustól és hízelgőitől kaptam, neked adok

— De úrnőm, felséges asszonyom — szólt végtelen szomorúsággal a költő s hétszer hajtotta meg magát a királyné előtt — gondold meg

A kedves, ártatlan fiúnak, Ázdrahábelnek az arcán a megfogott madár riadtsága látszott.

A királyné keze, mint egy fehér rózsaszirom emelkedett fel.

— Nem. Nem ajándékba. Mert téged megajándékozni nem lehet, kedves fiam, csak akarni lehetne. De akarni sem akarlak. Hanem, hogy gondolj . reám

— Nemcsak gondolok, itt leszek.

A királyné ijedten nézett reá.

A költő szomoruan mosolygott.

— A lelkem vagyok én. A testem annak csak hordozó széke. A lelkem itt lesz .

A királyné arcára halaványrózsaszín lehellet borult.

A fehérbársony ajtófüggöny szétnyílt s a királyné mögött Kanáneusnak kicsinyített második példánya jelent meg. De még finomabb, még égőbbszemű. A királyi

gyermek éppen beakart lépni, amikor megpillantotta a szembenálló udvari költőt, ijedten visszakapta a fejét és elszaladt.

Tüneményes szépségü kisleány volt. Semmi nem illett úgy szépségéhez, bájosságához, mint előtünni és eltünni. Előtünt, eltünt.

A költőnek halovány orcáján piros rózsa bontotta szét szirmait. Künn olyan kacagás, olyan énekszó hangzott fel, mintha ezüst hangszerszámba kaptak volna bele angyali ujjak.

— Királyném! — könyörgött lágy hangon, olvadó szemmel a költő — ha lelked, az a szépséges, mindennapi dalaimnak lágy habjaiban naponta nem fürdik s a szivemben égő napnak sugaraiban nem sütkérezik, elöli nemes hajtásait az a sok mindenféle fü-fa és virág, miket embereknek hívnak, elvesz, elhervad . Hát mint letört, elhervadt virágot lássanak azok, kiknek csak a falevél és a virágszirom a szép s nem a nap, mely szépségüket adja? Az emberi koldusság koldusa akarsz-e lenni te, királyi szív királynéja?!

— Saját magam úrnője. Királynő a királyi asszony felett.

A gyermekének eltávolodott.

— Gyermeked nem láth.t bágyadtan bolyongva. Fájni fog neki.

— Vidámsága engem is megvigasztal. Szeretete boldoggá tesz. Menj el hát, kedves Azdrahábel, szép pagodákkal és bölcs férfiakkal ékes házádba és íme, aranyon, ezüstön, drágakövön, himzett köntösön kivül egyebet is adok neked. Magaddal viheted lelkeddel rokon lelkemet s együtt fogom járni veled a lét útjait.

A költő e pillanatban lehajolt s forró csókot lehelt a királyné kezére. Rajta is maradt, mint rózsaszín folt, a nyoma . .

Mosolyogva mondta, amint látta Azdrahábel:

— Ember fehér nem maradhat. Emberi voltunkkal vele jár a szín.

A nagyszellemű királyné megértette s szemét lesütötte.

— Menj! — mondotta tompán. S a költő távoztában csak azt látta, hogy a királyné füle is olyan, mintha azt is megcsókolta volna.

Még aznap tevékre rakták a sok kincset, miket a királyné szolgái és szolgálóleányai a nagy palota minden részéből összehordottak, úgy, hogy mire a nap a közeli ligetek koronáira hajolt, már minden útra készen állott. Csupán még három teve várakozott a hátukon álló üres díszházikókkal, ama oszlopok előtt, mely mögött a költő lakása volt.

Végre kilépett a költő is, két szolgája kíséretében. Arca olyan volt, mint a ciprusligetek fölött lángoló nap. a két szolga pedig komor, mint a liget sűrűje, mely a sugarakat nem engedi át.

Megvizsgálták a tevéket, a vizestömlőket, a rakományokat s bár már régen készen volt minden, az indulás egyre késett, egyre késett. Már a ciprustombok a napot is elnyelték, amikor még mindig ott suttogott a költő a szolgáival, a sárkányfejes, tarka oszlopok között.

Végre beállt az éj. Koromsötétség lett.

A suttogás egyre fojtottabb, a három pár szem egyre közelebb parázslik egymáshoz. Olyan az az oszlopköz, ahol vannak, mintha ott is Kanáneus parázsvedrei égnének.

Most a hold, mintha az aranykupolákat ezüsttel akarná felcserélni, vagy mintha a nap az ő elvesztett aranyege helyett ezüst éggel akarná kárpótolni legelső örökösét, feltűnik, sápadt arcának fehérsége szétárad.

A három alak gyorsan az első tevéhez megy, a két szolga lehajol ura lábaihoz, felemelik annak fehérselyem kaftánja szélét s az előírt fogással urukat a tevére segítik.

A menet megindúl.

S mintha e pillanatban alvajáró lépne ki az oszlopsorok közül, fehérfátyolos asszonyi alak lebeg elő a tornácok félhomályából s átsuhanva az udvar ragyogó tarka kőkockáin, eltűnik a kapubástyák alatt.

A türelmetlen tevék pedig már Jerikó utcáinak nagy kötábláin dübörögnek végig, szembe menve a kelő holddal, mely tengerként önti szét fényét a világra.

A mezőre érnek. Azdrahábel megállítja a tevéket. Azok nagyokat fújnak. Egyéb hang nem is hallatszik a buja fűvek táján. A költő figyel. És ekkor a város szélétől elszakad egy fehér folt s az esti szellőtől ringatott világos-zöld fűvek közt, mint hullámzó tengeren a keskeny fehér vitorla, feléje úszik a tüneméný.

Azdrahábel kezében kis falevél-szilánkok vannak Egyet-kettőt ujjai közé vesz s a város felé fordított arccal, mintha imádkoznék, mormog.

— Vigyázzatok a testemre... Én sohasem fogom azt látni... *Én* mindörökké itt maradok... Itt.. Szillánál...

Most a tüneményt eltakarja valami. Csak egy sötét folt mozgása látszik.

Teve körvonalai bontakoznak ki a holdfényen. A teve hátán levő kis házikónak a függönye elé van húzva. Mögötte két remegő fehér ruhás lény bújik össze.

A házikó előtt ülő kis fekete alak megparancsolja a hajcsárnak, hogy a közeli karaván mellett álljon meg.

Megállnak.

A fekete ember lekúszik a tevéről, odasiet a költő tevéjéhez; felengedik s a költő fülébe súgja:

— A királyné és leánya itt vannak. Követni akarnak Indiába. A királyné kéret, hogy egyelőre ne tudj erről.

A költőnek önkéntelenül szívéhez csúszik a keze miközben kihullanak abból a méreglevelek, ajka pedig elhalóan susogja, mint egy imát:

— Szilla!

Ép e pillanatban e szót ejti ki a rosszkedvű nagyúr is.

II.

BŰFELEJTŐ.

Kanáneus ciprusi bort hozatott ágyasházába s megparancsolta rabnőinek, hogy igyanak vele.

— Azért szeretlek titeket — mondotta, puha derekára fonva karját a betuliai szűznek, aki bár harmincéves vala már, de akinek most érinté először a derekát királyi karja — azért szeretlek, mert hivatásotoknak éltek. Vagyis: őszintén hazudtok. Világkezdetétől ez volt a kenyeretek s ti becsülettel megszolgáltok ezért.

— Legyen mindenki az, aminek mondja magát! — kiáltotta Kanáneus és dühösen az ajtó felé nézett, mintha valakit várna.

De nem jött senki a füstös, felhomályos, tarka terembe.

Aztán kupáját maga előtt forgatva, lehajtott fejjel annak kezdett beszélni.

— A léleknek élnek. A lelket szeretik. Hát szeressék akkor, mikor a lélek külön lesz a testtől. Az égben. De amíg test és lélek egyben van, nekem ne beszéljen senki lelki szerelemről; vagy ha igen, ne panaszkodjék senki, ha a testet elválasztatom a lélektől... Hah!...

Megborzadt. Ivott.

A rabnők csendesen hárfáztak, nem merték zavarni urukat. Kanáneus pedig búsan ingatta a fejét:

— Szegény Gerlém, ha te nem volnál, az elválasztás meglenne... talán...

Ellágyult. Félretaszította a kupát.

— De érted élnie kell... A leánygyermeknek az adta az anyát, aki az életet... A teremtő Isten... Az anya s az élet egy neki...

Felütötte fejét. Torokhangon mondta:

— De mit búsulok! Mit nekem, ha nincs feleségem, csak legyen a leányomnak anyja. Fiam nincs. Még leányom se legyen?

És megragadta a kupát.

— Igyatok! Mulassatok! Táncoljatok! Jertek, csókoljatok! És! Csitt!

S a felrajzott méhkas, mely mézes ajkkal reázúdult, elállt zenéstől.

— Hazudjatok! — parancsolta. — Hazudj szédületest Benjamina! Te onnan való vagy, ahol az emberek a hazugság mesterei! Gyere ide!

S az ölébe ült gyönyörű, puhadereku zsidóleánynak teljes mohósággal falt a nyakába, iszonyu erővel szorítva magához. Úgy szorította, úgy csókolta, mintha soha életében asszony nem forgott volna a karjaiban. Pedig tudta az asszonyt táncoltatni ő is, míg Szilla nem lett a felesége. De Szilla királyné az eszményi szerelemre szoktatta. Most aztán újból a mámornak adva magát, királyi méltósága ellenére elvesztette az eszét.

— Hazudj szédületest! A hazugság bábeli tornyát hazudd, hazugok küldöttje! — S elvonva karját a leány derekáról, a karja bőrén lévő vörös sávot fejcsóválva nézegette.

— Megfagyok! — kacagta a leány. Kanáneus a fejét még jobban csóválta. Tetszett a mulatság.

— Te, szeretnél jégágyra feküdni?

— Igen — hazudott Benjamina, hogy urának kedvében járjon s fogai megvacogtak.

A király intett a heréltnek, hogy hívja be a tudóst.

A részeg társaság észre sem vette, hogy a háremben vannak.

A tudós becsúszott a tarkarajzú szőnyegeken.

— Tudsz-e jeget csinálni?

— Ha nem tudnék és felséged parancsolná, hogy csináljak...

A király összehúzta nemes ívelésű, síma, szép szemöldökét. Még részegen se állhatta, ha férfi hízeleg, vagy hazudik. Aztán intett.

— Csinálj!

— Milyen formában parancsolja Felséged?

A király elfordulva felelte:

— Csináltass nyoszolyát, kristályvíz jegéből!

A tudós, lábbal az ajtó felé, arccal a király felé, kicsúszott a teremből. Amint eltűnt, a szertartásmesterre haragos pillantást vetett Kanáneus, hogy menjen!

— Csúszómászó állatot csinálnak az emberből — mormogta magában...

— De csakugyan férgek is Egymásnak valók: ember és ember!

A tudóst a király tornácától a titkok tömlöcébe [4]) kísérték vissza.

Ebben a tömlöcben nem bűnös emberek voltak, de akik oda kerültek, azok mégis jobban el voltak zárva a világtól, mint a börtönbeli bűnösök. A nagy felfedezések ismerőit és a találmányok megalkotóit úgyszólván légmentesen elzárták a világtól. Úgy a feltaláló tudóst, mint annak legutolsó munkását. Minden földi jóval elhalmozták őket, mint a rabnőket, de szigorúbb rabságban voltak, mint azok. (Akkor ugyanis minden tudomány hadititok volt, mert a tudomány is a hadiérdekeket szolgálta.

Nagykiterjedésü épületben hét fallal körülvéve, voltak azok a csarnokok, hol a tudósok és munkások dolgoztak. A hét fal egyikén sem volt ajtó. Egy kijárat volt csak. A föld alatt. De az a király lakosztályába vezetett.

Mire a ciprusi bortól szilaj kedve lett a királynak és rabnőinek, állott a jégnyoszolya az ágyasházban. Mellette állt fegyveres testőrök között az agg tudós is, aki olyan volt, mint egy csontváz. Hozatott elő Kanáneus más tudósokat is, vizsgálnák meg a jégnyoszolyát, nem szemfényvesztés-e az? A sok bizonytalanságban egyet biztosnak tartott: a tudósok leleplezik egymást.

Ám valamennyi azt mondta: valódi jég.

Úgy ragyogott, mintha gyémántból csiszolták volna s már távolról lehetett érezni, amint szinte lehelli magából a szokatlan, fájó hideget.

A rabszolganők otromba taszigálódások, korlátlan kacajok és duhajkodások között tolongtak a jégágy köré. A király Benjamina karján sétált oda, erősen tartván magát, hogy ne dülöngjön.

Részegen is felséges úr volt.

A rabnők meghökkentek, amint egészen a jégnyoszolya mellé értek. Némelyek fel is szisszentek a nagy, szúró hidegtől, mintha lentisztító szerszámmal, vasgerebennel, vagy léhellel húztak volna végig finom, illatos testükön, úgy, hogy selyemvirágú, aranypénzes, szivárványos lepleiket fázva húzták össze hőségtől párolgó testükön.

A király is megdidergett s utolsó férfias erejét is összesze kellett szednie, hogy fogait szilárdan egymáshoz szoríthassa.

Benjaminához fordult komoly, józan fejjel.

— Nos?

A leány mosolygott. Még a hűsölés megkönnyebbülése sem látszott rajta. Csakúgy izzott az egész leány, mintha szervezete a hőhatások iránt teljesen érzéketlen lett volna.

A király, amint nézte, elmosolyodott.

— Hogyan kívánsz reá feküdni? Ruhástól?

A leány hazudott:

— Ruhástól.

A király elkomorodott:

— Igazat mondtál volna?

— Igazat.

— Tehát hazudtál. Legyen kedved szerint. Vetkőzz!

Félrefordult a király. Magában mormogott: A nő csak úgy igaz, ha semmi sincs rajta. Hazugságaikon meg lehet bolondulni. Nő és zsidó! A bábeli nyelvzavar is abból lett, mert már a végtelenségig összecsavart hazugságokon nem tudtak többé eligazodni.

Gyönyörű, fekete csillámu, lágy selymű szakállán ujjait végig játszodtatta, aztán visszafordult.

A leány mosolyogva feküdt a jégnyoszolyán. A többiek megborzadtak, de azért irigyelték. Még ezt is.

Ám mi ez? A szabályosan gömbölyded test csak elkezd laposodni. Egyre laposodik, laposodik. Már csak az a része látható, ami a bíborbársony virágos mennyezettel szemben van. Mi ez?

Elsülyedt.

Kis páraködök keletkeztek felette, mintha a szellemek fátyoltakarót terítettek volna föléje.

A rabnők tábora, bár fejük és szívük egyre józanabbá vált, a szokatlan, csípős, kínzó hidegtől, szemének mindinkább nem akart hinni. Benjamina mindjobban és jobban belesüppedt a jégnyoszolyába, végre eltünt benne. A jégágy körül pedig kristálypatakok keletkeztek.

Már a király kételkedni kezdett az összes tudósokban, hogy vajjon, jég-e az, vagy szemfényvesztés, amikor is lehajolt a csontváztudós, megfogta a leány kezét, felemelte s kiszólította a jégüregből. Majd a király elé vezette:

— Felséges Uram, az ágy már közel áll a leszakadáshoz. Nem szünő tüze a testnek, felolvasztotta. Kegyeskedj mindenlátó drága szent szemeidet az ágyüregre függeszteni, égi tekintetedet az üreg mélyére bocsátani.

A király intett ujjának egy mozdulatával, hogy egyenesedjék fel a tudós, mire ő hajolt le s ámulattal látta a gyönyörű test üregmásolatát a jégben.

Majd a leányt ölelte át; Benjamina változatlanul forró testének heve jótékonyan járta át didergő vérét.

Elvezette a leányt.

A rabszolganők lakosztályaikba vonultak, kíváncsiabban várva a történendőket még a most átélt csodánál is.

III.

A ZOLTÁNI SZÉKEN.[5])

Kanáneus másnap reggel az ébren átvirrasztott éjszaka halálos fáradtságával kelt fel. Ajka, arca, karjai, egész teste minden porcikája olyan volt, mintha forró lúggal leöntötték volna; össze volt égve s keservesen sajgott. De a szíve, mint egy jégdarab, hideg volt és fás; érzéktelen, mintha megbénult volna.

Indulatosan szólt Benjaminára:

— Menj lakodba és többé ne lássalak.

A leány leborult előtte és úgy rebegte:

— Útállak! — azzal megcsókolta a lábát.

Hitte-e vajjon Kanáneus, hogy igazat mondott? A bábeli nyelvzavarra gondolt ismét és úgy bámult a leány arcára, mintha a betuliai nem az ő nyelvén szólt volna. S vizsgálta arcát, hogy megértse. Az még a bábeli nyelvnél is érthetetlenebb volt.

De ekkor belépett a főszolga s miután a király megadta a jelt a szólásra, megnyitotta száját, megszólalt.

— Legszentebb, legvitézebb, legnagyobb és legbölcsebb fejedelem, ura...

— Tovább!

— ... hírnök érkezett...

A király felütötte fejét. Rossz előérzete volt már napok óta. A szíve érthetetlenül sajgott.

— Beszélj gyorsan!

— A porban csúszó féreg alázatosságával kéri azt az égi kegyet a kengyelfutó...

A király ismét közbe akart vágni, de a ceremóniát csak felsőbb embernek engedhette el.

A szolga folytatta:

— ...hogy legfényesebb színed előtt a megjelenés bűnét elkövethesse

A király, fejét rázva kacagott. A szolga folytatta:

— s hogy arra legirgalmasabb felségedtől a bocsánatot megnyerhesse.

— A méltó és méltatlansági próbák a testőrtanács előtt haladéktalanúl foganatba veendők — szólt a király, — és oly gyorsan végrehajtandók, hogy mire a napfény a falakat éri, a hírnök előttem legyen . ha méltó .

A király igen rossz kedvében levén, a főszolga — előírás szerint — magában mormogta el a király kegyét megköszönő hálaimát s hajoltan hátrálva, a nehéz bordóvirágfüggöny mögött eltünt.

Alig villantak meg a napsugarak az ezerszínben szikrázó falakon és oszlopokon, térden becsúszott a hírnök, egy göndör, feketefürtű férfiu. Olyan volt a haja, mintha szurokfeketére mázolt sodronyt apró szálacskánként összesodortak volna gömbölyűre s azokat sűrűn, szorosan összefűzve és fonva, rászorították volna a fejére. A ránézőnek szinte félnie kellett, nehogy a fejével valamihez hozzáérjen, mert azt rettenetesen összehorzsolná vele. S mintha ő maga is félt volna ettől, a fejét úgy hátratartotta, hogy a kontya majdnem a föld felé lógott. Két szemöldöke egybe volt nőve, mint egy óriási bajusz s egy darabig az elnagyolt orrán is folytatódott lefelé. A szempilláin a szemszőröket mintha egyenként rakták volna be, sodronyszálakból, de egyenes, merev szálakból, azok úgy álltak két villogó macskaszem körül.

Az arca azt a benyomást keltette az emberben, mintha az arra való volna, hogy folyton pofozzák, hogy folyton visszaverjenek a bőre alá valamit, ami nem tud nyugodni a bőre alatt, hanem folyton előtör onnan.

Behúzott mellel, kigörbített háttal, két óriási kajla füle árnyékában ott térdelt a kengyelfutó hírnök s bor-

júéhoz hasonló ajkainak szögletében, mint kotló a csirkéket, a szárnya alá beszorongatta gúnymosolyait.

A királyra rossz hatással volt az ember. De ő most király, nem ember. Kegyesen intett, hogy szóljon.

— Oh, Egek kegyence, Csillag csókjának gyermeke . . .

A király a főtestőrmesternek intett. Az megszólalt.

— Üdvözleted legkegyesebben elengedtetik.

A főtestőrmester iménti szavai miatt elhalványult. Mert hogy a törvénytől eltért, állásáról le kell mondania. Ilyen visszataszító embert nem szabadott volna a király elé vezetnie, aki kénytelen volt miatta a szent szertartástól eltérni, elengedvén idegennek az üdvözlést.

— A hírt! — parancsolta a király.

— A zsidók megölték Szikhont és Ogot.[6])

— Szikhont és Ogot?! — kiáltott a király, egyszerre megfeledkezvén királyi méltóságáról, hogy az ajkai reszkettek az indulattól.

A hírnök megszeppent. A király lábai elé vetette magát. De amint felgörbült hátával úgy kuporgott előtte, mint egy csúnya fekete kandúr, a király még jobban felingerült:

— A Jordántól keletre uralkodó nagy királyokat?!

A hírnök, hogy — hite szerint — meglágyítsa a nagyúr szívét, sírni kezdett. De szerencsétlenségére, az erőltetett, magashangú sírás olyannyira hasonlított a macskanyávogáshoz, hogy a király végképpen elvesztvén önuralmát, amit pedig mindig fenséggel őrzött meg, a lábainál guggoló embert felrugta:

— Halál a zsidókra! — ordította, hogy reszkettek bele az oszlopok s hallszott, hogy a tornácokon, udvarokon, csarnokokban nagy futkosás, fegyverzörej kezdődik; azt is lehetett hallani, hogy lándsások állanak fel az ajtó előtt.

A király úgy állt ott, mint egy bősz oroszlán s kirántott gyémántos kardja és fekete szemei egyformán hánytak a szikrát.

Belépett a seregek ura s feszesen állva, várta a parancsot.

— Jöjjenek az írástudók az ők mesterükkel, Kusomirral. Te maradj!

A seregek ura a sarkánál álló segédjét a tudósokhoz küldte. Ómaga ott maradt. Intett a király, hogy hallgassa ki a hírnököt.

— Szikhont és Ogot! — ismételte magában a király, igyekezvén meggyőzni magát, hogy igen, ezt a két nevet mondotta. Ezekét, akiket nem lehet megölniök a zsidóknak.

— Ogot, Básán királyát, ember!? — kiáltotta újból a király, a rémhez lépve, — Básán királyát ölték meg, az utolsó óriást?!

A rém mosolyt rejtett el ajkai szögletébe és az izgató szót ismételte:

— Az utolsó óriást.

— És Szikhont, Hesbon királyát?

— Igen, Szikhont, Hesbon királyát s elfoglaltak hatvan várost. Az Og vaságyát[7]) pedig, melynek hosszusága férfikönyök szerint kilenc sing s a szélessége négy sing . . s ami megér

— Csitt!

— Ammon fiai Rabbátba vitték — ontotta a szót a hírnök.

— Elég — mondta most lecsillapult hangon a király, mert amit elhatározott, az teljesen megnyugtatta. Csak orrcimpái vonaglottak, azok rémületére, akik ismerték. És a melle zihált csendesen.

Bevonultak az írástudók, mesterükkel: Kusomirral. A szolgák rengeteg irattekercset, papiruszt és biblószt s íráshengert hoztak magukkal.

A félreállított hírnöknek megvillant a macskaszeme az íráshengerek láttára.

Egyiptomban, midőn II. Ramzesz alatt a zsidók kivonultak onnan, akkora volt a zűrzavar, hogy az összes íráshengereket, köztük az Egyiptomnak Khitteával, Kánaán birtoklásáért folytatott vitáiról és harcairól szólókat

is, megsemmisítették a különböző úton-módon befolyáshoz jutott zsidók.[8])

— És íme, itt még vannak történelmi íráshengerek! — mormogta magában a hírnök s titokban kezeit dörzsölte.

Kusomir a király elé állt.

— Parancsoljon Felséged, legalázatosabb szolgájának.

— Kemény levelet írtok Khitteus-nak, az öcsémnek, azt Khivveusnak, azt Perizeusnak, de azt Girgazeusnak és Emoreusnak is, nemkülönben Jebuzeusnak, hogy vonják ki kardjukat és be ne eresszék országukba ama varázslókat és mészárokat, kiknek lába nyoma: tűz nyoma, vér nyoma, sáska nyoma, inség és pusztulás és halál nyoma . .

Kanáneus remegő ajkai elcsuklottak. Az imént hallotta, hogy a zsidók Básánban és Hesbonban kardélre s hegyes vas hegyére hánytak minden öregembert, aszszonyt, beteget és gyermeket.[9])

Hangját leeresztette s csendes mélabúval mondta:

— Jöjjön a főhaditanács! Vonuljatok el!

És mint fekete fellegek közeledtével a mező és erdő állatai, elvonultak a bennlévők, kiknek helyét a bevonuló államférfiak, hadvezérek, kincstartók, igazságosztók, bölcsek és jövőbelátók foglalták el, hogy kövessék urukat a hatalmas trónterembe. Egymásután mentek: Gel-gál, a főhadvezér; mellette a takkész, takson és csaba; Szocén, a kincstartó; Szapár a törvénytudó; Babah a főpapnak, Bálemérnek, az Isten főemberének, a láthatatlannak, a helyettese; Asuta, az elásott könyvek őrizője, Chozéh, a jövendölő tudós, Babarecz, szemefénye a termőföldnek és Alirmán, a főudvarmester; Urkán, az aradi fővezér és Tiszafernes, mint tanácsadók. Bevonultak. Elől a király.

A trónterembe érve, a káprázatos kép Kanáneus szemét ismét megragyogtatta. Szemben látta az óriási oltárhoz hasonló trónusemelvényt. Hét meredek, széles lépcső vezetett fel hozzá. Minden lépcsőfok egy-egy remeke

a versenyző ötvösöknek. Történelmi képek domborművei borították a lépcsőfokok vert aranyoldalait; vidám jeleneteket ábrázoló, csodálatos hímzésű szőnyegbetétek a lépcsőfokok tetőlapjait.

Fenn, az emelvény tetején kétfelől, ugyancsak aranyból, két emberfejű oroszlán állt őrt s közöttük, hátrább, a tizenöt sing vastagságu falnak öt singes mélyedésében, állott az aranytrónszék, amelyre ismét hét kisebb lépcső vezetett fel.

Itt volt a szentség.

A Kadosah. A mennyei szentkő, mit Napisten dobott le villámlással.

Az élet magja, mely a trón előtt drága szent szövetbe burkolva feküdt, hogy a zoltán arra lépve, foglalja el ősei trónját, s *kövesse* nyomdokát, a zoltáni széket.[10])

A falmélyedés díszítése is aranyból volt, a szivárvány minden színében ragyogó, drágakövekkel oly művészi izléssel kirakva, hogy összhatása kápráztató. „Isten csudájá"-nak hívták. És csakugyan, akik alkották, akik holt anyagból olyan eleven hatásu szépet alkottak, azok istenek módjára, láthatatlanok voltak az emberek számára; a titkok tömlöcében töltötték életüket . . .

A trónterem többi fala is csupa arany és drágakő volt s oly hatalmas méretű, hogy fenn a magasban is mindenfelé oszlopsoros erkélyeket, karzatokat, oldalcsarnokokat s aranyhímzésü kárpitokból való sátrakat, kalibákat lehetett látni.

A királyt felkísérte a seregek ura a trónig s ott a két testőrmester a trónus mellé állva, a seregek ura letérdelt a zoltáni szék előtt, aztán leborult a földre s ott maradt, míg a király felment a hét kis lépcsőn, aztán háttal lefelé, lejött az emelvény lépcsőin.

Kanáneus fenn a lépcsőn kifújta melléből haragját, mint az oroszlán, mikor beért áldozatára ráteszi a lábát.

A mérhetetlen pompa és hatalom külső hatása s az ősök jelenlévő szelleme szédületes magasságba emelte a zoltánt. Mert most már az volt, a zoltáni széken: szent fejedelem.

A főurak tudták, miről lesz szó. Ezt várták. Hogy Kanáneust felingerelje valami a zsidók ellen, mert ők veszedelemnek tartották közeledtüket, de Kanáneus galamblelke nem látván semmiben veszélyt, eddig nem volt hajlandó ellenük indulni, még Arad miatt sem.

Pedig azt nagyon fájlalta. Az volt az ő legerősebb városa, amint a neve is mutatta.[11])

Most haragosan áll a kadosán s bizonyára háborús lesz a határozata, melyet soha e falakon kívül levő meg nem tudhat. De ők percek múlva tudni fogják.

Óriási a kérdés. Ma még a léhákat is ez a nagy kérdés foglalkoztatja. Minden gondolat a trónterem felé száll, a titkok termébe

Hát akkor aztán ki törődnék olyan jelentéktelen dologgal, hogy hol van a csontkontyu hírnök, vagy a kirugott Benjamina, akit a többi rabnő ki nem állhatott, mert oly állati falánksággal evett és ivott s aközben úgy összemázolta arcát és kezét, hogy ők enni sem tudtak.

A koponyakontyú elhitette Kusomirral, hogy érti az írásheugerek titkait, bement a titkok tömlöcébe.

Benjamina pedig már künn volt, a palota falain kívül, a városban.

Ki keresett volna egy kócost és egy piszkost?

IV.

AZ ISTEN NÉPET VÁLASZT.

A zsidóknak Egyiptomban való „sanyargattatása" idején érkezett Ramzeszbe [12]) a ninivei asszir tudós, Si-Ra. fia Ra napistennek, aki szikra az Isten testéből, szikja az életnek és akinek lelke egész méhraj az Isten méhes kertjéből, cira a paradicsomból. Csira.[13])

Si-Ra vagy Csi-Ra beutazta az egész Jordánvidéket és a tengerpartot a Khitteusok földjétől le egészen a Súr pusztájáig. Már Egyiptomban is számbavette a szumir-elemet, tanúlmányozta sorsukat, törekvéseiket, amikor elvonult Midiánba, egy magányos helyre, csendesen elmélkedni, hogy további tennivalóit itt meghányja-vesse. A midiáni Hóreb hegyének egy sűrű bokros helyén telepedett meg, messzebbre hagyván magától még tevéit és szolgáit is, egy árnyas völgyben.

Si-Ra, ki Egyiptomban Nékó [14]) volt, örömmel tapasztalta mindenütt, ahol csak megfordult, hogy sűrű rajokban él a szumirfaj s hogy mindenütt az a legnemesebb, legértékesebb fajta, de szomoruan tapasztalta azt is, hogy nemes jellemvonásai érzékeny és védtelen támadási pontok oly elemek részéről, amelyek sem szolgának, sem úrnak nem születtek, hanem szolgai jellemvonásokkal: uralkodó népek akarnak lenni mindenütt.

Itt van például Egyiptomban az Izrael népe — töprengett Nékó. — A népek élethalálharcában fegyverre képteleneknek bizonyúltak, mert fejüket hátrafordítva mentek az ellenséggel szembe, de amidőn fogságba kerültek, ott a csendes, alkotó munkába nem tudtak belenyugodni.

Folyton lázadoznak. Sem a kőbányákban nem akarnak dolgozni, mert kemény a kő. Akkor sárcsinálni, téglátvetni küldik őket. Ott meg a víztől irtóznak. Majd a szántóföldekre kerülnek. Ott meg konkollyal telehintik a búzavetéseket. Magtárakat építtetnek velük, azokon pedig titkos nyílásokat hagynak, ahol éjjel kilopják a gabonát. A robotmestereket vagy megvesztegetik vagy titokban leütik és elássák őket. Amint agyonütött egy Mózes nevű lázító is egy robotmestert, egy micrit,[15]) s elrejtette a homokba. Azt beszélik, hogy ez a Mózes itt bújdosik valahol a hegyekben, Midiánban.

Nékó, az asszir tudós és fajának lánglelkű apostola, nagy gondolatot fogantatott elméjében. Már benne volt a későbbi Themisztoklesz lelke, ki a reménytelen harcban bekeríttette magát, hogy katonái jobban harcoljanak.[16]) Ezt a fajt hozzásegíti, hogy rettenetes természete fejlődjék ki teljes erejében. Hadd érje el törekvései tetőpontját s aztán szűnjék meg törekedni és nyugtalankodni egyfelől, másfelől pedig *keltse fel a többi fajták, különösen az ő asszir fajának az ellenálló erejét és haragját* s ekkor megsemmisítvén ezt a fajt, meghódítván és oltalmába vevén más az övénél alsóbbrendű fajokat, megalapítsa valamelyik nagy, asszír államférfiú, hadvezér egy úri, nemes népfaj nagy birodalmát, a Tigris, Eufrátes, Jordán és Nílus vizei mellett és az összes körüllévő tengerek közt fekvő földeknek hegyei között.

S Nékó tudós szelíd, fekete, árnyas és álmos szemei elmerengtek az előtte fekvő biblószra rajzolt óriási földön, mely a Perzsa-öböl, a Kaspi- és Fekete-tenger, valamint a Földközi- és Vörös-tenger között terült el.

II. Ramzesz fáraónak a lelke is megszálita Nékót, a nagy fáraóé, ki a költők énekei szerint másodmagával, a kocsisával, szorulván 2500 khéta szekérharcos közé, nem adja meg magát, hanem a nagy veszedelem avval egyenlő nagyságu elszántságra sarkalja. Szembeszáll. És addig vágja őket, míg azok látva a lehetetlent, maguk is lehetetlent csinálnak, hátrálni kezdenek s az újra megérkező egyiptomiaktól levágattatnak.

— Naggyá kell fokozni fajunk veszedelmét, hogy annak megfelelő erős gerjedelem támadjon benne. Ugy, hogyha megakarnók hódíttatni vele az egész világot, akkor az egész világot kellene rázúdíttatni. Mert csak úgy tudná meghódítani azt, — töprengett Nékó.

— Nem, a léleknek semmi sem lehetetlen. S hát a szemfényvesztés és a tudomány! Az asszirokból 80.000 harcost milyen zsidó angyal öl meg?

A mult, mint valami tükör, Nékó elé vetette a jövőt. A történelem mindig egyforma. Tisztán látott. A világ nem előre halad, hanem körbe.

Egy erőszakos, forradalmi hajlamú ember van a zsidók között, avval a zsidók szerepét elvégezteti, — tervezte Nékó. Ő életében látni akarja ennek a népek átkának az ő hatalmas, nemes fajával való összemérkőzését, rá akarja vezetni a faját, hogy pusztítsa el, mielőtt még szétáradna a földön ez az emberfajok mételye.

Veszélyes, de isteni játék!

Az ókori bibliások és szájhagyományok számtalan verziót tudnak Nékóról és Mózesről.

... Lenn a völgyben gyolcsinges ember ült a juhok mellett. Nékó odament egy bokorhoz, egy kis rézszelencéből kivett valamit s benyúlt vele a bokor közé. Abban a pillanatban a bokorból vakító fény sugárzott fel. Olyan volt a csipkerózsabokor, mintha óriási lánggal égett volna.[17])

A pásztor rémülten pillantott fel a hegyre, ahol az asszir tudós oly fényes arccal állt, mintha az is tűzből, fényből való lett volna. A hatalmas termetű pásztor első rémületében eldobta botját. Magához térve, tusakodni kezdett önmagával. Látszott, hogy fel akar menni, de összeméregeti a fényes alakot magával, hogyha birokra kerülne a sor, megmérkőzhetnék-e vele.

Aztán felment.

Szemtől-szembe látta az égő arcú embert, amint pislogatott és szuszogott s megrettent.

De Nékó elmosolyodva, szeliden szólt:

— Ne félj, ember!... Mit gondolsz, ki vagyok?

— Olyan vagy, mintha Isten volnál.

És a pásztor remegő lábbal letérdelt.

— Isten nem vagyok, de mégis megtudom mondani, ki vagy. Mózes vagy A héberek előtt Mozeh, azaz húzó. Az egyiptomiaknak: Mutse, vízből mentett.

Mózes egészen leborult a földre, mert már a térdei sem birták.

Tudom az orgyilkosságodat, — mondotta Nékó. — De ne félj! Szereted a fajodat, azért követted el, mert verte a sarcoltató a te atyádfiát. Ezért nem árullak el. Aki a faját szereti, bármely nemzetbeli, annak még a gyilkosságot is megbocsátják az istenek.

Mózes felegyenesedett s hálásan emelte kék szemeit a fényes emberre. Ez az ő Istene...

— Ki vagy, óh, szent férfiú? Mondd meg hát!

— Én a népek Istenének a küldötte vagyok.

Mózes újra leborult.

Nékónak ez tetszett, mert látta, hogy ez a nagy vallásosság erős eszköz lesz az ő kezében. Megfogta Mózes kezét. Felemelte.

— Sajnálod, úgy-e, a te népedet?

Mózes sírni kezdett:

— Sajnálom, mert szenved.

— Mert dolgoznia kell.

— Igen. Hát van annál nagyobb szenvedés? — s lepillantott a juhok felé Mózes.

— Rettenetes csapás! — jegyezte meg Nékó, nem minden gúny nélkül, mert látta, hogy az embere értelmi foka ezt úgy sem éri fel. Folytatta:

— Meg lehet pedig szabadítani őket.

— Meglehet? — csillant fel a szeme Mózesnek.

— Meg. Még pedig könnyen. Mit csinálnak most?

— Egyrésze Ramzesz mezőin sarat gyúr. Másrésze I. Szétinek félbemaradt 120 öles sziklakútját ássa tovább.

— És resteknek szidják, — mondta Nékó — hogy nem akarják a téglához való polyvát is maguknak meghordani...

— Uram, te mindent tudsz.

Mózes lesütötte a szemét. Nékó folytatta:

— Tudok. De ne félj! Elmégy a fáraóhoz. Megkéred, hogy bocsássa haza népedet s ha nem teszi, felkázítjuk. Amitől megijed a fáraó, mert akkor a sziriabeli rabszolgák is fellázadnak.

Mózes arcán ragyogott az öröm, mert gondolta, hogy sziriai az idegen.

Majd hirtelen elszomorodott.

— De uram, én mint látod, nehéz nyelvű és nehéz ajku vagyok.[18])

Nékó jósággal mondta:

— Csak röviden beszélja fáraóval, én a dolgot elvégzem a néppel. Jó?

— Jó — mondta Mózes és megcsókolta Nékónak a lábait. Aztán sietve lefutott a hegyről, mert a Jetró juhai már szétszéledtek volt.

Amint Mózes szaladgált a rengeteg elszéledt juh után, Nékó valami csendes mosollyal nézte a zsidóiaj prófétájának a hivatását, aztán lement ő is a völgybe, kiadta szolgáinak a parancsot az indulásra és Ramzeszbe utazott.

Amint odaérkezett, másnap kisétált a környékre, a téglaégető mezőkre. Ameddig a szeme ellátott Nékónak, pedig messzire látott, csupa heverő emberen pihent meg a szeme. Olyanok voltak a város mezői, mintha óriási csata halottjai fednék a földet. Pedig csupa élő ember feküdt ott, kik a munkát abbahagyták.

Nékó közéjük ment, nyájasan, barátságosan. Egy pár emberrel beszélgetni kezdett. Kis csoport képződött körülötte. Majd annak láttára mindenfelől emberek verődtek össze. Kiváncsian jöttek. Talán hazamehetnek!?

Közben megjött a híre, hogy a fáraó nem engedi el a zsidókat. Amint ez a hír elterjedt, Nékó most már az óriásivá nőtt embertömegben felállt egy rakás téglára s elkezdett beszélni.

A zsidókkal, mióta hazájukból elhurcoltattak, szépen senki sem beszélt s ez az ember most mint testvér, mint atya, mint Isten beszél. Ugy folyt a szó a szájából, mint

a csurgatott méz; édességgel, meghatottsággal, reménynyel és bátorsággal töltött el minden szívet. Az embernek isteni öntudatáról beszélt s hogy minden szabad a szenvedőknek.

A leglelkesebb zsidók és sziriaiak még a beszéd befejezése után elszéledtek mindenfelé, hogy közöljék a zsidók Istenének üzenetét, melyet Mózes és Áron útján üzent, az összes rabszolgákkal.

Nékó Si-Ra, aki Áronnak, magasból jöttnek és zsidónak mondotta magát s akit Mózes a nép előtt „testvér"-nek mutatott be, embereik révén megcsinálták a zsidók és sziriaiak munkás-szervezetét s bár a sziriaiak a szervezkedés előtt még mindenütt dolgoztak, most ott is beszüntették a munkát. Mózes, miután Áron egy pár csodamutatványra tanította őt, a fáraóhoz ment, — mondja az ókori szájhagyomány — hogy megfélemlítse a keményszívű embert. Azonban a fáraó gúnyos mosollyal szólította elő szemfényvesztőit és bűbájosait s azok is megcsinálták a csodákat.

Mózes szégyennel és elkeseredéssel ment vissza Áronhoz s dühösen rátámadt, hogy kinevetik az ő csudáit.

A tudós önérzetét ez bántotta. Ezért bemutatott Áron Mózesnek egy pár szövevényesebb, nagyobbméretű, sőt a tudósok pillanatnyi együgyűségében veszedelmesebbnek tűnő csodatételt is, miáltal magát és az asszir fajt teljesen kiszolgáltatta Mózesnek és a zsidó fajnak. Mikor megtörtént, akkor borzadt meg. De már végzetesen késő volt.

Más se kellett Mózesnek. Ismét elment a fáraóhoz s jövendölésképen megfenyegette azt tíz szörnyű csapással, mellyel országát sujtani fogja, ha a zsidókat el nem engedi a rabszolgaságból.

A fáraó gúnyosan hivatta a tudósokat, hogy csinálják meg, de ezt már azok sem tudták.

Mindazonáltal nem engedett a fáraó.

Mózes örömmel ment vissza Áronhoz. Ez azonban elkomorult, arra gondolva, hogy Ramzesz, a világos fejű, nem ismervén el e csodákat égből valóknak, leöleti

a zsidókat. Igyekezett is erről lebeszélni Mózest, de az kezében a rettentő fegyverrel, egészen megvolt vadulva. Valósággal lihegte a bosszút. Oly rettenetes volt abban a pillanatban, hogy Áron is megijedt tőle. Elment, ki a mezőre...

...Mózes pedig sorban csinálta a kilenc csapást. De a fáraót még a tizedik, mikor az összes nemzsidók elsőszülöttei, az övé is, elpusztulandók voltak, sem ijesztette meg. A világot teleépítette, örökbecsű emlékeket állított hatalmának, emberfeletti emberi alkotásokat vitt végbe, tehát félmilliónál több munkáskézről, habár resteknek hívták is a zsidókat, nem mondhatott le. Sőt a lázadástól való félelem, mely minden pillanatban kitörhetett s átragadhatott a sziriabeliekre is, sem tette engedékennyé.

S most a tizedik csapás következett. Előbb azonban Áron elment az uralkodóhoz, kérve, hogy engedje el a zsidókat, mert Mózes egészen megvadult, nem lehet vele bírni.

Ezalatt Mózes, szervezete révén, megparancsolta az összes izraelitáknak, hogy „bárányvérrel" kenjék be az ajtajukat, mert jönni fog az Isten angyala s ahol nem lesz véres az ajtó, vagyis ahol nem zsidó lakik, mindenütt meg fogja ölni az elsőszülöttet.

A fáraó Áronnak meggyőző ékesszólására, mellyel az ártatlan kis gyermekekről beszélt, kiknek két ember összeakadt makacssága miatt el kell pusztulniok — megadta az engedelmet a zsidók elvonulására s azonkívül vendégéül is látta Áront, úgy hogy csak estére kelve indult hazafelé, amikor is megérkezett a szörnyű öldöklés híre, hogy csecsemősírás és halálsikoltás rázza az óriási várost s bizonyára az egész Egyiptomot.[19])

Rohant Mózeshez, de késő volt. Az örvendezve dörzsölte a kezét s alig tudott örömében egy pár ujjongó szót kidadogni.

Áron szívéhez szorított kezével átkozta meg a kárhozatos pillanatot, amely Mózessel összehozta s felkészült, hogy elhagyja őt és más módot keres faja ujjászületésének elérésére.

De késő volt minden. A fáraó katonái felbőszülve járták be a házakat, hogy a zsidókat összeszedjék. Menekülni kellett. Ki volt mondva a halál valamennyiükre. A zsidók tolongva rohantak végig az utcákon. Minden elő volt készítve menekülésükre és szökésükre. Előző napokon annyi arany, ezüst edényt, ruhát kértek kölcsön s annyi minden értékes tárgyat, barmot és fegyvert szedtek össze, ahol csak valamihez valami úton-módon hozzáférhettek, hogy most roskadó szekerek dübörögtek végig Ramzesz kőutcáin.[20])

„Az Úr pedig kedvessé tette vala a népet az egyiptombeliek előtt, hogy kérésökre hajlának és kifoszták az egyiptombelieket."[21])

A király katonái tehát és a kifosztott lakosok is utánna száguldottak a menekülőknek, de Mózes, aki Áronnak összes csodatételei titkát ismerte, tüzes felhőt támasztott a mezőn a zsidók és egyiptomiak között, amely a zsidók felé világosságot terjesztett, az egyiptomiak felé pedig sötétséget.[22])

Igy szerencsésen eljutottak Szukhótba.

Az a csütörtöki nap, amikor elszabadultak, a Kr. e 1335. március 27-e, valóban JHVH. (Jahveh, Jehova, az Örökkévaló),[23]) ajándéka volt Mózes és Áron számára is, mert a bősz katonák kegyetlenül felkoncolták volna őket.

Áron a menekülés idején a néppel ment. S Mózes csodálatos módon a Vörös-tengeren is átvezette őket, de a Sinai félszigeten eledelt már nem tudott adni nekik: most Áron, hogy lelkiismerete előtt a sok vért és borzalmat bár némileg is mentse, elővette egy másik tudományát és rengeteg fürjmadarat s mannát varázsolt a nép közé, amely után végleg el akart válni tőlük. A nép azonban oly szorosan körülvette s oly gondosan őrizte, hogy többé tőlük szabadulni nem tudott.

S az ő szelid lelke nem is tudott erőszakoskodni. Örült, ha aztán csendben elmélkedhetett s papiruszaiba, bibloszaiba belemélyedhetett, melyeken a *céljaira kiválasztott néppel* további terveket csinált.

V.

NEMZETI VALLÁS.

Ott ült Mózes a szent sátorban, amelyet Párán pusztájában nagy örömmel állított volt fel a zsidók önkéntes adományából s amelyet ott szétszedve, most Moáb földjén ismét összerakatott.

Ez a sátor többrendbeli falból állott. Legbelől voltak a sodrott lenből készíttetett kárpitok; kék, biborvörös és karmazsinpiros színekben. Azután csináltak sátorul reá kecskeszőr-kárpitokat, befedvén azoknak egyrészével még a hajlék elejét, hátulját és oldalait is. Csináltak takarót, veresre festett kosbőrökből, mely a fönikiai parton halászott biborcsigák gyönyörű vérétől ragyogott. Afölé pedig egy takarót borzbőrökből. Végre az egészet körülépítették sittimfából, vagyis akácfából való deszkákkal, melyeket aranykarikákkal, horgokkal és sittimfa-reteszrudakkal foglaltak össze, teljesen arannyal borítván úgy a deszkákat, miket ezüst-talpakkal láttak el, mint a rudakat. Benn a hajlékban kék, biborpiros és karmazsinszinű sodrott lenből való függönyt függesztettek oda, ahol a szent láda állott; az ajtóra pedig hímzett függönyt.

A hajlék még nem volt készen, még nem volt megszentelve. Mózes, akinek erős izületi csúzfájdalmai voltak, de mindent látni akart, ott ült kecskebőr-pamlagon a szent függöny előtt.

Bésaliel, Aholiáb és a többi műépítő aznapra félbehagyva munkájukat, hazamentek. Áron és Józsué, Mózesnek bizalmas szolgája, akik szintén részt vettek a munka

vezetésében, őröket állítottak a függönyajtó elé, majd bőröket teríttettek Mózes elé a földre s leheveredtek ők is.

Mózesnek nagy világoskék szemei bánatosan merengtek a hajlék falain, szája fájóan húzódott félre arcának egyik felére, majd gyémántfényű könnycsepp pergett le gyönyörű hószin szakállára.

A finom fehér gyapjúköntös magasra emelkedett a mellén, de a nagy sóhaj alig észrevehetően eresztette le ismét a hasalja-gyapjúból készült lehelletfinom köpenyt széles mellére.

Aztán Áronra és Józsuéra fordította bánattal árnyalt tekintetét. Bennük volt minden reménye. Áronban, mert emberfeletti tehetség, tudomány lakozott benne. Józsuéban, mert hű és fiatal és erős volt. Az ő szikla akaratát ha átsugározza ebbe a fiatal, erős és hű emberbe, az Áronnak, az ingadozónak, a nagy értékeit is igába tudja szorítani s kihasználja a zsidó nemzeti ország megteremtésére. Áronról nagy gondolatot, tervet, Józsuétól nagy tettet, szivósságot várt és remélt.

Szomorú volt, mikor népének természetére gondolt, mely sem a munkát, sem az állandóságot, sem a lelki értékeket nem szereti, de amint tekintetét ezekre fordította, megvigasztalódott.

— Nagy dolgok véghezvitelére hívott el bennünket a mi népünk sorsának intézője, testvéreim! — szólalt meg Mózes s a megcsillanó szemű Józsuéra meleg szeretettel édes reménységgel és a törhetetlen, sziklajellemű emberek mindig megújuló, friss életkedvével nézett, amit még jobban megújított, megfrissített Józsuénak fiatalos heve és lelkesedése.

Áron lehorgasztott fejjel kuporgott a borzbőrön s bajusza végét csendesen, elmerengve rágta. Hogy a népet, a nyomorultat, jó és rossz sorsra egyaránt méltót, védelmezhesse, eljött velük, mert ha jóknak és rosszaknak egyaránt vannak kinzói, kell, hogy legyen — gondolta — jók és rosszaknak egyaránt védője is. És aztán megszerette Józsuét is. Látta, hogy ezzel a tehetségtelen, de

jóságos, hűséges emberrel megvalósíthatja terveinek azt a részét, mely a zsidókra vonatkozik. A kihívást.

Józsué nagy tisztelettel és szeretettel nézte a töprengő Áront, de nem mert addig szólni, bár Mózes már ismét félrehúzta ideges türelmetlenségében a száját, míg fel nem emelte világító fekete szemeit.

— Szólj uram, Áron, — mondotta akkor — bölcsesség fejedelme, kinek lelke napjától a lehetetlenség is mint köd és pára foszlik szét...

Józsuénak erre a betanult szép szavaira Mózest ismét az örömteljes büszkeség töltötte el s a gyermek tiszteletteljes, félő alázatosságával tekintett arra, aki nálánál csak három esztendővel volt idősebb.

— Szólj hát, boldogság fia, — mondotta Mózes — ki aranyá változtatod elméd sugárienyét, tudományodat, - s magában utánna gondolta: nekem.

Áron tenyerébe hajtotta fejét, szemét lehunyta s a nagy csendben, csendesen megszólalt.

— A farkasnak tépőfogakat adtak a felsőlények, kiknek elméje a természeti törvényekből vagyon, ereje a csillagok, a föld erőiből tevődik össze; a nyúlnak olyan szívet, mely lábait villámgyorsasággal mozgatja, a piócának szívó szájszerkezetet, a tarandusznak színváltoztató szőrt....

— Mi az a tarandusz? — szakította Áront félbe Mózes.

— Kánaáni állat; akkora, mint a bika s szőrének színét akkor változtatja, amikor akarja.

Mózes előre hajolt.

Áron folytatta:

— Bőrét a kanáneusok vaspaizsra húzzák, mert a fegyver hegye nem megy át rajta.

Mózesnek kutatva járt körül a szeme. Áron beszélt.

— A khameleonnak minden tájhoz alkalmas köntöst.

Ismét egy kis kitérés következett. Azután:

— . . . A hiénának hullákat megérző orrot, mint ételkereső létfentartó szerszámot

Elhallgatott és Józsuéra nézett, kinek arca feszes, jényes, kigyúlt volt.

Mózes gyorsan mondta:

— Fo—fo—fo, folytasd!

Áron folytatta, fejét felemelve, világos, hideg tekintettel, száraz, szintelen hangon:

— Aki földi jót keres, annak a földön kell járnia. Aki a földön jár, annak a földdel kell barátságban, sőt szövetségben lennie. Mert minden, aki megtagadja a földet, a természetet, kitagadja önmagát s ez a megcsalt föld addig dobja a hűtlent, az árulót ide-oda, addig tépi és zúzza, míg rossz vére ki nem hül.

Mózes egészen előre hajolt. Józsué lelki gyönyörűsége teljes volt. Áron folytatta:

— Földet akarsz hát szerezni nagy férfiú, a te népednek?

— Azt! — ütött rá Mózes a kérdésre.

— Akkor a földdel, a természet törvényeivel kell szövetségre lépned, erre az alapra kell építened törvényeidet, mert anyagért tülekedő néped csak így fejtheti ki az ő igazi erejét. S amit avval a kifejtett erővel elér, az leszen az ő sorsa.

— Arra fogjuk! — ragadtatta el magát Józsué, bár Mózesnek aggodalmai voltak. Mert akkor az az ajándékozási kedv, ami a sátor építésénél megnyilvánult, hová lesz? Pedig ott huszonkilenc tálentom és hétszáz siklus aranyat; száz tálentom és ezerhétszázhetvenöt siklus ezüstöt; hetven tálentom és kétezernégyszáz siklus rezet adtak össze a húsz esztendőn felüliek, akik hatszázháromezren és ötszázötvenen valának; nem szólva a rengeteg más anyagról, ami az építkezéshez kellett. Úgy hogy még maradt is meg felesleges, amit persze, fáradtságos dolog lett volna visszaadogatni.

S erről leszoktassák? Hogy önmagukat jobban szeressék, mint „őt"?

De aztán, gondolta, végét várja a fejtegetésnek. Elmélázott tehát s helyeslően bólintott Józsuénak, akiről alig tudta levenni szeretetteljes tekintetét. Majd Áronnak

komoly arccal intett, hogy folytassa. Ő engedelmeskedett.

— Meg kell vizsgálni a zsidó faj természetét... Bocsáss meg Mózes, nem a felszínest, amit ti láttok. Nem azt, amit „isteni és emberi törvények" miatt elferdítve látunk. Nem.

Mózes megmozdult, hogy eljajdúlt a tomporkösz vényétől.

Áron szelíden suttogta:

— Magunk közt leplezetlenül kell beszélnünk. A meztelen ember-e az igazi, vagy a ruhás?

Józsué mosolyogva jegyezte meg:

— A meztelen.

Mózes sóhajtva elhallgatott. Áron folytatta, igen komolyan:

— Tehát nem a látszólagos természetet kell tekinteni, hanem ami a törvények *áthágásánál* mint alaphajlam jelentkezik. Ugy-e, Ramzesz alatt inkább meghaltak volna, semhogy dolgozzanak?!... Még a leggyönyörűségesebb emberi munka: a szántás-vetés sem tetszett nekik; neked, mikor halálra kerestek s bujdosásodban minden szalmaszálba kapaszkodtál, neked sem tetszett más dolog, még akkor sem! — mint a henye pásztorélet. Már pedig te mintája vagy a fajzsidónak, oh Mózes!

Mózes kínosan feszengett. Áron szorongatta:

— Nos?

A Mózes szája rémületesen félrehúzodott egész a füléig, szemei megüvegesedtek — a köszvénykíntól.

Józsué olyan volt, mint a gyermekét büntető apa. Szigorú és jóságos. Megelégedett.

Áron nekitüzülve beszélt:

— Alaphajlama a zsidó fajnak...

— No, még mi? Restség!... kap—kap—kapzsiság!

— Nem.

— Hát mi?

— *A bomlasztás vágya.* Dolgozni is azért nem szeret,

mert nincs meg benne az alkotás ösztöne s az alkotó ember komolysága.

Mózes elfordult. Betegsége egészen elfoglalta. Most Józsué arca is elkomorult, de amint vizsgálta Áronnak jóságos, bölcs, komoly arcát, a remény sugara ismét felvillant arcán, mert Áron arca e pillanatban oly tiszta és világos volt, mint az égbolt belseje, mit villám fénye hasít ketté.

-- *A bomlasztás vágyára kell alapitani e faj jövőjét, azt kell megjelölni hivatásául, mert arra teremtetett.* Ez is hivatás! Ne szomorkodj hát, Mózes — kérlelte Áron egy gyermek ártatlan alázatosságával a bánatos öreget, ez is oly hivatás, mely szervesen illeszkedik be a nagy természet összhangzó működésébe. Hiszen vajjon nem a természet önkénytelen erői okozzák-e a csillagok szétbomlását, a meteorok széthullását, vagy itt a földön a földrengést, a tűzhányást, Atlantis elsülyedésétől le egy napszúrásig, az özönviztől a jégverésig, Sodoma és Gomora elpusztulásától a fát, épületet, embert és állatot pusztító villámcsapásig?

Mózes kihúzta magát. Áron elmerült.

A természet nem lehet egyoldalu, mert nem lehet tökéletlen. Már pedig minden tökéletlen, ami egyoldalu. Egyoldalú volna a puszta alkotás, a fejlődés, az összetétel, a sokszorozódás. Kell visszafejiődésnek, bomlásnak, és oszlásnak lennie. Hogy miért, ne kutassuk. Értelmi körünkön kívül esik ezt felfogni. S nem is hivatásunk.

Nagyot lélekzett Áron:

— Az oroszlán megeszi a farkast, az a rókát, a róka a tyúkot, az a férget, a féreg a bogarat és igy tovább. Nem természetellenes dolog ez?

— Nem, — mondta Józsué igen komolyan s Áronra végtelen tisztelettel nézve.

— Nem bizony, — folytatta Áron, — csak az volna természetellenes, hogy élő állat rendes körülmények között éhen pusztuljon. Aztán, hogy a zsidó faj kapzsi, az csak egy módja a létfentartásnak, amelyre ember és állat, s bizonyos mértékben még a növény is, más-más formában

bár, de mind törekszik. Egy módja, egy tünete ennek a dologtalanság és lengő életmód is, hogy örök nyughatatlanságban és másokon való élősködésben *zaklatja és kinozza az egész világot. Az alaphivatás: a bomlasztás. Néped, óh, Mózes, állandó hazát sohasem fog alkotni* éppen ezen hivatásánál fogva, mert amit építene is két kezével, felrugdosná nyugtalan két lábával. Hanem megtalálja hivatását abban s megteszi szolgálatait másoknak is, magának is avval, hogy ás, rág, miként a patkány, az egér és a szú, mely utóbbi, hogy csak erről szóljak, talán természeténél fogva érzi, hogy az óriás tölgy, mely a nagy természet kockajátékában talán ki kell, hogy essék a játékból, végzi a viharnak szánt szerepet, amely vihar ezalatt talán valami más, magasabbrendű feladatot teljesít, mondjuk például — mit is mondjunk? — valami sáskafelleget hajt el viruló zöld mezők fölül s megment millió életet egynek a pusztulása árán, egynek a pusztítása alkalmából... És így tovább... A mindenség Istenének az útjai kifürkészhetetlenek.

Áron hangja mélyebb lett. Látszott, hogy végére ért fejtegetésének. Levonta a következtetést.

— Bomlásra ítélt országok és népek mindig voltak, vannak és lesznek. Ilyennek látom én e pillanatban Kánaánt...

Mózes szemei felragyogtak.

Áron nem törődött vele:

— A természet intését meg kell értenünk, munkáját el kell végeznünk. Fényüzése, virágzása teljes kifejlődésének eredményeképen hanyatlását, a vég kezdetét jelenti. Ami gyümölcsöt ez elvirágzott ország most terem, az annak adatott, aki a fát le akarja koppasztani, le akarja tarolni...

Mint ítéletet mondta ki a halálos csendben:

— Kánaánba be kell vonulni.

Nehéz izzadságcseppek gyöngyöztek Áron összeráncolt homlokán, amit Jozsué, köpenyének bő, gyolcs ujjával, nagy szeretettel letörölt.

A gyü—gyü—gyümölcs, — mormogta Mózes, de úgy meg volt hatva, hogy elkezdett zokogni.

— Sajnos, — szólalt meg most Józsué, — ami kedves Áron bátyánknak és urunknak igaza van. Nincs népünkben országalkotó, országfentartó lelkierő és vágy. De van erkölcsi és anyagi gyengeség másokban s ez a mi részünkről csak nemleges erő bár, de erő. Nekünk igenlegessé váló és valóságos hasznot hozó erő.

Mózes bólintott. A szorgalmas és tanulékony Józsué, magában érezve Áron szellemét, mit az belésugárzott, folytatta:[24])

— Avagy nem a mi erőnk-e a mások gyengesége? És kell-e más ország nekünk, mint birtokolni más ország javait? Sőt jobb — folytatta lehúnyt szemmel Józsué —, mert minden országnak vannak szerencsétlen küzdelmes korszakai, olyankor nem vagyok a bajban levőhöz hozzákötve.

Itt Mózes is mosolygott, Áron is, gyilkos tekintetet vetve egymásra a két legellentétesebb fajta a földön.

— És állandóan birtokolni más és más országok javait külön-külön és egymásután, nem annyi-e, mint egyszerre és állandóan bírni az egészet?

— Értsd meg, oh szent férfiú — szavalta Józsué — hogy Áron a mi világhatalmunkról, a mi világbirodalmunkról beszélt. *Másoké lesz az országok neve, a miénk a java!* De csak addig, amíg nem kell a külső formaságok, az érzékenységek dicsősége is. *Ez a mi nemzeti vallásunk!* — S szemét tágranyitva, mintha az Istent magát látná, földöntúli szemragyogással nézte Áront.

— Meg-meg-megterem-tem-tem-tem nagy Iz-iz-izraelt, nap-nap-napkelettől-től-től napnyugatig-tig-tig-tig-tig-tig... — kiáltott Mózes és felállt, kihúzta magát az oltárfüggöny előtt, hosszú fehér szakálla is megnyúlt s átszellemült, szent próféta-arcával olyan volt, mint maga a zsidók kimondhatatlan nevű ura: Adonai...

— Isten szól belőled, oh Mózes! Mert az erős Akarat szól belőled s az a zsidók Örökkévalója; az Idegengyűlölet szól belőled s az a mi Fegyverünk, a mi Erőnk; a

sok szenvedés miatti Bosszú szól belőled s az az Ítélet. Akarat, Idegengyűlölet, Fegyver, Erő, Bosszú, Ítélet egybefoglalva, ez volt az Ábrahám, Izsák és Jákób Istene is. Nem őket teremtette az Isten, hanem ők teremtettek maguknak és népüknek Istent! S ezt most mi a zsidók nemzeti Istenévé tesszük![25]) — mondta Áron lihegve, mire Mózes határozott. Még nyelve is megoldódott, mert énekelni kezdett.[26])

— Envérével verem meg a kanáneust. Gyengeségével győzöm le. Csináljuk meg a haditervet! Az Isten erre választott ki titeket nekem, az én akaratom, az Úr akaratának végrehajtására.

S énekelve felkeltek és elindultak, hogy megteremtsék a nagy Világjudeát napkelettől napnyugatig, miközben átsugárzott Józsuéba Mózesnek forró szive, szeretete. De látszott, hogy Mózest valami még mindig nyugtalanítja, még pedig nagyon. Megkérdezte Áron, mit akar még. Mire Mózes megmondta:

— Nemcsak a terveket, hanem azok megvalósulását is meg kell írni, hisz másutt is vannak történetírók.

— Megírjuk azt is. Gyűjtess csak biblószokat[27]) — mondta Áron. — Megírjuk.

— Sok szép története van a szir és arab népnek-neknek...

— Ami szép, azt mi is feldolgozzuk a zsidó nép ösztönzésére. Sőt a jövőt, amit ő nem lát, de mi igen, azt is megírjuk a biblószokon.[28])

Józsué kedvetlen volt. De nem szólt nekik ellent. Avval nyugtatta meg magát, hogy olyan igaz tetteket fog művelni, amiket nem kell majd költeni.

Megnyugodván, Mózes másik eltitkolt kérdést vetett fel.

— Ha elkeveredik a népünk, elenyészik a világ népei közt?

A komor Áronnak jókedve lett.

— Vajjon összekeveredik-e az olaj a vízzel, ha egy edényben vannak is? Vajjon a ruha és a nyelv teszi-e a fajt és nem a természete-e? Megszámlálhatatlan faj

van összekeveredve ma is napkelettől napnyugatig. De azt hiszed: úgy maradnak azok? *Természetük szerint könnyebben szét fognak válni, mint ahogy természetük ellenére összekeveredtek. Mert minden fajnak van Istene,* akár ébren levő, ismert, akár alvó, ismeretlen Istene: *az ő faji természete.* S az gondját viseli neki, még az idegen fajok poklában is. Sőt a nyelv, például a szumirsémi, az is el fog tünni s előtünik majd külön-külön ismét S amelyikben nagyobb az erő, az fejlődik jobban és tovább...

Mózes még figyelmeztette Áront, hogy a mai tanácskozást, a zsidó nemzeti vallás megalapításának történetét ne írja meg s a leselkedő, hallgatózó hírhordóktól észrevétlenül kísérve: éjjeli nyugalomra tértek mind a hárman.

VI.

ENVÉRÉVEL VEREM MEG!

Mikor a jerikói hirnök az írástudókkal bement a titkok tömlöcébe, ott már beszélték, hogy a királyné magához hordatja, ami az egész palotában és a hozzátartozó épületekben különleges drágaság van. Természetesen nem volt igaz.

Ám a hirnök e hírre nagyot ugrott.

— Minek örülsz?

— Haj, ha tudnátok, hogy nálatok van a legbecsesebb különlegesség.

— Mi? — kérdezték a tudósok.

— Hát az íráshengerek! — felelte Kenizeus Káleb-Sámua, a kujtorgó zsidó, aki most Kalmus néven kémkedett Kánaánban. — Sok országot benyargaltam s mindenütt azt tapasztaltam, hogy az asszonyok semmi után sem sóvárognak úgy, mint az íráshengerek, a rovásírásos botok után — s borjúszáját félkoralakra görbítette, hogy gúnymosolyát hülyesége mögé rejtse; mert a gyermekesen hiú tudósok ezt elhitték neki s nyakukat büszkén megszegték.

Egymásra néztek a tudós művészek.

— Küldjük a királynénak! A kincstartó és Asuta úr is meg fogja engedni. A király még meg is dicsér érte. — Küldjük el! — mondta egy kis veres tudós.

A fürge kém ekkorra már munkásokat állított oda, hogy felszedjék a hengereket.

— No ne siess úgy! — lépett oda Kusomir, aztán Asutához sietett.

Kalmus-Sámua már azt is tudta, hogy a királyné elutazik a palotából. Vakarni kezdette a tüskés sörényét. De szerencséje volt. A folyosóról beszéd hallatszott s amint akás fénnyel benéztek a sötét sikátorba, a királyné ismert szolgáit látták ott a főtestőrmester szolgáival.

A különleges kincsekért jöttek. Asuta úr rendeletével. Jött Kusomir is bosszusan.

Kalmus, amint odaértek, elkezdte a szolgák ölébe rakni a rúdakat, melyeknek kemény fájába rovásírással érthetetlen betűk voltak vésve. Amint ezek öle tele lett, az ottani munkások ölét rakta meg velük, közben mindeniknek a kezébe egy-egy arany siklust csusztatva abból, mit a királyi kincstartótól, mint hirnök kapott.

Mostanában annyi mindenféle zavaros dolgot suttogtak az udvarban a király és királyné családi életéről, hogy egy-egy rendelkezésre, bármelyiktől érkezett, egészen meg voltak zavarodva s gondolkozás, utánjárás nélkül cselekedtek, mintegy engedték magukat bármiképpen sodortatni.

Nem sokat törődtek hát a magát otthonosnak érző hírnők tolakodásával sem. Azzal sem, mikor a hengereket vivőkkel és kisérőkkel ő maga is visszament, a földalatti folyosón, a palotába. Annál kevésbbé vették észre, mikor a költő ajándékba kapott kincsei közé berakatta megvesztegetett emberekkel az íráshengereket s a tevék hátán levő ládák mellé maga is felkuporodott.

Mikor azonban már künn voltak a városon kívül, leszállt a tevéről, Karacsira,[29]) Azdrahábel főszolgájára bízta a kincseket, ő maga pedig visszament a városba, hogy amint előre megbeszélte a siklusok révén megnyert főszolgával, hogy a mezőn lassan menjenek, lehetőleg várják be, amíg ő elhozza az ő szíve választottját. S ha ügyes lesz Karacsi, neki is hoz, akiben a szíve gyönyörködjék. Kalmus-Sámua tehát a királynéért ment.

A királyné a város szélén egy kis házikóban várta kisleányával a megbizott embert Sámuát, aki őt Azdrahá-

bel után viszi. Elérkezvén a végzetes pillanat, a királyné remegve hágott fel a tevelépcsőn, maga után vonva kisleányát, a 15 éves Gerlét,[30]) s dobogó szívvel húzódott be a teve hátán levő házikóba.

Gerlének, a vidámlelkű kisleánynak nagyon tetszett a holdvilágos estén való utazás s alig, hogy kissé kiszuszogta magát, kiült ő is a házikó elé s onnan gyönyörködött a holdsütötte búja tájban.

De nem sok idő mulva karaván tünt fel a mezőn; Sámua arra kérte, hogy húzódjék be a házikóba. Gerle behúzódott s a fekete ember eléhúzta a házikó függönyét, virágos akáclombot adva be nekik, hogy a hőségben legyezzék magukat.

Legyezték is, de pár himbálás után elhanyatlottak és egymásra borulva anya és leánya elaludtak.

Sámua már az Azdrahábel tevéjén volt. Elvégezte a költő megtévesztését. A költő lelke a hetedik égben járt. Tehát észre sem vette, amikor tevéje elindult és gyors futással futva, Sámua az oldalhágcsón leszakad s elmarad.

A siklusok [31]) a költő hajcsárjánál is megtették a hatásukat. Pár perc mulva már a dübörgést sem lehetett hallani, oly messze járt Azdrahábel tevéje.

Sámua visszatért az álldogáló karaván hoz. Karacsi értelmetlenül állt a tevék mellett:

— Nos, örülsz-e? — szólt Sámua Karacsihoz.

— Minek?

— Annak, hogy szolgából úr lettél s a világ legszebb leánya lesz a tiéd?

— Mit beszélsz? Eszeden vagy?

— Hiszen éppen ez az, hogy eszemen vagyok — mosolygott csunyán Sámua.

— No, hát? — tette hozzá kis idő mulva.

— Nekem semmi kedvem sincs végigvándorolni a világon, hogy megkapjam azt, ami itt van három lépésnyire.

Az indus dühös lett.

Sámua kerekre húzott szájsarkokkal hajolt közel Karacsihoz:

— Te bolond! Urad megtudva, hogy utána jött a királyné, rászólt a hajcsárára Azdrahábel s gyors tevéin megszökött. Hiszen tudod, hogy nem a királynét szereti, hanem a leányát, Gerlét. De azt nem mondtam meg a damolónak, hogy Gerle itt van.

— Hát itt van? — nyitotta tágra nagy, tiszta szemeit Karacsi.

Sámua már meg is bánta, hogy ezt az ütőkártyát kiadta a kezéből, de gavallérosan nyugodott bele, hisz gondol ki ő annyi ütőkártyát, amennyi csak kell.

Az indus ismét arra pillantott, amerre ura távozott s ekkor feledve minden egyebet, ismét dühös lett.

— Én az én uramat el fogom kisérni haza, édesatyjához, mert ő küldött vele s elkárhozik a lelkem és pokol lesz neki a testem, ha kötelességemhez híven atyjához haza nem kisérem. Megöl engem az én atyám is, ki az ő atyjának a szolgája s akinek 40 évi hűsége hiábavaló volt, ha én hűtlenségemmel azt megsemmisítem. Sőt *megsemmisítem összes őseim hűségét*...

Sámua mosolygott.

— Szép nemzetségfa! Csupa szolga.

— De hűséges! — mondta rekedten, majdnem sírva Karacsi. A szolga hűsége ép oly értékes neki, mint az úrnak az ő kegyessége... Mit ért ahhoz egy bitang zsidó?! Az ördög választott népéből való?!

Sámua szélesre húzott szájjal mosolygott:

— Kedves, megennivaló fiú vagy, Karacsi. Hanem most ne bölcselkedjünk. Csak az a bölcs dolog, ami jól esik. Se becsületről ne fecsegjünk. Az a becsületes dolog, ami kellemes. Azok a szamárságok, amiket te beszélsz...

Karacsinak vérben forogtak a szemei. Sámua hirtelen komoly lett és oktatva, korholva folytatta:

—... Azok fejben, vérben fogamzanak s a tüdőből, mint levegő jönek ki, amit más emberek belehelnek s amitől elkábulnak, mint valami szent ambrafüsttől; hanem hányjunk fittyet arra az úrra s aztán osszuk el a tevéket és a kincseket s kiki menjen a maga útjára, a maga dolga után.

Mint a hiúz, úgy ugrott Karacsi neki Sámuának s kemény, fekete ujjait rászorította annak torkára. Szemei lobogtak a holdfényen. Irtózatos kép volt. Sámua nyelve tövéig kilógott a szájából. Az arca olyan lett, mint a távoli égalja: sötétkék.

Kezeit hol könyörgőleg kapta össze, hol a kincsekre mutatott, jelezve, hogy imádkozik, vigyen el mindent.

De Karacsi nem ismert kegyelmet; úgy sziszegett, mint az áspis s görcsös ujjait még mélyebben vágta a nyakinakba.

Sámua hörgött, majd egy utolsó erőfeszítéssel fölvetette magát, elkezdett táncolni és ordítani a nyugodtan álló és a sátán halálát váró hindu körül, hogy a másik pillanatban összébb húzza ujjait a duzzadó erejű ember s elnémítsa a szívós macskát.

De mi ez?

A leghátulsó teve hátán e pillanatban halk sikoly hangzik fel s a nappali fényességű holdsütéses ég hátterében két emberi lény körvonala jelenik meg.

Karacsi, mint valami áramütésre ejti le kezét Sámua torkáról s fehérre váló arccal ugrik félre és rohan el a holdfénytakarós mezőségen.

A két fehér alak leszáll ama tevéről, amely a város falain kívüli kis házból a többi tevét utólérve, idehozta a királynét és leánykáját. Leszállnak s odalengenek, ahol Sámua fekszik ájultan, vagy talán holtan.

— Oh, borzalmas éjszaka! Ki fekszik ott holtan? Hol van Azdrahábel? Ki szalad a holdfényen? Hol vagy Azdrahábel?

Sámua megmozdul. Szemét kinyitja.

— Vizet! — nyöszörgi csendesen s szemei újból lecsukódnak.

Ezenközben a szundító hajcsárok is leszállnak teveikről, az alvó szolgák is felébrednek s odajönnek. Az egyik vizestömlőt húz le a teve oldaláról. A szellemasszony — kitől Karacsi úgy megijedt — elveszi a rettegő ember kezéből s öntve a tenyerébe, az aléltnak hol a

szájába, hol a halántékára, hol a vérvörös nyakára locsolgatja.

Aztán ismét szétnéz a királyi asszony. Nem akarja az ott állóktól kérdezni, hogy hol van Azdrahábel, hanem parancsolja, hogy a földön fekvőt tegyék tevére. Majd megkérdez annyit, hogy ki szaladt el.

Erre már megszólal maga Sámua:

— Karacsi, a rabló, aki megtámadta Azdrahábelt s hogy az ledobta tevéjéről és elmenekült, utánna iramodott.

— Nem igaz! — egyenesedett ki a királyné. — Egy Azdrahábel sohasem menekül. Egy hindu szolga sohasem támadja meg urát s azt az életet, melynek öre. Kanáneus emberek! Lehetségesnek tartjátok ezt?

Az emberek, ki tudja, mi okból, húzódoztak attól, hogy Sámua ellen bizonyítsanak.

— Nem, nem lehet! — szólalt meg most egy ezüst zengésű hárfahang.

— Édesanyám, nem lehet, nem!

— Honnan tudod?

— Tudom.

— De honnan?

— Érzem.

— No, nem baj, nem baj — veregette meg a kisleány vállát Sámua felállva. — Téved a kis aranymadár, de nem baj.

Ám szeme úgy villogott Sámuának, mint az éjszaka csillogó bogara:

— Úrnőm! Ezt meséli az elfutott Karacsi: „Az én Uram, Azdrahábel, az ő hindu hite szerint önmagát elakarta emészteni, hogy amíg mi a testét hazavisszük, lelke — mondom: hite szerint — itt maradjon, itt bolyongjon a királyi udvar tájékán. De — meséli a hazug — Karacsi nem akarta, hogy a királyné tudja, hogy ő meghalt, azért rendelte, hogy testét vigyük haza." Ebből megítélheti felséges Úrnőm, nekem van-e igazam, vagy Karacsinak, aki a kincseire vágyott. Olyan jeles ember nem ölögeti meg magát. Jó sorsa van az olyannak.[32/a]

— Látod — szólt a királyné — nagyon ravasz és hamislelkű vagy, de tudatlanságod s felületességed elárul téged. Igenis meghal, ha boldoggá akarja tenni az ő lelkét, mert a hindu az egész világot érzékei csalódásának tartja s csak a lelket ismeri el valóságnak. Ők az összes bajok között legnagyobb bajnak a földi létet tartják s akkor érik el a tökéletes boldogságot, mikor lelkük felszabadul a testi, emberi, földi rabságból... [32]/b) Tehát igenis valószínűnek tartom, hogy Azdrahábel, a szent költő, meg akart halni.

A királyné már a költő útrakészülésekor elhatározta, hogy ha él a költő, vele megy a Himalája aljába, a szikllába vágott törvények, igazságok és költemények tanulmányozására, ha meghalt, hazaviszi őt atyjának, a szent brámánnak. Ha pedig sem élve, sem halva nem találná fel, egyedül fog elmenni a szellemi szépségek hazájába, *ahol annyi a földi kincs, amennyi sehol a világon, de oly megvetett is, mint sehol a földön.*

Másnap akarta megmutatni magát Azdrahábelnek s elmondani óhaját, elhatározását, aki az egyetlen lett volna, hogy megértse s ne tekintse kalandvágynak a nagy lépést. És most hol van Azdrahábel? Ilyen emberi korcsok előtt kell pironkodnia? Hogyan jut el ő most Indiába, az igaz égiesség birodalmába, a nagy szellemek honába? Ki vezeti?

— Senki, senki — zokogta magának s vele zokogott Gerle is.

— Hát, szerencsére, még Aradon sem vagyunk túl — vetett véget Sámua a kelletlen jelenetnek — haza tudtok menni. Én követem gyors tevefutással Azdrahábelt s hazaviszem Indiába. Nos, fürgén, kisleányom, hazafelé!

A két gyámoltalan teremtés csak zokogott.

Ekkor olyan gondolata támadt Sámuának, hogy üdvözölte érte önmagát.

— Jól van! — szólt hirtelen kegyességgel. — Az én szívem sincsen kőből. Gyerünk hát. Talán még holdnyugta előtt beérjük a költő urat. Tevére szaporán!

Ő már a királyi udvarban, mikor kitudta, hogy a királyné követni akarja Azdrahábelt, elhatározta, hogy mindenáron velük megy, sőt a kislánnyal is megtudatja, hogy anyja távozni akar s felbiztatja, hogy ő is menjen vele. Mikor aztán a pusztában lesznek, elrabolja az írás-hengerekkel egyetemben a két királyi nőt s mint foglyokat, eladja Mózesnek. És most ime, rabolnia sem kell, csak jó erősen menni velük, mintha Azdrahábel után sietnének.

— Hajrá! — kiáltotta s amint gyors iramban megindultak, nem fért a bőrében, hogy milyen jeles ember lesz ő Izraelben s mekkora vagyont és hatalmat szerez ezek révén. Nem fog pokróc-sátorban lakni, hanem márványpalotákban, mint a kánaániak és egyiptombeliek...

A hetedik napon meg is érkezett Moáb földjére, Béth-Peórral átellenben.

A kincseket elásta a mezőn egy kenyérfa alá, a tevéket eladta s a két ájult drága fogollyal jelentkezett Mózesnél.

Mózes, Áron és Józsué éppen együtt voltak, a haditervet vitatták, Kánaán ellen. A szolgák tehát nem engedték be Sámuát. Ekkor a szolga fülébe súgta, hogy ő Káleb, királyi foglyokat hozott s hogy az értelmetlen szolga megértse, miről van szó, arany siklust csúsztatott a markába, amit az rögtön bezárt, mint a mimóza a bogarat. Az ajtófüggönyt pedig szétnyitotta előtte.

Káleb a két nővel belépett a függöny mögé s ott eltünt.

Ebben a pillanatban érkezett oda egy csodaszép, biborajkú, rózsásarcú, kékszemű és aranyhajú nő is, akinek úgy ringott a teste, mint a pálmakorona s haja, mint napfény omlott végig egész testén.

A szolgák önkénytelenül félreálltak előle. Ámde nem mehetett be a belső sátorba, mert az ajtófüggönyön belül ott állt a másik három várakozó.

— Envérével verem meg Kanáneust! — hangzott ki Mózes ordítása; mert már régebb idő óta ezt harsogja folyton, keltében-fektében.

A sápadt asszonyt még nagyobb sápadtság, a rózsás arcút még tüzesebb pirosság öntötte el.

Ám a másik pillanatban a sápadt arcra rózsaszín árnyalat vonult, a tűzrózsás arc elfehéredett.

Sámua idegesen harapdálta kicserepezett alsó ajakát.

Végre beléphetett. Mózes elé vezették. A szokásos üdvözlés után előadta jövetele célját. A két nő messze, az ajtófüggönynél állott.

Előterjesztette Káleb a költségvetését is, fogolyról, hengerről, mindenről.

— Mert drága kincsek azok! — mondotta a megmérgelődött Mózesnek.

— Ezért jutalmat nem várhatsz! Ez kötelességed volt! Sőt szolgáltasd be a tevéket is! — ordította Mózes.

— Eladtam... — dacoskodott Káleb.

— Az árukat! — reszketett Mózes a dühtől s intett, hogy Kálebet is vigyék el.

Káleb, éktelen dühében, rohant a foglyok után, hogy elragadja azokat, de akkorra már a kijelölt sátorba vitték volt őket, Józsué személyes felügyelete mellett, aki, az ő módja szerint, királyi úrnőket megillető kényelmet készíttetett nekik. Igaz, hogy nem is tudta szemét egy pillanatra sem levenni a királynői szépségű Gerléről, mikor pedig megkérdezte a nevét s az szégyenlős mosollyal megmondotta, ezüsthárfa hangja egész lelkén végigrezgett a szelídszívű Józsuének.

Sámua tehetetlenségében megállt az udvaron, egy darabig úgy nézte a földet, mintha rá akarná magát vetni, hogy összerágja, majd felvetette eltorzult arcát, kezét ökölbe szorította, fogait megvicsorgatta s arra fához futott, hol egy tevét magának meghagyva, megkötött volt. Felült arra s észak felé fordult ismét.

Egyenesen Kanáneus udvarába indult.

Szilla pedig zokogott, Azdrahábel után.

VII.

SZÓL BENNEM AZ ISTEN!

Amint átrontott Sámua, a bosszút lihegő, az őrtálló szolgák tömegén, belépett a gyönyörű asszony a szent hajlékba s Mózes előtt magát hétszer meghajtva, hátravetette fejét, úgy hogy aranyszinű, nehéz omló haja, mely arasznyira volt a borzbőrrel borított földtől, most leért a bőrre.

A nap éppen odasütött, ahol állott s olyan volt az az asszony, mint a káprázat. Selyemvirágokkal hímzett világoskék derékszorító feszes, ringó mellet takart, övétől kezdve aranynyal gazdagon hímzett pirosbársony köntös omlott le a lábafejéig, ahol gazdag aranyrojt terült szét róla. A köntös kétoldalt egész a csipőjéig, hasítva volt, úgy hogy az elülső rész is, a hátulsó is egymástól függetlenül szabadon elválasztható és félrefogható volt, vagy pedig az aranycsattokkal össze lehetett azokat legalább a csipőtől a térdig akasztani. Ezek a szélek még díszesebbek voltak, mint a köntös többi része, mert onnét villogott elő a gyönyörű láb s ahhoz méltónak kellett lennie a ruhadísznek is.

A derékon széles nehéz selyemöv volt átkötve, hátul összeerősítve, elől pedig hanyagul keresztülvetve egymáson. Ez zöldszínű volt s araszos sűrű selyemrojt húzta le a végét.

Karja, válla és melle felső része meztelen lőn a szépséges leányasszonynak s annak ragyogó szépségével csak a duzzadó felsőkart átfogó, háromszor körülcsavaro-

dott smaragdszemű aranykigyó, a nyakon levő aranypénzek és a derékszorítót összefogó óriási rubingránát próbált versenyezni eredménytelenül.

Dús haját aranypánt fogta át, mely alatt a homlokon gyöngyfűzér vonult keresztül fültől-fülig, hol egy-egy hatalmas hajtincs tele volt fonva aranypénzekkel, a fülről pedig aranygyöngyből font gyöngysorkarika lógott le.

Veszedelmes asszony volt. Kék szemeiben máglya égett, az erős, pusztító, emésztő tüzek zöldeskék lángjával. Pokolba kerül, aki beleszédül. Arca sugárzott a szépségtől, mint a nap, ajkai pedig a tökéletes szépségig duzzadtak, oly pirosak, mint a fönikiai biborcsiga festéke.

Mózesre vetette nagy, világító és égető szemeit, gyönyörű ajkai megnyíltak, vakító fogai felszikráztak a mosolytól s úgy szólt elfogódott, remegő és remegtető hangon:

— Eljöttem hozzád, oh nagy próféta, Istennek fia, zsidóknak atyja, lajtorja ég és föld között, eljöttem, hogy felajánljam szolgálatomat fajomnak .

S miközben Mózes alig tudta hová rejteni mély meghatottságát, szívbeli gyönyörűségét, hogy méltóságát megőrizze, a leány türelmetlenül pillantott körül, mintha valakit várt volna.

— Ki vagy hát, szépséges gyermekem? — tért magához Mózes s arcán a szeretet lágysága ömlött el és átsugárzott az asszonyba is. És leszállván pamlagáról, a sugárzó leányhoz lépett, hogy gyöngéden megsimítsa annak szikrákat hányó aranyhaját.

Mint egy galamb, úgy állta az. Lesütötte szemét s úgy mondotta:

— Mákla [33]/a) vagyok, Célofhád leánya, aki Héfer fia vala, aki Gileád fia, aki Mákir fia, aki Manasse fia vala, Manassénak, József fiának nemzetségei közül — és ismét hétszer hajtotta meg magát; ezúttal ősei előtt.

— Vannak-e testvéreid? — kérdezte a büszkén-boldog Mózes a nemes sarjat, kinek nemzetsége gyermekkorában tanulja az ősök névsorát.

— Testvérem: Nóa, Hogla, Milka és Tircza.

— Fiutestvéreid nincsenek?

— Nincsenek.

Mózes két tenyere közé fogta a leány rózsás arcát, mintha gyermeke lett volna, mert Célofhád — a lázadó Kóré elleni harcban — Mózesért esett el.

Mákla lesütötte szemeit.

Mózes álla alá téve a kezét, felemelte a leány fejét és úgy kérdezte:

— És hogyan akarsz szolgálatot tenni?

Mákla most hirtelen és önkénytelenül elkapta fejét s hátranézett. Majd ijedten visszafordult Mózes felé. Keble, mint a dagadó tenger, hullámzani kezdett, arca rózsái megsötétedtek, bimbóikat kinyitották és széttárták a hajtincsek pénzfonataiig s szinte könyörögve nézett Mózesre a szépség hatalmas leánya.

Józsué lépett be, a daliás katona. Feszes, ruganyos léptekkel jött egész Mózesig s ott mégjobban kihúzva magát, komoran, szigorúan megállt Mózes előtt.

— Mindenben parancsod szerint cselekedtem, Uram!

Mózes helyeslőleg, szeretettel bólintott s egyúttal tekintetével mintegy bemutatta neki a szépséges leányzót, Máklát.

Józsué rokonszenvvel nézte a szép alakot, de komor és hideg maradt. Kedvetlen volt.

Mákla most olvadó tekintettel emelte szemét Józsuéra. Mózes pedig sietett eldicsekedni vele, hogy milyen ajánlattal jött a szép és nemes, gazdag leány.

— Felajánlja szolgálatait a fajának!

Józsué még kedvetlenebb lett.

De Mákla le nem tudta róla venni a szemét. Felséges alak is volt Józsué. Domború mellét vaspáncél borította, övétől combjaközepéig pedig kék lenköntöst viselt, izmos és mégis női lábhoz hasonlóan sima, kerektérdű lábaira hószíngyolcs gatia símúlt. Arca, mintha elefántcsontból faragták volna, kemény és finom volt, nagy, lágy csigákban vállára omló haja olyan sötét és fényes — ugyancsak fényes sisak alá szorítva — mint a csiszolt ébenfa, szemeiben, a feketékben úgy cikázott a fény, mint

zivataros sötét éjszakában a villám s maga egész termete olyan volt, mint a Libánonból való cédrus.

Nézte Mákla Józsuét és olyan volt ő maga is, mint a bíborhajnal. Két emberi szépség állott egymással szemben, egyik égve, másik fázva.

Mózes, aki gyönyörködött Mákla féktelen erővel feltörő szerelmében, de akit szomorúan érintett Józsué hidegsége, igyekezett Máklát Józsuéval megszerettetni s megismételte a kérdést.

— Nos, hogyan akarsz szolgálatot tenni?

Mákla már ismerte és titokban szerette Józsuét. S most, midőn látta, hogy viszontszerelmét még nem tudta megnyerni, vagy legalább is nem hajlandó azt Józsué hadvezéri büszkeségében elárulni, asszonyi eszével azt gondolta, hogy féltékenység felkeltésével erre reákényszeríti Józsuét s az ő megnyerésére megnyeri szövetségesének Mózest is. Azt felelte tehát:

— Odamegyek az ellenséges táborba és ott, a saját sátraikban győzöm le és verem meg Kánaán vezéreit.

Áron, aki az íráshengerek vizsgálatában volt, végtelen érdeklődéssel, elmerülve, felpillantott. Majd tovább folytatta tanulmányait.

Józsué, mintegy számonkérve Máklától, hogy hát mit is akar, haraggal kérdezte:

— És milyen fegyvered van tenéked, gyönge nő?

Mákla szeme szikrát vetett.

— A férfigyengeség! — vágta ki határozottsággal Józsué felé, ő is mintegy szemrehányással, mert asszonyi sejtelmével már megérezte, hogy Józsué a hófehér kánaáni királyleány után elbetegedett.

— A férfigyengeség? — gúnyolódott Józsué, egészen megfeledkezve minden másról, csak a szivében támadott, eddig soha nem ismert, soha nem is sejtett édesen fájó, tiszta, boldog érzést érezve mélységes búval, túláradó örömmel, amely olyan volt, mint egy végtelen nagy mennyország közepében egy végtelen pici pokol.

— Igen, a férfigyengeség! — felelte Mákla most már

korlátlan hevességgel. — A férfiak vére, mely harcban áll az asszonyok vérével, lészen az én fegyverem.

Áron letette a hengert, térdére könyökölt és úgy figyelt, úgy érdeklődött, álmos szempilláit le-lebocsátva.

Mózeshez fordult Mákla:

— Tisztán hallom vérösztönöm szavát, te nagy, te szent férfiú — s a szemérmes leányzóból most már végleg harcos asszony lett — mely mint az Isten szól bennem — s Mákla felemelte gyönyörű, dallamos hangját, hogy még Józsué is megenyhült s mint a puszták orgonája: az északi szélvész, úgy zúgta:

— Vérfegyverrel megyek ez ország ellen, a soha le nem győzhető örökfegyverrel, asszonyi szivemmel, ajkaim csókjával, karom ölelésével és odaadva szerelmemet, csókomat, ölelésemet — s mint az égő, lobogó vér istennője, úgy vetette félre az aranylánghoz hasonló, himzett biborköntös előrészét, hogy vastag, kerek térde elővilágított, mint egy jelenés — azt hiszitek: a kanáneus férfiaknak? Nem! Hanem nektek s a fajomnak! *Mert bennük zsidó fajomat fogom szeretni, csókolni és ölelni, ezt az én sokat üldözött, sokat rugott, sokat szenvedett, szegény, szerencsétlen zsidófajomat!* ... Ők lesznek az én nemzetem, az én népem ... *a kanáneusok.*

Újra Józsuéhoz fordult:

— Ők a mi fegyvereink, Józsué, melyekkel levágjuk az idegenek fejeit, a nagyokat és szétaprítjuk testüket, szétbontjuk a népeket ... Ez az én fegyverem, Józsué, — rázta Mákla húsos kis kezét, — ki talán pelyhet láttál bennem, melyet a szellő ide-oda dob s amiből vándormadarak fészket raknak ... Ez! ... — és lihegve elcsuklott a szava.

Most Áron szólalt meg, felkelve és a többiekhez lépve, közben figyelmesen vizsgálva Mózes arcát, a riadtan átszellemültet, a tündöklőt, a boldogot.

— A szerelem, a csók, az ölelés elsőrendű bomlasztószer. Mákla, te a mi vezéri testületünknek tagja vagy! Ne háborogj hát Józsuéra, majd összebarátkoztok, — foly-

tatta mosolyogva. — Egyébként, akik szeretik egymást, azok szoktak veszekedni.

Mákla megváltva nézett Áronra, Józsué, a szent cél érdekében hallgatással egyezett bele, míg Mózes hálásan pillantott Áronra s míg ajkai szavakat kerestek, némán bólintott: Ámen-t.

— És mit kívánsz ju-jutalmul? — fordult végre Máklához.

— Hát jutalomért teszem én?

— Nono... Szerettél már, vagy szeretsz valakit? Ismered a szerelmet, a csókot, az ölelést? — segített Áron.

Mákla lesütötte szemeit s kacéran Józsuéra leskelődött.

— Nos? — sürgette Mózes.

— Istenem, hát még azt se?! — felelte Mákla.

— Szóval, a tudományod, — nyod nemcsak elméleti, ti-ti, hanem nem

— Gyakorlati — segített ismét, mosolyogva, Áron. — Rendben van.

Jozsuéhoz fordult Mózes.

— Menjetek, barátkozzatok össze, mert ha nem — s most már Mózes is mosolygott, — mindakettőtöket tömlöcbe vettetlek. Szoktató tömlöcbe!

Még Áronra nézett Mózes s miután Áron is helyeslően bólintott, Józsué erősen elhatározva, hogy rajta lesz, miszerint Mákla Kánaánba menjen kémszolgálatra s így ő megszabaduljon tőle s rajta lesz, hogy onnan ne is térhessen többé vissza, komoly, de szelid arccal Máklához lépett s a tüzes szűzet, kinek már a karja is parázsként égette karját s megyújtotta az ő vérét is, elvezette, az ajtófüggönynél már mosolyogván is feléje.

Azonban szívében vitte Józsué az erős elhatározást, hogy amint Mákla küzd érte, úgy fog ő is mindent elkövetni a tőle való szabadulásra s az ég galambjának, a kis Gerlének megnyerésére.

Mózes pedig megparancsolta Áronnak, hogy alkalmas időben készítsen javaslatot Célofhád leányainak fiú-

örökösödési jogáról,[33b] hogy az érte meghalt hőst gyermekeiben megjutalmazhassa s így ezen most teendő szolgálatáért is, ezáltal férfijogokkal ruházhassa fel Máklát, ezt a máglyalelkű leányt, ezt a hőst.

— Mert vajjon nem oly hős-e nemzetem leánya, *ki az ellenség karjában fekszik fajáért,* mint a férfi, a katona, ki a csatamezőn esik el? Oh hála neked Uram, ki ily hősöket adsz a te választott népednek! — s még hosszan imádkozva merengett el Mózes, fátyolos tekintetét kelet felé emelve, miközben Áron visszament az íráshengerekhez s azokba merűlt el.

VIII.

ELKÉSZÜL VILÁGIZRAEL TERVE.

Kalmus még több adatot akart szerezni Mózesről s azért alkémeket fogadott, akik vitték utánna a hírt. Ezek folyton a sátrak körül leskelődtek...

Áron éveken át biblósztekercseken dolgozott. Mostanában azonban nem írt újabb dolgokat, hanem kiválogatott némelyeket, azután mégegyszer átnézte a kánaáni íráshengereket, mik között egyiptomiak is voltak s megállva előttük, fejét megvakarva, nagyot sóhajtott:

— Hej, ha megvolnának az asszir és babiloni ékírásos agyagcseréptáblák, miket Mózes vad indulatában összetöretett és a szélviharba széthintetett s az eziistből való okmányok, miket a szent sátorhoz való deszkatalpaknak olvasztatott be, beh más érték volna ez, mint az a buta láda ott a függöny mögött!

A pongyolalelkü tudósban fellángolt a turáni ősharag, hogy azt hitte, széttiporja azt az egész vagyongyüjtő ládarendszert, de amint tekintete az íráshengerekre esett, ismét megszelidült s a harag tüze elülvén, a tudományszeretetnek szelid, csendes csillagfénye gyúlt ki szemében, ebben a látó és látható lélekben.

Átnézte mégegyszer a biblószokat, az íráshengereket, aztán a tusba mártotta ecsetjét s megírta a haditervet, amely azonban csak három szóból állott.

Bontakozni is kezdett a biborhajnal. Mécsét eloltotta s készült lefeküdni, azonban megérkezett Mózes küldötte, mert Mózes tudta, hogy ilyenkor még ébren van Áron s hivatta.

Áron ugyanis nappal, a nagy hőségben, aludt, éjjel pedig vizsgálta a csillagokat s az éj csöndjében gondolkozott, vagy a mécsnél dolgozott. Minthogy azonban Áron soká tétovázott és rakosgatott és töprengett, a türelmetlen Mózes nem tudván tovább várni, ő jött Áron sátorába.

Áron sápadt volt a sok munkától, mint a reggeli hold, de szemei még élénken csillogtak, mint a hajnalcsillag.

Mózesnek úgy tünt fel ez a rendkivüli lény, mintha szellem lett volna. Attól félt, hogy amilyen csodálatos és hatalmas és félelmes, egyszer csak eltünik szemei elől... Vajjon nem ő-e a VAGYOK?[34]) riadt meg most. Leborula azért Mózes Áron előtt. De az mosolyogva felemelte őt. Mire Mózes megtörülte mindig könnyező szemeit s megszólalt nagy, dörgő hangja, énekelve:

— Vajjon nem jőnél-e fel, én testvérem a Hór hegyére, hogy a nép ne hallja beszédünket, hisz te tanitottál: mindenütt meghallják két ember beszédjét, csak a csupasz hegytetőn nem...

— És a haditerv megvan-e?

— Megvan, óh Mózes, minden törvény, melyre felépítheted a nagy Világizraelt.

Mózes szemei a győzelmes hadvezér hideg gőgjével pihentek a biblószokon és íráshengereken. Ekkor két ujját meggörbitve, szájába dugta, nagyot füttyentett vele, mire villámgyorsan két fegyveres zsidó lépett be. Poroszlók voltak.

Mózesnek egy intésére megfogták Áront s kezeit kecskeszőrpórázzal összekötözték.

Áron még csak meg sem lepődött, mintha előre mindent tudott volna, hanem fejét csóválva, szeliden mosolygott, mintegy Mózesen sajnálkozva:

— Mit akarsz tőlem, Mózes?

Mózes nem felelt, hanem lihegve kapkodta össze a biblószokat, íráshengereket s nagy üggyel-bajjal az egész nagy rakást felhalmozván ölébe, úgy hogy azok süvegjéig értek, menni akart, intve a szolgáknak, hogy maradjanak.

Áron jóizüen mosolygott.

— Ki olvassa el vajjon azokat, melyik tyúk s mit fog belőlük kikotkodácsolni?

Józsué lépett be, hogy kimentse Mózest nevetséges helyzetéből. Áron hozzáfordult.

— Nézd, óh, Nun fia, mit csinál Mózes az ő vad indulatában! Hát nem a nép elveszejtője? Lefogatott, hogy a Hór hegyére vinne és megölne, mint az egyip...

Mózes eldobta az ölében lévő nagy rakás okmányt, úgy hogy tele lett vele az egész sátor s szavak után kapkodva ordítozott. Józsué elvágta Áron kötelékeit s a szolgákat kiparancsolta a sátorból. Mózes ordított:

— Ki, ki, ölte-te-te meg, meg?!

Áron meggyúlt szeme úgy villogott, mint a felkelő nap a damaszkusi kardokon:

— Te ölted meg s meg akartad ölni azokat is, akik felfedezték a gyilkosságot; pedig azok héberek voltak, te nagy fajszerető zsidó! Te pusztittattad saját népedet, parancsot adván, hogy a zsidók egyrésze ölje le a zsidók másrészét, mindenki az ő attyafiát.[36])

Mózes nyelve iszonyu haragjában megoldódott.

— Igen, mert bálványozásra vitted őket, leszedvén az aszonyok és leányok füléről a láncokat s aranyborjut öntettél belőle.[36])

— Te pedig összetöretted azt s a port, vizben, a néppel megitattad,[37]) hogy inkább a gyomruknak áldozzanak, semmint szemük és szivük egy szép képben, vagy szoborban gyönyörködjék!... Hiszen nem lehet az egész világot megenni! Megszoktattad őket, hogy mindig csak egyenek! Mikor „kijöttünk", *elmenekültünk* Egyiptomból, akkor is folyton a húsosfazekakat sirattátok.[38]) S visszamentetek volna, ha fürjeket nem hajtok oda az én szeleimmel s mannáról nem gondoskodom...[39])

— Azt az Isten adta...

— Jól tudod, ki! — mosolygott Áron keserüen. Aztán Mózes felé indult, ki füle melletti szent fürteit tépegette, ami az agyműködésre jó hatással van.

— Ki csipette tüzesnyelvü kígyókkal halálra a népet?[40]) Ki követtette agyon azt a szegény zsidót, aki

szombatnapon fát szedett?[41]) — még közelebb lépett Áron — hát Kórét és független társait ki sülyesztette farkasverembe[42]) s földi villámlással, akásfénnyel ki égetett össze 250 embert a saját népéből, a jóillatok oltára előtt?...[43]) Hát a fiaim megégetése?!...[44]) zokogott Áron.

— Te többet öltél meg. A füstölővel tizennégyezerhétszáz embert fojtottál meg egy végigmentedben, a nép között.[45]) S a te lelkeden fog száradni az is, ha majd, mint jósoltad, Szanherib, vagy nem tudom milyen asszir királynak 80.000 katonáját fogják megölni angyalaink, a mérgezett patkányok.[46])

Most már Áron is szavak után kapkodott a nagy izgalomban. Ajkai úgy remegtek, mint a nyárfalevél.

A szelid Józsué is megmérgelődött.

— Te parancsoltad! És a lelketleneink parancsolják! Nem elég bűn volt szegény fejének — s Áron felé mutatott Józsué, — hogy engedelmeskedett a felbujtásodnak, most még a te bűnödet is az ő bűnének mondod-e? — Erős hangon folytatta Józsué. — Elég szamár volt Áron akkor is, amikor még olyant is megtett a te kiállhatatlan erőszakoskodásaidra, amit Bálámmal művelt.

— Mit? — kérdezte Mózes, nem akarván emlékezni? — Ki volt az a Bálám?

— Hát mikor — és Józsué bocsánatkérően Áronra nézett, aki a fejét csóválta csodájában, hogy őt mikre vette rá Mózes, nagy gyámoltalan engedelmességében, szeme parancsolásával, — mikor Cippór fia, Balák, a moábiták királya, kérte Bálámot, Beór fiát, követeivel, Péthorban, hogy átkozza meg a zsidókat, mert ott is jól kiviseltük magunkat. Te akkor megvesztegetted Bálámot, arannyal és ezüsttel, Áron pedig szamárbőrbe bújva hordozta a hátán Bálámot s orditott.[47])

— Megírtam a biblószokon, itt van, — mondta Áron.

— Fogjatok csak össze ellenem! Hát a kusita asszony miatt ki támadott reám!? rám?!

— Én, te lelketlen!

— S kinek virágzott ki a vesszeje—je—je? s ter, mett—mett—mett?[48])

— Az enyém, hogy ne egyetek mindig húst, hanem gyümölcsöt is, mert a hústól vagytok ragadozó farkasok! Gyümölcsfát ültettem! Mandolát . .[49])

— Hát a húsosfazék? . .

— Nem igaz! Nemcsak a húsosfazékért sírt a nép a pusztában, hanem sírt az egyiptomi halakért is; az uborkáért, a dinnyéért, a pórhagymáért, a vereshagymáért és fokhagymáért...

Mózes, aki nagyon szerette a fokhagymás húst s emiatt Áron nem szeretett közelében lenni, felpattant ismét a kecskebőrről, hová csípőfájdalma miatt leült volt, mikor az öl tudományt eldobta s reszketve ordította:

— Kihirdetem—tem—tem a népnek, hogy nem vagy, vagy, testvérem—rem—rem, hanem . csaló—ló—ló.

— Menj, ordítsd ki! Úgyis Ordító Mózesnek hívtak mindenütt.

Mózes összerogyott izgalmában.

Józsué mosta fel.

Áron pedig csendesen mintegy magának mondotta:

— Bár sohase bolondítottuk volna a népet azzal, hogy testvérek vagyunk Ámbár a te népednek az kell . *Minden gazember a testvéretek* . . .

— Áron Józsuéra pillantott:

— Megbocsáss kedves lelki rokonom, hogy szívedet is megszomorítom, de érted, éppen érted, fogom ezt a népet nekivaló törvényekkel ellátni, mert egy igaznak sem szabad szomorkodni millió gonosz miatt sem... s fordítva még inkább nem szabad . . .

Áron ezzel lehajolt és összeszedte a biblószokat.

— Itt vannak a törvények, nyíltak, titkosak, az örök időkre szóló titkos haditervekkel együtt, amely utóbbiak három szóból állanak. Neked *módodban áll* Mózest kényszeríteni, hogy ne zavarja vad indulatával és kalandos gondolataival a nép javára irányuló munkámat.

Józsué szeliden parancsoló tekintettel, Mózes szemébe nézett. Aztán ismét Áronhoz fordúlt:

— Beszélj!

— A haditerv három pilléren alapszik — mondotta szomorúan, összeráncolt homlokkal. — Három szó az egész.

— Mondjad!

Mózes a földről úgy figyelt, mintha a fülei megnyúltak volna. Józsué nyugodt, megelégedett volt. Szeliden szemlélte Áron arcát.

És Áron kimondta a három szót, mely egy népnek világtörténelmet vala hivatott csinálni. Csendesen mondotta, szinte suttogva:

— *Csók. Pénz. Maszlag.*

— Nem hallotta valaki? — kérdezte ijedten Józsué — s már ment is az ajtó felé. Beszólította a poroszlókat.

— Hallottatok valamit?

Azok megijedtek, mert mások is voltak velük odakünn.

— Ahogy parancsolod uram! — felelte az egyik.

— Azt parancsolom, hogy mindent hallottatok légyen!

— Mindent hallottunk uram!

— Szerencsétlenek! Tudjátok, hogy most reátok mi vár?

A két kemény katona térdre esett.

— Akkor haljunk meg, ha valaha eláruljuk a szent titkokat, uram?

— Most kell meghalnotok — szólt közbe Mózes — és már nyúlt az övébe, a kecskenyúzó késért, amit mindig magával hordott. Mert magának maga ölt állatot. A gúnyolódók mészármesternek hívták.

A szolgák kutyavinnyogással, haldokló nyöszörgéssel kúsztak a lábához s kezdették csókolni a ruhája szélét.

Józsué belátta, hogy életben nem maradhatnak a poroszlók s jóságos, becsületes lelke fellázadt ez ellen a kényszer ellen, de erős lelke szembeszállt evvel a kény-

szerüséggel is és az mentő gondolatot szorongatott ki agyából:

— Őrzött őrök lesztek. A kánaáni királyi foglyokat fogjátok őrizni.

Most a szolgák Józsuéhoz akartak kúszni, de ő visszaparancsolta azokat.

— Tudjátok-e, mi a sorsuk az asszonyok, a leányok őrizőinek?

— Tudjuk, Uram .

Mózes ismét a széhez nyúlt. Azonban Józsué intett a két katonának s azok sietve követték őt, ki az ajtón. Eltávoztak.

Miközben a két fogoly örömmel látta, hogy a többieknek híre-nyoma sincs a sátor körül.

Áron még mindig ott állt egy sarokban, egyik könyökét kezébe nyugtatva, s arcát tenyerére hajtva. Látszott, hogy lelke messze jár.

Mózes habozva nézte Áront. Valamit akart mondani, vagy tenni, de nem tudta, hogyan kezdjen hozzá. Látszott, hogy bűnbánatot akar tartani, ami, fájós, könnyező szemei lévén, külsőleg sikerült is neki.

Sokáig állt ott némán, könnyező szemmel, míg végre Áron mintegy a nagy csendtől felébredve, odatekintett.

Áron a mélylelkű tudósok gyermeteg ügyetlenségével szokott az élet külsőségei előtt állani. Megsajnálta a könnyező ősz embert. Megbocsátóan ránézett Mózesre, mire az kitárt karral odarohant, gyöngéden, félve megölelte, midőn pedig Áron bárányszelídséggel tűrte ezt, magához szorította s zokogva összecsókolta őt.

Aztán eleresztette, szétnézett, teleszívta hosszú sóhaj levegőjével hatalmas mellét s levetvén magát Áron elé a földre, nagy lelki felindultságában megoldódott nyelvvel mondotta a magát mindennek megadó Áronnak:

— Parancsolj akaratod szerint, oh bátyám! Ha kívánod, hírdessük ki, hogy: *„te vagy nékem Isten gyanánt"*,[50] de ismerd el, hogy az áldozati ajándékokat ügyesebben tudom beszedni, mint te, vagy bárki más, add azt nekem

Áron hátralépett. Homlokát összeráncolta, hogy két szemöldöke közt ujjnyi vágás támadt.

Mózes sietett kimagyarázni szavait:

— Nem kívánom mind magamnak, neked is adok

Áron elutasítóan, türelmetlenül legyintett:

— Eh! Nem erről, alapelvekről van szó. *A népet csak javára váló megtévesztéssel lehet megtartani és kormányozni* . . . Én elfogok tűnni. Felmegyünk a Hór hegyére, felöltözteted a főpapi ruhámba tanult fiamat, Eleázárt, aztán lejöttök és azt mondjátok, meghaltam. Én pedig teveszőr ruhát veszek s elrejtőzöm a pusztába, ti néha felkerestek lelki eledelért s hoztok nekem testi eledelt. Ott aztán készülök a nagy örökvándorlásra, melynek a földi élet csak a kiinduló pontja, készülök az örökéletre, örökboldogságra, mely elvonulás előttetek szintén tanítás lesz, hogy az öreg embernek, aki elvégezte hivatását, ezt kell tennie. Ha eddig másért, másokért dolgozott, küzdött, szenvedett, most gondoljon magára. Tartson bűnbánatot, éljen tiszta lelki életet s készüljön a sártól való fokozatos elválásra . Sártestét gubózza be, mint undok féreg, hogy abból a lélek, mint ragyogó lepke repüljön fel az égbe, az örökkévalóságba

Mózes csak annyit értett ebből, hogy Áron nem lesz láb alatt s már menni akart Józsuéért, de Áron megfogta a kezét.

— De ez nem minden — mondta halkan. — Te sem állhatsz a nép élén .

Mózes piros arca egyszínű lett a szakállával. Izmos, húsréteges veres nyakát megtörülte a köpenye újjával.

Hát ki? Józsué? Ugy-e, Józsué?

-- Úgy van, Józsué — felelte Áron s a belépő előtt úgy ő, mint Mózes, hétszer hajtották meg magukat.

Józsué bár tudta, mit jelent e legmagasabbfokú tiszteletadás, nem értett semmit, mi történt az alatt a pár perc alatt, míg a két szolgának megmagyarázta, hogy sem életüket, sem férfiasságukat nem veszik el, ha önfeláldozó hűséggel őrzik a két királyi nőt, amit azok örömkönnyek közt igértek meg.

De Áron előszedve a biblószokat, megmagyarázta Isten rendelését, amit Józsué alázatos és hálaadó szívvel fogadott, igérvén, hogy *„bármi indulatában meg nem emészti az ő népét az úton."*[51])

Mózes megértette, hogy vad indulatossága miatt nem vezérelheti népét az igéret földjére, pedig tudott uralkodni magán, mert ezen lemondatását is lemondó szívvel fogadta. Sőt meg is áldotta Józsuét és úgy összecsókolta, hogy alig tudott leszakadni annak elefántcsontszínű kemény arcáról .

Az alkémek Kalmus után szaladtak.

IX.

A ZSIDÓK AJÁNDÉKOKAT VISZNEK KÁNAÁNBA.

Mózes pompás sátorában ült a papitanács, melyen résztvett már Eleázár is, az Áron fia, ki a pusztában való vándorlás közben serdült szép legénnyé. Mózes Eleázárt is oly szeretettel nézegette, mint Józsuét. Arca még hamvas volt, fiatal, üde, olyan, mint a csipkerózsabogyó mikor pirosodni kezd.

Áron a tudományán kívül nem szokott törődni semmivel, de a fiai mind gyakrabban és gyakrabban emelték ki elmélyedéséből. Mostanában újból megfordult az elméjében, hogy abba hagyja nagyszabásu nemzeti törekvéseit, melyet úgyis csak sok szenvedés, vér és könny árán érhet el. Két fia, Eleázár és Ithamár: főpapok. Azokban fogja örömét lelni. Megérdemli. Sok lelkiismeretfurdaláson kívül, két nagyobb fiát is, az elsőszülött Nádáb és Abihu, áldozata lett Mózes indulatosságának, mert a Sinai-pusztában, midőn fehérlovat áldoztak, az eszét elvesztett Mózes bedobta őket a tűzbe. S erről még hallgatnia is kell, mert két másik fiának csak igy kegyelmezett, mikor a felmutatott lapockát és a meglóbált szegyet nem ették meg s azokat is agyon akarta ütni A felesége, Eliseba ma sem tudja, csak sir értük folyton. Megházasitja tehát ezeket, szigoruan megparancsolja, hogy lássanak az után, amiből élnek s ő azoknak boldog családi élete körében csendesen eljátszogatik unokáival.

Most azonban, mikor Eleázárt látta diszes főpapi öltözetében, apaságán felülemelkedve is úgy érezte, hogy

ez a gyönyörű ember úrnak, parancsolónak, zoltánnak született. Nem arra, hogy amint az istentelenek gúnyolták, titkos kamarákban bűbájos szereket kotyvasszon s szemfényvesztő mutatványok közben a magasban mászkáljon.

Ezt az alakot az Isten is uralkodni, parancsolni, királynak teremtette.

Áron hatalmas tervet forgatott a fejében. Igen, fiainak szenteli élete hátralevő napjainak tevékenységét, de nem úgy, hogy meghiusitja a zsidóknak kánaáni kalandját, ahogy mostanában tervezte, hanem igenis, be fognak vonulni oda s ő a meghódolt Kanáneustól leányát fogja fia számára, egyetlen hadisarcul, kivánni s Kanáneus, akinek úgy sincs fia, ha a fiatalok is szeretik egymást, ezt örömmel fogja megtenni. És! Itt az eredeti terv legegyszerübb és legkönnyebb végrehajtása. Együttesen meghóditják az összes, szumir-vérrel lakott, földeket; megcsinálják a nagy Szumir-birodalmat, kitelepitve belőle minden zsidót és zsidótermészetü nem zsidót, vagyis zsidózót, elvitetve őket a nagy tenger szigeteire, hogy *az emberiség megszabaduljon tőlük,* időnként megfosztván őket mindattól, amivel szigeteikről kijuthatnának; *megsemmisitve őket, kürtva, ha nem lehetne velük birni* s mászkálnának szét a szigetekről.

Mózes ott ült biborbársonnyal bevont trónszékén, fején koronaszerü arany abroncs, fölötte selyemsüveg. Szemeit törülgette, hogy jobban láthassa Eleázárt. Olyan volt a gyönyörü legény, mint valami keleti kán. Nem tudta levenni róla a szemét.

De ím, lebben a hímzett ajtófüggöny s belép Józsué, két kezén gyöngéden, mély tisztelettel és megindult arccal vezetve két szépséges tüneményt, a kánaáni hervatag fehér asszonyt és gyönyörü rózsabimbóját, a bársonyos tekintetü leányt, Gerlét, aki napról-napra mind fejlettebb, mind szebb és sugárzóbb lett.

De alig értek Mózes elé, újból lebbent az ajtófüggöny s mint egy teljesen kibomlott, nagy, égőpiros rózsa, megjelent Mákla is.

Ott állt hát Mózes előtt a bánatos, hervadó fehér asszony a kis fehér rózsabimbójával s ott állt teljes szépségében, az élet ragyogó pompájában, az égő hebroni rózsa, a zsidó haditerv első pontja.

— Mákla! — szólt Mózes, ki még mindig maga akart intézkedni — Mákla! — s szava nem tűrt ellentmondást — téged elküldelek a királyasszonnyal az ő országába, hogy adnád át őt királyi urának, leánykájával egyetemben, kiért hosszukat sóhajt az ő apja.

Józsué Gerlére pillantott és szive elszorult. De elszorult az Eleázáré is, mert lobbot vetett, mikor Gerlét meglátta. Ugy érezte, mintha régen eltünt leánytestvére, akit mindig csak álmában talált meg, de felébredvén, mindig elveszitett, most ime, ébren is itt állana előtte. Vagy hogy tán ez is álom? Oh, hogy nincs az ébrenlétben boldogság! Igen, álom és neki ébrednie kell, mert im, tünik el! Heves mozdulatot tett, olyant, mintha le akarná magáról szakítani a szent ruhát, a köntöst, a palástot, az efódot, minden övével és hósenével és minden benne lévő Urimával és Thummimjával és csengettyüivel; süvegestől, aranykoronástól, nem hagyva magán mást gyolcs lábravalójánál és sima fekete hajánál és égő, lobogó, lángoló keblénél, szomoru szivénél és szent szerelménél.

Melle csendesen hörgött.

De erőt vett magán. S e pillanatban meg is lőn jutalma. Az álomkép, mely egész életén át mindig eltünt, most nem, hanem reá emelte két bársonyos szemét s szeme összeolvadt az ő szemével... Nézték egymást. És nemcsak nézték, hanem beszéltek a világ legtisztább, legérthetőbb, legszebb és legszentebb nyelvén, a szerelem szaván.

Eleázár boldog volt.

De annál boldogtalanabb egy másik finom, érzékeny, nemes, szerelmes lélek. Józsué. Mert nézvén remegő szivvel és remegő lélekkel szive szép szerelmét, az őt nem látta, nem kereste, nem kivánta.

Legboldogtalanabb volt azonban Mákla, aki Józsuét valósággal üldözte villogó tekintetével, s ugyszólván

falta égő szemeivel, forró ajakával, hatalmas, hullámzó mellével, beboritotta, égette, emésztette elefántcsont-arcát, ébenhaját, széles mellét, izmos karját, cédrustermetét, de kivált asszonyosan formás gyönyörü lábait, amelyeken pattanásig feszült a vakitó fehérgyolcs lábravaló, a gatia, combja közepétől le a sarujáig.

Izzóan nézte ezt. S ő maga is félrelebbentette, majd karjára vette köntösének előrészét, hogy a meglepetés moraja zúgott végig a sátoron, mikor két hatalmas, vakitó lába előtünt, a combtól a bokáig gyönyörü arányossággal karcsudó, tökéletes szépségü, hullámvonalakat tárva emberi szem elé. Ám Józsué, ki a művészi szép iránt nem volt érzéketlen, annak otromba tolakodására szinte útálattal fordult el tőle.

Mákla az ajkába vágta vakitó fogait s a bosszúérzés mosolya suhant végig ajka szögletén.

Amit Józsué Kánaánban való jártakor, mikor Gerlét először látta s amidőn olthatatlan lánggal megszerette, amit akkor gondolt, hogy vadvérü faját csak az ilyen nemes hajtás szelidithetné olyanná, hogy finom érzületü emberek által elfogadhatóvá váljék, most ezt Mákla undok viselkedése által még inkább belátja. És ime, most, éppen most távolabb van céljától, mint bármikor.

— Te pedig leányom — mondotta Mózes — visszatérsz, mihelyt átadtad...

— ...A felséges királyi nőket a felséges királynak, — vette át a szót Józsué.

Mózes két célt akart szolgálni.

Eltávolitja Józsué szeme elől az idegen szép leányt. Mert tudta, hogy Józsué szereti Gerlét — először. Másodszor pedig Mákla megis tevén nagy szolgálatát fajának, vissza is térvén hozzájuk, Józsuét meghódítja. Igy Józsué is vele marad — Mózessel — s Máklának sem kell leányörökösödési törvényt csináltatnia.

Józsué azon volt, hogy Mákla menjen s vissza se jöjjön hozzájuk. Ha nem szeretné öt Gerle, bevonul Kánaánba s atyjától fogja kérni.

Áron is helyeslően bólintott, hogy a királyi foglyok ajándékul küldessenek Kanáneusnak.

Csak Eleázár volt megijedve, hogy hacsak rövid időre is, eltünik szeme elől, kit mindig keresett s most megtalált.

De majdnem mindnyájan másképp ítélték meg egymás szándékát, mint ahogy volt.

Mózes azt hitte, hogy Józsué szeretné, ha itt maradna Mákla s egyáltalában kimaradna mindenből.

Áron tisztán látott mindent. Ő már azt is tudta, hogy Eleázárt Gerlétől többé semmi el nem választhatja.

Józsué úgy okoskodott, hogy Mákla nem fog elmenni, még ha igy alkalma lesz is Gerlét eltávolitani tőle, mert tudja Mákla, hogy a foglyokat másoktól is hazaküldik.

Eleázár abban a hiszemben volt, hogy atyja Mózes miatt nem fogja engedni, hogy kanánea leányt vegyen el. Igy tehát elhatározta, hogy megszökik Gerle után.

Most Józsué Mózes elé állt:

— Bölcsen rendeled, óh nagy próféta, hogy Mákla elkisérje a királyi vendégeket, azonban vedd esküvését Máklának, hogy visszatér hozzánk, mihelyt a felséges asszonyt és drága leányát Kanáneus őfelségének átadta

Mákla pihegett a boldogságtól, hogy nem kell Kánaánban maradnia s éveken át távol Józsuétól, a zsidó nép szolgálatában lennie, hanem ime, Józsué visszakivánja őt. Ugy-e, hogy mégis szerette, szereti őt? Vagy ma döntött a szépsége? Végtelenül boldog volt.

— Esküdjék! — tette hozzá Józsué — nem azért, mintha nem biznánk benne — Mákla szemei ragyogtak — de azért, hogyha esetleg fogságba kerülne, az esküjére való hivatkozással könnyebben kiszabaduljon.

— Esküszöm! — kiáltotta Mákla s odalépett Józsué hoz jegyváltásra.

Józsué rettenetes helyzetbe került. De Áron, aki az összes szivek szándékát világosan látta, segítségére sietett őszintén tisztelt és szeretett barátjának:

— Józsué és Mákla ügyét előzőleg már rendeztük. Igaz-e Mózes?

Igaz—gaz—gaz
Igaz-e, Józsué?
– Igaz.
— Igaz-e, oh Mákla?
— Igaz.

— Erről tovább és itt, nem tanácskozhatunk. A mi kedves és lelkes Máklánk útnak indul a felséges királyasszonnyal, a felséges királyi gyermekkel s hogy legnagyobb tiszteletünket megadjuk nekik, elkíséri egy főpap is

— A fiad, Eleázár — mondotta Józsué, mert csak ez volt, akinek társaságában biztos helyen tudta szíve szerelmét. Előkelő, nemes úri gondolkozásu ember volt Eleázár.

Eleázár úgy meggyúlt, olyan lett, mint a bíborbársonyfüggöny, amely mellett állott.

Gerle keblére kapta a kezét, hogy igazítson a ruhája övén.

Mindenki meg volt elégedve.

Mózes azért, mert tudta, hogy Mákla nem tér vissza s így ő nem nélkülözi Józsuét; Áron azért, mert fiát felvilágosítja mindenről, az neki ott őrszeme lesz s közelében lehet szerelmének. Józsué azért, hogy megszabadul Máklától és jó őrizője van Gerlének. Mákla pedig azért, mert amikor esküdt és Józsué is vele mondotta az esküt, szentül hitte, hogy Józsué titokban neki szintén hűséget esküdött, csak be akarja várni, próbára akarja tenni, míg megteszi ő a nagy hadvezérnek szolgálatait.

A tanácskozás és kihallgatás véget ért s míg Mózes a megfelelő utasításokkal látta el Máklát, hosszasan suttogva vele és Áronnal, akinek Mózes akaratából mégis csak el kellett mennie, állandó otttartózkodásra, Jerikóba, azalatt Józsué Eleázárral kiválogatták a legmegbízhatóbb pilegeseket (béiyegeseket), az átfúrt fülű és hasított fülű szolgákat s megfelelő számú szolgálóleánnyal, ruhával, élelemmel és szórakoztató dolgokkal ellátva a karaván, felkészültek az útra. A királyi vendégeket az eddiginél is nagyobb tisztelettel vezették sátraikba. Gondoskodott Jó-

zsué még Mákla és Eleázár személyazonosságát igazoló eltört cserépdarabokról is, melyeknek egyik-egyik darabját ők vitték magukkal, a másikokat Józsué tartotta magánál. Összeszedte Mákla is minden kincsét és ékességét, hogy igazán ragyogó és kívánatos kedes[52]) legyen a kanáneus urak mulató palotáiban.

El is indultak a nagy útra, a királyné és Gerle tevéjére rendeltetvén Eleázár, a következő tevére Mákla, a királyné és Gerle szolgálóleányával. A többi kísérő előttük és mögöttük ment.

S mikor a menet eltűnt, elkísérte darab úton Józsué is azt. Mózes és Áron pedig felmentek a Hór hegyére, úgy, amint megegyeztek volt.

És már jó mélyen belevesztek Eleázárék a pusztába, mely a Piszga-hegység aljában, alacsony dombok hullámaival fodrozva, elterül, hogy Józsuénak, egy dombon állónak, lelkével megtoldott szemsugarai sem érik már be a karaván̈t s annak legkisebb fehér pontját, Gerlét, — csak teve tűnik elő egy fügefa mögül, odavágtat a rajta ülő s a karaván̈t megállásra kérve és Eleázárhoz jutva, megkéri, engedné el egyik szolgáját, mert kígyófészket talált s el akarja küldeni Kanáneus udvarába egy állatgyűjtő nagy úrnak.

Sámua volt az útonálló.

— Ki az? — kérdezte Eleázár. — Ki az az úr?

— Tiszafernes — felelte Sámua, ki még mindig a pusztában bolyongott.

— S milyen kígyók azok?

— Egy vipera, mely szülés előtt van.

Eleázár leszállt a tevéről s távolabb vezette a fekete embert.

— És mit csinál avval Tiszafernes? — kérdezte.

— Nyílmérget.

— Nyílmérget? Hogyan? — és Eleázár nagy figyelemmel várta a magyarázatot.

— Úgy, hogy ezt a hasas viperát néhány napig fonnyasztani kell. Addig körülbelül, míg ti Uram, Kánaánba értek. Midőn már elegendőleg el vannak fonnyadva

— Igen, igen! Tovább!

— . . embervért öntenek hozzá .[53])

Eleázár a karaván felé nézett. Sámua folytatta.

— . . . fedővel befedik s elássák a szemétdomb alá . tudod Uram, a . .

— Tovább, tovább, tovább! — sürgette Eleázár szokása ellenére szaporán.

— . . midőn pedig ez el .

— Igen! Tovább?

— . . ennek a felzetét, mely híg, összekeverik az aljával, a . .

— No és kész?

— Igen.

— És ezt teszik a nyíl hegyére!

Ezt!

— Menjetek a viperáért! Vígy egy hasitottfülüt!

— Épp itt van ni, Igál. Jöjjön ő.

— Menjetek!

És Sámua elszaladt Igállal, aki egyike lőn ama poroszlóknak, akik lefogták volt Áront és akik azután Mózes, Áron és Józsué minden veszekedését s Világizrael tervét kihallgatták.

Igál és Sámua jóbarátok voltak.

Amíg elértek a dombok között lévő sülyesztő kútig, hol Sámua tartózkodott mostanig, Igál, aki már értesítette volt őt, hogy Mózes visszaküldi a foglyokat Kánaánba, megtévesztő ajándékul, mintha ő Kanáneussal jó viszonyban akarna lenni, Igál most azt is közölte a dombok között várakozó Sámuával, hogy Eleázárra bízták a foglyokat, sok fegyveres szolgát is adván melléje. Sámua kézlegyintéssel felelt. Csak később mondta:

— Azt hiszed, szembeszállok vele?

— Hát?

— Már kész a viperaméreg.

— És mit vissz Tiszafernesznek?

— Van eszemben vinni. Egyébként van még várandós vipera is a kútban.

Köhögött Sámua.

És megegyeztek, hogy elteszik láb alól Eleázárt s ők viszik vissza a királyi nőket Kanáneusnak, kitől királyi ajándékot, nagy állást és befolyást fognak nyerni.

Sámua, amint megegyeztek, mint a bosszúállás fekete szellemc, ugy fordúlt vissza, dél felé, a csendes, néma alkonyatban. S míg távolabb az utasok estebédjüket költötték el, két karját átokra emelve, így tajtékzott:

— Nemcsak te küldesz ajándékot, kincset Kanáneusnak, Ordító Mózes, vérszomjas vad, hanem én is azt viszek! Álnokság a fegyveretek, álnokság a vesztetek! A mai napot álnoksággal mindig megnyeritek, de a holnapot, éppen emiatt, mindig elvesztitek! A mai napotok lépesméze sohasem lehet édes a holnap viperamérgétől!

És keble égett Sámuának, mintha epe csípte volna meg s hangja szíszegett, mint a kígyóé.

A kígyókat és Sámua holmiját magukhoz vették s visszaindultak a karaván hoz.

Csak az esthajnali csillag világított S valami sugár Igál lelkében

És Igál, ki visszaemlékezett Józsué jóságára, most kivette fejéből a kanaáni arany- és ezüst-talentomokat, meg siklusokat, mikkel Sámua kecsegtette s odasúgta neki, hogy halasszák el Eleázár meggyilkolását. Taián ki lehet vele egyezni felehaszonra. Neki csak pénz kell s azt úgyis megkapja, ha ők juttatják Kanáneushoz, feleségét és leányát.

Sámua, aki meglehetős gyáva is volt, beleegyezett az elhalasztásba.

Így tehát a karaván hoz érve Igálék, együttesen elindúltak, mert Eleázár Igál kérésére beleegyezett, hogy azt fogják mondani Kanáneunak, hogy orgyilkosok leskelődtek rájuk s arról Sámua értesítette Eleázárt és csak úgy menekültek meg, hogy csellel elriasztották őket. Még a viperamérget is ott hagyták.

És hogy a haladék leteltével Sámua ne gondolhasson Eleázár megmérgezésére, Igál elmondott mindent a főpapnak, azt kérve jutalmul, hogy ne bosszúlja meg ez-

Sámuán, amit, bár el volt hülve a terv hallatán Eleázár, mégis készséggel megigért és meg is tartott.

— Oh, mily szívesen haltam volna meg érted, szép csillagom! — gondolta azután Eleázár, amint Gerle szemeiben az esthajnali csillagot nézte.

S Józsué, aki még mindig a mezőnek egy magasabb dombján feküdt és irigyelve szintén az esti csillagot szem félte, hogy az most belenézhet Gerle szemeibe, mélán mormogta:

— Oh, nemcsak az arabok Azra-törzséből való férfiúnak kell meghalnia, ha idegen törzsből való asszonyt szeret, hanem én is meg fogok halni Gerléért, az idegenért, meg.

S felkelvén a dombról, szomorúan hazabandukolt, lelkét tovább küldve az északra haladó karaván nal.

Sámua, mint drága ajándékot, úgy őrizte az epét, a kígyómérget.

X.

HOGY HOSSZÚÉLETŰ LEHESS A FÖLDÖN!"

— Édes fiam, mi most elbúcsúzunk — így szólt Áron a fiához, Eleázárhoz, annak útraindulása előtt, — talán örökre búcsúzunk, mert öreg vagyok. Édesanyád könnyeket hullatott orcádra, én feltörülöm s az élet bölcsességét lehelem beléd. Hallgass ide.

Eleázár, a szép szelid férfi, mint egy gyermek, úgy emelte volt nagy, tiszta, őszinte, meleg szemeit édesapjára s úgy figyelt, mintha egész lelke a szemében lett volna.

Áron leült. Lehajtotta a fejét s halk hangon kezdette:

— Eljöttem Nimród földjéről — s ha feje le nem lett volna hajtva, láthatja vala fia, hogy szemei meghomályosodnak — hogy összejárjam mindama földeket, ahol harcias fajom, évezredek nyomán hódított, keveredett és pusztult. Bejártam... hisz tudod...

— Tudom, édesapám.

— No. S mindenütt azt tapasztaltam, hogy a mi fajtánk, még ha valahol csak egy ember is van belőle, fenntartja fajunkat — *a természetével.* Az ilyen ember szerencsétlen, sokat szenved, mert egyedül is harcol a sok ellen, de áldozatával, édes fiam, a mi örökéletünket biztosítja. Mert tanuld meg — s itt Áron arca átszellemülve felemelkedett, elmerült a kékpárás távolba s szinte imádkozta, — a fajok mindjobban és mindjobban összekeverednek s mikor az összekeveredés teljes lesz, minden egymásmellett levő apró ellentétes rész feszíti a másikat,

szétmállanak, mint fenn az Ararát vidékén, Karpeóthokon, azaz: hideg hegyeken levő kövek a tél fagyától

Fiára tekintett.

— A főnikiai tengerpart közelében valahol Názáret vidékén születni fog egy nagy szittya[54]) aki zsidó ruhában jár, de a mi ősi igazságainkat fogja hirdetni az elporladt kővárosok felett: „egy akol leszen és egy pásztor" De aztán az ősi isten kétfelé állítja a föld birkáit, akik teremtésüktől fogva annyi igazságtalanságot tűrtek és elválasztja az igazságért harcolókat a hamisságért küzdőktől, baljára és jobbjára. Sokféle értelmet fognak adni az ő szavainak, azok is összekeverednek, a szavak és értelmek, de a végén is, nem a szó győz, hanem a való.

— Mást írtál, Atyám, a biblószokon — tört ki a fiúból az igazság kérlelő, szelid, felvilágosító szava.

— Mást.

— Nos?

— Hisz épp ez az. Változtat a szó, az írás az igazságon? Az ember mindenkinek tudhat hazudni, még a bibliosznak is, mert az türelmesebb amugy is, a birkánál is, *de apa, anya a gyermekének nem hazudik soha!* Amit Nimród mondott nekem, azt mondom neked most én s azt mondják évezredek múlva is az apák, az anyák gyermekeiknek — s megsimogatta fia fejét, melynek hajszálai símák és egyenes, gyöngéd száluak voltak, mint a lelke. — Még ezek is, ezek az anyád fajtái, ezek is a valóságot apáról-fiúra élőszóval mondják el, ezekre a biblószokra csak papjaik fogják írni a nép javára való eszméket, így lesznek a papírások, a papiruszok, előttük szentírások.

Ismét fiára pillantott Áron:

— Látod, vízözönt írunk zsidó történelembe, mikor azt szumir cseréptáblákon évezredek előtt megírták. Vagy eljő a zsidóknak valami papja, vagy királyi íródiákja, aki összegyűjti a népénekeket s azt az ő költeményeiként hírdeti ki valahol Jeruzsálemben, vagy nem tudom hol! Isten tüze ezekre! — kiáltott Áron megmérgelődve – az égessen el az idegen istenit! Mert a mi Istenünk: Napisten!

— Atyám! — fordult Eleázár hátra, félve az ajtófüggöny felé pillantva — közben atyja kezére tevén kezét — ismét fejedhez vágja Mózes a kőtáblákat, mint a Sinai hegyen s lemészároltatja mészárjaival a híveinket, — s visszafordult atyjához — vigyázz!

Mire Áron lecsillapodott.

Eleázár könyörögve kérdezte:

— Miért vezeted hát, újból kérdem, országalapításra ezt a népet?

Áron felelt:

— Nem tudod, mikor Párán pusztájából kémeket küldött Mózes Kánaánba, hogy azok beszámolva a gazdagságról, azt is elmondották, hogy azért ne menjen Mózes oda, mert olyan erős nép az, hogy ők a kémek, sáskáknak érzik magukat velük szemben, de maguk a kánaániak is annak tartják a zsidókat?[55]) Ugy-e, lázadás tört ki, mert a kémek közül csak Káleb, a kapzsi akarta a bemenetelt és Józsué, a szelidlelkü gyöngéd pásztor, aki Mózes iránt örökké hálás, hogy szolgájából tanácsadójává tette, olyan tanácsadóvá, aki csak helyesel, de akinek a tanácsát nem fogadja Mózes?! S hogy megköveztette Mózes Sámuát, Safátot, Igált, Páltit, Gaddielt, Abbielt, Szethúrt — a mi atyánkfiát — Nábit és Genielt és leverte a lázadást vérebivel, azért kellett elhalasztani 40 esztendeig a honfoglalást.

Eleázár szomorú volt, majd mosolygott.

Áron folytatta, miután körülkémlelődött s úgy vélte, hogy idegen nem hallja.

— Akkor csináltuk volt összeragasztott marhahólyagokból, a sátorból felereszteti füstfelhők közé felfüggesztett és felfújt öreg embert, 80 esztendős halottnak reáragasztott szakállával — bajuszával, s vékony bélen át én fújtam és ordítottam belé, a benne levő bőgőbe, a kemény szavakat, a lázadókra.

Áron szégyenkezve fordította el fejét s homlokát összeráncolta:

— No és ez örökre elmaradt, de akarom és éppen én akarom és azért akarom ezt keresztülvinni, hogy folyjon

ez a keveredés, ez a felőrlődés, mely ha teljessé lesz, kiválik abból és felülkerekedik az én harcias fajomnak az ereje és uralma. De meg pusztíttatni is akarom a zsidófajt. Nyílt harcba nem merné odahozni az írhóját. Úgy nem mennénk semmire. De ha álnoksággal befészkeltetjük oda őket a kelepcébe, felkeltjük a kanáneusok haragját s azok részben megsemmisítik, részben beolvasztják őket...

— Szolgának.

Nem. Nem szolgának. Nem tud ez szolga lenni.

— Perezitnek.[56a])

Perezit sem tud lenni. Nem szereti a földművelést.

— Mesterembernek.

— Nem szeret, mondom, semmi munkát!

— Izgatószernek az alvás ellen. Látod, már szumirföldön elborítottak minket a szemiták. De azért nemcsak birodalmat nem tudtak alkotni, de még csak át sem hasoníthattak, csak, mert sokan voltak, bomlást idéztek elő.

— Annyit elértek ugyan, hogy lett egy szémifajból való uralkodó. De hogyan?. Dungi után évszázadokig nem tudunk semmit Szumirországról — megsemmisítettek minden feljegyzést, — szájhagyomány sem maradt, mert a zsidók uralomra jutván a fővárosban: Úr-ban, csak ők tudhatták, mi történik. Ámde tudott-e az is uralkodni? A Tigris és Eufrátesz közén senki nem engedelmeskedett neki. Sőt áthították a Tigrisen túlról az elámitákat s azok úrrá lettek rajtuk. Inkább Szuzába vittek adót az elámita királynak, semhogy zsidó uralom alatt legyenek, az idegen istenit!

— Atyám, Isten nevét hiába ne vegyed!

— Szumir káromkodhatik, mert az sohasem a maga Istenét szidja, hanem az idegen istent! Hát mondom, így lett Asszíria, de nem lett zsidóország. Tudod-e hát, mire jó a zsidó méreg? Megmérgesíti a szumirt.

S mintha Áronba Themisztoklesz lelke szállott volna ezúttal is, egy asszír hős tettét beszélte el fiának, aki bekeríttetí magát és seregeit az ellenség által, hogy katonáit annál nagyobb ellenállásra kényszerítse. S győzött.

Azután felemlítette újból II. Ramzeszt, aki egyedül 2500 szekérharcossal szállt szembe. És másokat, mind a szumir-szittyafajból.

— Nekünk is bele kell mennünk abba, hogy megtámadjuk a fajtánkat, hogy felébresszük régi harci vágyát. Milyen erőnk van, fiam! De az hogy szét van forgácsolva! Hiszen tudod, mennyit beszéltem a szittyákról, akik a Káspi-tenger környékén laknak nagyobb tömegben s a Fekete-tenger partjain! De akik a nagy Földközi-tenger partjain is a legerősebbek, sőt a szigetek legnagyobb részét is ők bírják!

— Lovat fejnek, lóháton harcolnak, velük van mindig az élelem, az ellenséget akkor támadják meg, mikor az eszik. Pedig otthon a kutyáját sem szólítja, mikor az eszik! Egy se!

A fiú szeme felragyogott.

Apja folytatta:

— Micsoda faj fiam, micsoda! Milyen csoda-faj! Igazi csoda! Esőben, viharban, égető napban táborozik, nem beteg soha! Gőzfürdőt csinál kenderből! Lerészegedik tőle, kitáncolja magát s újraszületik![58]b)

A fiú arca piros lett a vérbizsergéstől.

— Erőt merít az őskövekből. Kánaánban kövön esküszik a király, apja lábanyomán![57]) Azt *követi*, apja lábanyomát, a kövön! S csak azon megesküdve lesz zoltán, azaz: szent fejedelem!

Micsoda pótolhatatlan erő, a szülők, az ősök tisztelete! Milyen örökké élő és éltető erő! Ebben van a fennmaradás titka . . .!

— Tudod, milyen házuk van a szittyáknak? — s ijedten pillantott Áron a napra, melynek járásából pontosan tudta az időt — szekerekre építik a házaikat, a harcba is azon követi őket a házuk népe! Szekérházban.[57]b) Már a fonott, magastetejü szekerek láttára fut az idegen, hírdeti közeledtét „a kancatúrót evő, jótörvényü szittyáknak."[58]a) Micsoda fentartó őserő az egyszerűség, micsoda jó törvény az igénytelenség! — Áron már csak úgy ragadott ki siettében egy pár dolgot a sokból. — Fegyverük

az íjj, de jobban szeretik a kétfejü rézfejszét, amelynek egyik fele fejsze, a másik kalapács. Micsoda kedvet adó harciszerszám a fokos![58b])

— Édesapám, hagyjunk itt mindent, költözzünk Kánaánba!

— Látod, most egy nagy hibájuk szólalt meg belőled: a türelmetlenség. De hisz fiatal vagy.

Eleázár megrestelte magát.

— Hallgasd meg még — folytatta Áron, — ámbár már tanítottalak, hogyan áldoznak.

Szolga lépett be.

— Uram, Mózes rendeli az indulást.

— Kérd meg Mózest, fiam — mondotta Áron a szolgának — várjon türelemmel, míg az apa elbúcsúzik gyermekétől.

A szolga elment. Áron folytatta:

— Látod-e, Mózesnek is legnagyobb baja a türelmetlenség. Ámbátor más irányban. Heves faj a mi fajunk a csatában, de lassú és megfontolt a békében. Lassúság és nyugalom: a legnagyobb értékek. Tehát: megkötvén a pogánypap szolgája az állat lábait, a kötélnél fogva lerántja a földre. Ekkor segitségül hívja a pap az Öregistent, vagy akinek áldozik. Azután az állat nyakába kötelet vet, abba botot szúr s addig csavarja, míg megfojtotta, sem tüzét nem gyujtván, sem más szertartási előkészületeket nem tevén, sem italáldozatot ki nem öntvén. S miután megfojtotta és lenyúzta, főzéshez fog. Lekoppasztják a húst a csontokról, katlanokba rakják, melyek lesbosi kancsókhoz hasonlók, csak nagyobbak. S fájok nem lévén, meggyújtják a. . .?

— Csontokat.

— Igen. S ha katlan nincs, a húst az állat bőrében főzik meg.[59])

— Ezt Fönikiában is láttam — mondotta Eleázár, aki ott tanult.

— Sőt a Jordán nyugati részein, a Táborhegy és Názáret vidékén élő hajóácsok ráülnek egy felfújt kecskebőrre s a vizen úgy lovagolnak, állva s benyomván lábuk-

kal a hólyagot a vízbe, a távollevő azt hiszi, a vízen járnak. Ezerfélét csinálnak a bőrből. És mindenhez értenek, pedig nem iparosok, másnak pénzért nem készítenek semmit, mert magukat uraknak tartván, ezt szolgai munkának hiszik . *Úr légy mindig!*

Tevedobogás hangzott.

Apa és fiú egyszerre tekintettek az ajtónyílásra, ahol ekkor egy tüneményes szép fej jelent meg, napsugarakat lövelvén be fekete szemeiből. Orcáin, amint vakító foggal huncutul mosolygott, kis rózsás gödrök támadtak.

Elragadó volt.

Még Áron szíve is felderült, de ki is húzta magát fiatalosan.

Gerle volt a szép jelenés.

A karaván Áron sátra előtt állott.

— Elviszed hát a fiamat! — kottyantotta ki Áron első meglepetésében a szót — de nem sajnálom! Ha senkinek nem is, neked odaadnám — s gyöngéden bevonván a most már megijedt kisleányt a függöny-nyiláson, kezét szeretettel megszorítva, homlokát megcsókolta.

Aztán felzokogott s odahajlította fia felé az elpirult leányt.

— Itt van a fiam, érezze meg szumir véred, hogy ő is az, mert bár zsidó az anyja, én ősturáni vagyok, mint te . . . édes szívem!

Szemeit megtörülte Áron s folytatta:

— A nap az apa, a föld az anya[60]a) tanítja az ős-szumir-vallás. Őt Napisten teremtette idegen földön. Szeressétek egymást. Ahogyan a fajunk testvéri szeretetben él és vagyonközösségben, amely még egyszer — hisz lesznek apostolai — diadalmaskodni fog a világon!

— Én is tudós vagyok, Áron bácsi, — mondotta a kis leány s ropogós kacagott hozzá.

— Halljuk! — kíváncsiskodott Áron, felderülve.

Gyermekes dicsekvéssel mondta Gerle:

— A szemekből megismerem, ki milyen fajta.

— Az jó útbaigazító — mondotta Áron meglepetés-

sel és elismeréssel, de tette hozzá mosolyogva -- gyakran csalhat. Ahogy csal a nyelv is.

— Nem! — rázta a fejét ingerkedve, a dallamos hangu kicsi pacsirta — Neem!

— Majd megtanit a fiam, hogy miről ismerjük meg a fajt! A vérem, a velőm, az ő vére, az ő veleje; a húsa és a zsirja az anyjától való. De ha zsidó volna is a vére és a csontja veleje s csak a hús és a zsír: szumir, ő akkor is szumir volna, mert ősturáni a lelke: *a természete!*

A leány szerelmesen nézett Eleázárra s az is olvadó szemmel a bársonyszemü szűzre.

— És most szép leányom, szép virágszálam, vidd a fiamat, a cédrust, vagy a fenyőt. A fenyőmag férfiereje keljen új életre a tengerek között fekvő földeken! Őstu-rání erdők támadjanak utánna s a virágmag szines, illatos mezői borítsák lábaid nyomát, szép gyermekem. Veletek megy a lelkem, mert bennetek van, el nem válik tőletek soha, sem gyermekeitektől, míg csak Napisten fog uralkodni a világ fölött; a mi világunk fölött.

S miután éppen Mózes is benyitott, kivonultak a tevékhez s szeretettel elbúcsuzva, indultak volt el az útrakészülők.

XI.

RÁHÁB.

Jerikó nagy város, zúg, zajlik benne az élet. Óriási falai tetején, a város eme szédítő magas körútain, melyek földdel vannak behordva s pálmával, babérral, rózsával, tulipánnal és liliommal beültetve, szerelmesek virágluga-saival megrakva, csillogó, káprázatos köntösökben sétál, társalog, szórakozik, mulat a főúri világ; hogyha elfárad a sétálásban, a játékban, leheveredjék a virágágyakra, melyek a lomblugasok alatt nemcsak maguk hivogatják a sétálót, de gondozóiknak tüzes tekintete, mosolygó ajka és csábos teste is.

Itt pihenik ki a kormányzás gondjait a király főemberei és azoknak népkormányzó emberei, az országos tisztséget viselők is; nem egyszer szép asszonyok, szép leányok kívánsága, akarata szerint pártolva valamely ügyet, vagy vetve annak gáncsot.

A falakról el lehet látni a Jordán csillogó tükréig, sőt az örök emlékeztető jelként fenmaradt Sós-tengerig, hogy más is van a földi gyönyörön kivül, de a messzeségbe nem tekint az a szem, mely a közelben látja a legszebbet, a leggyönyörübbet.

S zsong az élet, zajong az öröm, a falak virágos körútainak keleti részén épp úgy, mint ahogyan attól messzebbre a köznép mulat a többi falköruton, azoknak a kis csapszékeiben, a falak déli részén, vagy amint még távolabb, a város nyugati oldalán a főnikiai vörös kereskedők zajonganak, áruikat tréfás versek éneklése mellett kínálgatva a szegénységnek, ami maga csupa mulatság.

Csak az északi falakon van csend.

Ott nagy távolságban, a királyi palota környékén, kihalt az élet, tiltott dolog a lárma.

A falak óriási kapui minden irányból és irányba tarka-barka ember- és állatnyüzsgést nyelnek el, vagy ontanak ki. Indiából érkező elefántcsordák, megrakva a hátuk kincsesel, drágasággal. A déli vidékekről érkező drága füszerszámokat hozó tevék, a nyakukon kuporgó fehéröves meztelen arabokkal. Az északról és nyugatról jövő fönikiai kereskedők nagy szekér bútorokkal, épitőanyagokkal, szobrokkal, vázákkal, faragványokkal, képekkel. S a filiszteusok, nyersterményeket hozó, kétkerekü szekerei, miken fegyver és ruhaféle: vittek haza a jerikói vásárból, gyönyörü rézhegyü ijjakat, lándsákat, Damaszkuszból való kardokat s erős szövésü vásznakat, gyönyörü biborselymet a vezéremberekneK, mert a köznép maga csinálta a maga ruháját.

A piacokon óriási a zsibongás. Dobbal, sippal, fütyülővel hirdetik, kinek mije van eladó. Emitt ragyogó sátor, hogy káprázik a szeme, aki odatekint. Ékszerrel van tele az egész, hogy egy nagy várost megér, ami a vászonsátor alatt van; mindenki maga szedegeti le, nézegeti a kincseket s akasztja vissza, ha nem veszi meg; a kereskedő csak a pénzt szedi be, ki mennyit fizet. Mert ő itéli meg, a vevő, mit ér az áru s annyit fizet, amennyit becsülete szerint, itél.

Amott tarka-barka ruhákat csavargatnak magukra szép, fiatal asszonyok, s ajándékot adnak érte a gazdájának, aki őket megajándékozta evvel a kedves dologgal.

Most egy szegény zsidó jő, görbe háttal, szomoru, elgyötrött arccal. Két gyönyörü leány áll mögötte. Alig van ruha rajtuk. Jóformán csak a derekukon. A nyakukba facédula van akasztva. Rajta az ár, a személynév és életkor.

Felterelik őket a deszkaemelvényre. Most a fönikiai odamegy a zsidóhoz, megkérdi, mit akar értük venni. Ha ruhaféle kell, ő választ nékik. A zsidónak nem szabad hozzányúlnia semmihez. Az a babona Jerikóban és min-

denfelé, hogy amihez a zsidók a kezükkel érnek, ha kincs, megfakul, ha szerves test, elhal, elrothad, ha fából van, meggyúl, ha ércből, elolvad ... — Ruhát akar venni, feleli a szomoru zsidó, egy kis ruhát egyik leányának, a másikat elhozta érte ajándékba.

A sátor mögött, a nagy fal szélén, már egy nagy csapat leány áll, szintén cédulásan, deszkaemelvényen. Egy nagy komondor őrzi őket. Odamutat a főnikiai, hogy álljon oda az egyik leány.

Most a zsidó nem tudja, melyiktől váljon meg. Végre zokogásban tör ki, rámutat az egyikre, az megcsókolja atyját, testvérét s elcsukló búcsuszóval megy a fal szélére. Az apa felemeli karját, megáldja s amint a főnikiai egy vörös köntöst feléje dob, elkapja és azt a másik leányára terítve, arcán a könnyáradatot mázolva szét, elhúzódik, folyton integetve a feléje mosolygó gyönyörü aranyhaju leánynak, akinek földig érő haját körülveszi a többi leány s testét, játszadozva, beletakargatja.

De nem sokáig. Férfiak jönnek a takácshoz is, mint mindenüvé, ahol leánycsapatok vannak s összevásárolják és viszik a nagy rabszolga-piacra, ahol férfi és női áru ezrével hemzseg. És a városban szerteszéjjel mindenütt nagy csapat vásárfiát lehet látni, amint kisérik haza a vevők s vonulnak be velük a zománcos, szines téglákból épült, nagy, 3—4 emeletes palotáknak faragott állatokkal őrzött, kapuin; nem egyszer elájult, összeesett árut emeltetve fel, az óriási kövekből hasitott, utcaburkolatról..

És az őrült forgatag, a városban, ahol lázban van minden, a nagy búcsúünnepen, zúg, zajlik az élet, dübörög, mint egy mérhetetlen gép. A palotákban puha a pompa, a pincékben izzik a munka. Gazdagok az emberek, tele van minden tál, minden pohár; a szemekben a boldog megelégedettség csillog. Ragyogó, csillogó üveg, márvány és zománcarany, ezüst diszeitől, bronz és rézveretektől csillogó palotáiban, kapui mögött a föld savát-borsát válogatják, műhelyeiben a sikert sikerre halmozzák az emberek.

Cserépkönyvtáraiban, iráshengermúzeumaiban s a

tanitások csarnokaiban, a papok irómühelyeiben a tudomány napfénye érleli az emberi lelkek vetéseit...

Csak Baál, Melek, Asztarté és Asera óriási márványtemplomai körül csendes az élet. Csendes és szomorú. Az emberek, a gazdagok, a boldogok nem hordják áldozataikat oda. Csak a szegények a könnyeiket...

Az anyát, ki gyermekét motyogni tanította, kezét annak hóna alá tette volt, hogy lépegetni tanuljon, most öntudatos, erősdercku fiai és leányai magára hagyták. Az óriási, zöld üvegből való Boldogasszonyszoborra nem akasztanak gyémántláncokat... Egy-két erőtlen öregasszony siránkozik ott csak... Talán őket is úgy elhagyták gyermekeik... Mert a gyermek is, mikor züllemi kezd, először édesanyjáról feledkezik meg... Oh, milyen közös a sorsuk! Vallásnak! Anyának!

Egy-két öreg tudós méláz és tópreng még ott. Bizonyára azok is a műveltség magas fokára jutott, jólétben elpuhult ország hanyatlásának legelső tünetét, tiszta jelét látják ebben. A jósok a tiszta szemlélet, a helyes itélet és az erős, szoros következtetés emberei.

Az öreg tudósok, chozék, magusok, mintha ők lettek volna a túlélt Kánaán, az ország pusztulásának képét hordozták lelkükben.

S ahová mostanig a dorbézolók hangzsivaja nem hatott el, a város északi részén is, mintha mámoros lárma harsogna ma... A király engedte meg az udvari ifjuságnak, hogy friss életörömével az őt és örömeit teremtő Istennek áldozzék, vagy tán ő is, a magába mélyedett, dorbézol?

A város északi részén, a királyi paloták környékén hatalmas ciprus-ligetek terültek el. Tisztásaikon üde tavak hullámzottak, aranyhalaktól csillogva. Virágos csónakokon gyermekek ringatóztak, a virágszigeteken, függő kertekben gyermeksereg tanyázott — eddig.

De most mi ez? Hol a gyermekek? Az óriási vizililiomok megmozdulnak s liliomtestü hableányok simulnak ki a hüsitett habfodrok közül, gyémánt esőt verve szét maguk körül, amint virágos csónakot lóditanak a

parton váró adoniszi ifjaknak. Az ég kékje, a hajnal bibora, a liliomok fehérsége, a ciprusok és viruló, üde gyepek zöldje mind selyemmé fényesedik, mind csipkévé szakadozik s a lehellet-leplek szerelmes, fiatal párokat hálóznak be, göngyölnek össze..

A tavaszi feltámadási ünnep szent örömeit, ime, igy teszik gúnytárgyává ősszel, mikor a föld nem virágot, hanem gyümölcsöt terem, mikor a természet istennőjének szobrát temetni kellene... Hol a királyné? Az ura szeme?...

A föld és a ruha, a haj és a bőr csak úgy leheli minden drága illatát, mintha szivének minden izgalma, boldogsága kiszakadt volna melléből s illattá válva, terjengene a csillogó, fűszeres, nevetőhangu levegőben. De hol a királyné, a király szent szeme?

A parton, oroszlánbarlangban, oroszlánokat itatnak meg bájitallal s azon mulat a főúri világ...

És a király is itt van s nézi. Elhagyta bús magányát, ahol felesége elvesztése óta ült s ime, most itt jár a mulatók közt...

De oly bús, levert, hogy ez sem tudja szivét felviditani.

Másnap, harmadnap, negyednap, mindennap uj szórakozásokat gondolnak ki neki.

Nem használ semmi.

Felesége, leánykája hazaérkezésekor élénken tört ki az öröm lelkéből, de aztán még fásultabb szomoruságba tborult. Nem kell neki már semmi. A feleségét egész nap nem látja. Azt mondják, sír az elefántcsont-teremben. Kisleánya sem szalad már hozzá, nem borul a nyakába... Eljött, hogy dorbézolásba ölje az unalmát, szomorúságát... Az se kell... Semmi se kell...

... Most főudvarmesteréhez szolga lép s pár szót súg a fülébe. A főudvarmesternek, Alirmánnak, felderül az arca, odainti szolgáját, a hírhozót kezére adja, maga pedig a királyt vonja félre, derüs, reményteljes arccal. Mert a nagyurak és a kis gyermekek mindig vidámak.

— Királyom! — suttogja Alirmán — látom, hogy

unod ezt a sok ismert és ismételt hiábavalóságot. Gyere el, ne vesd meg a szegény népet, gyere el egy szegény lentörő asszony házába. Látsz egy asszonyt, aki inkább választja a szegénységet, mint a gazdagságot és a pompát. De szívderítő örömet csak a szelid, egyszerű életben találsz.

A királyban feléledt a szumir vér. Figyelt. A főember, kit Sámua ajándékán kívül az érdeklődés most még inkább felbiztatott, élénken folytatta:

Gyere el ehhez a szegény asszonyhoz, aki szép, mint a hajnal, tiszta, mint a harmat és kedves, mint a gyermek.

— Ki az és hogy hívják?

— Ez egy szegény lentörő asszony. Egy közeli falubeli perezitnek a leánya, akit elraboltak atyja házából, eladtak őt egy dúsgazdag kereskedőnek, ő azonban otthagyta a fényt, a pompát, dologba állt s lentöréssel keresi sovány kenyerét. Ráhábnak hívják... Olyan aranyhaja van, a sarkáig ér s a bőre oly fehér, hogy vakít. De az arca piros, parasztosan piros.

— Menjünk, — mondta a király szórakozottan, amihez már hozzá volt szokva s Alirmán, aki szintén hozzá volt szokva az elhatározások megváltoztatásához, tartotta szóval a nagy urat.

— Mondják, hogy oly csodálatos, derüs jóság árad a szeméből ennek az asszonynak, hogy a legkomorabb embert is felderíti, megeleveníti. Valami csodatevő, bűvös erő árad ki a csodálatos aranyhajából, nagy, jóságos, mosolygó kék szeméből, mely még az öregeket is megfiatalítja.

A ciprus-sűrűbe érve, visszafordultak.

— Látod ott, szolgámmal, azt a kis fekete fiatal férfit?

A király álmatag szemét odavetette.

Alirmán megfogta a király karját s vezette a sűrűbe.

— Látod, az nemrég még kis, pupos, ráncosarcú öreg ember volt s most fiatal és szép.

Alirmán is szinte megröstelte magát, de már a király nem fordult vissza. Mentek.

A kis fekete ember, aki, igaz, hogy nem volt már oly görbe és ráncos, mint amikor keserves zokogások közt eladta aranyhajú leányát, de csúfnak most is oly csúf és förtelmes volt, mint amikor a király a rossz hír hozásáért felrugta.

Sámua, mert ő volt, a szolgával kevés idő mulva a ciprusligeten át követte a sűrű, sötét lepelbe burkolózott két öreg urat, akik elkerülve Jerikó főútjainak óriási himzett szőnyegekhez hasonló házsorait, majdnem összeérő házak sötét és szűk sikátorain kapaszkodtak fel a város déli várfalára, melyen néhol, egy-egy bástyatérségen kicsiny, lapostetejű kőház állt, egészen a fal külső peremén.

Egy ilyen kis ház előtt megálltak, mert a főudvarmester szolgája már ott volt s a másik ember is a közelben bajlódott egy öszvérrel.

A hold most kelt. Mint egy Istennőnek készíttetett kerek tükör, úgy emelkedett fel a távoli homokpusztából, melyben ragyogó kacér asszonyként nézegeti magát a völgyön végignyúlt Jordán. Annyi lágy, csillogó, ringó szépség azon a sivár, szürke homokágyon!

S a nagy tükör fénye szétomlott a kis, lapostetejű házikón is, szeliden besugározva a tetején a lenkévéket, amelyek sorba fektetve, mint ezüstruhás, kicsiny, karcsú nőcskék, úgy feküdtek egymás mellett, gyöngydíszaljú, fodros szoknyácskáikban.

A közelben nem látott senkit a két főúr, csak az öszvérrel bajlódó embert.

— Mit akar az ott? — kérdezte a király, látva, hogy az ember feláll az öszvér hátára s a házetetőre akar róla mászni.

— Alvajáró a szerencsétlen — mondta Alirmán szolgája s akkorra az alvajáró el is tünt az ottani kis házak tetején.

Alirmán az előtte álló házikó ajtajára, majd a szolgájára pillantott s miután az bólintott, megszólalt:

— Itt vagyunk. Ez a Ráháb háza.

A szolga az öszvér irányában eltünt s a két öreg úr, az éjszaka néma csöndjében magára maradt. Még összébb húzták köpenyeiket s közelhajolva egymáshoz, suttogtak. A kis, vasrácsos ablakok sötétek voltak.

— Talán nincs is itthon, — suttogta Kanáneus rekedten, először tapasztalva nehézséget egy kalandjában.

Ez bosszantotta.

Már szemrehányást is akart tenni barátjának a kockázatos kalandért, bár érezte, hogy már maga a nehézség is izgatja, amikor a főudvarmester — eszébe jutva szolgája magyarázata, — a festetlen, repedezett tölgyfaajtóhoz lépett s a kilincshez hajolt. Madzaghúzó s fakilincs volt, alatta pedig fakulcs állott, fatokban. A vasretesz — mely egészen új volt — az ajtó sarkainál lógott.

— Itthon van, — suttogta Alirmán.

A király szive a szokatlan izgalomtól hangosan dobogott.

— Ugy látszik, már alszik.

— Igen.

Alirmán, hogy ne legyen felelős a továbblakért, várt.

— Fel kell kelteni! — mondta a király aztán, nem tudva ellentállni a parancsolási kényszernek.

Alirmán gyorsan engedelmeskedett. Gyöngéden megkopogtatta az ajtót s fülét a repedezett tölgyfára szorította.

Csend.

A királyhoz lépett.

— Alszik. Hallom a lélekzését.

A király bólintott.

Alirmán most ismét az ajtóhoz lépett s valamivel erősebben kopogtatta meg.

— Jujj! — Gyenge, bájos női hang csendült meg a rozzant ajtó mögött. Friss, mint a csörgő hegyi patak, üde, mint a madárének s édes, mint a galambturbékolás.

A király a szivére szorította egyik kezét s az ajtóhoz közelebb lépett.

Épp ebben a pillanatban hangzott egészen közel, mintha láthatatlanul már künn volna:

— Ki az?

A király visszahökölt, mert a hang gyermeki, riadt hang volt. Bizonyosan nem jó helyen járnak. Hogy belement ebbe a kalandba! Ő, a király! A zoltán!

De a főudvarmester örömtől villogó szemmel fordította feléje a fejét, miközben fülét az ajtón hagyta s a királyt ujjával csitítva, rázta a kezét, mellyel kopogott volt.

— Ki az? — hangzott újból, belülről.

— Barát! — suttogta Alirmán — s a kulcstartóból kivette a kulcsot és a zárba illesztette.

Most egyszerre mécsfény lobbant fel a kis ablakban s belülről ezüstcsengésű hang zengett ki:

— Egy kis türelmet kérek az én barátomtól.

S míg várakoztak, a király úgy érezte, hogy új vér folyt ereibe és a régi távozóban van. Ezt a kedves, új hangot s ezt a különös, izgató helyzetet nem találta még meg soha, sehol. Pedig erre vágyott, ezt kereste. Ugy érezte, hogy énekelnie is kellene, hogy kinyiljon a fakiincs, amelynek madzag a húzója. Tudta, hogy a szerelem hatalmas király, aki előtt a hatalmas királyoknak is könyörgő koldusokként kell leborulniok... És ő... ő, a bölcsekkel és hadseregekkel körülvett hatalmas Kanáneus, annyit nem tudott, annyira nem volt elég erős és hatalmas, hogy az a szerelem, ami úgy fekszik eléje és úgy fetreng előtte, mint egy nyomorult koldus vagy amelyet úgy ostoroznak eléje, mint egy nyomorult rabszolgát, az csak utálatos lehet, nem pompás, miben szive és lelke gyönyörködik.

A sok selyemben, virágban táncoló koldus után most e megközelíthetetlen királynője a szerelemnek! Ez az igazán királyi szerelem! Ezt várta a természete! Itt van!

És az ajtó, mely előtt királynak kellett könyörögnie, a repedezett öreg ajtó, kinyilt.

A király szivét forró vérhullám öntötte el, mert amit látott, az felülmult mindent, amit várt.

Sejtette a rendkivüli látványt, képzelte homályosan, de sejtelmét megzavarta, képzeletét meghomályosította

az ő életének napról-napra váltakozó, tarka forgataga... Erről nem álmodott.

Tündér állt előtte. szegény asszony ruhájába öltözve.

A férfiak zavara láthatóan jókedvűvé és még kedvesebbé tette a csodálatos tüneményt. Kedves meghajlással és kézlendülettel hívta most be a tisztaságos szépségű asszony az éjjeli utasembereket, mire a főudvarmester visszahúzódott s a király belépett.

Csinos kis tiszta szobán át egy másik, nagyobb szobába vezette az asszony ismeretlen vendégét, ahol minden virágos szövetből volt, mintha virágos kertben lettek volna. A kis, rácsos ablakokba pedig dúsvirágú muskátlik voltak berakva.

— Bocsáss meg, jó asszony — mondta a király — miután leült a virágos kerevetre — hogy éjjeli nyugalmadban megzavartalak. Én utasember vagyok...

Az asszony félrepillantva, elmosolyodott. Kanáneus oly izgatott volt, alig tudott beszélni.

— Ez a fürdő, mint utasembert, megilleti ugyan, de mivel szolgáljam meg neked, hogy ily szívesen fogadsz?

— Semmivel. Mi nem vagyunk idegenek. Kánaáni testvérek vagyunk, látom a ruhádról. Nekem öröm a jöttöd.

Ráháb, aki gyermekkorában évekig volt egy rokonánál Kánaánban, nemcsak tökéletesen beszélte a kánaániak nyelvét, de a modora is kánaáni volt a tehetséges asszonynak.

A királyon indigószínű perezitköpeny volt. Összébbhúzta s az asszony keze után nyúlt, amit azonban az, alig észrevehetően elvont.

— Itt fogsz aludni, ugy-e? — kérdezte az asszony komoly jósággal és oly gyöngéden, hogy valósággal selypített, mint egy kis gyermek. — Oly boldog vagyok, hogy hozzám, az elhagyatotthoz is bejő valaki — s a szeme megtelt könnyel és most már ő ragadta meg az útas kezét — köszönöm neked, köszönöm — s sírva és kacagva megrázta vendége kezét. — De, — tette hozzá kedves kötő-

déssel — mint ismeretes, a magam viszonyaival, úgy-e én rendezhetem be a szállásunkat?

— Te, jó asszony, te.

— Az én jó uram tehát ebben a szobában fog hálni, én pedig künn. Kettőnk között pedig zárva lesz az ajtó. Jó lesz? — És ragyogó szemmel mosolygott.

A király előtt az asszony a királyi trónus magasságáig nőtt fel. Királynő sem volt még, aki neki parancsolt volna. S ebben a kis kunyhóban királynőt talál. Ő magát, a paloták, országok urát, hajléktalan koldusnak érezte eddig. S ő, aki magát, mint király a fényes palotákban idegennek találta, itt most otthon van, mint koldus.

— Jó lesz?

— Jó lesz.

S a gyöngéd, puha kéz hálásan megsimogatta a fáradt vándor haját, ami édes bizsergésként járta át egész testét a királynak. Majd kecskesajtot és árpakenyeret tett eléje, amiből jóizűen evett az utas. Aztán leoldván a vándor saruját, megmutatta a fürdőhöz készített szárítóruhákat s megigazítván az ágyat, kiment a szobájába.

És miután rázárta vendégére az ajtót, maga is lefeküdt.

Künn csak valami macska zörrentette meg a száraz lent és pamutpozdorját, másként sírbeli csend volt a holdfényes éjszakában.

XII.

AZ ÖNFELÁLDOZÓ ZSIDÓ.

Mikor Sámuát a Muzsa száraz medrénél felvette a karaván, az minden figyelmét Igálnak szentelte, aki azért volt vele jóbarátságban, mert látta amannak roppant ravaszságát s az ő révén, a Sámua segítségével akart Kánaánba jutni. Egyszer ugyanis járt s akkor egyszerre ő is azt érezte a kánaáni perezitek között, hogy odahaza van. Már akkor akart ott maradni, de a többi kém, akiket Mózes vele, mint jó tolmácscsal küldött Kánaánba, a Párán pusztájából, vagy amint Igál hívta: a Bárány pusztájából, nem engedte elszakadni tőlük s vissza kellett térnie Párán pusztájába, ahol aztán, a nagy lázadáskor Mózes őt is agyonköveztetésre ítélte nyolc más kémtársával együtt, őt azonban, kinek feje nem volt szétzúzva, sem lábszárcsontjai nem valának megtörve, a rokonai ellopták s Áron titkos közreműködése mellett egy sziklaszorosban, őspogány szertartás mellett eltemették. És ez volt a szerencséje s később hálát is adott az Öregistennek, aki a szumirtemetést, amit a zsidók kinevetnek, oly bölcsen rendelte s hálásan gondolt Egyiptomra, ahol szintén ezt az őskaldeai temetési módot követik, ami aztán erősítette őket is, hogy őseik szokásai mellett megmaradjanak. Hogyha már Áron főpapnak, aki Nékó úr és nem más, a szolgálatában eljöttek az ősföldről, legalább isteneiknek megadják az idegen földön is a tiszteletet.

Agyagsírt készítettek volt Igálnak az ő rokonai, tágas, köralakú szobát, amelynek a tetején nagy agyagbura volt, rácsozatszerű nyílásokkal. A szoba padlójába vízlevezető-csöveket illesztettek cserépből, aztán beöntötték a padlóra helyezett gyékényt szurokkal s begöngyölve az agyonvertnek hitt Igált vászonleplekbe, összekucorítva, oldalára fektették a szoba közepén, mintha aludnék. A feje alá vánkosul agyagtéglát tettek, a balkarját kinyújtották keresztbe, a sír padlóján. A kezén egy vörösrézedény feküdt, melybe a szintén kinyújtott jobbkar ujjait belehajlították, mintha belenyúlna. A jobbkeze csuklójára kecskeszőrpórázzal meteorkőből való pecséthengert kötöttek, nevével ellátva, más két felirás nélkülit pedig a lába közé és az oldalához helyeztek. A vörösrézedény mellé, miután bambuszbot nem volt, a fűrészhalnak egy csontját helyezték. A halott lábához lapos cserépedényeket tettek s azokba az Igál öreganyja sült halat, sült csirkét, medveszáját és datolyát rakott. Végül egy korsó hűsített vizet s melléje egy ivócsiprot.

Üres értelmetlenségnek tünt fel ez azok előtt a zsidók előtt, akik tudtak róla s akik Mózes előtt is eltitkolták. Pedig a szép hitregén kívül, hogy azok a dolgok s kivált az étel, arra való, hogy az örökéletbe való átmenetelre a halott legyen ellátva, gyakorlati értelme és célja is volt a szokásnak. Igen gyakori volt a tetszhalál, sőt az elkeseredettek önhalála is, amelyet nem öngyilkossággal követtek el, hiszen az Öregisten által alkotott testet elrontani senki kezének nem szabadott, de fakirerővel elaludni és átmenni a boldog lelki életbe, ez szokásban volt.

Igálnak állt a lélekzete, a szívverése. Szája elé csiszolt bronzlapot tartottak. Nem volt rajta semmi homály. A köldökére forró szurkot cseppentettek, nem mozdult. Tehát ellátták s rátapasztották sírboltjára az agyagcserépburát, mely olyan volt, mint egy óriási feneketlen csirkeitatótál. S elvégezvén a szent szertartásokat, hazamentek.

Azon éjjel nagy vihar támadt. Rengett a föld is a szörnyű vihartól, hogy azt hitte Mózes, az Isten is harag-

szik a vérfürdőért. S mintha azt akarta volna elmosni, rettentő felhőszakadás zúdult a világra.

Amint az első esőcseppek behullottak a lukacsos burán át a sírba, Igál megmozdult. Halántékához nyúlt s közben a vízcseppeket szétmázolta, ami visszaadta öntudatát. Egy éles villámlásra szemeit is kinyitotta. Meglátta, hol van. Riadtan felült. Iszonyúan égett mindene. Egy másik villámlásnál meggyúlt odakünn valami s ő most már jól látott. A korsó után nyúlt. Jót húzott belőle. Az ételeket is megpillantotta. Hozzányúlt a sült csirkéhez. De ekkor már úgy zúgott a zápor, hogy jónak látta távozni. Vette hát a tálakat, a korsót s széles vállait a burának feszítve, felemelte, félretolta s szent tisztelettel kiszállt a sírból. Kimerülve vánszorgott egy árva vadrózsabokor alá s bár ázott ott is, de nem merült el a vízben.

Megvacsorázott s az eső elállta vál összeszedte a szent ereklyéket.

Másnap aztán rokonaihoz ment, akik addig rejtegették, míg Mózes haragja le nem csillapodott. Akkor Sámua révén ismét szolgálatukba állott. Azonban Mózes megbélyegezte, meghasíttatván a fülét. Ám azért Áron révén testőrszolgálatba s az Áron megkötöztetése utáni kibéküléskor, Józsué révén, mint a királyi foglyok őrizője, a karaván ba került...

... Igál kérte Sámuát, dobja el a kígyókat, hiszen a nemes és büszke, a becsületes lelkű Tiszafernes úgy sem fogadja el.

— Nem neki viszem, te bolond!

— Hát kinek?

— Alirmánnak.

— A főudvarmesternek?

— Annak, a léhának, a ledérnek.

— A léha nem gyilkol.

— De elajándékozza annak, aki gyilkol.

— Vesd el.

— Nem vetem.

— Esküdj meg, hogy nem használod Eleázár ellen.

— Hát tudod, hogy nem! Hisz megegyeztünk!

— Add nekem, hogy én adjam Alirmánnak.

— Nem adom!

— No jó. De tudd meg, ha Eleázár ellen használod, megfojtalak.

A Sámua szeme vörös szikrát vetett, de komolyan tudomásul vette a kijelentést.

— Nem bánom, fojts meg! — s rémülettel és tisztelettel nézett a hatalmas emberre.

Eljutván pedig békességben Jerikó kapujához, ott a vámosok beszedték az eladni hozott fehérnépek után járó siklusokat s ők bevonultak.

Éjszaka volt. Sámua figyelmeztetve Igált, hogy nem bántotta Eleázárt, kérte, hogy ő is hűen őrizze az asszonyszemélyeket, míg ő Alirmánhoz megy.

S elment felkelteni a nagy urat.

Jókedvében volt Alirmán. Fiatal barátaival mulatott. Átvette a zsidóföld ajándékát, a kígyókat s megparancsolta, vigyék hozzá az asszonyokat.

Igál ezalatt Eleázárnak, aki azt kívánta, hogy egyenesen a királyi palotába menjenek, megtagadta az engedelmességet. Eleázár ezért nyolcágra fonott szíjostorával ráhúzott Igálra, aki éppen sirdogált, amikor Sámua visszaért.

De még sem mozdult.

Sámua lelkendezve jött s amikor Eleázár hozzáment és követelte, hogy vezessék őket a királyi palotába, az mély tisztelettel hajolt meg előtte.

— Ahogy parancsolod, uram! Boldog vagyok, hogy teljesíthetem parancsodat. — Majd Igálhoz fordult: — Fordítsák a hajcsárok a tevéket északra!

Mire Igál intézkedett.

Eleázár pedig hálásan tekintett Sámuára s azt mondotta, bármiféle kérése lesz, forduljon hozzá. Azonban Sámua csak szórakozottan adta az örvendezőt, mert neki

most nem a királyi nők voltak a fontosak, hanem Mákla, akit Alirmánhoz fog vezetni s neki eladni.

Igy a másik két zsákmányt kiadta a kezéből, hogy ezt értékesíthesse mindennél jobban. Kanáneus is azt mondhatná — gondolta — amit Mózes, hogy kötelessége volt hazahozni feleségét, leányát, ha megtalálta. De Mózes és Alirmán! Az más!

Elvitte volt tehát Máklát, akinek úgy sem volt egyelőre más célja, mint kánaán főember közelébe férkőzni. S hozzá még éppen mulat, amint Sámua örömmel suttogta neki.

Felmentek mindnyájan a palotába. A főkapun a főudvarmester teljes díszben és nagy szertartások közt várta a királynét és leányát, akik igen össze voltak törődve, de mégis megnyugvással, örömmel vonultak be a fénybe, pompába.

A királyné azzal az elhatározással nyugtatta volt meg magát, míg a Mákla és társa tervét meg nem tudta, hogy alkalmas időben és módon mégis megkeresi a költőt, vagy pedig elmegy Indiába.

Gerle örvendett gyermekkori hajlékának s annak a közelében helyeztette el, a főudvarmester arcát megcírogatva, Eleázárt is.

Amint azonban a szomszéd szobákban intézkedik, — egy sáppadt ember áll elébe.

Azdrahábel volt, a költő.

Egy szolgát keresett, aki neki enyhítő ételt és hűsítő italt adna, mert mióta a mezőkön bolyong, csak huruttal táplálkozik, amelyből a királyné a hosszú útra sokat rakatott volt fel, de már álmában is szárított savanyútej- és petrezselyem-illatot érez tőle. A királynénak rögtön jelentették, hogy Azdrahábel itt van, aki végtelen örömmel sietett a költőhöz és maga intézkedett az ellátásáról. nem törődve most mással.

Ezalatt a főudvarmester is visszament vidám fiatal barátaihoz, ahol már Mákla honn érezte magát s vigan ivott a fiatal kánaáni urakkal.

A főudvarmester zord képpel állt meg a terem ajtajában, amint a fehérnépet meglátta s kérdőleg nézett Sámuára, aki dicsekvő, ragyogó arccal várta, hogy hogyan fog Alirmán odarohanni s hogyan fogja a gyönyörü tüneményt karjába venni.

De Alirmán e helyett Sámuát kihívta s azt mondta:

— Nekem kigyó nem kell. Vidd el.

— Nem baj. De Ráháb, a gazdag pénzen számodra vett asszony? Ki fizeti őt meg nekem? — s két kezét a mellére kanyarította Sámuát.

— Én olyan kígyókat és más állatokat gyüjtök, amilyent te is most hoztál. Ilyen asszonyi állat, vagy állag,[60]b) akinek a lényege rosszabb, undokabb a kigyóénál, vagy bármely más állaténál, nem kell. Nem állhatom ezeknek az állagát, az állatát, a lényegét, a lelkét, az eszejárását... Vidd! — tette hozzá türelmetlenül Alirmán, a nőgyűlölő.

— De a pénzem? — És Sámua ujjai újra a mellére görbültek.

— Mibe került?

— Száz talentom, aranyban.

— Holnap jöjj érte. De az asszonyt vidd!

Bementek. Sámua örvendett a rengeteg pénznek s hogy még külön elviheti és eladhatja Ráhábot, de megpróbálta, hátha az ifjaknak kellene a szép árú, hisz gazdag urak voltak. Azonban Alirmán parancsolta, hogy a fáradt útasasszonyt vezessék éjjeli nyugalomra, ami ellen az aszonynak sem lehetett kifogása, miután Alirmán emlékeztette a perizeus asszonyt nemzeti szokásukra, mely szerint az utas ellátásáról még annak akarata ellenére is kötelesek gondoskodni s az tartozik engedelmeskedni.

Igy aztán nem volt mit tenni. Eltávozott Mákla, ki ettől kezdve Ráháb volt és Sámua, vagyis Kalmus, másnéven Kenizeus Káleb.[61]/a)

A következő napokon, a búcsúvásáron öreg zsidónak öltözve, egy vett nővel együtt eladta Ráhábot, hogy az gazdától-gazdához kerülve, befolyásos úrhoz juthasson. Sikerült is vele Sámuának lánckereskedelmet folytatnia.

mert felbérelt ember révén mindig olcsón visszavásárolta Ráhábot s újból drágán eladta. Amig aztán egyszer eszébe jutott, hogy Alirmán, aki minden pénzét fiatal barátaira költi s így még a száz tálentomnak is egyrészével tartozik, ha neki nem kell is Ráháb, talán az udvar valamelyik főemberének beajánlhatná. Ekkor kezdte ismét ivásnak és dorbézolásnak adni magát a király. Sámua, aki kölcsöne révén egész bejáratos volt Alirmánhoz, vakmerő tervet tárt a főúr elé. A főúr vállat vont:

— Megpróbáljuk.

Igy került Sámua a ciprusligetbe. S a király a lentörő asszony házába...

Most egy kenyérfa árnyékában suttog Káleb, a bástyatéren, Ráháb háza közelében, Igállal, Alirmán szolgájával, aki segítette Sámuát, hogy az udvarba Alirmánhoz bejárhasson.

— Pénzt csak akkor kapsz, értsd meg ember, — mondotta az Alirmán közelében pénz-szükében szenvedő Igálnak — ha Ráháb benn lesz a királyi palotában. Ő még most csak az enyém, a nyomorulté. Szeretem s mégis gyakran kell eladnom, hogy megélhessek.

Igál lecsüggesztette a fejét s rugdosott egy darab kenyérgyümölcsöt a saruja orrával.

Sámua vigasztalta.

— Azonban az ügy jól halad. Látod-e, a király bennmaradt Ráhábnál. Mit gondolsz?! A hetedik égbe kerülünk! Bennmaradt a király. A többit aztán megteszi a haja és a bőre. Láttad a lábait? Úgy-e igen? Ha hét országom volna, minden kincsét a lábai elé raknám a — lábaiért.

A szemei úgy égtek, mint a Vénusz-csillag s az elfojtott izgalom vörös szikrákban pattogott ki belőle:

— De te ehhez nem értesz. Azt hiszed, ilyenek voltak ezek a lábak csecsemőkorában? Hiszen szó sincs róla, fehérek voltak, mint a hó, de a fehérség egymagában nem vakít. A Mózes arca is fehér, de láttad ugy-e a Sinai-hegyen, hogy vakított? Borzoltál visszafelé macs-

kát a sötétben? No még azt sem? Látod-e, be buta vagy! Hát a te pénz-zsarolási ügyed is még csak a csecsemőkorát éli. Előbb tanuld meg a macskaborzolást és még sok mindent, mig Ráháb testéből aranyfény sugárzik feléd.

— De te kaptál! — mondta Igál, kire a rejtélyes fejtegetések semmi hatással sem voltak.

— Kaptam, azt ni! — s a közeli fügefára mutatott. melyen olajzöld bogyók sütkéreztek a holdfényen.

— Kaptál! — mondotta elfojtott hangon a szolga. aki Alirmán házi szegényeit, annak tudtán kívül, már régen ő látja vala el s akiknek holnap már nem tud ennik adni.

Kenizeus Káleb édes mosolyra húzta rusnya száját.

— Megenni való fiu vagy te, Igál. Együgyü, kedvesen durcás, mint egy baba, kinek a lábai vagyont fognak érni...

— Nesze! — s feje búbjára barackot nyomott, kezébe pedig baracknagyságu ezüstgombot. — Ezt a magaméból adom, atyám öröksége ez — s próbálta szemét összeszoritani. — Előlegül adom.

Igál megrestelte magát. Elhitte. De elvette.

A nagyúr közeledett. A két ember szembe ment.

— Mondd meg ember! — szólt Alirmán a feketéhez. — hogy jöttél te erre a gondolatra?

Káleb fejében szédületes gondolat villant meg. Most be fog jutni a királyi udvarba. Mózestől, Árontól és Eleázártól, de még Igáltól is sok mindent ellesett, sokat tanult, ezt kiszinezve, sokszorositva, toldva, átalakítva. most értékesítheti. Felületes tudomány. De a felületes tudományhoz csak nagyképűség, szemfényvesztés kell s értékeket hoz.

— Perezitektől származó városi ember vagyok, — felelte komoly arccal Káleb, — hallottam királyunk szomorúságáról. Fájt a lelkemnek, hogy szenvedni tudtam uramat, királyomat.

Igál összeszorította a fogait.

Káleb a meggyőződés komolyságával folytatta:

- Sok álmatlan éjszakát okozott nekem ez a szörnyű hazafias gond s valami csodálatos erőt éreztem magamban arra, hogy isteni atyámat, a királyt megszabadítsam búskomorságától.

A főúr nem értette, hogyan dicsérheti magát egy paraszt, de aztán gondolta, ez a városi életben ragadt reá. Ámbár ősturáni szokás szerint: az öndicséret gyalázat a városban is. No mindegy.

— Folytasd!

— Nincs tovább. Elmondtam neked a tervemet.

— Értesz a varázstudományokhoz, a bűbájossághoz?

— Én csak szívem tudományához értek, oh nagy jó úr! Tudtam, hogy urunk kedvetlen. Ugyanakkor halálos bút éreztem lelkemben és elviselhetetlen fáradtságot éreztem testemben, lelkemben én is és már arra gondoltam, hogy vipera-mérget veszek magamhoz

— Talán azért csináltad?

— Azért.

Igált köhögés fogta el. Káleb mondta:

— De aztán megrettentem ettől az idegen, istentelen haláltól s ételnélküli szumir-sírba akartam feküdni — s jelentősen Igálra nézett a hazugság művésze, hogy el ne árulja — amikor megjelentek a kétségbeejtő éjszaka sötétjében, visszafelé borzolt lelkemben ez asszonynak fényességei — és Káleb sugárzó szemekkel gondolt vissza a Ráhábbal töltött éjszakára — és én úgy éreztem — mondotta lelkesült hangon, ragyogó arccal, — hogy feltámad bennem, az erő, az öröm, a vágy, feltámad az élet!

A nagyúrra is átragadt a lelkesedés, örvendezve ragadta meg Káleb kezét s a nagy meghatottságtól szinte könnybelábbadt szemmel mondotta:

— S te ezt az égi gyógyító erőt uradnak, királyodnak akartad felajánlani? Oh, te önfeláldozó szumir!

— Te mondád — felelte Káleb szerényen, szinte félénken hajtva le a fejét. Midőn pedig látta, hogy a nagyúr nagy elhatározást érlel elméjében, letérdelt s megcsókolta Alirmán indigókék ruháját.

— Kelj fel fiam, e perctől kezdve te udvari bölcs, udvari orvos, mágus vagy — s megölelte és megcsókolta az égő arcu rút ifjút.

Igál közelebb lépett Alirmánhoz.

A helyzet válságossá vált.

Tudta ezt Káleb s mint orvos, gyors segéllyel mentette meg. Gyorsan és ügyesen benyúlt köpenye alá, egy egész sor ezüstgombot szedett le a derekáról s köpenye alatt hátranyúlva és Igál elé állva, annak kezébe nyomta a füzért. Igál felszisszent.

— Nyomorult kerítő! Minden piszkos pénzedet a szegényeimnek fogod adni — mormogta magában Igál s urának fennhangon szólt:

— Menjünk Uram, hűvös kezd az éj lenni.

A hold, e néma tanu, felhőkbe búját, mintha nem akarna semmit látni, ő, ki már annyit látott. Mintha sajnálta volna égi fatalizmussal, hogy ok nélkül mennyit viaskodnak az emberek e világon. A Sziriusz pedig elkerülte a felhőt s lobogva lobogott, mint Kenizeus Káleb arca. Hűs szellő kerekedett.

— Menjünk hát! — mondotta a főúr. — Te Igál, lakosztályt rendeztetsz be az orvos úrnak, az udvari asztalhoz pedig kerevetet helyeztetsz a számára.

Erre a főúr karonfogta, magához szorította Kálebet, mintha fáznék s megindultak, illő távolban kísérve őket Igál, a szolga is.

— Hogy is hívnak, barátom?, — kérdezte most Alirmán Kálebet, mert a neveket nem tudta fejében tartani.

— Kalmus, — szolgálatodra! — mondta Káleb, a kánaáni bemutatkozási formát óvatosan betartva.

— Igen — igen, Kalmus — mondta az öreg úr s zörgő csontjait még jobban hozzászorította Káleb égető karjához — Kalmus, fekete és gyógyító, igen. — Nagyokat iszunk, mi?

— Oh, ahhoz én értek!

— Gyere hát hozzám addig is, míg berendezik a lakosztályodat.

Káleb örömtől remegve bólintott.

Hazamentek.

S Igál, míg fürdőt készített nekik, azon gondolkozott, hogy itthagy mindent s visszamegy oda, ahol nem sajnálja azokat, akiknek hazudnak. Mert ott mindenki hazudik. De aztán feltámadt benne az ősi szumir ellenálló erő s elhatározta, hogy tűr és résen lesz, hogy ez a kígyófajzat a királyi udvarban el ne szaporodjék. Elhatározta azt is, hogy Eleázárral mindent közöl.

S míg a sors itt így fordult, azalatt Ráhábnál is nagyot fordúlt a világ.

XIII.

SZEBB AZ ÉLET, MINT AZ ÁLOM.

Kalmus csak addig maradt Alirmán termeiben, míg meg nem győződött, hogy az öreg főúr elaludt. Akkor gyorsan, izgatottan kiosont a palotából s a déli várfalon termett. Az öszvér ott állt még egy közeli fa alatt. Odavezette hát a Ráháb házához s a hátáról felmászott a háztetőre. Csendesen befúrta magát egy helyen a pamut-pozdorja közé s elpihent.

Kanáneus, ki a legparányibb neszre is fel szokott ébredni, az alig roppanó zajra felült az ágyán Édes, lázas álomból ébredt. Azt álmodta, hogy levált róla minden, ruha, aztán bőr, hús, csont, eltünt minden, csupán szíve maradt, az megnőtt, pálmává lett, melybe Baál, az Úr, az élettüzét rejtette s ott lévén a virágos mezőn, leszakított egy virágot, a virág nőtt, formásodott, a növény két pontba gyűlt, szikrázni kezdett, két szem lett belőle, a napból egy nagy sugárkéve leszakadt, a nagy virágon maradt, aranyszínű haj lett belőle, alakult, formálódott, szépült, asszony lett belőle, ragyogó, édesarcú, puha asszony, ő belőle pedig pálmaruganyosságu ifju s összesimult az édes virágasszonnyal. Ám e pillanatban megzörrent az avar s fekete kígyó bújt elő. E pillanatban a gyönyörü asszonyról is lehullt arcának virágszírma, eltünt az aranyhaj, mint a kialudt fény s egy tarka kígyó maradt ott, mely sziszegő nyelvével a király arcáig emelkedett fel

Melege lett. Felkelt. Gyönyörü holdsütés volt. Vize-

keresett. De mivelhogy nem talált, a szomszédszoba ajtajához ment, mert a repedt ajtón világosság szűrődött be már amikor felébredt. A hold sütött be.

A repedés széles volt. Átlátott. És amit látott, az elfelejttette azt a kígyót, mit álmában látott s amitől megborzadt, ellenben újra érezte álma édességét s egy gyönyörü földfeletti kígyót látott ott. Égi kígyót, nyoma sem volt annak a földalatti kígyónak, amelyet az ősturáni kígyó-, sárkány- és haltisztelet úgy állított egymással szemben, mint valami ördögöt az angyallal.

A föld őslénye térdelt ott, bizonyára az élet tüzétől emésztve, hogy lehányt magáról minden leplet, az őslény. az első élet a földön, a termékenység példája, a puha, hajlékony, kígyótestü fehérasszony térdelt ott, háttal Kanáneus felé.

A király próbálta ajkait, nyelvét megmozdítani, hogy szóljon, de azok ólomnehézségüek voltak, nem mozdultak. Mellét hét lakattal lezárt szekrénynek érezte. Egy lehellet nem tudott feljönni belőle.

Ekkor hihetetlen dolog történt, ami feloldotta a király idegeit.

A szépséges kígyó hirtelen görcsös zokogásban tört ki s leborult és vele omlott eléje nagy tömeg aranyhaja is.

Talán összetöri a drága, szálakká vált aranyhalmot, vagy tán ég, szikrázik, ropog, sistereg ráömlő könnyzuhatagától, mint az égő ház zsarátnoka a ráhulló víztől? Mi ez?

Nagy zizegés, ropogás hallatszott.

Úgy érezte Kanáneus, hogy valaki jár fölötte a háztetőn. De mindegy! Mindegy! Tán alvajáró! Ő is az! Megy!

És kilépett a rosszul zárt ajtón s az asszonyt megérintette:

— Szépséges asszony, mi az, miért sírsz? Ki bántott? Mi bántja szívedet? Szólj! Ne zokogj! Édesapád véd tégedet! Jer a karomba! — felemelte az ölébe s ágyra ült.

Az asszony engedte magát felemeltetni, oda is simult a vígasztalójához, sírását nem hagyta abba, hiába foly-

tatta a lágyszívü öreg úr a becézést, cirógatást, dédelgetést.

— Én drága gyermekem! — s hangja pillanatra elcsuklott a királynak — mit vétettem ellened? Hogy megláttalak így, imádkozva teremtőd előtt az ő ruhájában? Hát az nem vétek, mikor az emberalkotta gyarló ruhában látunk, s ha a teremtőisten alkotta ruhában látunk, az vétek? Vajjon az Isten ellen mersz-e tusakodni, ha a takácsok alkotását többre tartod annál a teljes, tökéletes szépségünél, amelyben kikerültél Istened kezéből, a szentből, a tisztából, a tökéletesből? Nem hiszesz a tavasszal feltámadó Boldogasszonyban, a megújuló természet istennőjében?

— Hiszek — mondta megenyhülve a síró asszony s letörülte könnyeit.

— Nohát. Megbántottalak?

— Nem.

— Nohát szólj! Mondd, mit tegyek? Érzem, hogy a világot valakinek meg kell szentelnie, szólj hát, eljössz-e, hogy megszenteld?

Az asszony hirtelen szembefordult Kanáneussal, nyakát átkarolta két gömbölyü, vakító karjával, húsos és mégis finom, piros és mégis nedves, égő és mégis édes ajkait, forró, piros orcáját belesülyesztette annak kibomlott szakállába, mely így bozontossá vált, görcsösen, lihegve kezdte szorongatni, majd nagyot sikoltott s mint a villámütött, elcsitult.

Két veresen villogó szembogár a padlás nyílásán át végignézte, a len közt szorongó két fül végighallgatta mindezt.

Most lent a szobában ismét halk sóhaj hangzott.

— Azt álmodtam — susogta csendesen, szivárványos arccal a szép Ráháb, — hogy eljött hozzám, kinek képét gyermekkorom óta szívem legmélyén hordom.

A király teletüdővel lélekzett fel.

— Eljött büszkeszakállával, — folytatta Ráháb komolyan, mint aki komolyan és szorgalmasan végzi a maga dolgát — gyönyörü mintába font szakállával, baju-

szával és hajával, édesen szomorú, nagy, fekete szemeivel. Itt volt erős nagy teste s erős hatalmu, lágy szeretetü szíve és lelke is.

Sóhajtott. Kanáneus komor volt. Ráháb folytatta:

— Eljött és itt maradt és enyém lett de . — és újból elfúlt a zokogástól — nem, nem te voltál, uram, nem te vagy

Zokogott.

— Hát ezért sírok én.

Kanáneussal besötétedett a világ. Úgy érezte, megőrül.

Az asszony nyugodtan, szomoruan folytatta:

— Nem, nem te vagy . Csak hasonló hozzá A hajad, a szakállad, a bajuszod, habár ki vannak bontva, az ajkad és főleg a tekinteted az, az! De nem. mégsem te vagy! — s fölsírt, hogy Kanáneus összehúzta a selyemfinom szemöldökét.

Ráhábot ez nem zavarta. Leborult az ágyra:

— Oh, hogy soha meg nem találom! Oh, hogy életem sorsa ennek keresése és meg nem találása!

A király az álmára gondolt. Kezdett félni Ráhábtol. Tartózkodva várta, mi lesz.

Ráháb hírtelen felült s gyermeki kérleléssel elkezdette cirógatni a királyt, aki ismét szíve hatalmába került. Úgy érezte, mintha szíve nap volna, mely a fellegek mögül előbújik.

— Már azt hittem — selypítette Ráháb — te vagy, hiszen arcod, szakállad minden az. Csak egyet nem tudok . .

— Mi az? — kérdezte magához húzva ismét az asszonyt. — Mondd meg, oh szívem királynője?! Mi?

— A szíved. Azt nem ismerem.

Áhitatos arccal emelte fel Ráháb a tekintetét s mintegy az ég felé sóhajtotta:

— Oh, ha nem kellene vakon bolyonganom a föidet, keresve ezt az álomképet, melynek felét már megtaláltam, hanem elém állana egy jóságos ember és azt mondaná: „Munkád megkönnyítem, fárasztó, kínzó bolyongásodtól

megszabadítlak, íme feltárom a rejtekhelyet, hol a keresett képet véled. Nézz ide!" És megnyitaná a szívét! Oh ...

Kanáneussal forgott a világ. Az ő szívét, amelyet jobbnak tudott a világon mindenkiénél, az ő szívét keresik.

Türelmetlen volt, hogy odatárja annak, aki szívet keres. De királyi, felséges erővel uralkodott magán és várta, hogy kérje az asszony.

Nem kérte.

Fenn a háztetőn megelégedett mormogás keveredett a gyapot-pozdorja ropogásába:

— Derék asszony vagy Ráháb! Országkormányzók nem tudnak úgy kormányozni, mint te . .

Aztán mérsékelve magát, folytatta Kalmus, a holdkóros:

— Az országok kormányzóinak tekintélyt az ad, hogy komolyan veszik őket. S amelyik asszony a szerelmet ilyen komollyá tudja tenni, az az az asszonyok között, ami a király a népek között.

Figyelmes nagy füleit újból a nyíláshoz nyomta s hallgatott.

Ráháb folytatta:

— Bálványom lenne az a nyílt szív.

— És hű papnője lennél?

— Amíg élek.

— Hát itt a szívem. Nyitva van. Kérdezz! Felelek.

Ráháb nem akarta elhinni a diadalát. E pillanatban ő is megszédült.

A len és pamut úgy zörgött fölöttük, hogy a bennlevők megránkódtak. De egymás futógondolatát kitalálták, hogy szerelmes macskák járnak ott.

Hiszen szerelmes és boldog minden és mindenki a földön e pillanatban.

Kanáneus úgy gondolt álmára az ő nagy boldogságában, mint valami istenkáromlásra.

— Oh, mennyivel szebb az élet, mint az álom! Álom s esős idő! — mondja a nép.

XIV.

„EGYMÁST MEG NE CSALJÁTOK."[61/b]

Ráháb arca úgy ragyogott, mint a nap, midőn az első kérdést feltette Kanáneusnak.

— Ha Isten volnál, melyik népet szeretnéd?

— A káldeait.

— És melyiket gyülölnéd?

— A zsidót.

Ráháb arca világított az éjszakában.

— S mit tennél velük? — kérdezte édesen simulva Kanáneus szakállához.

— Bera és Birsa után küldeném őket.

— Hová?

— A Siddim völgyének szurokforrásaiba, ahol Sodoma és Gomorra királyai nyugszanak.[62]) Hogy ne jöjjenek még egyszer Kánaán földjére, mint Ábrám Moréh tölgyeséig.[63])

— Te magad?

— Én.

— És másnak nem adnád oda kiirtani?

— Senki sem tudná oly lelkiismeretfurdalás nélkül megtenni.

— Miért?

— Mert csak én látom a veszedelmességüket.

— Talán mert ismered minden bűneiket?

— Igen.

Kalmus ismét megropogtatta a pozdorját, mert itt oly

kényes volt a dolog, hogy még Ráháb művészetében sem mert teljesen megbízni.

Pillanatnyi csend honolt a szobában.

— Én nem szeretem a bűnt, még hallgatni sem. Hanem valami természetfölötti ösztönnel megérzem, hogy a zsidók büne a mi népünkre veszedelmet hoz, áldozatául eshetik a mi drága Kánaánunk s ezért mégis meg kellene tudnom, mik azok! Mert hidd el jó Uram és itt igen nemes és komoly lett Ráháb arca — ha nekem ez tudnom adatik, saslelkednek egyik szárnya én leszek!

A lenkévék között megkönnyebbült lélekzés hangzott fel.

— Nohát halld meg — kezdte végtelen komolyan a király — miket adnak nekem hirül a zsidókról, akik megölték Básán királyát: Ogot és az emoreusok királyát: Szikhont s akik ezt állitólag Istenük nevében, annak szóbeli felhatalmazására és nyílt parancsára cselekedték.

A király mélyet sóhajtott és rendezte a gondolatait.

— Legelőször ismerd meg az ő Istenüket: *A saját természetüket,* akadályt nem ismerő *Akaratukat* megtették Istennek. A zsidók Istene tehát egy, mindig kéznél levő, népámító, minden lében kanál, aztán izgága, álnok, erőszakos, gyűlölködő és bosszúálló, *vérszomjas Isten!* Aki önmagát folyton dícséri, nyughatatlan, hívja, küldi, mozgatja az ő „választott nép"-ét, álszent igéretekkel, amiket aztán könnyen kimagyaráz. Szóval: Jehova nem más, mint maga a fajzsidó, az elfogult, az idegengyűlölő, a véres.[61]) Aki megesküdt Sikhem vidékén, hogy ezt a földet nekik adja — haszonbérbe.

Jó ember csak útálhatja az ilyen Istent, akiben semmi nemes vonás nincs, csak durvaság, csalás, bosszúállás, vérszomj.

A király berekedt.

— A vezérük, az első emberük valami Mózes nevü vállalkozó szellem, aki avval kereskedik, hogy indus, vagy micsoda bölcsekkel jár s azokkal mutatványokat csináltat és megfélemlíti a népet és kizsákmányolja. Valami Áron nevü mágusra tett szert újabban, akinek meg-

parancsolta, hogy mivel ő hebegő, Áron beszéljen a néphez, *ő pedig lesz neki Isten gyanánt,* vagy hogyan! Valahogy így![65])

A padláson levő megtörülte a homlokát. Ráháb leplet vont magára.

Kanáneus folytatta:

— Minden nép a maga képzelőtehetsége és lelki berendezése szerint fogalmazza meg az örök őserőből és általános őstörvényekből a maga Istenét. Milyen nép, amelyiknek ilyen Istene van? A népet az Istenéről ismerd meg!

Ráháb fogai vacogtak. Bebújt az ágyba.

— Folytasd, oh folytasd! A gyűlölet már felégette a véremet: fázom . folytasd, uram!

— Evvel az Istennel, aki naponta parancsban adja ki: *„és ne jőjjön senki előmbe üresen!"*,[66]) aki minden állatból az elsőszülöttet, sőt az ember gyermekéből, égen, földön a legdrágábból is, minden terményből a legszebbet a maga számára követeli s valóságos kereskedő-egyezségeket köt és folyton üzleti dolgokban jár az esze, s amelyik azt parancsolja: *„Vigyázz magadra, nehogy szövetséget köss annak a földnek lakosaival, amelybe bemégy, hogy botránkozásra ne legyen közötted"*,[67]) — *evvel az Istennel be szabad költözni egy országba?*

— Öngyilkosok megengedhetik! — mondta Ráháb „envérükre" gondolva. Kanáneusnak pedig nagyon tetszett a megjegyzés.

— Evvel aki ravasz módon folyton megsokasodásukat igéri,[68]) hogy neki minél több adófizetője, az apáknak, anyáknak minél több ingyen szolgája és szolgálója *s az országnak, ahol vannak, kereskednek és csalnak, minél több baja és átka legyen . .*[69])

— Azt mondja a bérbeadó a bérlő népnek: „És féljen és rettegjen tőletek a földnek minden állatja és az égnek minden madara: minden, ami nyüzsög a földön és a tengernek minden hala kezetekbe adatott; minden mozgó állat, mely él, legyen nektek eledelül; amint a zöld füvet, nektek adtam mindazokat."

— *Mi lesz* — kiáltotta a király — *ha egyszer a zsidóknak eszükbe jut a máséból róni le adójukat?*

Kanáneus azután már csak suttogott.

— Hát ilyen Istent teremtett nekik a dadogó kalmár

És Ráháb Kalmussal együtt, bár összeszorított foggal, de láthatóan nyugodtan hallgatták Kanáneus kesergését, ki Istenüket vérszomjas szörnyetegnek s Mózest más tudománya után élősködő vállalkozónak (impresszáriónak) mondja, aki a varázsló tudományát üzletileg gyümölcsözteti.

Kanáneus már csak suttogva beszélt az izgalomtól. Mégis folytatta:

— Ez a Mózes egy közönséges orgyilkos, akinek ezért kellett Egyiptomból is a Sinai félszigetre menekülnie.[70])

— Máskor egy szegény embert, aki szombati nap faágakat szedegetett, agyonköveztetett. A fej is szétrepült, a kő is széttörött, de azt nem tudta a földi isten, hogy az igazság, az emberiesség nem tiporható szét — s szakálla alá nyúlt Kanáneus. — Vallást teremtett, a csalók és a mészárok vallását . .

Ráháb vonaglott a kíntól.

Kanáneus már se nem látott, se nem hallott. Kalmus kétségbeesetten kapaszkodott a lenkisasszonyokba, hogy le ne ugorjon és agyon ne verje a szörnyü, istenkáromló embert.

— Vallást mer alapítani olyan ember — folytatta Kanáneus — aki más népekre nézve ezt hirdeti: *„Oltáraikat rontsátok le, oszlopaikat törjétek össze, berkeiket vágjátok ki, faragott képeiket pedig tűzzel égessétek meg."*[71]) Szóval az egész emberi haladást (a kulturát) és annak kincseit pusztítsák el. Miért???

— *„Mert az Úrnak, a te Istenednek népe vagy te"*

„Téged választott az Úr, a te Istened, hogy saját népe légy neki, minden nép közül e föld színén."[72]) Nem irigylem sem a zsákot, sem a foltját, egyiket sem. Sem az Is-

ten népét, sem a nép Istenét. Aztán azt mondja a nemes Isten: „*ne könyörülj rajtok.*" (tudniillik az idegen népeken.)

A király felállt s teljes méltóságában kiegyenesedett.

— És hiába fog az emberiség a tökéletesség legmagasabb fokára emelkedni, eljöhet a szeretet vallása, mit mindnyájan sejtünk szent sejtéssel s várunk olvadó epekedéssel, földre szállhat az égi Jóság és hirdetheti, hogy aki téged kővel dob, azt kenyérrel dobd vissza, ők azt fogják hirdetni: szemet szemért, fogat fogért! tehát *ezek, míg ki nem irtatnak, a népek kiirtására fognak törekedni.*[73])

Ráháb félve húzódott tovább, Kalmus a pozdorjába fúrta a fejét.

— Nézd e keresztet! — s szakálla alól az asszír királyok mellkeresztjét mutatta fel, aranyláncon, — ez és az egyiptomi istenek fogantyús, fúróalaku keresztje az igéret, hogyha keresztről is, de a világ megkapja a megváltóját!

— Én ebben sem hiszek, — mondta megdöbbenve — míg zsidók lesznek! — s csikorgó, reszkető kézzel törülte meg homlokát a király. — Mert ha erősek: nyiltan, ha gyengék: titokban, de gyilkolnak, mérgeznek, irtanak.

— Ezek kiirtása nélkül a szeretet megváltó istene sem üdvözítheti a világot, sőt lesz idő, midőn szorongatnak hatalmas népek törvényeitől, ilyenkor nem hinthetnek papszenteléseiknél embervért az oltárra s nem kenhetik be a felszentelendőnek fülcimpáit, jobb hüvelyk és mutatóujját sem. Elkészitik a szent lisztlángételt e vérrel, *titokban idegen gyermekeket, ártatlan bárányokat ölnek meg, hogy annazoknak vérével az irtás eszmei folytonosságát fentarthassák . .*[74])

Ráháb, ki már a *pogánykereszt* látásakor szeme elé tartotta karját s mostanig leeresztett fejjel úgy állt, most felordított:

— Elég!

Jefunné fia pedig, mint vadmacska, ugrott le a háztetőről.

— Elég! — ordította Ráháb. — Ha nem találhatok zsidót, hogy megölhessem, belepusztulok!

Kanáneus, kit pillanatig megzavart volt Ráháb őrjöngése, sétálva folytatta, míg Kalmus az ajtó előtt a két kezét a homlokára kulcsolta, hogy a kilincsre ne tegye s hátratántorgott az ajtótól.

— Hát Jákob — mondotta Kanáneus önmagával beszélgetve — nem vagyont szerzett Lábántól csalással? Nem is menve vissza Ábrahámig, aki a fáraónak adta hugaként a feleségét, hogy jól éljen mellette, mint az a nem tudom miféle henye alak a sikátorokban s itt e bástyákon. „És elköltözék onnan Ábrahám a déli tartományba és letelepedék Kádes és Sur között és tartózkodék Gérárban.

— És monda Ábrahám Sáráról, az ő feleségéről: Én hugom ő. Elküldé azért Abimélek, Gérárnak királya és elviteté Sárát".[75a])

— Eh. Jákob már születésekor megfogta az előtte születő ikertestvérének, Ézsaunak a lábát, hogy ne az legyen az elsőszülött s hogy mégis az lett, mert az se hagyta magát, egy tál lencsével elcsalta a jogát s később kecskegödölye bőrével borítva, kicsalta vakapja áldását. A neve is csalót jelent. Később a híres istenük is szégyelte s Izraelre szépítette.

Ez az Izrael csíkos vesszőkkel szabályozta Lábánnál a juhok és kecskék tarkaságát, hogy olyanok szaporodjanak, amilyeneket a csalónak kapnia kellett bérül.[75b])

Ráháb gyöngén nyögött.

Kanáneus sétált és beszélt:

— Így vagyont szerzett; Lábán elkoldusodott. Mikor kérdezte az okát, azt mondta, ő a kezemunkájával szerezte a vagyont. S még ez sem volt elég. Mikor így megszedte magát, ellopta Lábánnak drága házi isteneit és megszökött. S ki ült rajtuk, mikor Lábán kereste s mit mondott, mi baja van? Undorító! .[76])

Avagy József, az eladott! Nem magához ragadta Egyiptomban a hatalmat, hamissággal?[77])

A király megrázkódott.

— Eh! Hagyjuk! Nem mondhatom el egész nemzetségfájukat, mely nem is fa, hanem dudva, mert csak az olyan szapora. Az aloé száz esztendőben egyszer virágzik. Az állatvilágban is a mammuth kipusztult, az elefánt sem sokáig marad meg. De a férgek!?

Kanáneus megállt:

— Azt mondatja a nagy tenyészmester a mindig kéznél levő Istenével: *„Nyüzsögjetek!"*[78]) „Töltsétek be a földet." — „És féljen és rettegjen tőletek a föld minden állatja." — „Átkozott Kánaán, szolgák szolgája legyen atyafiai között". — „A te magodat olyanná teszem, mint a tenger fövénye, mely meg nem számláltathatik sokasága miatt."[79]) — „Hogyha valaki megszámlálhatja a földnek porát, a te magod is megszámlálható lesz".[80]) — „A föld előttetek van, lakjátok, s kereskedjetek rajta és *birjátok azt*".[81])

— S midőn Jákob kereskedett, a leányait felkínálta — folytatta Kanáneus — a Khivveus Sikhemnak, Kámor király fiának, kikötve az egyezségben, hogy a pogány metéltesse körül magát és népét. Az megtette, mert már szorította a becsületbeli kötelesség, amibe beleszorították volt a kerítők. S midőn harmadnapos seblázban tehetetlenül feküdtek ő és az ő kedvéért körülmetéltetett férfiak: Simeon és Lévi, a Jákób fiai, a városra rohantak s ketten az egész város beteg férfiait leöldösték.[82]) S most már a város végén vett földön, ahol *a hazátlanok* sátora állott, bátran állíthatott oltárt és nevezheté azt ily névvel: „Isten, Izráel Istene".[83]) S elmondhatta, amit mondott: „. . csak pálcámmal mentem vala által ezen Jordánon, most pedig két sereggé lettem".[84]) Csalni is tudott, gyilkolni is tudott s Ézsauval is ki tudott egyezni a végén, felehaszonra. *Megtűrhetnek országfentartók ilyen természetü és ilyen hivatásu fajt, akik az egész világ minden államépitményének hadat üzennek? Akiknek megvan tiltva, mikor mi a szeretet világmegváltóját várjuk, hogy más népek istenének csak a nevét is kiejtsék, más néppel összeelegyedjenek, s azok előtt meghajoljanak? Hát aki-*

nek saját hazája nincs, hogy élhet más ország törvénye alatt, ilyen vallási törvények mellett, hogy meg ne bontsa azt az országot?![85])

S most ez a varázsló vállalkozó, ez a meszármester, ez a falbontó, ellenünk akar jönni!

És Kanáneus hátraszegve nyakát, elfordult.

— Mózes? — riadt fel Ráháb halálra vált arccal. Kanáneus nagy elégtételére, aki erre visszafordult.

— Igen Mózes. Hozza összes varázsló szereit. Nagy műhelyeiben csinálja a hólyag-istent, a mű-felleget, az úrimot, a földi villámot, az akásfényt és tüzet, a vipera-, patkány-, darázs-mérget, a hód- és vidra-epét, az embervért![86]) Üstjeiben fő és üvegjeiben párolog és átalakul a mandragóra-bogyó, a mirha, fahéj, kásia és a hinfaolaj. Nemkülönben a csepegő gyanta, onyx, galbán, temjén és a kalmus! S mi minden még! De mi minden!

— Kalmus!? — kérdezte hirtelen nagyon hangosan Ráháb.

És a másik pillanatban belépett Jefunné fia.

— No itt van éppen Kalmus! — örvendett meg a király. — Kérdezd meg őt. Ő még többet is tud. Beszélhet a vérhintésről, élvenyúzásról és istenidézésről...

Az ifjú hétszer meghajtotta magát a király előtt. Ráháb pedig együgyü arccal nézett hol az egyikre, hol a másikra, mint akit lóvá tettek.

Kalmus mondta:

— Szólítottatok, itt vagyok. Parancsoljatok.

— Nem te hoztad ki a királynét és leányát a rablók kezéből?

— Nem, — mondta az ifjú.

A király kábultan intett:

— No mindegy.

— És kitől tudod ezeket a szörnyűségeket, Uram, mondta Ráháb kedves hízelgéssel és sokatjelentően nézve Kalmusra, — mik fellázitják a véremet a zsidók ellen?

— Hát a feleségemtől, leányomtól!

Ráháb térdre hullott.

— Uram, királyom! És honnan tudják ők? — kér-

dezte kíváncsian alázatában is, mert rájött, hogy Kalmus az áruló s megakarta szorítani őt.

— Amaz embertől, ki kimentette a rablók kezéből a királynét.

Ráháb kérdőleg nézett Kalmusra.

Az nyugodtan és tiszta tekintettel mondta:

— Nem én hoztam.

— No mindegy. Ha most fél is az illető a zsidók bosszújától, majd megszabadítom én a népet tőlük s akkor nem lesz titok az sem... Hát feltártam a szivemet — fordult Ráhábhoz.

— Az én szivem s abban Istenem és szerelmem a tanum — mondta Ráháb, mig a király kényelmetlenül nézett Kalmusra, hogy távozzék, de az nem mozdult, — hogy hűségesen fogom őrizni szivedet én jó és nagy. szent uram, királyom!

S úgy Ráháb, mint Jefunné fia leborultak előtte újból. aki felemelte őket.

Aztán Kalmussal távozott a király.

S mig a biborhajnalt kiléptében megpillantva, megállt és elmerülve, imát mondott Napistenhez, Ráháb az ifjúnak a fülébe súgta:

— Szeretlek, mint az életemet... Ha feladatunkat teljesítettük, tudod, tiéd leszek... De te is légy hűséges... Te beszéltél Mózesről — a király leborulva pillanatra a földre, hangosan mormogta: áldott Napisten — te beszéltél Mózesről, az áldottról, a királynénak?

Kalmus bűnbánóan hallgatott. Ráháb végtelen szigorú lett.

— Na? Mit parancsol Mózes az áldott, a szent? „Egymást meg ne csaljátok!" — csikorogta fogai között.

Egy könnycsepp jelent meg az ifjú szemében. Ráháb oly örömmel nézte azt, mint ahogy elborzadt az árulásán. A hajnalcsillag sem ragyogott szebben, mint Ráháb arca.

— Én beszéltem, — mondta révedezve Kalmus, — mert elkeserített, hogy Mózes engem is megcsalt

— Nem csalt. Kezemet, szivemet, mindenemet ka-

pod és Kirját Arba tartományt, mely a te Hebronod lesz, óh, Jefunné fia, Kenizeus Káleb! Csak légy velünk!

— De én is azt mondom, — felelte derüs arccal a szerelmes ifjú, hogy „egymást meg ne csaljátok!"

— Jól csináltam a dolgom? — kérdezte Ráháb derülten?

— Pompásan. Mi lesz a jelszó holnapra?

— Holnapra és mindörökre: „Egymást meg ne csaljátok!"

XV.

GERLE.

Kalmus a karaván-úton lett szerelmes Ráhábba. Egy csendes alkonyati pihenőn gyulladt oly forró szerelemre. midőn az asszony a kútnál a lábát mosta, hogy odaborult és átölelte a gyönyörű térdeket.

Ráháb mindenkit, akire csak valamelyes hatással volt és mindent, ami kezeügyébe esett, vagy ami hozzáférhető volt, céljának szolgálatába állitott.

A legbensőségesebb szerelmet mutatta a rút ember iránt addig, amíg amaz meggyőződött róla, hogy Ráháb őt szereti, akkor aztán úgy kezdett tenni, mintha fékezhetetlen szerelmét elfojtaná, titkolná.

Kalmus boldog volt, annál is inkább, mert ahol senki sem látta, Ráháb nem vonta meg a kegyeit tőle. Engedte gyönyörködni csodálatos szépségében. Igy aztán minden elvonult pihenésük egy-egy sűrű bokorban oly gyönyörteljes volt, hogy utazásuk nászúthoz hasonlított. Ám mások előtt hideg volt Kalmus iránt.

Úgy gondolkozott Ráháb, hogy céljai elérésénél igy is számithat az ifjú részéről vakengedelmességre. Ennyit a titkos szerelem is biztosit Kálmus részéről neki. Ellenben — okoskodott tovább — ha ellenáll, vagy csak megnehezíti megközelítését és igy olajat önt a tüzre, fokozza a legény szenvedélyét, akkor zabolátlan csikó módjára keresztül-kasul gázol minden számitásán, tervén, eredményén.

Igy, amint az út végefelé tapasztalta Ráháb, annyira lecsillapította, meghiggasztotta a heves ifjút, kinek tekintete első találkozásuk óta mindenre és mindenkire kénköves tüzes esőt szórt, hogy a város közelében már közösen tervezték meg a teendőket, hogyan fogják a királyt a könnyen elérhető és így megúnt szerelem pompás pamlagáról felemelni s a komoly, nehéz, erős szerelem béklyóiba befogni.

Alaptételül tették meg, hogy magának a királynak nem szabad tudnia, hogy ő, Kalmus, ki az udvarba be fog jutni, hogy ő mentette meg a királynét és leányát, mert a jutalmat úgyis megkapja a főemberektől, de a királynak nem szabad tudnia az ő eredetét.

Ám azon a szép nyári estén, mig egy kútvölgyi pálma alatt Ráháb és Jefunné fia ezeket megbeszélték. Gerle a tulsó oldalán a kútnak, egy nagy kőrakás mellett, kendőjét mosva, mindent hallott.

Mindent nem értett. Igy atyja béklyóba fogását sem tudta elgondolni, hogy az mi lehet, de ösztöne annyit megértetett vele, hogy itt édesapját s országukat, — melynek kormányzása iránt 15 éves kora ellenére is nagyon érdeklődött, — nagy veszedelem fenyegeti.

Szaladt tehát és elmondott édesanyjának szóról-szóra mindent. Majd az ő engedelmével Eleázárnak is.

Ezek mindjárt tudták, miről van szó. Eleázár a kardjához kapott, de eszébe jutott igérete s reszkető kézzel hátrasimította szemébe hullt haját.

A királyné tágranyitotta szemét: Mákla, a kiséretére rendelt nő nem más, mint kém, nem más, mint veszedelmes fegyver Mózes kezében, az ura ellen, mindnyájuk ellen! Dehogy megy ő Azdrahábel keresésére. Pedig már meg akart szökni erről az útról, hogy utána megy. Nem megy. Hisz itt van leánykájának szerelmese. Eleázár, de nem kerekedhetik-e felül a zsidóban, mégha szumir vére van is, a zsidónevelés hálója és nem köti-e le?! — nem tudta a királyné, hogy Eleázár Fönikiában nevekedett[87]) — s akkor szerelem ide, szerelem oda, egy árulóval, egy kémmel több lesz.

Megdöbbenését fokozta urának jóságos, hiszékeny természete, melyet, szivével játszva, oly könnyen megtéveszthetnek, lépre vihetnek.

Mit tegyen? Itt semmit nem tehet. Ha pedig benn vannak Jerikóban, akkor a szálka már benn van az élő testben.

Mit tegyen? Kezét szivére szorította, tekintetét felemelte s úgy imádkozott:

— Boldogaszonyanyám![88a] Szent Asztarté istennő! Kiért szüzek áldozzák magukat, kinek talpa alatt van az oroszlán és fején a szent galamb,[88b] hallgass meg engem s mutasd meg nekem az útat, súgd belé az erőmbe, amely mozgat, hogy merre, előre, hátra, jobbra vagy balra menjek, hogy uramat és országomat megmentsem. Add galambodat[88c] nekem, hogy megérezzem a veszélyt s az oroszlánt a kánaániaknak, hogy legyőzzék a veszedelmet!...

Most ropogós asszonyi kacagás hangzott a kút mellől.

Gerle, mint egy riadt galamb, úgy kapta fel a fejét s odapillantott, fázósan anyjához simulva és gyönyörű kezével annak haját simogatva. Olyan volt az a kéz az esthomályban, mintha galamb röpködött volna a királyné feje fölött.

A kacagástól a királyné elalélt. Eleázár fogta fel és a kúthoz vezette. Oroszlán vitte a királyi nőt.

S midőn magához tért a királyné, tisztában volt vele, hogy a kacagás a fonál, amely őt útja megismerésére vezette.

— Óh hála neked, Boldogasszony anyám, hogy belém súgtad, merre kell mennem! Oh, mennyi is foglaltatik egy kacagásban! Mennyi nyugalom a nyugtalan örömben, mennyi szellemi felsőbbség és erő a könnyelmü szív eme könnyelmü és hullámzó játékában, mennyi öntudat ez önfeledt derüben!

A királynét e kacagás meggyőzte, hogy e nővel szemben soha semmiféle hatalom nyilt csatában nem győzhet. Most tehát neki választania kell aközött, amit

mindig megvetett, az alattomosság, képmutatás, cselszövés, valamint aközött, ami előtte mindig szent volt: urának élete, népének biztonsága között.

— Ezt, ezt a kacagást — suttogta Gerlének — felülről soha le nem győzöd, mert ez az egekig nő, amig utól akarod érni, hogy legyőzd. Ezt csak alulról, amerre nem lát senki, még e ravasz, gonosz faj sem, csak alulról lehet megközelíteni és megsemmisíteni. Itt egyenlő fegyverrel kell harcolni. Én nem választhatom a nemesség kisebb fegyverét a nemtelenség nagyobb fegyverével szemben, mert akkor a nemességet eleve áldozatul dobtam a nemtelenségnek.

Megnyugodott.

Két alak lépett oda. Mákla és Kalmus.

A királynénak még csak annyi ideje volt, hogy Gerlének a hallgatás jeléül a száját tenyerével megérintette. Ráháb és Kalmus komolyak voltak. Hogy alig hihette a királyné, miszerint ezek nevettek oly kihívóan. De legyőzte megtéveszthetőségét, akkor is, midőn azok mély alázattal meghajtották magukat a királyné előtt.

— Menjünk anyám! — simult Gerle az édesanyjához.

— Menjünk gyermekem, sakálüvöltést hallottam, veszély közeledik, — mondta a királyné és rögtön megis bánta, mert itt már egy leplet fellebbentett a Mákla, a kém szeme előtt.

Ráháb elvörösödött.

— A jókat az Úr védi, — mondotta, jobb földalatti harcosnak bizonyulván, mint a királyné.

Ám a királyné is oroszlán hátán érezte magát ismét.

— Boldog Izrael, melyet az Úr véd! Vajjon ki védi meg a romlott Kánaánt?

— Az Úr! — felelte Ráháb, úrnak csak Jehovát tartván, de azt jelentvén Baál neve is s maga a kánaán nép is.

A királyné elsáppadt. De Ráháb is elkomorodott.

Oh, vajjon lesz-e Úr, — sóhajtott Szilla király-

aszony, — aki megmenthetné Kánaánt? Vajjon akad-e férfi, aki Úr lesz?

Mákla úgy harapott duzzadt alsó ajakába, hogy a fogai pillanatig fehér, majd sötétvörös gyöngysort hagytak azon.

— Menjünk! — mondta a királyné s nemsok idő múlva az idomtalan tevék drága terheikkel tünve-tüntek tova

Mikor a nagy fogadtatás a királyi palota főkapujánál megtörtént, s Eleázár megismerkedett Alirmánnal s vacsora után elbeszélgettek, Eleázár nagy melegséggel kezdett beszélni egy szumir-szittya legényről, akiben szolga létére több nemesség és lelki erő van, mint sok szerencsés, felkapaszkodott hatalmasban, ajánlotta tehát, hogy azt az embert vegyék magukhoz a kánaáni királyi udvarba. Legnagyobb hibája a legnagyobb erénye.

— Én megkorbácsoltam már ezelőtt egy pár órával s nem tehetném semmivel inkább jóvá e hitvány tettemet, amit másodszor is megtennék és jóvá tennék ismét — s Eleázár kipirult — mint azzal, hogy kérve-kérlek, vedd az udvarba ez embert és tartsátok itt, mert mérhetetlen érték van benne! Ős szumir érték.

— Hogy hivják és mi az ő erénye? És hogyan magasztalhatod te, a zsidó főpap az ős szumir erényt, mely a tiétekkel oly ellentétben áll, mint a világosság a sötétséggel? Hisz nincs még két nép a földön, akik között akkora ellentét volna, akár testben, akár lélekben, mint a szumir és zsidó között.

— Annak az embernek a neve Igál, az erénye az, hogy adott szavát akkor sem szegné meg, ha azt neki maga az Öregisten parancsolná

Alirmán tágranyitotta a szemeit, újjai megragadták a serleget. — Én pedig — és itt felállott Eleázár, kifeszítette hatalmas mellét és rádobbantott öklével, hogy dördült, mint egy hatalmas hordó — én szumir vagyok, — mondta elfogódva, — mager, magerő, ki idegen földben keltem életre, de aki atyámtól arra küldettem, hogy

feleségül kérjem Kanáneus leányát s élére állva a fajtámnak, felidézzem a nagy világleszámolást az államalkotók és az állambontók között.

Alirmán hátravonta lassanként magát, hogy amint elvégezte a csodás próféta a szavait, neki szökjék s keblére ölelje. Úgy is tett. Az utolsó szavakat gyémántsugaru szemekkel hallgatta s aztán rácsapott, átölelte Eleázárt s örömét arcába sírta.

Akkor jött Gerle Igál kiséretében.

— Kész a szállás, főpap uram, — mondta Gerle, csipőre tett kézzel, előrehajolva, mosolygó arccal.

— Tessék pihenni menni.

Eleázár komoly volt.

— Nem vagyok többé főpap — s lehányta és sarokba dobta főpapi díszeit. Csak közönséges öltözetét hagyta magán. — El e rejtélyes rongyokkal!

Mindenki kővé meredt.

— Alirmán bátyámuram! — fordult most a főudvarmesterhez. — Midőn holnap a király őfelsége magas szine elé vezetsz, kérd meg nekem leányának kezét és a hadbamenő hadak fővezéri tisztét.

— Kedves Öcsémuram — állt föl Alirmán szintén komolyan, — én befolyásom egész súlyával melletted vagyok, hahogy Gerle királyi kisasszony is hajlandósággal van becses

— Én is! — mondta hirtelen Gerle s már el is tünt...

Most Igált szólította elő Eleázár, akit nagy örömmel látott a főudvarmester s szolgái parancsolójának nevezte ki őt.

Míg ezt elvégezték, ismét megjelent Gerle. Most már komoly, elfogult, ijedt volt:

— Alirmán bátyám és Eleázár testvérem... édesapám, a király egyszerü módon rendeli magához az urakat!

A két úr egymásra nézett. Összeszedték magukat s mentek... A király hűsítő ital mellett ült egy nyugágyon. Felesége a lábánál, a költő a hátánál. A királlyal szemben megálltak a belépők.

-- Eleázár — mondotta Alirmán, a király közelébe menve.

A király felkelt, Eleázárhoz ment, aki letérdelt előtte.

— Kelj fel édes öcsém, a szumir csak az Isten előtt térdel le. Feleségemtől és kisleányomtól mindenről értesültem. Most hallom azonban, hogy főpapi tisztedet letetted, az időt a cselekvésre elérkezettnek látod s a hadbamenők élére óhajtasz állani, valamint leányomat magad számára eljegyezni, nyilt kívánságod. Előttem, mint ember előtt, csak az arravalóság dönt. Te arravaló vagy! De mint zoltán, tartozom az ország törvényeit tiszteletben tartani. Előbb a csatában ki kell tüntetned magad, hogy hadat bizzunk rád s királyi tettet kell végbezvinned, hogy királyi leány legyen a hitvesed. Ismétlem: szivem és meggyőződésem szerint e pillanatban teljesíteném kívánságodat, de a mi állami törvényeink csak addig adnak nekem királyi hatalmat, s addig vagyok szent és sérthetetlen, ameddig e törvények is épek, szentek és sérthetetlenek.[69]) Kérésedet udvari főembereimnek is előterjesztem. Reám számithatsz!

S a király elfordult, jeléül, hogy az éjjeli kihallgatásnak vége.

Eleázár és Alirmán kivonultak, rákvörösen.

Inkább szolga leszek, de úgy is itt maradok Kánaánban, — mondotta az oszlopcsarnokban Eleázár, — mert bár a szumir nem született szolgának, de inkább legyek szumirok szolgája, mint zsidók főpapja. Kitartott vendége a világ hivatlan vendégeinek. Tehát mint közkatona megyek csatába. A többi az én gondom.

Alirmán léhán mondta:

— Ládd-e, nem megy olyan könnyen a vezéri állás, mint Izraelben. De azért falba ne verd a fejedet!

Eleázár úgy tett, mint akinek a füle fáj...

Benn a királynál pedig Gerle odatérdelt a király ágya mellé:

— Édesapám! Örvendesz-e, hogy megkerültem? Mondd!

— Az életemet hoztad vissza.

— Én pedig szumir sírba fogok feküdni, ha Eleázár... — és nem merte tovább mondani.

— Mondd meg hát Eleázárnak, hogy a galambja léssz, ha a zsidók elleni harcokban dicsőségesen harcol. Megelégszel evvel?

— Meg, óh, jó édesapám!

A király a királynéra nézett, az bólintott s Gerle örömmel csókolta meg őket.

XVI.

ORSZÁGVESZTŐ SZERELEM.

A király egy darabig igen boldognak érezte magát, hogy felesége hazajött, de aztán ismét annyit volt együtt Szilla királyné a költővel, hogy ismét unalmasnak találta az életet. Amikor pedig Ráhábnál volt és a lelkében forró haragot a zsidók ellen teljes fenékig kiöntötte, ezzel már elvesztette haragja fulánkját is, mely felvillanyozta volt, hogy az ország sorsával törődjék s ismét az élet örömei kezdték erdekelni, ami nem szünő erővel vonzotta Ráhábhoz.

A szép lentörő asszonyt Kanáneus a palotájába akarta költöztetni, de az asszony, aki az érzéki szerelem tudósa és művésze volt, megdönhetetlen alapelvekre felépített s teljes részletességgel kidolgozott szerelmi haditerve szerint csak azt kivánta, hogy ott maradjon a kis bástyaházban és senkitől nem látva, jöjjön hozzá éjjelenként, de ritkán a király.

A király szivesen egyezett bele tündéri jótevőjének minden kivánságába, sőt leste, kereste, kérte, hogy szolgálhasson neki.

Egy nagy igazságra ébredt. Érdekesebb, izgalmasabb dolog szolgálni, mint parancsolni. Az elért jó unalmas dolog. Aki szolgál, annak fel van ajzva minden ideghúrja, tele van minden csepp vére vággyal, félemmel, reménynyel, izgalommal, míg a parancsoló csak tétlenül petyhüdik s unja magát és a világot és senyved.

Ráháb még a lentörést sem hagyta abba. Sőt, ami-

dőn egy gyönyörű holdvilágos estén látta a király gyönyörű testét ebben a munkában ringatózni, az igézetnek ismét egy újabb mámora járta át a vérét.

Kis, piros kendőjében, hajladozó derékkal, ringó csípővel, nekifeszült, duzzadó mellel és a barna len közül kivillanó lábszáraival, új istennője volt egy új vallásnak, melyben a szerelem a komoly érzés és nem az értéktelen tárgynak kínálgatása, nem az eladás szükséges voltát elárulló tolakodás.

A testiség eszményiesítését látta Kanáneus Ráháb szerelmében. Nem a lelket szerette, hanem a testét lélekkel. Meg volt győződve, hogy Ráháb bolondja neki. S hogy erről meggyőződjék, azt Ráháb igazán a szerelem lángelméjűségével és művészi tökéletességével oldotta meg.

Ám ez egy lánc-szeme volt annak a teljes láncnak, amelynek összekovácsolására: a békókészítésre a terve megvolt.

A király már rájött, amire Ráhábnak gondja volt, hogy a ritka találkozás fokozza a szerelmi ingert. De a művészettel himzett keleti szőnyegen ez a szinfolt más szinfoltokkal való összhatásban más művészi együttest is teremtett. A ritka látogatás azt a célt is szolgálta, hogy a többi nagyúr is eljárhasson a tüneményes szépségű lentörő asszonyhoz.[80])

Elsősorban, amit az illető maga sem hitt volna soha, a főudvarmestert izgatta a regényes éjszaka emléke, amelyhez hasonlót soha sem ismert, nem érzett. De még maga előtt is félt attól a gondolattól, hogy ő urának s jóbarátjának, aki hozzá szeretetteljes, bizalmas, jóindulatú, kedves és kegyes volt, a vetélytársa legyen és esetleg keserüséget okozzon neki.

Ezt a képet az ő, új, ismeretlen szerelemre vágyó szíve mindig bús sóhajjal űzte el.

Most is, amint a ciprusliget tisztásán, a tóparton ült és a szent halaknak lisztlángkalácsot dobált, egy nagy sóhaja után a hattyúkkal bajlódó Kalmus merészen belevágott izmos ujjaival szíve húrjaiba.

— Sóhajod Ráháb házáig ér, oh atyai barátom!

A nagyúr úgy megrázkódott, mintha a titokzatos sűrűből állat ugrott volna elő. Ijedtében minden sütemé-nyét a tóba dobta.

Majd a tettenért gyermek riadt tekintetével nézett a kegyetlenül nyugodt, fölényes ifjúra:

— Miért bántasz engem?

Az ifjú úgy mosolygott, hogy a mosolygó szemsugarakat alig lehetett kiállani

Sámua hosszú ideig dolgozott Áronnak úgynevezett titkos műhelyeiben, ahol a khaldeai csillagvizsgáló szerszámok és nagy anyagkészletek voltak. Áronon kívül más tudósok is voltak, mióta Párán-pusztájából felhúzódtak a Jordán keleti részére. Többé már nem gondoltak a zsidók arra, hogy ők is, a bábelihez hasonló csillagvizsgálótornyot építsenek, melynek a hét bolygónak való hét emeletét sem tudták felépíteni mesterei. Még Mózes is belenyugodott abba, hogy ők sohasem fejeznek be semmit, amit megkezdenek s így ez az egyetlen nagyszabásúnak készülő alkotásuk is félbemaradt. Hanem sátrakban nagy készültséget teremtett volt Áron. Egyiptomból hozott hakamokat (orvosokat), hozott azafimokat (vallásbölcseket), kartumokat (bűvészeket, varázslókat) s kazdimokat (csillagvizsgálókat). Az alkimiát is folytatták.

Külön sátor volt ahol a Napnak, a Holdnak s más égitesteknek az ajándékát vizsgálták. A Napnál az aranyat, a Holdnál az ezüstöt, a Saturnusnál az ólmot, Marsnál a vasat, Jupiternél a cinket vizsgálták, csinálták.

A kazdimok a sárgarézben, a réz és a cink öntvényében keresték az aranyat; a réz és arzén öntvényében az ezüstöt. Mártogatták a vasat a rézgálic-oldatba, vagyis a cementvízbe és ha sikerült az ólomszulfidból, a galenitből ólmot s ebből ezüstöt választani le, biztatták Mózest, csak csináltassa jó vastagra a szent sátor deszkáinak a talpát.

A bölcsek kövét maga Áron szerette kutatni. A nagy elixir, a nagy magisztérium, a vörös tinktura (ezt Fönikiá-

ból hozták), a vörös oroszlán, a kvintesszencia mind közkézen forgott a kazdimok sátrában.

S ha valaki ismerte volna az azafimok és kartumok szellemidézéseit és szemdelejezését, kényszeraltatásait, a hólyagistenről s effélékről való suttogásokat vagy rágalomnak, vagy a tudósok körül settenkedő sihederek tréfájának mondotta volna.[91])

Sámua, habár felületesen is, a vizsgálódásoknak sok eredményét ismerte és a tudásnak gyakorlatilag értékesíthető sok kincsét szedte össze itt. Azonfelül, amint Áron kipróbálta, benne is megvoltak azok az erők, amik sok kísérlet véghezviteléhez szükségesek.

Igy meg volt benne a szemdelejezés ereje. Szemeiben, ujjaiban mágnességet fedezett fel Áron s oly erős szemparancsolást, hogy ő maga is bámulta.

Ismerte az energiaformákat, melyek — Áron szerint — az egész világegyetemet alkotják. Ismerte tehát az indusbramin vallásbölcseletnek hét energiaformáját, amelyek egymást áthatják, mint valami palackbaszorított különböző légnemű testek, amelyeknek mozgását az *akarat* kormányozza.

Szóval: ebből a bölcseletből is kivette, erről is lefölözte a gyakorlatilag értékesíthető eredményt, azt a varázslóképességet, amelyet a fakiroknak az erős akarat ad meg...

Gerlének Azdrahábel volt a neveiője s a buddhista és hindu-bramin tudományokba is meglehetősen bevezette volt. Tehát érdekelte a pusztai utazás egyrészén Gerlét, midőn Sámua ezen tudománnyal kedveskedett neki, amit Árontól tanult, ismertetve a zsidók tudományát, erejét, hatalmát is, kérve Gerlét, mondja el ezeket apjának s azt is, hogy akitől ezeket tanulta, az zsidófogságból megszökött kánaáni, valamint azt is, hogyha ismét a zsidókhoz kerül, ott újból kánaáni faját fogja szolgálni.

És csakugyan, akár igaz volt mindez, miket Sámua a kisleánynak Mózesről, Áronról, Józsuéről és társaikról beszélt, akár nem, most elővette a fakiroknak azt a tudományát, hogy akaratukkal másokat arra kényszerítsenek,

miszerint azt lássák, azt halljják, amit ők akarnak s ne az igaz valót.

— Ime, ott fürdik Ráháb! — mondta Kalmus a teljes meggyőződésnek ellentmondást nem tűrő hangján Alirmánnak.

A főúr odanézett a mutatott helyre. Nem látott semmi mást, mint egy hattyút, amely nyakát a tóba lógó szomorúfűzágak közé nyujtotta fel, melyek mint aranyhaj omlottak a habtestre, a ragyogó aranyhullámokként mozgó napfényes lombokból.

— Nézd habkarját, dús omlású aranyhaját!

A főúr kimeresztette a szemeit és csakugyan, egy szempillantás alatt ott állott Ráháb, térdig vízben. Aranyhaját derekára csavarta, hogy a vízbe bele ne érjen. Mintha Aséra istennőnek vízből született aranyhalacskáitól féltené hajának aranyszinét, mely csillogóbb volt azoknak sziporkázó fényénél. Inkább sziporkázzon rajta a napfény, még ha belekap is Molok tüze.

A főúr pihegett. Homlokát nem győzte törülni. Majd erős mozdulattal, melytől csontjai is megroppantak, izmai majdnem szétpattantak, elfordult.

De Kalmus csak annyit mondott:

— Nézd! Hív!

S a főúr észveszejtő látomással látta, hogy az eperajk tüzesen szomjuhozik szája után s rózsás ujjaival magához inti a tündér.

Megindultak.

A jelenés még mindig ott volt.

Közeledtek. Már perzselte az asszony tekintete a főudvarmester szivét, amikor megmozdult a nevető, hívó alak és még mindig mosolyogva, híva, behúzódott a sötét cipruserdőbe, honnan csak vakító bőre és tekintete csillogott, világított ki.

A főudvarmester az erdő szélére ért. Hűs szellő lebbent arcára. Megjózanodott, megerősödött a feje és a szive. És a jelenés most is ott simult végig a ciprus-sűrűben s most is úgy hívta mosolya, rózsás ujja, mint az elébb.

Kalmus az erdő szélén elmaradt.

A főudvarmester már sem nem látott, sem nem hallott maga körül mást, csak a mennyei szűzet, aki ime Asztarté templomi szobrából elevenné lett és itt jár vízgyöngyös lábbal, mely szebb az igazgyönggyel rakott alabástromnál, rábomló aranyhajjal, amely ragyogóbb a fönikiai mestereknek aranyból öntött palástjainál; megbolondító mosolygással, hivogatással, amely maga a jóságos szűzistennő lelke és szive.

És most egyszerre, amint egy kisebb tisztásra, egy szemkápráztató virágszőnyegre ér a jelenés, mely virágszőnyegnek minden színdarabkája egy-egy mosoly, megáll és mint üldözött vad a kis tisztáson, bájos rémültséggel tekintgetve a menekülés nyílása után, meghúzódik s kedves rettegéssel, mely a szárazfamódra meggyúlt és szikrázó embert végképp lángbaborítja, várja a közeledőt.

— Ki ez? ki ez? — hebegi tikkadt ajakkal. — Áhitatos, áldozatos szűz tán, aki Aséra istennőért akarja feláldozni leánykincsét?!... De hol az önkezével készített áldozati sátor? Mindenemet odarakom, odaadom, hogy az istennő oltárára vigye, csak elérhessem!...

— Istennő, vagy áhitatos, szent szolgálója! — susogja a főúr szakgatva, lélekzet nélkül — engem hívtál-e, oh engemet-e?

S a rémült arc — igent int.

És mintha kegyelmet kérne, mintha galamb volna Aséra istennő templomának udvarából, amely a karvaly körül hízelegve röpdös, mind közelebb és közelebb a veszedelemhez, odanyújtja rózsás, hivogató ujját.

— Áldott legyen a föld, mely szült, áldottak a szent vizek, melyek hoztak [92]/a) és az istenek lelke, mely beléd költözött, mely összehordotta a szent halaknak, szent galamboknak minden szépségét és szelídségét, minden simaságát és tisztaságát, Napistennek minden sugarát, színeit, erőit, hogy tégedet a világra varázsoljon, áldott légy te az Aséra istennő áldozatos szűzei között!

Kálmus, ki láthatatlanul nyomában volt, meglepetve csóválta fejét az öregnek lelkesült szavaira s megvolt

elégedve önmagával is, hogy a káprázatot választotta kelepcéjéül ama öregembernek, ki ifjúkorában mestere volt a virágos szavaknak, a színes képzelődés szülte kalandoknak, hogy a csillogó bogarat aranypókhálóval fogta meg. Ennek dicsőségét Ráháb sem vitathatja el tőle, aki pedig az ilyen helyzetbeállításokban egyedül magát tartja tökéletesnek.

A férfi, ki ifjúkora óta most érezte magát legerősebbnek, lerogyott a káprázatos szűz előtt, a jóság előtt, ki jóságával a lehetetlent tette valósággá, azt a lehetetlent. hogy ő maga Aséra élő színe előtt jelenhet meg.

Lábaihoz rogyott, hogy mint az istennő templomában fekvő köveken felállított oszlopot, a termékenység szent szobrát,[52/b] átkarolja, amikor is megroggyant a nem fából, hanem élőhúsból és vérből való királyi oszlop s odarogyott melléje a puha fű, a nehéz illatu liliomok, jácintok és tűzvörös tulipántok közé...

Mint omló templom kincsei, úgy hullottak nyakába a márványfehér, hősugáru karok, szent kenetekkel töltött oltári edényekként nyomultak szivére a feszes emlők, beöntve szivébe az élet nektárját, aztán ajkára égő mézcsöpp ömlött s a főúr aléltan, öntudatlanul terült el a füvön...

Most, mintha hűs cipruslomb simította volna meg homlokát... Szemét felnyitotta... Révetegen körülnézett... Ott feküdt a letiport virágok között, de az égi jelenés helyett csak ifjú barátja térdelt mellette, jóságos, résztvevő, komoly, szeretetteljes arccal hajolván hozzá, simogatva homlokát.

— Hol vagyunk?

— A Ciprusligetben.

— És ő?

— Ő? — mosolygott, mint egy áldozati gyermek, Kálmus — ő — és felpillantott a sötétkék égre — ő elröppent...

— Hogyan? — ült fel ijedt csalódással a kijózanodó főudvarmester. — Álom volt?

— Több annál.

— Valóság?

— Annál is több.

— Hát mi? Szólj! — s kissé haragosan felállt az ősz főúr, röstelkedve, söt lealázva hozva rendbe zilált hajának, szakállának szépen fodrított és mintába rakott fürteit.

— Bűbáj.

A főúr a királyra gondolt és megkönnyebbült. Nem csalta meg urát, hű barátját, nem szentségtelenítette meg urának szent ligetét s mégis a mennyországban volt. Örömében megcsókolta Kálmust.

— Áldott az anya, aki szült, aki mennyországot tudsz oda varázsolni, ahol halandónak csak sóvárgást ad a föld. Mondd, lehet ezt ismételni? Hiszen az indus mágusok hozzád képest csepürágók, ha ezt...

A varázsló titokzatosan mosolygott. Alirmán tikkadva ismételte:

— Lehet?

— Lehet, de csak hét napnak hetedrészében.

— Egy héten egyszer!

— Bizony, csak egyszer.

Fölragyogott az ősz főúr szeme s fiatal barátját magához vonván, újból megcsókolta.

És Ráháb, aki nem volt sem varázskép, sem Aséra, sem áldozatos szűz, hanem húsból-vérből, tudományból, művészetből, hókusz-pókuszból való csábító politikai eszköz, kémnő és kéjnő, egy másik tisztásnak lombokból alakult sátrában elégedetten öltötte szépséges testére cipruslombszinű ruháit s míg az öreg az ájulásból magához tért, a sűrűlombú liget rejtett útjain át sietve távozott a város felé.

Kálmus szintén hazament öreg barátjával, elmondva a mágusok és fakirok csodálatos cselekedeteiből egyetmást, melyek a valóság erejével tudják pótolni a gyönyörűségekben oly szegény valóságot.

Kálmus oly érték lett a főudvarmester előtt, akár Ráháb. Hisz ő tudja a karjaiba adni Ráhábot...

És Kálmust másnap Kanáneus főasztalnokmesterré

tette. A királyi konyha kezére került, ami többet jelentett, mint a királyi kincstár.

Ráháb pedig már a harmadik udvari embert vallhatta, mindjárt a főudvarmester után magáénak, szintén egy héten egyszer, vendégül látván Gel-gált, a főhadvezért.

A negyedik kiszemelt barát már nehezebben ment lépre. Ez pedig még az udvari mérgek felett való rendelkezésnél is fontosabb volt a jövőre nézve.

Egyszer hallottam, amint Mózes azt mondta Áronnak, - beszélte Ráhábnak a főasztalnok:

— Hirdessük ki szentkönyveinket.

— Hirdessük, — felelte Áron — de ha valamikor megtalálják a szumir nép történetét, mi lesz? Mi lesz a bibliószainkkal?

Ameddig meg nem találják, addig is a mi hasznunk a bibliószok haszna.

— Hát a becsület? — kérdezte Áron.

Mire Mózes óriásit ásított, mintegy feleletül.

Ráháb kissé elpirult, de aztán jóizűt nevetett Kálmus tréfáján.

— Ezért mondom, — folytatta Kálmus — hogy a jövő szempontjából itt nekünk legfontosabb az elásott Baál-írások titkának őrizőjét: Asutát levenni a lábáról...

— A szent vakondokot? — nevetett még mindig Ráháb.

— Azt.

— Babah, a szent ballos (bölcs) már rámvetette a szemefényét.

— Hiszen Babah[93]) maga az istenek szemefénye, — nevetett most Kálmus is.

— Az parancsolni fog a tudomány hatalmával a vakondoknak.

— Hiába. A szent titkok őrizője magának a királynak sem tartozik engedelmességgel. Sőt maguknak az isteneknek sem. A titkok nagyobbak az isteneknél. Ezt az embert tehát be kell vinni a királyi udvarba, hogy annak levegője kigyógyítsa őt mellbetegségéből, mellyel könyveihez és családjához ragaszkodik.

— Tehát a hét minden éjszakájára meg lesz a csillagom, hogy mindennap te légy az én éltető napom, ki szerelmed hevét lövelled fényért, hőért sóvárgó szívemre, — mondotta Mákla s úgy szorította szívéhez Kálmust, oly szerelmes sóhajtással, oly boldogságtól zuhogó könnyáradattal, mintha Józsuét ölelte, csókolta volna; azt a távolit, azt az elérhetetlennek tetszőt, kinek bírhatásáért, kinek szerelme megnyeréséért s megtartásáért országot veszít el szerelmével, országot, melynek pusztulása neki megmaradást, megmaradása neki pusztulást hozhat.

Őrülten ölelte Kálmust. Országvesztő szerelmének művészete saját szíve szerelmében vadsággá vált.

S a király országvesztő szerelme egy gazdag és művelt országot vad ösztönöknek dobott öntudatlanul.

XVII.

JEHOVÁÉRT MINDENT FEL KELL ÁLDOZNI, CSAK JEHOVÁT NEM.

Gel-gál,[94]) Ráhábnak főhadvezér barátja egy napon elmaradt. Kálmus rögtön mozgósította kémszolgálatát, hogy a büszke főúr körülményeit megtudják, mert e rendkívül tekintélyes férfiúnak az elvesztése pótolhatatlan volna.

Egy napfordulás alatt megtudtak mindent. A haderő fényes napja rájuk nézve leáldozott, elszentült.

— A szent ember! — nevetett Ráháb vakító fogaival.

— Nem vízhullámot jelent tehát a neve, mely maga előtt söpri az ellenséget, hanem olyan, ő, mint — ittvaló szólás szerint — a teknőbeli víz, — loccs ide, loccs oda! — mondta.

A szemük ragyogott a szellemes mondástól. Ezt a költőnek is át kell adni. Sámua magához is rendelte Canar-t, aki citerahanghoz dalt csináljon ebből. Úgy jelent meg a citerás előtte, mint ahogy nagy államférfiak előtt a komoly hírhordók szoktak komoly politikai hírek átvételére, feldolgozására és elterjesztésére megjelenni.

Gelgálnak a fegyverhordozója, egy Szikora nevű katona, mindent elmondott részegségében Kálmusnak uráról, aki ezért is, de meg nevének megfelelő természete miatt is víz volt a Kálmus malmán.

— Még a malmunkat is bor hajtja — mondotta Ráhábnak, de ezt már a citerás sem hallotta.

Szikora tehát a Gelgál utódja lett, anélkül, hogy siet-

tek volna Gilgál ellen támadást kezdeni. Azt mondta Kálmus, nem öntik ki még a teknőbeli vizet, nehogy a gyermeket is kiöntsék vele, Szikorát. Evvel vártak.

A hét egy napjának boldog embere Manda volt, a tudós, kit Kanáneus szívesen hallgatott meg bonyolult kérdésekben. A tudomány olyan volt a Manda kezében, mint a viasz. Olyan alakot formált belőle, amilyenre a királynak szüksége volt. Aradról hozta, mikor a zsidók a negyven évi bolyongás idején a szép hegyaljai erős várost mérgezett méhekkel elárasztották s magát Kanáneust és családját is csak Manda füstölőszere mentette meg s a hindu költő.

A várost a zsidók Hormának, méhek domjának nevezték, mert a megölt emberek halmokban feküdtek. Nemsokára el is vesztették, hamarabb, mint ahogy Kanáneus Jerikóba ért. De a város helyett királyi hűségű embert ismert meg Kanáneus Mandában, akit azért kedvencévé tett, ami a jeles, addig szigorú erkölcsű tudóst kényelemszeretővé, fényűzővé, léhává, könnyelművé tette.

Ráhábnak elég volt meglátnia a haját és kedves, kacér engedélyt kapnia arra, hogy természetrajzilag megvizsgálja, meggyúlt a szíve s az aranyhaj lángtengerébe borult Manda.

Goder, az oszlopfaragó, közönséges égetett és törtkőrakó volt s amikor egy ízben javította a Ráháb házatetejét és Ráhábot fürdeni látta, oly gyönyörű oszlopot faragott asszonytetővel, hogy csodájára járt a város. Még a fönikiai mesterek is eljöttek megtekinteni. Hívták is Szidonba, de ő ekkor már az udvar kegyence volt. Ott maradt Jerikóban s Ráháb mellett...

És lőn, hogy Ráháb elméne Babáh-hoz, ki egyedül láthatta színről-színre Bálemért, az istenek főemberét s leborult a szent főpap előtt.

Éppen ott volt Kálmus is, akinek népszerető jóságából történhetett, hogy a szent főpap megengedte a szegény lentörő aszonynak, hogy színe elé juthasson.

Ám a pap csak a királyi főasztalnokmester és udvari főorvosnak, Kálmusnak jelenlétében fogadta az alázatos asszonyt, ki a másik királyi nagyúr előtt is töredelmesen merte kérni, hogy négyszemközt beszélhessen az isteni titkok nagyfejű tudójával.

És még mielőtt a főpap haragra lobbanhatott volna, az udvari főember végtelen szelíd és kedves jósággal, emberséggel szólt érte s hangjában a szegények, elhagyatottak iránti jóság és irgalom rezgett:

— Az asszonyi szivek panasza olyan mélyen van, mint a tengerek kagylója, úgy tele vannak fájdalommal, mint azok, de oly igazgyöngyöket is teremnek, mint azok. Légy kegyes, óh, szent férfiú, e sajnálatraméltó teremtmény iránt.

A főpap arcán a sziv jósága ömlött végig.

Kalmus kiment.

Akkor aztán Ráháb újból a főpap lábaihoz borult, könnyeivel öntözé és dús aranyhajával törülgeté azokat és oly vallomást tett, hogy a főpap első gondolata hála volt a főasztalnokmester iránt, hogy kiment s nem hallja a beszédet és elhárított az ő fejéről egy nagy veszedelmet.

Az asszony ugyanis, amikor kisírta magát, sápadt arccal felnézett reá s azt a meglepő kérést intézte hozzá, hogy esküdjék meg ama titok megtartására, melyet most el akar árulni. Sem hatást, sem feleletet nem várva, sietve kimondta:

— Zsidó vagyok...

A főpap hátralépett, mintha kígyó pattant volna eléje. Ráháb is a leple alatt kézbe vette a viperát...

— Ugy-e, megborzadsz, szent ember, de engem a vágyam, hogy én a ti mennyei istennőtöknek, Asérának áldozó szűze lehessek, hozott el a fajomtól. Kiskorom óta neki őrzöm szűzi kincseimet. Szegény lentörőleánynak álltam asszonyaitok közé s vártam a szerencsés pillanatot, hogy szent szined elé borulhassak s kérjelek, fogadd, óh, fogadd el áldozatomat Aséra istennő részére, óh, szent, óh, legszentebb férfiú, te isten!...

Elcsuklott.

A pap ismét megenyhült. De amint közelebb akart lépni az égő arcú asszonyhoz, valami visszarántotta.

Ráháb összeszedte magát s mély, megnyugodott hangon folytatta:

— A mi Istenünknek életet, vért és húst áldoznak, a tiéiteknek virágot, termékeny szerelmet és a sziv szép gyönyörűségeit. Az ő gyönyörűségükre turbékolnak templomudvaraitok dúcaiban a galambok ezrei, az ők örömükre úszkálnak kristálytavakban az egymáson átsimuló aranyhalak; a tamariszk-, platán-, ciprus- és diófaerdők, a cédrusrengetegek, vagy a mirtusz-, oleander-, fenyő-, füge-, eperfaerdők és szőlőlugasok hűs ölén madár és bogár, oroszlán és vadkan és mindezek között a legerősebb, legforróbb sziv, az emberi, nem az ő gyönyörűségére úszik-e üdvösségben? Nem értük áldozza-e szűzi kincsét az ártatlan leány, nem értük fogad-e örök önmegtartóztatást férfi és nő? Szent ember! — és két habkarját magasra emelte Ráháb, mert látta, hogy döntően győzött — a sziv, a jóság, a gyönyörűség főpapja megfoszthatnád az én ölelésemet a gyönyörűségtől, keblemet az áldozatadás édességétől s kényszeríthetnél — és hangja bús hárfahang lett, — hogy ne táncoljak az ércbika előtt, midőn gyermekemet tüzes torkába dobják, vagy feldarabolva, égő fahasábokra vetik?

Most már a pap odalépett s a fáradtságtól remegő asszonyt felemelte.

Ebben a pillanatban a kezében olyanféle zsibongást érzett a szent Babah, mintha egy hangyaboly valami édes, bűnös szert hordott volna szét keze, karja, majd egész teste vérereiben.

Mélyen a szemébe nézett a leánynak, amint felemelte.

Ráháb nyugodt, tiszta tekintettel fogta fel a tengerszem mélységű, fekete tekintetet.

— Ismered-e vajjon a mi isteneinket? — kérdezte a főpap.

- Annyiban, amennyit elmondottam.

— De ha megismernéd és akkor nem szeretnéd, mi lenne?

Az asszony egy szikrányi kacér mosolyt röppentett ki szeme sarkából. Majd lesütötte szemét és elpirult.

A főpap várta a feleletet.

Halkan, félve szólt Ráháb, mint egy gyermekleányka, ki szalagot szeretne kérni.

— Akiknek te vagy a szolgája, szent uram, hogyne volnának azok a szívemnek kedvesek és szentek?

A papnak az a gondolata támadt, hogy ez a szegény rajongó szereti őt. Megsajnálta. De kegyes, jó szíve nem haragudott. Pap és hívei között efféle sokszor megtörténik. A szeretetből szerelem lesz. Azt gondolta tehát, hogyha érte lesz Baálnak, Asérának és Asztarténak a híve, legyen az is az istenek érdeme és dicsősége. Neki az is öröm, az is boldogság.

Mint a beteg gyermeknek, úgy simította meg a homlokát Máklának s megbocsátó hangon mondotta:

— Gyermekem, a mi isteneink, a szentek, az igazak, nem szeretik a képmutatást, a farizeuskodást, kik más istent is tartogatnak szívükben, akik a vérre is gondolnak, mikor galambturbékolásban gyönyörködnek. A mi hivünknek csak úgy fogadlak el, ha előbb megtanulod vallásunkat s akkor önként, szívből kijelented, hogy elhagyod a te erőszakos, kegyetlen, bosszúálló, vérszomjas istenedet, amelyik nem mindenkié, csak a tiétek s amelyik tehát nem is lehet igaz isten, mert ő ha csak titeket teremtett, minket a gólya költött-e s ha minket is ő teremtett, miért nem kellünk neki, miért nem istene legalább ártatlan gyermekeinknek?

Ráhábnak az emberi szív igazságérzete rezdült meg lelkében, látszott szép arcán, de az is látszott, hogy egy világmindenség súlya nyomta ezt el azonnal s ez bizonyára Jehova volt.

A főpap folytatta:

— Ha tehát szivvel és szeretettel jössz hozzánk, karunkkal és lelkünkkel fogadunk s vezetünk a mi jóságos és szépséges, de azért szigorú és igazságos isteneink templomába. Én leszek, aki bevezetlek, — mondotta nagy-

úri jósággal a főpap, mire Ráháb izgalmában, örömében remegni kezdett.

— Nem szenvedsz szükséget? — kérdezte aztán csendes hangon a főpap. — Miből élsz?

— Mint mondám: lentörésből.

— Vedd hát ez erszényt, biztosíts nyugodt életet magadnak és én el fogok házadba menni tanítani, gyámolítani foglak tégedet, míglen megtanulod a szépséget és igazságot, melyet úgy kíván ez a mi szegény, jobb sorsra érdemes emberi szívünk!... Itt megtanulod és megtalálod az elérhető emberit. És midőn megesküszöm neked, hogy ezt senkivel nem közlöm, ugyanazt kívánom tőled is... Esküdjél!

És a főpap fonák helyzetében, mit szíve állított be, gyermekes remegéssel ejtette a szavakat.

Ráháb utánna mondta:

— Esküszöm...

— Esküdjél szívedre!

— Esküszöm!...

— Esküdjél méhajod[95]) gyümölcsére!

— Esküszöm...

— Esküdjél élő, vagy holt szüleid emlékére!

— Esküszöm...

Úgy ment minden, mint a karikacsapás.

— Esküdjél Jehovára!

Jehováért mindent fel lehet áldozni, csak Jehovát nem. A többit megmenti, ha érte oda akarjuk dobni és odadobjuk. De ha őt feláldozzuk, elveszít mindennel együtt, ami drága. Ábrahámnak visszaadja fiát, midőn az a kést a nyakára teszi, hogy neki áldozza, de próbálta volna őt elárulni! Rettenetes helyzet volt. Itt csak Jehova segíthet. És úgy érezte Ráháb, hogy segít, mert hite benne meg nem ingott egy pillanatra sem.

A függönyajtó nyilt és Kálmus lépett be.

— Na, gondolom, végeztetek, — kezdette ellenállhatatlan nagy hangon, — oly szelidnek, jóravalónak látszik ez az asszony, hogy lehetetlen volna nem teljesíteni, bármit kért. Ha a legszentebb, legbölcsebb férfiak papoknak

születnek, akkor eme legszelidebb, legjóságosabb szivű asszonyoknak papnőknek kellene lenniök... Hát ugy-e, teljesült a kérésed, jó asszony — fordult most kegyes leereszkedéssel a lentörő szegény asszonyhoz a király kedves főembere s miután a főpap is e pillanatban kért tekintetével néma választ az utolsó eskükérdésre, Ráháb úgy felelt a főúrnak, hogy sokatjelentően a pap szemébe nézett, aki megelégedve mormogta magában Ráháb helyett: esküszöm!

Ezzel az asszony kedves, barátságos tekintetektől kisérve, eltávozott, mert ma a szobrász lesz vendége, ki egy másik szobrot is akar faragni róla a király számára... s ahhoz ül mintául annak műhelyében.

Azonban alighogy hazament Ráháb, megérkezett Kenizeus Káleb is, aki hírül vitte a diadalmas asszonynak, hogy megérkeztek a városba azok az ifjak, akiket beavatott az Árontól tanult tudományokba, nevezetesen: [96])Szepah, Doron, Zaggah, Zerin, Kadár, Béczah, Bijah, vagyis szép kánaáni nevű ifjak, akik immár egymásközt is e néven valának ismeretesek. Igy szólították mindig egymást, hogy semmi véletlen botlás ne legyen. S ebbe aztán bele is élték magukat. Beszélni is kánaáni nyelven beszéltek. Egyik főkellék volt a kiválasztásnál a nyelvtudás is.

Igált, akit Mózes annakidején a többi kémekkel együtt képeztetett volt ki, mint nem vérszerinti zsidó hűtlen lett hozzájuk s mint aki szivből és igazán hive a királyi udvarnak és gyűlölője a zsidóknak, eszköze a zsidógyűlölőknek, tudomással birván ezeknek érkezéséről, bejelentette Kanáneusnak, aki királyi testőrkatonákat küldött szét azoknak megkeresésére és elfogására.

Ráháb felszisszent, mikor ezt megtudta, mint a vipera, melyet ép akkor tett vissza szobája padlója alá, a fészekbe s tekintete tisztán mutatta, hogy egyet Igál is fog kapni ezekből.

— Hol vannak, szegények?

— A falak alatti borokban, a borpincék alatti üregekben.

— S hol voltak mostanig?

— Ne is kérdezd! — és Káleb szomoruan simította végig a homlokát. Napokig a Jordán partüregeiben tanyáztak, mint a szárazföldi békák. Oda is benyúlkáltak a királyi testőrök. Hisz tudod, ma még rájuk kell szabadítanunk ebeinket. Vallási rajongásukban a parton éppen áldozatot mutattak be. Halászok fellármázták a partmentét, hogy zsidók lopóztak Kánaánba s kánaáni gyermeket öltek meg.

— Az ostobák! — hördült fel Ráháb.

— Dehogy ostobák! Te vagy az! Hiszen *nem igaz!* Tudod. hogy: *nem igaz!* — hangsúlyozta Káleb.

Ráháb megszégyenülve sütötte le szemét, de megnyugodott.

— Hát természetes, hogy *nem igaz!*

— De tudod mit, Ráháb? Ha az alkonyat beáll, ide fogom hozni s elrejteni a len közé őket. Mert rendelet van, hogy minden zeget-zugot fel kell kutatni. Az egész várost és környékét kutatják katonák és kutyák s félek, hogy felfedezik. Nem az emberek, hanem a kutyák. Mert a kutya okosabb is, lelkiismeretesebb is, mint az ember.

— De nem olyan vad.

— Az igaz. Azonban megtalálhatják. Nem mondom, hogy megtalálják, de megtalálhatják. Sohasem a valószinüt és valószinütlent kell számításba venni, hanem a lehetőt és lehetetlent. Jelenleg csak egy lehetetlen van, az, hogy ide bejöhessn az, akinek te azt meg nem engeded. Ki lesz ma itt?

— Goderhez, az oszlopfaragóhoz megyek — én!

— Nagyszerű! Akkor bezárod őket ide. Itt nálad táplálni is tudjuk őket. Szegények, a Jordán partjában pókokat ettek...

Ráháb melle felfuvódott.

— Holnap ki jö? — kérdezte újra Káleb.

— Canár, a citerás költő.

— Őt, bár őt sem avatjuk be, már összehozhatjuk embereinkkel s olyan bordalokat iratunk vele, melyet bor-

sajtolóink bor-aiban, pincéiben zengve fognak énekelni a borivók, a siccorah-k.

— De az a Canár drága madár. Arany-sékellel kell fizetni minden hangját.

— Neked sem dalol ingyen?

— Azt mondja, az Istennek sem.

— Nem fenyegetted meg, hogy megvonod a szerelmedet?

— Azt mondotta, nem egy ág van, ahová a madár szálljon. Verset csinált erre is és azt is pénzért csinálta. És nekem szükségem van reá mégis. Gyönyörű, vérpezsdítő dalait ha énekelem a barátaimnak, megvannak bolondulva.

— No jó. Hát a zöngemények árát megkapja. Irja s tanítsa rá az embereinket. A napokban czuczák[97]) is érkeznek a Jordán napkeleti oldaláról s a Párán-pusztájából heten-heten. Most cserkeszleányokra alkuszom, de ne vedd rossz néven, azok oly drágák, hogy csak arra a célra veszek egy-kettőt a világ e legszebb leányaiból, ha valamelyik udvari főúr — bocsáss meg — tőled elhidegülne... Hittérítőnek...

— Mint Alirmán.

— Igen.

Mákla pillanatra elhalványult, de aztán megsimította Kálebnek vas-csiga-fürtjeit:

— Ugy-e, te mindég az enyém maradsz?

— Én kérdezhetném.

Ráháb rátapasztotta húsos ajkait az ifjúnak szerelmi láztól kicserepzett ajkaira.

Az alkony beálltával, mivel borus, csillagtalan, holdvilágtalan este volt, elment Kenizeus Káleb ama pincébe, hol emberei rejtőzködtek s a sírcsendességű vakbor-ba suttogva beszólt:

— „Egymást meg ne csaljátok!"

Mire csendesen elősompolygott a rejtőzködő csapat. Káleb suttogva szólt, szeretettel megfogván az elsőnek a kezét, akik erre sorra mind megfogták szinte egy pillanatban az utánuk jövők kezét.

— Jertek én testvéreim, biztos helyre megyünk, ahol nem kell rettegnetek.

Mikor a borivó pincén áthaladtak, a mécses mellett szundikáló asszonyra, a fogadósnéra, mutatott Káleb, megelégedett mosollyal:

— Nézzétek, hogy alszik a zónah.

Pedig a zónah, a vendégfogadó asszony, nem aludt, hisz tudott mindent, mert czucz volt, de azt a főúr maga határozta meg, hogy övéivel szemben is miben legyen őszinte s miben ne. Egymás megnemcsalását nem úgy értették, hogy jóakaratulag se csalják meg.

— „Csak önmagadban bízz" — mormogta magában és elvezette őket Ráhábhoz, aki valamennyit megcsókolta.

Azután megfürdöttek, megették a szent és tiszta ételeket, közben megállapították, inkább jelekkel, mint szavakkal, egymás gondolatát, a következő napok teendőit. azután egyrészük benn a házban, másrészük fenn a len között lefeküdt, hogy álmodjanak az ők fajuk Kánaánjáról.

Hisz könnyelműek voltak, léhák voltak, amint nevük is mutatta s jövő hivatásuk a bontás, a rombolás volt, de léhák és bontók és rombolók is azért voltak, mert zsidók voltak s hogy bonthassanak, rombolhassanak, azért voltak zsidók. És ezt azért kellett tenniök, hogy zsidók maradhassanak.

Ezt megmagyarázta nekik Káleb ismét — azt tartván, hogy az ismétlés a tudomány anyja — s aztán Ráháb rájuk zárván az ajtót a vendégekre, együtt elmentek hazulról Jehova gyermekei: Káleb és Ráháb.

XVIII.

A HONFOGLALÁS.

Gázától a tengerparti Aradig tíz hónapon át virul a szőlő a tőkéken. De nemcsak a tengerparti Alföldön, hanem egész a Jordánig drága gyümölcsök, szőlők, fügék, datolyák, kenyérfák mézével, méhesfalvak lépesmézével s dús állatok, kecskék, juhok, tehenek és bivalyok tejével és tejfölével teljes a föld. Akik a tengeren járnak Ciprusba s még tovább napnyugatra, szigetein és félszigetein végig, mondják, hogy a szeszt spiritusznak, lélekneк nevezik az ott lakó népek. Az istenek lelke az a lélek; az ember életének csirája van a föld terményeiben, az istenek lelkének a csirája van a bor erejében, — toldják meg a kanáneusok és isznak, mint a spongya a tengerparton.

A várost körülvevő kőfalnak a fundamentumában pincék vannak s a lovak, szamarak és tevék szakadatlanul hordják a borostömlőket minden időszakban. Csupán mostanában ritkábbak ezek a buzgó italhozó-lócsapatok; sőt már olyant is lehet látni, hogy nem hozza, hanem viszi a tömlőket, mintha egyszerre az emberek józanabb életűek lettek volna. Az országot fenyegető veszedelem bizonyára komolyabbá tette az embereket.

Káleb másnap, ahogy Ráháb házában megcsinálták a haditervet, újra a lentörőasszonyhoz sietett, udvari testőrökkel s a nehéz harcosokkal kiméletlenül belépett a kicsiny házba.

— Hát te szegény asszony, — szólt a nagyúr a megijedt asszonyra, nem adsz hálát isteneidnek, hogy béké-

ben meghúzódhatol e házacskában s megkeresheted sovány, de mégis édes, mert becsületes kenyeredet, hanem még szállást adsz itt gyanús csavargóknak, éjszakai korhelyeknek?

— Zsidó kémek voltak, — szólt az egyik katona, egy nagycsontú, rettenetes legény.

— Hallgass most! — csillapította jósággal Káleb a katonát. — Részeg csavargók voltak, tanusítja szent esküvéssel nekem a sárga mészkőzónáknak az asszonya: Dar.[88]/a) Ott ittak, aztán tudakozódtak egy szép asszony után s idejöttek...

Ráháb a karját a szeme elé tartotta s fejét félrefordította. A katonák gyönyörködve, de illedelmesen hallgattak.

Mindenki a nagycsontúra nézett.

— No, neked mit mondott Dar?

— Azt mondta, csavargók, részeg disnah-k s rám mosolyogva, bort adott.

— Nohát részeg voltál, — oldotta meg a kérdést Káleb — s úgy láttál te zsidókat a részeg csavargók helyett. Ott a bor-ban benn láttad őket?

— Nem, hanem mikor kijöttek onnan.

Káleb nagyot kacagott.

— Tehát a sötétben!

— Aséra szent szobra odáig világított.

— Hát zöld fényben láttál, zöldeket beszélsz. Node halljuk tovább!

A nagycsontú folytatta:

— Nem voltam részeg. Egy bokája italtól lennék részeg? S akkor még azt sem ittam volt. Felhajtottam hát s a csapat után indultam. Idáig jöttem. Mikor aztán láttam, hogy itt mind bennmaradnak, visszasiettem a palotába megjelenteni a csabának. A csaba[88]/b) minket küldött, akik itt most tizenketten vagyunk, hogy az embereket, bárkik legyenek, vigyük eléje. De megparancsolta azt is, hogy zárt ajtót ne törjünk fel, hanem inkább reggelig is várakozzunk. Miután az ajtó zárva volt, elszéledtünk a szomszéd házak mellé és tetejére és a szemünk

azóta ezen a házon van. Egyszer aztán késő éjjel jött ez az asszony...

— Én?. — tette hullámzó habkeblére a kezét Ráháb. Alkonyatkor lefeküdtem s reggelig aludtam! De milyet!

A legények egymásra néztek s a fejüket csóválták.

— No, mindegy, — mondta Káleb, bosszusan rágva alsó ajkát.

— Aztán mindenfelől összefutkostunk, — folytatta a nagycsontú — ugy-e?.

— Úgy van, Baálra! Úgy van!

— Gondoltuk, most bemehetünk, de gyorsan bezárta, alighogy kinyitotta az ajtót s mi ismét mehettünk vissza az előbbi helyeinkre.

— *Nem igaz, nem igaz,* nagy jó uram! — fakadt sírva Ráháb s leborult az udvari ember előtt.

— Ha bűnös vagy, hiába a tagadásod, — szólt szigoruan az udvari úr — de ha ártatlanul vádolnak, jaj nekik — s villogó szemekkel nézett a katonákra. — Tovább! — kiáltotta indulatosan.

A nagy, anáktermetű ember folytatta:

— S amint ott fekszem egy háztetőn és nézem a nagy falat a csillagfényben, látom, hogy ablak nyilik s valami mozdul. Egy csillag akkor futott le, nagy üstököt húzva maga után. Tisztán láttam mindent. Vastag vörös kötélen ember ereszkedett le az ablakból a falon. Ismét gyengébb világosság lett, de így is tisztán láttam s ugy-e-ti is láttátok?.... — fordult társaihoz.

— Igen!

—... hogy a háztetőről, pozdorja és len közül is egymásután ereszkedtek le az emberek. Vagy hat-hét ember.

— *Nem igaz!* — kiáltotta Ráháb vörös arccal.

A katona vállat vont:

— Ez így volt. Ezen a tagadás nem változtat.

— Így volt, így volt! Ugy surrantak le, mint a patkányok, — zúgtak a többiek.

— Részeg, mulató embernek nem kell kötélen menekülnie, — tette még hozzá a nagytermetű katona, homlokát megtörülve.— Ez tiszta dolog — s félreállt.

— *Hazugság!* — kiáltotta ismét Ráháb. Uram, szabadíts meg e gonosz emberektől. E hamis tanuktól. Most már megvallom, részegen ezek akartak reám törni.

— Hüj, hüj! — szörnyülködött a tizenkét katona.

De most az udvari úr rettentő lett:

— Ti most már nem tanuk és nem katonák vagytok. hanem megvádolt emberek. Távozzatok s jelentkezzetek a csabánál s várjátok a sorsotokat.

— Uram! Nem láttunk, nem láttunk, nem hallottunk!

— Ugy?. Most már annál inkább, hogy bűnötöket beismeritek! Kuss!

És a katonák lesujtva elvonultak. Káleb pedig a belső szobából előjövő egyik zsidókémmel, a kifogástalan arab ruhában lévő Doronnal, a szőlőtaposók vezérével, a városba ment.

A csabához mentek, a város katonai parancsnokához, hadd vehetné bérbe ez a nyomorult arab a várfalak alatt lévő egyik bort. Nyolc gyermeke van, — mondotta Káleb a csabának, — a Jordán partján üregekben laknak, pókokkal táplálkoznak.

— Honnét vetődtek oda?.

— Medinából, a szerencsétlenek — mondotta Káleb.

— És miért nem maradtál ott a sok gyermekeddel?

— Már igen sok a nép ott is.

— Mik a porontyaid, fiúk vagy leányok?.

A csaba ezt azért kérdezte, hogy ha fiúk, beereszti. Katonának valók.

— Mind a nyolc leány — hazudta örömmel az arab, gondolván, hogy az uraknak sok leány kell.

— Kuss! — szólt röviden a csaba és hátatfordítva, megparancsolta két katonának, hogy ezt az embert vigyék a Jordánhoz s minden cók-mókjával szállítsák át a keleti partra. Az udvari úrtól pedig bocsánatot kért katonás, nyerseségeért, de a katona mindenekfölött katona.

A főúr mentegette magát, nem tesz semmit, sőt ő kéri a bocsánatot. Kedveskedve elváltak.

Az arab könnyes szemmel jött el a csabától. Még az

utcán is fülébe csengettek a szavak, mit a nagyúr a másik nagyúrnak távozásukkor mondott:

— Minek sajtolna ez bort? Akinek szőlője van, kisajtolja, vagy kisajtoltatja. És milyen szőlőt sajtolna, kiét?...

Ám másnap bizalmas üzenetet kapott a csaba Gelgál főhadvezértől, hogy minden idegennel, aki nem zsidó barátságosan kell bánni.

— Uram — mondta az újra megjelent arab, úgy téve, mintha nem tudna az üzenetről, ez az emberi jótétemény, amit most én kérek és még sokan fognak kérni tőled, a vitéz csabától, a ti hazátokban ismeretlen, mert itt szegény sohasem volt. De hallgass meg engemet. Ugy-e, itt mindenki hadba készül a zsidók ellen? Segítsen az... segítsenek az istenek, hogy eltiporhassuk az epekéjlókat. ezeket a rettenetes viperakígyókat.[99]) De a sok szőlő ott szárad a tőkéken. Minden munkáskéz a Jordán mellé megy és a falakra. Én és szegény társaim összeszedjük. kisajtoljuk, kimérjük a szegény tikkadt katonáknak....

Szikora, a Gelgál fegyverhordozója, a szomszéd szobában várakozott. A csaba kiküldte az arabot s behívta a katonát:

— Tudja a fővezér, hogy ez az ember zsidó?

A katona elsápadt:

— Nem tudom, de ha az, megjelentem neki.

— Menj és jelentsd meg!

Ám a katona útjában találkozott az asztalnokmesterrel s a fővezérnek azt mondotta, hogy a csaba írásos rendeletet kér a nemzsidó idegenek beengedésére.

Megkapta.

A rendeletet kétféleképpen lehetett olvasni. Ügyis, hogy: a nemzsidó idegeneket be kell engedni. S úgyis, hogy: nem zsidó az idegen, be kell engedni. Igy olvasták.

S a parancsnok büszkén hátat fordítva az ismét besettenkedő arabnak, mondta:

— Legyen, nyomorult!

S a gyermekmódra örvendező, ártatlan, alázatos arcu ember magában szintén ezt mormogta:

— Nyomorult.

S ki tudhatná, hogy melyik volt az.

A kis műhely és italmérő helyiség tehát mindenek csodálkozására megnyílt. Csodálkoztak a kanáneusok, mert ki látott olyant, hogy olyan is taposhasson szőlőt, akinek nem terem s olyan is mérjen italt, akinek nincs fölöslege? Ez előttük hihetetlen dolog volt, de megvolt. Csodátlátni is tömegesen mentek oda az emberek. Tele volt a bor leánnyal. Tizennyolc évestől tíz évesig minden koru volt ott. Egyik szebb, tüzesebb, mint a másik. Sürögtek-forogtak, kedveskedtek a vendégeknek.

Valahonnan megint egy arab került. Az már ott rajzolt és ott festett a bor-bejáró felett. A vakolatlan, barnás-szürke gránitkockákra nagy szőlőfürtöket festett, melléje boros-edényeket, kupákat, bokájákat, serlegeket s az arab, aki a csaba előtt Seráknak mondotta magát s aki zsidó nevén Hédad volt, most kánaáni nevet véve fel, kipingáltatta, hogy ez a gát, ez a szőlőtaposó hely, a Doron hajléka, az ajándékok hajléka. Az arab tehát a kémifjak egyike volt: Doron, a valóságban Hédad.

A város utcáit rézdobosok járták be, hogy arabok érkeztek, akik segítségére akarnak lenni a kánaániaknak. a zsidók elleni védekezésben s most a Jordán keleti partjáról, de meg Jerikó mezőiről is, hol évek óta tartózkodtak, most Jerikóba jönnek ételt, italt és ruhát adni a harcra készülő városnak.

S mindennap többen és többen ereszkedtek le a hegyek közül és húzódtak össze a Jordán völgyéből, valamint Sziriából és a Párán pusztájából.

Ruhája, nyelve, neve mindeniknek kánaáni volt, de vére, szíve, lelke és titka mindeniké zsidó.

Míg Mózes és népe a pusztában bolyongott, addig az élelmesebbek és a rajongók beszivárogtak a Jordán nyugati partjára s elveszvén a hegyek között, völgyek mélyén, bujkálva, alakoskodva, végre mégis megragadtak s kis vagyonhoz jutottak. Némely helyen rájuk zúdult a nép, amint természetükről felismerték őket. Mert a ruhát, a nevet, a nyelvet el lehetett takarni, vagy vetni,

de a természetet nem. A kutya is csak a szőrét hányja el, a természetét nem, — mondották. Panaszra mentek a kánaániak. Azonban ilyenkor mindig akadt egy-egy megfizetett pártfogó, aki azt mondta: hagyjatok békét a nyomorultaknak. Csak nem szennyezzük be a kezünket azzal, hogy megfogjuk a piszkos füleiket. Aztán a mi népünk a szabadság népe.

Erre a szóra: szabadság, minden lerogyott. Semmire sem voltak olyan büszkék a kánaániak, mint erre. Sehol sem ragaszkodtak úgy ehhez, mint ott.[100]) Csakhogy amíg másutt a szabadság a nemzeti izmok kifejtésére szolgált, tehát erőforrás volt, Kánaánban gyengeség lőn. Mások okosan ragaszkodtak a szabadsághoz, a kánaániak majomszeretettel. Szerettükben fojtogatták a kedvest. Magukat nem féltették semmitől, a szabadságot mindentől. De nemcsak szórványosan akadtak már pártfogói a leleplezett zsidóknak, hanem benn a királyi udvarban is akadt főúr, aki azt mondotta: „Az a bajunk, hogy nincs elég zsidónk".[101]) Aminek az lett az eredménye, hogy szánakozva nézték az olyan vidéket, ahol nem voltak kereskedelmi útak és nem voltak mozgósított civilek, zsidók.

Tehát jöttek. Senki sem kérdezte honnan, miért? Mit hoztak, miből akarnak megélni, mi a szándékuk, mi a foglalkozásuk. Jöttek. A hátukon batyúval, kezükben hamis mérleggel, tömlőjükben mérgezett itallal, szívükben idegengyűlölettel. Azzal a felfogással, hogy másokat rászedni szabad. Másokat károsítani nem cudarság, másokat tönkretenni nem szégyen.

Jöttek tizenként, jöttek százával, ezrével.

Tisztán látó embereknek a királyi udvarban sikerült parancsot kieszközölni a zsidótelepülés ellen. De nem hajtották végre a megvesztegetett hivatalviselők a zoltán parancsát sem.

Sőt e törvény alapján egy nagy bölcset, mint Baálgyalázóját, száműztek. A szándékosan félremagyarázott vallásbölcselőtől féltették országukat. A zsidóktól nem.

Jövögettek a zsidók. Mintha szent zarándoklásban

járnának, úgy jelentek meg egy faluban, város-szélen Holmija a hátán lógott a szent zarándoknak, egy piszkos lepedőben. Egyedül jött, a családja valahol a Jordán parton maradt valami barlangban. Vagy valahol egy csipkebokor alján. Vagy egy elhagyott istállóban. A zsidó megérkezett az első bormérőhöz. Ez volt a leshely, a honnan szemlét tart s ahol oltalmat nyer, ha erős az ottvaló nép. Megtudakolja, mennyi a zsidó a vidéken. Ha tizennégy benszülött nem esik egy zsidóra, hét neki, hét a feleségének, nem termékeny neki a talaj, máshová megy. Ha jók a kilátások, megtudakolja azt is, milyenek a nép kormányzói. Ha minden rendben van, visszamegy a barlanghoz, vagy a csipkebokorhoz, vagy a pajtába. A karaván megindul. De nem együtt. A tizenkétéves gyermek már önállóan végzi a honfoglalást. Tizezer singnyire követik egymást a családtagok. Zsidó kereskedők már járnak mindenfelé. Egyik olyan, mint a másik. Rongyos, piszkos, kócos valamennyi. Ki ismeri meg, hogy bevándorló-e, vagy utazó? A séta tehát nem tűnik fel.

Vízhordó, szőlőtaposó mindenik korcsmában, boltban kell. Beáll egyik egynek, a másik másnak. Uj leányka méri a bort az egyik gátban. „Árvaleány a Jordánon túlról" — mondja a korcsmáros — s a jószívű, nemes kánaáni helyeslőleg bólint. Sőt röstelkedik. Mégsem vérszomjas nép ez. Vagy az új taposólegény a leányért jött. Ám szolgálnia kell érte, mint Jákóbnak Lábánnál. Ki kell próbálni. Ez ellen sem lehet kifogás.

Egy zsidó egyszer nagyon belemelegedett a szőlőtaposásba. Egyre-másra érkeztek a hivatalviselőkhöz a panaszok. Elfogatták, börtönbevetették. Két nap sem telt bele, királyi pecsétes parancs érkezett, hogy a zsidót szabadon kell ereszteni.

S már-már lázadás lőn, amikor Kanáneus vette át az uralmat, aki aztán szigorúan megtiltotta a bevándorlást s a megvesztegetett hivatalviselőket megvesszőztette.

XIX.

A SAJTOLÓK.

A zsidóseregnek Jerikó felé való indulásakor a zsidókat Kánaánban üldözték.

Ezért csak álruhában, álnéven, kánaáni, vagy legfölebb arab nyelvvel juthattak be a megerősített városokba.

Igy özönlöttek most Jerikóba is, hogy közeledett a tizenkettedik óra.

És özönlött a nép is, a katonaság is a Doron[102]) helyiségébe, ahol csakugyan ajándékba nyujtogatták a gyönyörű czuczák a boros kupákat, bokájokat, ibrikeket.

Estére már hangos volt a bor és környéke. De ez nem volt elég. Új meglepetés érte a mulatozókat. Mintha a pince alatt még egy pince lett volna, hárfások, síposok, rézdobosok jelentek meg, akik gyönyörű hangokat varázsoltak elő hangszereikből amely hangokat ha meglehet vala testesíteni, remegőmellű, ringódereku, lengőjárású és hárfahangú czuczák támadnak belőlük.

S betöltötte a szíveket az izgató, mámorosító zene, melynek hangjainál a fáklyavilágos éjszakában veresszemü katonák dülöngőztek, énekeltek és ölelgették a czuczákat, melyek mint doromboló cicák simultak hozzájuk. Mert mintha a zenének minden egyes hangja megelevenedett volna, mintha a sípszó karcsú barna leánnyá, a hárfahang szende szőkévé, és a rézdob zengő dala vastag dereku, puha testü, lágy ölelésü czuczává vált volna, megtelt a pince tarkaruhás, nevetőszemü, hangos kacagásu vig leányzóval.

Úgy emelkedett fel a jókedv, mint a csendesen, ütemesen hullámzó Jordánból a viharverte áradás. Még a fáklyák lángja is magasabbra lobogott fel, a zene is tüzesebb lett, a bor is erősebben kezdte égetni az agyat, a szivet. A jókedv szellemei kezdettek táncot járni a szivekben s ez táncra kapta a szépséges, selyemleplekben hullámzó lachánokat[103]) is, a mulatságra született zsidóleányokat is.

Mint kecses náderdő, úgy hajlongtak, úgy lendültek szép termetükkel a férfiakhoz és el azoktól. Játszottak velük, mint cica az egérrel.

Zaggah,[104]) a zenészek parancsolója, aki azonban zenélni nem tudott, gyönyörködve legeltette szemeit a szép, festői képen.

Lepet[105]) is, aki a leányokat összeszedte, táncolni tanította, maga mint nézö, gyönyörködve ült egy sarokban. Neve zsidó nyelven fiatal korában azt jelentette, hogy a legényt körülfogja, bétakargatja, megöleli, mint a lepedő, de most a körülfogás üzleti fogást jelentett. Kerítönő volt. Egyébként felesége Zaggah-nak, a zengönek, a csengettyűnek, kinek teste apró csengettyűkkel volt megrakva, hogy tudtán kívül ő is zenéljen. Zaggah már kánaáni néven volt törvényesítve. Felesége nevét senki sem kérdezte. Kezdett divat lenni nem törődni mások magánügyeivel.

Egyelőre a családi élet lett magánügy, hogy később a vallás és végtére a hazafiasság is az legyen.

Most harsogó kacagás hangzott fel, hogy megrázta az erős várfalat.

Egy kétlábu, magas, sőt óriástermetü csacsi jelent meg a zenekar előtt s hosszú füleit üdvözlően hajtogatva meg a kacagtában fuldokló katonák előtt, csendet intett és a szamárbőgést az emberi beszéddel csodálatos módon párosítva, így ordítozott:

„Én vagyok a néhai való Bálám szamara, jelenleg a zsidó hadsereg fővezére!".

A katonák a földön fetrengtek kacagtukban, mialatt Bálám szamara kiszaladt. Az anák[106]) termetü szamár

ama nagycsontu legény volt, ki a kémeket kereste Ráhábnál.

Ki tudhatta, zsidó-e, kánaáni-e, vagy szamár? Lehet, hogy a két utóbbi egyben, az elsőnek az abrakján.

Az utca tulsó, sötét felén, egy cédrus-tornác sarkába behúzódva állt Mákla és Kenizeus Káleb.

— Pompásan megy!

— Mesésen!

— Most már a Chaj-nachal[107]) nagy mulatóját keil felépíteni. Nem kell sajnálni a pénzt. A nagyúri ifjúság életkedve, életereje parlagon hever. A kánaáni szűzek mind fehérnépek, mind hófehérben járnak, Aséra[108]) czuczájuknak ajánlották fel cicüket,[109]) mellük kinyílt virágját, aranygombját. Asztarté leányai pedig egy férfi mellé lekötve, az anyaság terhe alatt nyögnek. Megsavanyodott a város, mert Aséra számára vagyont követelnek a czuczák cicükért, Asztarté pedig citrommá facsarja a férjes aszonyokat. Te! Ez a Chaj-nachal pompás hajnali mulatót rendezhetne be Godernak,[110]) a szobrásznak s Beczahnak,[111]) a festőnek a segítségével. A főnikai művészek és mesteremberek az ők útmutatásuk mellett éden-helyet tudnának építeni. S hát milyen jókedvű társaságot, ezekből a jókedvü legényekből és leányokból: Bada![112])

— Úgy van! Még ma megbízom őket, — felelte Ráhábnak Káleb. — Ott talán Mózes kigúnyolását is meglehet kockáztatni. Oda zsidaink közül csak az előkelő, külsőleg már megkánaániasodott gazdag zsidók mennének, akik megértéssel lennének.

— Nehéz lesz, — mondotta Ráháb. Láttam Babálnál, mekkora tisztelettel viseltetik a zsidó vallás iránt is. A pap és az úr, mind pap és mind úr, bármely vallásnái és népnél is. Egymás ellen küzdenek, de ha nem közülük való bántja valamelyik vallást, vagy a nagy urakat, a gazdagokat, hatalmasokat, mind öszeröffennek.

— Pedig hát a bomlasztás addig meg nem kezdhető, mig a tekintélyi elv meg nem rendül.

— Megrendül az magától, ha az emberek a könnyelmű életbe vetik magukat.

— Jó. De nekünk arra nincs időnk. Egy merész kezdéssel ki kell gúnyolnunk a zsidó vallást s ez rávezeti őket, hogy a magukét is kinevessék.

— Hát csináld, de óvatosan. Tudod-e, mit mond Mózes, óvatosak legyetek, mint a kigyók. Talán a Bada művészi érzéke megmutatja hogyan kell. Ő a hazudás, a költés, a művészet, a csalás embere. Mert mi a művészet? Finom csalás. És mi a csalás? Durva művészet. Meg kell csalni a világot a gyönyörűséggel, mert arra való. Aki okos, csal. Aki ostoba, gyönyörködik. Segitsen meg hát a mi atyáink Istene, az Örökkévaló, aki megígérte, hogy megsegíti az ő népét.

— Ámen.

Már vad üvöltéssé, alaktalan hangzavarrá omlott egybe a zene, az ének, a kurjongatás, asszonykacagás és sikoltás a pincében...

— Áron haditervének egy szava: a csók, már működik, — ujjongott Ráháb.

— De az, ami a romlást nekik hozza, nálunk is megmarad: az *aszon.* [113])

— Ne bánd azt, tubám![114]) — ütötte el a dolgot az aszon s a férfit átölelte...

A dáridó reggelig tartott.

A következő napokon, ez után az éjszaka után, mint valami próba után, egymásután nyíltak a város különböző részein az új korcsmák, vendégfogadók, hálóhelyek.

Kadár[115]) a királyi paloták közelében nyitott fényes borivó helyiségét, azt az eskoli fekete szőlőhöz címezte, (a maga kánaáni neve után), honnét Mózes kémei rúdon vittek egy tőkét[116]) s eskoli és ciprusi bort tartott benne a nagyurak számára és külön titkos helyiségekben óplumszívó éjszakákat, más titkos helyiségekben pedig kockajátékokat rendezett. Ezekbe hét bársonyajtón át lehetett eljutni s ott gyémántmécsek világítottak, miket csiszolt ezüst tükrök vertek vissza.

Béczah tojáskereskedő üzletet nyitott, de ezenkívül

volt ott mindenféle idegen csemege. Páva-nyelv pácolva, tengeri rákok, sózott halikrák, fecskefészkek, elefántkocsonya és százféle más inyenc-dolog. Itt csupa férfiak szolgálták ki a vendégeket s leginkább nők jártak inyenckedni. Előbb gazdag zsidónők, aztán benszülöttek is.

Szepah[117]) csemegeüzletében csak édes dolgok voltak kaphatók. Ami édeset fák, bokrok és füvek teremnek: drága tartókban ott mind ki volt rakva s az is, amit nádmézzel és lépesmézzel meg lehet édesíteni. A gyümölcsök hűsítő levéből készült pompás édes söröket piros ajkak szürcsölték, a szines édességeket szépséges szájak szopták. És, csodálatos dolog, ide férfiak jártak.

Zerin[118]) pedig egy tornyot építtetett a piacon, ahová mindenfelől összeszedett gyorslábú legények szaladgáltak fel s kikiáltották a legújabb híreket. Mások ezalatt a piacon lévő közönség között gyüjtötték a pénzt és hordották fel Zerinnek, aki azokról, akik nem adtak pénzt, a gúnyverseket csináltatta s a legények ott mindjárt elénekelték, amelyen a közönség olyan jól mulatott, hogyha a nap alkonyodott, seregestől tódult a torony felé, melyben egy állványon két nagy érclap lógott s a híradás előtt ezeket meghimbálva,[119]) összeverve, harangoztak, mire ünenpies csend lett s az élő hírharangok szólaltak meg.

Egész új élet költözött Jerikóba. Pezsgés, elevenség, jókedv, ujdonság, érdekesség, derű. Élet. A régi, savanyu szomorúság helyébe. Az önkinzás, öntartóztatás, láthatatlan célok helyébe.

Mindenik borsajtoló helyiségben volt zene, szép lachán-sereg[120]) a megnyitásnál ingyen étel-ital, azután pedig kipingálta Béczah a hajdani tojásfestő, tojásíró, ki kánaáni nyelven is tojásnevet vett fel, „ma még pénzért, holnap ingyen."

Divatba jött az is, hogy az asszonyok az urukkal menjenek mulatni, a mi a családi életre döntő jelentőségü volt.

Mint szalmatetőn a tűz, úgy terjedtek el ezek a szokások, divatok, szélgyorsan.

Vajjon ki kereste volna, honnan fúj a szél? És miért?

Felépült a nagy, fényes hajnali mulató is, homlokán „Chaj-nachal" felírással, hajnali képekkel, amint a pirosodó égalja megvilágítja a szerelmesen összebújt állatpárokat.

A palota roppant nagyságú kőkockákból épült, az utca felől s a kőkockák fényesre voltak csiszolva, a belső falak azonban vályogból épültek, melyet agyagból és szalmából gyúrtak. Ezeket a falakat márványlapokkal vonták be, melyek óriási márványkockák hatását tették. A gerendázat faragványos cédrusfából volt, a szines porcellán és üvegfedőlapokon pedig pompás képek díszelegtek. Körüskörül az óriási játékterem mellett kis szobák voltak, vastag gyapjúszőnyegekkel bevonva. Voltak ezenkívül csiszolt márványlapokkal, aranylapokkal és kristályüveggel bevont csarnokok is, pompás alabástromszobrokkal és fürdőkkel.

De mindeneknél legszebbek valának a drága babiloni öltözetben megjelenő kaukázusi leányok, kikből édeni élőképeket állított össze Bada mester.

Ezeken az előadásokon, amelyek kezdetben szelidek, illedelmesek voltak, de később elvadultak, kánaániak is szerepeltek, s a művelt kánaániak közül is, sőt az udvar főúri világából is sokan megjelentek.

Bada elemében volt a dalkészítésben. Pompás, ötletes dalai egész tanítványsereget teremtettek, akik aztán ellátták a borsajtoló bor-okat is tréfás dalokkal, játékokkal. Sőt már a vidék is igényelte, hogy a művészek, művésznők kiránduljanak előadások tartására.

Kezdetben a dalok a zsidókat gúnyolták, Mózest óriási hatás mellett; majd kétértelmüekké váltak, végre egy hallatlanul jókedvü hajnalon a „Chaj-nachal"-ban felhangzott az isteneket kifigurázó dal is.

Megdöbbenés. De aztán bűnös szédület lepte meg az embereket: „Sose halunk meg!"

A hír eljutott Jerikó főpapjához, Babah-hoz is, de azt annyira elfoglalta Ráháb megtérítése és tanítása, hogy nem ért rá meghallgatni a panaszt. Sőt eltitkolta a legfőbb

pap, Bálemér előtt, mert az meg a királynál emelt volna vádat a zsidók ellen.

— Hiszen nyilvánvaló, hogy azok rendezik ezeket a gyalázatosságokat. — Inkább meg kell téríteni őket, mint eltiporni, — mondotta a királynénak, aki magához hivatta az Isten főemberének helyettesét. — A mi isteneink nem a bosszúálás istenei, mint az ők Jehovahjok, hanem a lelki szépségnek, a szívbeli jóságnak az istenei és istennői. Úgyis gyaláznak eleget — folytatta elérzékenyülve a szent Babah — ránk fogják a legnagyobb kegyetlenségeket, hogy ércbika torkában gyermekeket sütünk meg elevenen s az ártatlanságok szörnyű halálát az anyáknak táncolva kell nézniök; hogy szűzeink fajtalankodnak templomainkban, mig mások véresre korbácsolják szűzi testüket, hát legalább mi ne adjunk lovat alájuk, kegyetlenségünkkel. Az istenek egyszer a szeretet uralmát hozzák a világra, ők annak az ellenségei, azoknak az emberangyaloknak lesznek az ördögei. Hát hagyjuk meg őket a maguk útján, hadd menjenek, ha mindenáron vesztükbe akarnak rohanni, mi a szeretetben megújhodó emberiségnek vagyunk az előapostolai, mi is maradjunk meg annak, amik vagyunk.

Szép beszéd volt, igen szép beszéd volt, a királyné csak Azdrahábelt hallgatta oly ihletett lélekkel, mert ezt a bölcsességet is az eszményi szerelem aranysugara tette ragyogóvá, mint az Azdrahábelét.

Megszégyenülten bocsátotta el a királyné a főpapot. De nyugodni nem tudott. Nem kívánja halálukat, szó sincs róla, de meg kell büntetni őket.

A királyhoz ment.

— Hová jutunk, ha ilyenek megtörténhetnek? — — mondotta királyi urának, miután az esetet előadta Szilla királyasszony. — És tudod, hogy zsidók rendezik ezt s kánaáni emberekkel?

— Ugyan?! — legyintett Kanáneus a kezével. — Jelmezbe öltözve, én is megnéztem egy játékukat. A legszelidebb, legtisztább dolog volt. És akik a kedélyes, szeilemes dolgokat előadták, mind kánaániak voltak. Ne

hallgass, édes Szillám, fanyar, zsörtölődő emberekre, akik azért is a zsidókra haragusznak, ha rosszul aludtak Egyébként nem kell úgy megvetni az idegent, az indus . . .

Félbehagyta, mert a királyné megfordult.

A király odalépett.

— Nono... nem akarom...

A királyné keskeny fehér arca felemelkedett s rózsaszín sugár ömlött el rajta. Szemeit oly tisztán függesztette a királyra, mint egy galamb.

— Az indusok az istenek lelkei, ezek a föld sarai. Agyagok, amiből Ádámjuk gyúrta. Amazok szellemek, kik a testet megtartóztatják, emezek állatok, kik a lelket ölik meg. Nem tagadom: azt a szellemet szerettem, szeretem, szeretni fogom s arra tanítom gyermekemet is. mert más érték nincs a világon, mint a szellem. S tiszteltem és szerettem, szeretem és tisztelem most is és fogom a jövőben is e szellem itteni képviselőjét, Azdrahábelt, ki elég büszke és fenséges volt ahhoz, oh király, hogy midőn sérelem érte, itt hagyja az udvarod... Az istenek őrizzenek,, hogy te is a sorsára juss, de ha jutnál, adják, hogy te is szerencsésen menekülj meg az orgyilkostól, mint ő.

A király megdöbbent.

— Kalmust mondod?

— Igen: Kalmust és Sámuát és Kenizeus Kálebet, e soknevü, sokálarcu, sokszínű pillangót, aki minden színében és minden álarcában... pfuj!...

— Zsidó hernyó?

— Te mondád!

A király leült, lesütötte szelid, fekete szemeit, forró homlokát csontos tenyerébe hajtotta s gondolkozott. Majd hirtelen felállt. Jelt adott az ezüst haranggal. Szolga lépett be.

— Jöjjön elém a főasztalnokmester — mondta indulatosan s búcsúzóra hajolt meg a királyné előtt.

Futárok futottak szét mindenfelé Jerikóban, mert nem volt honn a főasztalnok. A Chaj-nachal nagy csar-

nokában találták meg, ahol a gúnydalért vonta kérdőre a mulató igazgatóját, egyben pedig kiosztotta a Zerin serény legényeinek a híreket, amiket ki kell harangozni.

Ráháb is ott volt, a sajtolók is.

— „Mindenki megolvad előttetek!“[121]) – mondotta a hírharangozóknak és borsajtolóknak Ráháb. — Ez lesz mostantól a jelszó. Menj Kenizeus Káleb, a mi Istenünk kísérje a te lépteidet. „Légy bátor és erős!“ Védd meg sajtolóinkat. Azok sajtolják ki Kánaánból az életet
A nemes szillából (szőllőből) a jó bort...

XX.

A MÁMOROS VÁROS.

A szent könyvek Khámot megátkozzák, mert Noét, midőn az részegen, ruha nélkül feküdt, kinevette. Emiatt az átok miatt már sokat kellett Khám maradékainak szenvedniök, kivált a Sem maradékaitól.

Jerikó semitái is meg voltak győződve — és már nem tagadták zsidóvoltukat a városban — hogy Khám fiait, a kánaánitákat, a mámor fogja a mélységbe szédíteni.

A kanáneusok szerint ugyan a borban lélek van, sőt szent zoltánjuk címeiben az is benne van, hogy: „Isten Tüze",[122a]) vagyis az a testi és lelki tűz, amit leghevesebbre a bor tud felgyújtani az emberben, bár nem félnek a tűztől, sőt vágyakoznak utánna, imádják a napban, az ércbika izzóvá hevített belsejében, sőt önmagukat is alávetik a tűznek, átmenvén rajta, nem egy közülök belemegy és benne is marad, mint a tobzódó Hardanapel, akinek már nem volt elég semmi hév, hanem elégettette önmagát. — Igaz hát, hogy keresik a tüzet, de épp ez mutatja, hogy ez lesz a vesztük, mert ehhez vonzza a sorsuk... S a borban lehet beadni az egyik szót: a maszlagot is.

Már nemcsak a katonának ment kánaániak szőlője, hanem a polgári lakosoké is nagyrészben a borsajtolók kezébe került, akik összegyűjtötték a vagyonukat eldorbézolt embereket s ételt adván nekik, velük műveltették a szőlőkerteket, ingyen...

Jerikó legnagyobb tornya a csillagvizsgálóvárban volt. Ez a hatalmas gránitépület maga egy egész várost tett ki. A főtoronyban, melynek hét bolygó szerint hét emelete volt s a körüle lévő épülettömbben egész sereg öreg tudós lakott, kik között Chozéh volt a fő. A többi épületben szintén tudósok laktak, de ezek már nemcsak a csillagos ég titkaival, hanem a tudományra szomjas ifjúság tanításával is foglalkoztak.

Egész raját bocsátotta ki időnként a tudományok eme egyetemes hajléka a művelt kánaáni ifjaknak s azok szétszéledtek az országban a népet kormányozni.

Újabban eme vidéki, pereziteknek nevezett ifjak közé mind többen és többen kerültek arabok, zsidók, az ujdonsült kanáneusok is, úgy, hogy bizonyos súrlódások keletkeztek köztük. A régi kanáneusokat a többiek pereziteknek, parasztoknak, ezek az újakat, az idegeneket zsidóknak és összekötő tiszteknek gúnyolták.

A harc a város többi részében levő tudományhajlék tudósaival és tanulóival is kibővült, mert már mindenütt vegyesen voltak a zsidó és kanáneus tanárok és tanulók.

Csak a főtorony és a körülötte levő épületek, ahol az öreg csillagvizsgálók laktak, volt csendes és méltóságteljes.

Ide az új tudósok és ifjak nem is igyekeztek bejutni, tudva, hogy azok inkább családi örökségek, de meg azt tartván, hogy a csillagos égből nem lehet megélni. Magukra hagyták az öregeket. Megelégedvén avval, hogy a főtornyot és a körüle lévő épülettömböt elnevezték Bagolyvárnak s mulattak a pókhálós, dohos, rozsdás öreg tudosókon, akik a csillagok erejét és szerepét a fémekre, aranyra, ezüstre, vasra való hatásából állapítják meg.

Azok viszont nem érdemesítették emezeket még arra sem, hogy róluk és működésükről tudomást szerezzenek, hanem a földről tudomást sem szerezve, vizsgálták az eget, a sorsot, csodálatos dolgokat állapítva meg róluk.[122b]

A csillagvizsgálóvár külső részeinek, valamint a városbeli többi tudományhajléknak a tudósaiból némelykor

mégis egy-egy bekerült a Bagolyvárba, ahol aztán az is elcsendesedett s a külvilág számára meghalt.

Ebben a csendes, nyugodt világban Chozét napról-napra mindinkább kezdette nyugtalanítani a csillagok állása. A mérhetetlen régiók csodálatos rendjében rendellenességeket, kizökkenéseket kezdett észlelni. Figyelmeztette rá tudóstársait is. Azok szintén megfigyelték a szokatlan jelenségeket, megállapították a zavart.

S hogy mily pontos volt a megfigyelésük, rövid idő alatt beigazolódott.

Tündöklő új csillag jelent meg az égboltozaton, úgy, hogy a többinek a fényét elhomályosította.

— A százhuszonegy évenként visszatérő üstkökös — mondotta Chozéh a körülálló tudósoknak, miközben remegő kézzel simította meg ősz szakállát. — Óriási csillaghulás lesz és pusztulás...

— Nono — felelte egy mostanában bekerült tudós, — ez nem olyan veszedelmes csillag, mint a harmincévenként visszatérő, mely az Oroszlán-csillagzatból való...

— Az oroszlántól nem félek — fordult most Chozéh a vizsgálótubus mellől tudóstársához, — a vele küzdő is a nyár erejével rendelkezik.

— De tartok ettől a csillaghullástól, mely a Nyilas — talán mérgezett nyilas — jegyében ősszel, a hervatag áldozat gyengesége idején érkezik meg...

A tudósok, kik értették a csillagok titkait, megértették országuk sorsát is, melyről az ősz tudós beszélt s eltünődve, szomorúan hallgattak.

— Nincs hervadás Kánaánban, — vetette ellen ismét az újonnan bekerült tudós. Nyár van, sőt tavasz van...

— Édes fiam, — mondta a pátriárka a középkorú tudósnak, — nem is ősz van már, amikor a természet aludni készül, hanem tél, amikor alszik. Menj, nézz körül a városban!

— Jó. Nézzünk körül — együtt.

— Jól van. Menjünk együtt! Jer!

S a két tudós még azon reggel az égvizsgálást el-

hagyta s ment a földet vizsgálni. A napfényen talán még többet fognak látni, mint a csillagok világánál.

Először az őszinteség helyére mentek: egy bor-ba.

Mindenki a nép nagy szegénységéről beszélt ott s arról, hogy éhen kellene pusztulnia a szerencsétlen városnak, ha az idegenek, az új vállalkozók, pénzes emberek a népnek keresetet nem nyújtanának. Mert a kánaáni tehetetlen

A két tudós figyelt.

— Véssz valami érdekes dolgot észre? — kérdezte Chozéh.

— Nem...

— Figyeld meg! Minden asztalnál állandóan egy szónokol s az elé a zónah folyton hordja a bort.

A fiatal tudós figyelt s nemsokára csodálkozva nézett az öreg tudósra.

— És igazán! Ezek fizetett izgatók.

Most valahol ellentmondtak a szónoknak. Az rikoltani kezdett. Elnyomott minden ellentmondást. A lehurrogott elhallgatott, majd elódalgott.

Odahívta az ősz úr a zónáht.

— Mondd csak, mennyi bor fogy naponta?

A zónah dicsekedve mondta:

— Száz tömlővel.

— S hány bor van Jerikóban?

— Vagy ezer... Bocsánat, hivnak!

A zónah elszaladt.

— Ez majdnem mind zsidó — suttogta az öreg úr kipirulva. — Százezer tömlő bort mérnek ki naponta. Ötszázezer tömlőnyi terem Jerikó vidékén egy évben. Ez tehát öt napra való. Máshonnan nem hoznak ide. Egy pár tömlő ciprusi, meg más különlegesség nem számít. S ha hozzávesszük, hogy a Jordán felé, katonáinknak naponta ló-karaván ok viszik a bort, a gyermek előtt is fel kell merülnie a kérdésnek, honnét ez a rengeteg ital?

— Honnan?! — tűnődött a fiatal tudós — fogalmam sincs!

Az öreg úr szeme a zónáht kereste. S hogy nem

találta, intett társának és a hátulsó helyiség felé indultak. A dülöngő emberek közt odaérve, a tudós kíváncsiságával nyitott be a sötét helyiségbe egyikük.

Abban a pillanatban benn a zsírmécs elaludt: A tudós zsebében azonban kis rézdarab volt, amelyet kivett, babrált rajta s abban a pillanatban hatalmas akásfény töltötte be a tömlőkkel rakott pincét.

A zónah állott a pince közepén egy kemény legénynyel. Előttük egy faedényben valami barna por volt s a legény éppen egy teletömlőt tett félre s a kút mellé vitt egy üreset.

Két rémült tekintet s a fény kialudt. A két tudós pedig az ajtóból visszalépve, a külső nagy zürzavarban, menekülve távozott.

Az utca is tele volt részegekkel. Lépten-nyomon még fetrengtek is az emberek, még nők és gyermekek is.

Durva férfihangok, sikító asszonyi s cérnavékony gyermeki hangok énekelve árulták a bort. Kis fakupák voltak a derekukon füzérbe kötve s ha sok volt a vevő, sorba szedegették le azokat s mérték a boritalt a tolongóknak.

— Nézd fiam, — mondta Chozéh a fiatal tudósnak — amott egy ember 3—4 éves kis gyermeket itat.

— Mit csinálnak maguk? — kérdezte, odalépve, a fiatal tudós.

— Reggelizünk — felelte bizalmasan az egyszerű ember. Születésnapja van a kisfiamnak, hát jó reggelit kapunk. No, te is itt vagy? — fordult egy ismerős legényhez. — Mit csinálsz?

— Ajándékot veszek a tubámnak.

S bort méretett a kulacsába, miután maga is felhajtott egy pár kupát.

És tolongtak az emberek a boritalért. Futkostak a rikoltó bormérők, mint fürge csikók, s ürült és telt meg szinte láthatatlanul a tömlő az oldalukon, s telt meg az emberek füle és feje a rikoltók ujsághíreivel, miket szakadatlanul kiáltoztak. De onnan nem fogyott ki, hanem gyült benne a hír.

— A hírharangok emberelt is figyeld meg! — intett az öreg úr egy göndör fiatalember felé.

Egy drágaruhás úr feküdt a földön, azt nézte nevetve a göndör. Odamentek a tudósok.

A fiatalember rögtön előadást tartott.

— Ni, hogy rugdalózik. Ez azért van, mert amint a nyomai a ruháján most is látszanak, hajnalban a sertéscsorda átvonult rajta.

— S azóta is folyton átvonul — mondta csendesen, remegő ajakkal az ősz úr s fiatal társát karonfogva, sáppadtan és gyorsan távozott.

Mentükben egy hírharangtorony mellett haladtak el és már hallották az éneket a sertések barátjáról s zúgott fejük és szivük az óriási hallgatóközönség harsogó hahotájától.

És már örvendettek, hogy a csillagvizsgálóvárba érkeznek, amikor az öreg úr azt vette észre, hogy a rendesnél gyorsabb mozgásuktól üresen megdobban alattuk a kövezett föld.

— Mi ez? — nézett Chozéh a fiatal tudósra.

— Pince? Alagút?

— Egy bizonyos, hogy üreg fölött állunk.

Botjaikkal kopogtatni kezdették a kövezetet. Kongott.

Éppen egy sereg ifjú jött ki az épületből. Jóképü vidéki legények.

Figyelmesek lettek. Kezdték ők is nézegetni a köveket. Aztán egy-kettőre felfeszítettek egynéhány követ, hamarosan szerszámot hoztak és ásni kezdtek.

Alig ástak azonban egy pár singnyire, a föld beomlott s néhányan bezuhantak egy keskeny üregbe.

— Alagút! — állapította meg a fiatal tudós. — Menjünk be! — adta ki a jelszót az öreg úr — s az ifjakkal beugráltak a mélyedésbe és eltüntek...

Sokáig mentek a keskeny földalatti folyosón, nem térve el az egyenes irányból sem jobbra, sem balra az elágazó oldalfolyosókba, hogy együtt legyenek. Mig végre egy ajtó elé értek.

Próbálták kinyitni az ajtót. Kinyílt. Lépcső állt

előttük. Felmentek. Ott egy lappancsba ütődött az elől menő Chozéh feje.

Felemelte és hátranyomta. Az utánnatolulók ajkán a meglepetés kiáltása hangzott fel.

Udvari testőr állt a kis teremben s fegyvert fogott rájuk, amint odapillantott.

Az öreg úr a lappancsot visszaeresztette s gyorsan a különböző folyosókba széledtek el...

A következő héten az az ifjú, aki az első követ felemelte, egy kézirat-tekerccsel járkált a hirharangoknál, leírva érdekes felfedezését egy földalatti kőműves társaságról. Aztán így szólt a kézirat:

„...E titkos kaszt részére nagyvagyonu idegenek a föld alatt építettek óriási palotát. Nagy szertartásokat állapítottak meg, amelyekkel a lelepleztetés és elárultatás ellen védekeznek. Sok próbán kell átmennie, akit ide bevesznek; az előbbi kasztokban minden érdemet meg kell szereznie, aki e vakondtúrásba be akar jutni.

Ennek a vakondtúrásnak főcélja az, hogy embereit, kik Kánaánt alá akarják ásni s össze akarják omlasztani, mindenféle befolyást az embereiknek szerezzenek meg, a templomszolgáktól a király körül álló urakig.

Mosolyogva szabadonépítőknek nevezték egymást, amiből a szabad: titkosságot, az építés: bomlasztást jelentett.

A költők, hazudók, hírharangok, népcsalók, zengők és rikkancsok mind nem jutnak be e nagy és titkos kasztba. Kivált a fiataljának nem is ez a célja, hanem a pénzszerzés. Hivatásuk, életmódjuk magával hozza, hogy ők is mulassanak s erre, kivált a márványmulató cserkészleányainak sok pénz kell, a babiloni ruhákra. Nagy vállalatokba mennek bele. Szétmennek az utcákon fetrengő részegek közé, kikeresgélik azok közül a nagyurakat, a gazdagokat, elcipelik a mulatóhelyekre, vagy fel a hírharangtoronyba s azon piszkosan, félmeztelenül, ahogy valamelyik bijah[123]) kidobta, felállítják a pellengérre, halálra nevettető komédiákat csináltak velük, a végén pedig hozzáengedik a közönséget, s aki a mellére kötött

koldustarisznyába pénzt dob, az bárhogy megalázhatja a szerencsétlent. Ezt a kipellengérezést azonban megelőzi az, hogy mikor a részeg nagy urat felemelte a hírhordó s vizet öntött a halántékára, a szájába is önt pár kortyot s ha még nem tiszta a feje, valami rémhírrel lepi meg, ami rendesen kijózanítja kivált azt, akinek családi, vagy más ügyeiben van valami takargatnivalója, vagy rejtett bűne. Ezek a hírekben utazó kereskedők, hol szerencséből, hol szorgalmas utánajárásból, kutatásból, hol a szemdelejezés és elaltatás, parancsolás révén mindenkinek ismerik, a nevezetes emberek közül, a viszonyait.

Ha józan, elébe tárják, mi vár reá, ha pellengérre állítják s titkát, bűnét leleplezik. Azonban, ha nem sajnálja az ezüst és arany sékeleket,[124]) megmenekülhet a szégyentől, sőt ha mások ki akarnák pellengérezni, ellenkező hireket terjesztenek el róla.

Igy aztán óriási összegeket vágnak zsebre. A hölgyek már nem is akarnak másban, mint babiloni selyemben és szidoni[125]) bársonyban járni, étkezőjük Béczah tojásvendéglője, a maga százféle ritka inyencségével, csak forralt ciprusi bort isznak, tejből vagy vajból készíttetett fürdőkben fürödnek.

Azonban vigyáznak a jóerkölcsökre is. Bölcsen tudják, hogyha azt egészen kiirtják, nem lesz ingere a bűnnek. Ha minden és mindenki piszkos, megszünik a bepiszkolási üzlet. Bepiszkolnivalónak kellett lennie. Hirdetik hát a jóerkölcsöt is, hogy legyen zsarolási alaptőke. De evvel megvan a jogcímük is a működésre. A hatóság csak jókedvű könnyelműségnek tekinti, ha nagyritkán ők maradnak pácban. Pedig maradnak, mert némelykor a megzsarolandó — kivált ha vidéki szőlőbirtokos vagy buzatermelő úr, pálmaerdőtulajdonos, nyájgazda, — végigver rajtuk bambuszbotjával, az elefántja ormányával pofoztatja meg. Vagy egy másik hazugot megfizet s kihirdetteti a zsarolást. Mire azok kenyerüket vesztik, mert gazdájuk, a hírharangvállalkozó, elbocsátja. Az ilyen dolgú méh neki, a herének nem hord mézet. Az ilyen a gyanutlan nagyurakat nem tudja léprecsalni. Ezek nem

alkalmasak arra, hogy helyettük a birtokos és hivatalviselő urakat hirdessék népnyúzóknak..."

Hiába hordozta az ifjú a kéziratot, sokáig nem ment vele semmire.

Egy hírharangházban végre azt mondották az ifjúnak, ők vidéken elterjesztik e híreket s otthagyatták a tekercset.

A tekercs másnap a Káleb kezében volt.

Egy elmenekült társaságról — az aiagútbeliekről — is tudomást szerzett, a közülök való kánaáni áruló révén. Megtudta, hogy a kanáneusok is hírharang-tornyot akarnak építeni.

Káleb, aki már oly jól érezte magát, hogy nevének megfelelően hízni kezdett (Cháleb=háj, kövérség), rengő hassal nevetett.

—Alakítsák át a csillagvizsgálótornyot. A csillagoknak már úgy is nem sok hasznát veszik.

Ezt azért mondta, mert Chozéh és társai börtönben voltak.

A jerikói előkelőség azonban már annyira tudatára jutott, hogy valamit tennie kell, hogy pénzt adtak össze s a Baál-temploma előtti téren egy szerény hírharangtornyot építettek.

— Ez a szent torony egy darabig sok pénzünkbe fog kerülni, — mondotta Káleb Ráhábnak, — de a kanaániaknak most is, ezután is rengeteg pénzüket fogja elnyelni s úgy sem fognak soha semmire menni. Aki nem hazudik és nem mulattat, az menjen a templomba, ne a hírharang köré.

— Csak egytől tartok. Hogy napirenden legyen: hogy a zsidók mit csinálnak. Ez még a csendes munka korszaka. A zajos még nem érkezett el.

Azért megintette embereit, hogy mérsékeljék magukat.

Igy egyik napról a másikra a sípokból és rézdobokból hárfahangok lettek a mámoros városban.

XXI.

EGYENLŐSÉG.

Kálebet most egyéb foglalta el. Megjelent a király előtt:

— Uram, királyom, ha még hét ország sürgős ügye szólít is magas szined elé, e pillanatban minden mellékes. A királynét láttam. Beteg. Rettenetes állapotban van. Lelke elborult. Pillanatok kérdése, hogy kitörjön rajta a legrettenetesebb kór...

Közelebb lépett a királyhoz:

— Oh, nagy király, végtelen jó uram, mily kár, hogy férfiúnak szívébe kell zárnia könnyét.

— Hasogat itt benn, mint a vipera (az is volt egyébként nála), de bár elutasítja szivem, vissza kell tartanom. Uram — és gyöngéden egész közel húzódott a királyhoz -- én a minden testi és lelki titkok, állapotok, erők, elváltozások, betegségek ismerője, tudója, én, az orvos: mondom neked, nagyúr, hogy hét állam ügyénél, nagy hadseregek feltartóztatásánál elsőbb, mulhatatlanabb a királyné elszállítása gyógyító, csendes helyre.

A király, amennyire megdöbbent elsőre, annyira megkönnyebbbült a tudattól, hogy a csodatevőerőig tudós orvossal rendelkezhetik.

— Én jó emberem, — fogta meg a király két kezével az orvos kezét s hangja úgy rezgett, mint a vastag hárfahúr — reád bízom és felelősségedre, szállítasd el, ahová jónak látod... Vagy mit mondasz? Szólj! Mindenre kérlek, ami szent! Adj tanácsot! — s nyugtalanul nézett szét

a jóságos öreg úr. De ha el kell szállíttatni, gyöngéden... hiszen hárman vagyunk... vagy neki sok minden más szent is van e helyen... kiméletesen...

Káleb az ajkai belső sarkán mosolygott, a külsőn komoly és meghatott volt:

— Az természetes. Az vele jár, a betegsége természetével. Úgy tudom, a főúri nők a pálmák ligetében valami vallásos hangjátékot tartanak, amelyen Azdrahábel és más nagy költők dalait adják elő. Parancsold meg, oh Uram, az udvari hölgyeknek, hogy hívják el a királynét is oda.

A főúr mélyen meghajolt.

— Úgy, úgy édes fiam, ott szórakoztassátok a királynét, aztán eszelj ki valamit, hogy hová és hogyan szállíttassuk el. Megjutalmazom jóságod avval, amit szíved kíván.

Csillagként csillogott a Káleb szeme. Előterjesztette Gel-gál lemondási szándékát. — Azt nem közli nyiltan senkivel — mondotta Káleb — talán legbensőbb barátaival, de úgy csinál mindent, hogy kelljen panaszt tennie ellenem, hogy bűnbakja legyek a lemondásának. Engem szemelt ki...

A király hátralépett, szemöldökét felemelve.

— Igen, királyom — folytatta Kalmus. — A zsidókémek keresésénél is — hisz kémeket bizonyára küldött Józsué, minden hadvezér küld, — nem tette meg a szükséges intézkedéseket kézrekerítésére, hogy mondhassa: nem lehet óvakodni a zsidóktól. Legutóbb is azt mondotta, az eső ellen van védelem, de a köd ellen nincs s ezalatt a zsidókat értette. Igen, királyom, akarja, hogy sikerüljön bajt csinálniok vakbuzgó zsidóknak, hogy felizgathassa a kánaániakat a békés, hűséges zsidókra, akik vért, életet és vagyont hajlandók áldozni Kánaánért...

— Nohát ez felgerjesztő!

— Én magam kellett, hogy a csabától katonákat kérjek és a kémek kutatására menjek.

A király az ezüst haranglapokhoz lépett s összelendítette. Úgy zengett az, mint a Gel-gál halotti harangja.

Kanáneus szolgát akart küldeni Gel-gálért. Káleb megijedt.

— Ne uram, ne bocsásd el!...

— Elcsapom — reszketett az indulattól a király.

— Értem, uram, hagyd meg még.

— Hát mit tegyek?

— Leánya van, hisz tudod, a szépséges Catha,[126]) az egyetlen leány. S azt is tudod, hogy a hadseregedben van egy Arpád[127]) nevü nagyúr, aki fővezér és király vője lesz, ha dicső tettet művel

Káleb megijedt, mert a király arcára különös sötét felhő vonult.

— Bocsáss meg uram, ez így van. Kérdezd meg Gel-gált, tud-e a leány szerelméről s mi a szándéka?

A király hevesen fújva, járkált ide-oda a teremben. Kálebnek melege lett.

— Uram, megyek parancsolatodnak eleget tenni, kegyeskedj elbocsátani szolgádat. A királyné...

— Igen, menj és intézkedj. Gel-gál pedig jöjjön azonnal elém!

— Igen, felség!

A szertartásos meghajlásokkal, a folyosóra vezető termeken át eltávozott.

Egyenesen Gel-gálhoz ment.

Most már elérkezett az idő, hogy minden fontos, sőt számottevő helyet megrakjon „arab"-bal és olyan kánaánival, akik mindenre használhatók, mint a kéz.

Amíg a királyné honn van és a fő-végrehajtó hatalom a Gel-gál kezében van, addig a csempészés veszélyes dolog. Egy templomszolgát már agyonvertek a hitbuzgó kánaániak, mert az Aséra szobrára egy éjjel vért hintett.

Gel-gálnál egy özvegyasszonyt talált, akinek kilenc ép fia katona volt, a tizedik egy bénakezű, galambgondozó szeretett volna lenni, hogy ne őt tartsa kezemunkájából öreg édesanyja, hanem ő tartsa azt, aki tízüket ke-

serves keresményéből, gyapjúfonásból felnevelte apa nélkül. Az öregasszony béna, vézna fiával volt ott. De ott voltak mások is sokan. „Arab" is volt ott. Épp akkor rendelte el a főhadvezér, hogy a katonai oltalom alá került szenthelyek gondozója egy meghalt galambgondozó helyébe vegye fel ezt a bénát.

— Bénát galambgondozónak? Hogy a ducokba mászkáljon fel? Arra ilyen markos legény kell, mint ez az arab, ni! — S rásuhintott vállára a Mózes egyik „arab"-jának Káleb.

Az özvegyasszony zokogni kezdett.

— Nénikém, mit búsul? Hiszen javát akarom. A királyi udvarban kerti őrök kellenek, kiknek nincs más dolguk, csak nézdelődnek. Holnap jelentkezzenek.

Gel-gál komor volt. De beleegyezett. A kérvényezők távoztak.

Káleb, miután a királyné ügye sürgős volt, gyorsan végzett Gel-gállal.

Elmondotta, hogy a királynál valaki beárulta, hogy a leányát Arpádhoz szeretné adni, akit a király leánya, Gerle szeret.

— Hát assszony vagy te, hogy ide jösz zuvatolni? Kuss!

És a szomszéd szobájába ment Gel-gál.

A király hiába várta a főhadvezért kihallgatásra. Nagy haragra lobbant. De nem akart határozni, amíg meg nem kérdeztette, volt-e a fővezérnél az ő bizalmi embere.

Gel-gál visszaüzent, hogy sajnos, volt.

A „sajnos"-t Szikora[128]) oly különös hangsullyal tolmácsolta, hogy a király visszaüzent, adja be lemondását, de ne személyesen, mert aki egyszer a királyt megsértette, az küszöbén többé az életben át nem léphet soha!

— Jól van! — mondta Gel-gál s eltörvén vezéri kardját, ment és jelentkezett a csabánál, mint közkatona.

Ez el volt intézve.

Most a királyné következett. De erre még türelmesebber kellett várni, mint Gel-gálra, aki, mint Ráhábnak mondá Káleb, egyetlen loccsanással künn volt, nem is az

udvaron, hanem az udvarból. (Szóélceiről nagy állása mellett sem tudott lemondani.)

A zsidók elhelyezésének előkészületeit addig is folytatni kell, míg a királyné távozik Jerikóból. Már több ezeren voltak Jerikóban. A vidékről folyton húzodtak be a már készenlevők, vagyis akik már meggazdagodtak. Ezek között sokan voltak, akik nem törekedtek közszolgálatra, csak kereskedni, vagyonukból csak városi kényelemben élni akartak. Ezeknek nem kellett szinlelni zsidó voltukat. De ezeknek sem volt elég a zsidóüldöző rendelet végre nem hajtása, hanem türelmi, sőt egyenlőségi rendelet kellett.

Káleb ezeket összegyűjtötte, előadta, hogy egy nagy tétre van szükség egy világtörténeti kockajátékban. Áron tudományosan készített aranyaiból már kapott eleget. Ám azt csak akkor hozhatja forgalomba, ha annak eljő az ideje. Most az ő áldozatkészségükre van szükség.

Egyhangúan megszavazták a kölcsönt. Kamat nélkül. Akkor aztán Káleb a királyhoz ment s előadta kérésüket, tanácsolva, hogy hívja össze tanácsosait s kérje ki tanácsukat a zsidók egyenjogusítására nézve.

A király főhadvezéri tiszttel akarta Kálebet felruházni a királyné iránti jóindulatáért. Most már azt adja-e, vagy népének az egyenlősítését?

— Szolgálataidért főhadvezéremmé teszlek, — mondta a király Kálebnek.

Az alig tudta leplezni örömét, de úgy tett, mintha neki közömbös volna a dolog.

A zoltán megfeledkezve mindenről, áthágta a törvényt.

— Részemről megadom s tanácsosaimtól is megkövetelem, hogy megadják a zsidóknak a települési és egyenlőségi jogot.

— Ez utóbbit örömmel fogadom, Legnagyobb Úr. Nem ugyan érzelmi okokból, hanem mert államférfiúi okosság megnyilatkozása. Egy országot boldoggá csak az egyenlőség tehet...

XXII.

A SORS PECSÉTJE.

A királyi paloták ama részében, hol az udvari főurak laktak, szokatlan sürgés-forgás volt. Egy sötétkék üvegtetejű cédrusteremben gyültek. Szapárnak,[129]) a főigazságosztónak volt ez a tanácsterme. Kékbársony pamlagokon feküdtek az urak. A házigazdán kívül ott volt Szocén,[130]) a kincsek őrzőinek a parancsnoka, Babah, a főpap helyettese, Alirmán, a főudvarmester, Chozéh,[131]) az égvizsgáló, Babarecz,[132]) az udvari jószágok, királyi birtokok gondozója és Kóczán,[133]) a város falait védő seregek vezére. Urkán,[134]) Arad volt parancsnoka pedig, mint nyugalomban levő, örökös tanácsadó.

Királyi tanácsülés lesz. Arra készültek. Heves vitatkozás folyt.

— A legszemtelenebb vakmerőség, — mondotta Babarecz és felült keveretén, — hogy éppen most kérnek honosságot és egyenjoguságot a zsidók, amikor a fajtájuk ellenünk készül. Nem mások ezek, mint kémek.

— Nem úgy van, — csillapította az oroszlánsörényű, óriási termetű kánaáni főurat Szapár, a törvénytudó, egy kis, sötét, vézna ember.

— Nem úgy van. Épp ellenkezőleg. Most van helyén. Nekünk mindenkit meg kell most nyernünk, aki a mi erőnket gyarapítja. Sőt, amint már mondottam, az a bajunk, hogy nincs elég zsidónk.

— Az a bajod, hogy nincs elég... — hördült fel

Babarecz, felkelvén s kifelé indulván, de a többi urak odaugrottak s visszavonták.

— Van nekünk pénzünk elég, — felelte ügyes csavarintással a jogtudós, — úgy-e Szocén.

— Van, — felelt a kincstartó — mert három tömlő aranyat küldöttek ma is a falak védelmére a zsidók. A miéink.

— Ez mindennél szebben beszél, — nevetett Szapár.

— Persze, a zsidópénz beszél, a kánaáni kutya ugat s maholnap kivert kutyák leszünk a városunk mellett!

— Nohát nem kell ilyen sötéten nézni a helyzetet, — mondotta Babah, a főpap helyettese, kinek lelkében Ráháb gyönyörű szemei világítottak.

— Hát bizony nem! — szólt bele Alirmán is, — kinek látományai nagyon megvilágították a lelkét.

— Halljuk Kóczánt!

A már mind talpon lévő főurak körülvették a város parancsnokát.

Az komolyan, büszkén szólt:

— Jerikó falai csak nem ijednek meg patkányoktól!?

Az agg Urkán „Úgy van!"-t kiáltott s megszegte a fejét, mint egy bika.

A zsidók sorsa eldőlt.

Chózéh, az égvizsgáló magába mélyedve sóhajtott. De nem szólt. Nem kérdezték. Az előrelátó, megérző embernek gyakran csak annyi tekintélye van, mint a csepűrágónak. Lenyelte az égő csepűt, mely lelkét kapta meg.

Káleb a szomszéd teremben alig bírt az örömével.

Az urak átvonultak a rendbeszedő-termekbe, ahol díszbe öltöztek, a szolgálattevők hajukat, szakállukat megfésülték, megkenték, befonták, mintába rakták, megbodorították és felékesítették, aztán bevonultak a párducbőrterembe, hol pár perc mulva a király is megjelent fényes kisérettel.

A kiséret visszavonult s a király fogadva a főurak üdvözletét, melyet a láthatatlan Bálemér és a főurak

nevében Babah tolmácsolt, leültek az óriási diófaasztal mellé.

Csak kettő hiányzott a meghivottakból: Káleb és a jószágkormányzó.

A király tudva, hogy Káleb a királyné ügyében van távol, egyelőre közömbös beszélgetésbe merült. Nem akarta észrevenni Babarecz távollétét sem.

Ekkor azonban nyílt az ajtó s a szolgák három feldúlt embert vezettek be. Elől jött a királyné, utána Babarecz s mögöttük Káleb.

— Királyom! — szólt a királyné, remegve a visszatartott indulattól — kötelességem veled közölni, hogy kémekkel és megvesztegetett emberekkel vagy körülvéve. Veszélyben isteneink, templomaink, városunk, hazánk, tehát trónusod is, a Kadosah! [136])

A kémek feje e zsidó, s az országot és istent eladó urak itt vannak asztalodnál.

A király hevesen felállt s az urak követték.

— Uraim, bocsánat! — s intett, hogy üljenek le.

— Semmi bocsánat! Tudom, mit akarsz mondani. Mindent tudok! — kiáltotta a királyné. — Hogy megőrültem, hogy örjöngök. A szent isteneket kérem, ne hagyjanak tégedet elveszni s szerencsétlen népedet! Kanáneus! — sikoltotta a királyné.

Az urak felugráltak. Körülvették. Némelyik a két tenyerével takarta el saját arcát.

Chózéh önkívületbe jött. Remegni kezdett, majd megszólalt.

— A pusztulás Jerikóra, Kánaánra nem keletről jő, benn van a városban, az országban — és elcsuklott.

Babarecz búsan bólintott s aztán riadtan nézett körül segítségért.

A katonavezérek kínosan töprengtek. Már-már Káleb ellen fordult a tanács, amikor a király, aki mostanig megvolt dermedve, megütötte a harangot. Szolgák jöttek be.

— A királyné beteg, vezessétek el.

Szilla királyné elájult.

A király gyorsan odalépett, átvette Babarecz karjá-

ból és kivezetvén szobáiba, Kálebre, az udvari orvosra bízta s visszament a terembe.

Kálebnál készen volt az altató, annak illatával meglebbentette. Mire a királyné mély álomba merült. A csukott kocsi készen volt. A szolgák kivitték Kanáneus feleségét s az arab mének elrobogtak vele és Kálebbal.

Az urak, amint a királynét kivezették a tanácsteremből, a király intésére visszaültek helyükre, kivévén Babareczet és Chózéht s megkezdték a tanácskozást.

A két főúr alázatosan bejelentette méltóságáról való lemondását, mit a király elfogadott s távoztak...

Szapár itt is előadta érvcit s Kanáneus és a tanács hozzájárulván a javaslathoz, kimondották a zsidók szabad bevándorlását és egyenjoguságát...

Kám negyedik fiának, Kánaánnak tizenegy fia volt. Szidon, Heth, Jebuszi, Amori, Gergeszi, Hivi, Arki, Szini, Arvadi, Szemári, Hamati.

Ezeknek a leszármazottjai értesülvén Kanáneus elhatározásáról, mindenfelől küldötték hozzá a követeket, hogy részint tiltakozzanak e törvény ellen, részint óvják az életbeléptetésétől. A követek részben be sem juthattak a királyhoz, részben visszamentek hazug üzenettel uraikhoz. Szidon és Gergeszi, a legműveltebb törzsek főnökei, személyesen is elmentek hozzá, figyelmeztetve a kőre, mely trónján van, címeire, melyek között ott van az „Isten Tüze" és a „Hatalmas Hím", az „Erős Bika".[136]) Hiába volt minden. Egykedvűen hallgatott mindent. Szeme elmerülve révedezett s lelkét a gyengék kivételes makacssága szállotta meg.

Igál Alirmán szobájában beszéddel tartotta Arpádot és Gel-gált, a két nagyúri közkatonát, míg urát hazavárta. A zsidók álnokságáról beszélt. Azt beszélte, hogy Mózesnek egy varázslója történeteket szedett össze az őskaldeusi és egyiptomi könyvekből s ebből megírta a zsidók történetét, úgy, ahogy jól esett neki.

Arpád, aki nem volt más, mint Eleázár, örömmel gondolt arra, amikor majd a zsidó nagyzolás, hogy ők nemzet legyenek, felkeltik a kámiták harciasságát s megala-

pítják a nagy kámita birodalmat. Ennek ura ő lesz. Áron, ki magát felakarta áldozni fajáért és gyermeke nagyságáért, a lelkére kötötte neki, hogy ő is mindent viseljen el e cél érdekében.

Tudta azt Igál is. Csak Gel-gál nem tudta. De nem ismerte ő a zsidók történetét sem, Mózesről is csak hallott, Áronról nem tudott semmit.

— A zsidók nagy prófétája, — folytatta Igál, ki Babareczben és Gel-gálban a kánaániták megmentését a legjobb kezekben tudta — Jákob, vagy Izrael, kitől nevüket is vették, közönséges csaló volt, aki álnoksággal, hamissággal, varázslattal, szóval csalással vagyont szerzett.

Alirmán hazaérkezett s vele jöttek azok az urak is, akik a királyi tanácsülésen jelen voltak. Sőt Babarecz is egy ital borra bejött.

Igál félbehagyta a beszédet, de a még mindig léha és jókedvű Alirmán visszatartotta, hogy tartsa az urakat beszéddel, beszéljen sok élményéből valamit.

Az urak annyira haragudtak az új főhadvezérre, Kálebre, hogyha most itt lett volna, heves szemrehányást tesznek vala tolakodásáért.

Mikor tehát megtudták, hogy a zsidókról van szó, biztatták Igált, hogy csak rajta:

— Ki volt hát Jákob?

És elmondta.

— Jákob pásztorlegény volt,[187]) — folytatta Igál, — beállt egy Lábán nevű gazdag emberhez a juhok és kecskék mellé. Első dolga az volt, hogy a Lábán leányait megejtette.

Az urak jól mulattak. Ittak.

— Hát nem volt az arcán a zsidó kikönyökölve Jákobnak?

— Nem. Nem volt olyan elrontott agyagfigura, mint Káleb.

— Úgy látszik, a leányoknak a bársonykalap tetszett.

— A leányok a vagyon miatt kellettek, — folytatta Igál. — S bár hihetetlen szívós kitartással 14 esztendeig

ragadt a nyakukon, a vagyon megkapására nem volt kilátása. Ekkor igazi zsidóvarázslatos csalást gondolt ki.

A hallgatók feszülten figyeltek. Igál beszélt.

— Azt mondotta Lábánnak, kössünk egyességet. Ne adj nekem a nyájad őrzéséért semmit, csak egy kérésemet teljesítsd.

Mosolyogva néztek össze a hallgatók. Igál is elmosolyodott, mert zsidó önzetlenségről volt szó.

— Mózes varázslójának már egy sátor biblósza van tele írva. Az egyiket, melynek megjelölése ez: I. könyv, 30. rész, 32. és 33. versek, le is másoltam. Igy szól: „Nyájaidat ma mind végigjárom, minden pettyegetett és tarka bárányt kiszaggatok közülök és minden fekete bárányt a juhok közül s tarkát és pettyegetettet a kecskék közül s legyen *ez* az én bérem."

Továbbá: „S amikor majd bérem iránt eljövendesz, mi előtted lesz, becsületességemről ez felel."

— Zsidó és becsületesség! — szólt közbe Babarecz s valamennyien jóizűen nevettek, még Tiszafernes is, aki akkor lépett be. Az apja Tiszafernesnek, mint azelőtti főhadvezér, szintén azon volt, hogy a zsidókat be kell engedni, el kell nézni a beszivárgásukat, de ő már azt tapasztalta, hogyha az ajtónyíláson a lábujjukat beszúrhatják, lassankint bekerül az egész lábuk és testük, mint a farkasnak az arab mesében. Tanulmányozta a kérdést s meghallván, hogy miről van szó, eljött tájékozódni ő is.

— „Tehát becsületességemről ez felel": — ismételte Igál, miután az urak üdvözölték Tiszafernest s röviden elmondották, miről van szó — „ez felel: ami nem pettyegetett, vagy tarka a kecskék s nem fekete a juhok között, az mind lopott jószág nálam."

Szapár, a törvénytudó oly feszülten figyelt, mintha minden izmát márványból faragták volna.

A többiek Tiszafernest lesték, aki komor volt. Tudták, hogy feszélyezi egy szolgának az elbeszélése, de majdnem mind azon nézeten voltak, hogyha a nép jó a falakra, legyen jó az urak közé is. Ő ezt belátta s hallgatott. Vannak dolgok, — bár kevesek, mikben a nép ösz-

töne után kell menni. Ime, apja mekkora ember volt s mégis ily rossz előrelátása volt!

— Lábán — mondta most már nagyjában Igál — különválasztá azért a tarka kecskéket és fekete juhokat.

— Biztosan alig volt egy-kettő — jegyezte meg Babarecz, mire a többi úr helyeslően bólintott, csak Tiszafernes volt hideg.

— És ezeket Lábán fiai kezére adá, Jákobot pedig a többivel elküldötte, háromnapi járóföldre.

— Utóbb eladja, kicseréli — mondta Szapár.

Babarecz szakértelemmel jegyezte meg:

— Másutt is alig van egy-kettő ilyen.

— Levágott — vágta ki Igál — egy csomó zöld nyárfa, mogyorófa és gesztenyefavesszőt, meghántotta azokat fehéresen csíkosra, hogy látható legyen a vesszők fehére.

A meghántott vesszőket felállította a csatornákba, az itatóvályukba, hogy mikor inni mennek és párzanak, szemük előtt legyenek a tarka vesszők.

— A nemzés tudósai— mondta a csillagász.

Az urak a fejüket csóválták.

— És valamennyi juhnak és kecskének tarka fia lett.

— Ejha!

— Ah!

— Huh! — hangzott mindenfelé.

Ittak. Csak Tiszafernes nem.

— De ez még nem minden — fejezte be elbeszélését Igál — mikor ugyanis a nyáj javarészének párzási ideje volt, Jákob odarakta a csíkos vesszőket; mikor a hitványaké, akkor nem s így a Jákob nyája dús lett, a Lábáné satnya.

Tiszafernes megszólalt:

— Nem gondolják az urak, hogy a népek története az állatokon kezdődik?

— Úgy van! — mondta a csillagász. Ember és állat egy törvény alatt áll.

Igál folytatta:

— S erre azt mondja Mózes a 43. versben:

„És felette igen meggazdagodék a férfiu és vala néki sok juha, szolgálója, tevéje és szamara."

— Mindenütt előbb szamarakat szereznek a zsidók, — mondta általános derültség között Alirmán, a léha főúr.

— A gazember zsidó! — tört ki Babareczből az igazság tehetetlenségének tudata.

— Dehogy gazember! — mondta szelid gúnnyal Igál — azt neki az Isten adta, az ők Istenük. Minden az Ur nevében megy, nem az övékben. Ugyane biblósz 31. részének 9. versében azt mondja Jákob a Lábán gyermekeinek: „Igy vette el Isten" — tessék figyelni: Isten! —„igy vette el Isten atyátok jószágát és nékem adta."

— Derék kis Istenke! — mondta Alirmán megkomolyodva s kupát zendített.

— Midőn pedig Lábán elment nyírni a megmaradt satnyáit, Jákob úr összeszedett mindent, tevékre rakta azokat, Rákhel, a megejtett, még a házi isteneket is, amik drága fémből valók voltak, összeszedte s megszöktek.

— Nem hajóztak az Atlantiszra? — kérdezte Chozéh.

— Mikor pedig Lábán messzeföldön utólérte őket, Rákhel a teve hátán az isteneken ült s azt mondta, nem mozdulhat meg... ő gyenge asszony... beteg...

Igál suttogva mondta a többit.

Megundorodott mindenki.

— Hát nem országbontó faj az ilyen? — mondotta Alirmán, akinek annakidején Kanáneus elmondotta, amiket Ráhábnál elbeszélt.

— Ez kellemetlen természet, — mondotta Tiszafernes — de nem állambontó.

Alirmán kiküldötte Igált s most ő mondotta el azt, amit Kanáneustól és Igáltól tudott, elmondotta Eleázár is az egyiptomi és a pusztabeli dolgokat s ekkor azt mondta Tiszafernes:

Ez nem állambontó faj. Be lehet, be kell fogadni, mint ahogy a napszámosokat beengedjük a várba, hogy a falakról lehullot törmeléket összegyüjtsék és a kövezetlen sikátorok gidrös-gödrös helyeit betöltsék, kiegyenlítsék, de nem azért, hogy lebontsák a falakat s avval betöltsék

a falak külső oldalánál lévő vársáncokat. Nemcsak beengedjük, behívjuk, de csak erre a célra és jól szemmeltartva munkájukat.

— De ezek már a szemeink előtt bontanak, — vetette ellen Babarecz. Nem is a munkájukról van szó, mert dolgozni sohasem szerettek, hanem az ők maguk egyenjogúságáról velünk.

— Azt is meglehet adni, — mondotta fanyaran elmosolyodva a rideg ember, — hisz az egyenlőség úgy is csak ruha. Ha van pénze, miért ne járjon olyan ruhában, mint én?

— Úgy van! — kiáltott Szapár, kezeit dörzsölve.

Tiszafernes hozzátette:

— Meghordják a várost drága babiloni ruhákkal

S ha szaladni kell, itt hagyják! — jegyezte meg Ahrmán óriási hahota közt, kupát fogva.

— Ha a királyra nem lealázó a nyomorult kis méh által gyűjtött mézet megenni, akkor reánk sem a drága öltönyök aranyából, ezüstjéből s más drágaságokból öntött sékeleket zacskóba rakni.

Erre aztán Tiszafernes kivételével nagyot ittak.

Ámde Babarecz s a csillagász nem tudtak ezen megnyugodni. Suttogni kezdettek s mikor a többiek beszédjük után tudakozódtak, Babarecz komoly arccal ezeket mondta:

— Ez a faj barátnak becstelen, ellenségnek veszedelmes s főleg, mivel állambomlasztás a legfőbb céljuk és szándékuk, azért, ha nem is viselne hadat Kanáneus, kikergetendők a városokból s az országokból, mert *vallásuk örök hadüzenet és hadviselés a föld valamennyi faja ellen.* Itt nem vallásról van szó. Tőlem imádhatja valaki akár a kecskebékát is, az az ő dolga, de az ő vallásuk faji fegyver. Hogy csaló volt már a törzsfájuk, a tarka vessző: Jákob, hogy csaló minden ága, mely a mások kertjeibe átnyujtogatja gyökereit és ágait, nem törődöm vele, de hogy itt, a mi országunkban nekem azt hirdessék, hogy az idegenek oltárait rontsátok le, berkeit égessétek ki, hogy az én gyermekemre építsék a házuk falát, hogy én

a gyilkosommal megosszam a házamat, a falatomat, nahát engedjék meg nagy, jó uraim, én ilyenre kapható nem vagyok és csak sírni lehet annak az országnak a sorsán, amelyik erre az öngyilkosságra hajlandó!

Arpád, Chozéh, Gel-gál hevesen helyeseltek. A többi lehajtotta a fejét és hallgatott. A történteket visszacsinálni már nem lehetett. Kánaán sorsa meg volt pecsételve. Nem az érv döntött, hanem a tekintély. A király tekintélye. Jó fegyver volt — az asszony

XXIII.

VÉRVÁD.[138/a]

Igál lépett be a csüggedten ülő urakhoz. Chozéht keresi egy ember — mondotta. — Üzenetet hozott a Jordán partjáról.

A jövendölő kisietett. Nemsokára vissza is tért. Sápadt volt. Minden szem rajta csüngött.

Megszólalt.[138/b]

— Különös eset történt.

— Mi? Mi?

— A mult holdnövekedéskor egy tizennégyéves leánygyermek, a közeli szőlőskertekből Suchótba ment, egyet-mást vásárolni. Midőn onnan visszatért, a leány az ottlakó zsidók kharámja [139]) előtt eltűnt s azóta elveszett.

Az urakon nyugtalanság vett erőt. Egy-kettő, mint Szapár és Tiszafernes, türelmetlenek is voltak s hevesen zajongtak, hogy mit hozzák ezt ide.

A jós folytatta:

— A nép lázongani kezdett, követelték a zsidóktól a leányt. Ezek azonban nem feleltek, hanem mindenfelé kibúvó ajtót kerestek. Véletlenül derült ki az igazság. Ma az eset a fenyítő törvényszék előtt van. Nevezetesen a leányt az ottani metsző behívta a charámba, kezeit hátra kötötte, száját betömte és hogy tovább mi történt vele, azt nem lehet tudni.

Az urak mind felzúdultak. A jós folytatta:

— Ezen tényt a metszőnek saját gyermeke beszélte el.

Most a házigazda, Alirmán, látva, hogy nem tetszik az eset előhozása, kérte a jóst, hagyja abba, amit az meg is tett.

De amikor távoztak Alirmán házából, az utcán Eleázár, Gel-Gál, Babarecz és Chozéh elhatározták, hogy kiharangoztatják a hírt. A városban már tudtak róla, minden percben várták, hogy a hírharangtoronyban akár a piacon, akár a templom előtt mikor kél szárnyára a szörnyű hír. Azt tudták, hogy a piaci haranglábnál ezt hiába várják. Mikor tehát a templom előtti toronyban megzendült a hírharang, sőt a nagyrézdobba is belevertek, az egész város tódult a szent torony felé.

Hatalmas öblös hang szólalt meg a harangzúgás és dobdübörgés után.[140])

„A mult holdnövésekor a Jordán melletti Szuchótban éjjeli órákban az ottani zsidók, állítólag új metsző választása végett gyűltek össze a charámjukban. Szemtanuk állítása szerint a gyűlésen Párán-pusztájából való metszők is voltak jelen, kiket a nép még másnap délig látott a városban. Idegen voltukat egyiptomi öltözetükről ismerte fel."

„A gyűlés utáni napon, fényes nappal déli időben, egy suchóti özvegyasszony leánykája, a 14 éves Beljágh,[141]) a városból a szőlőkertekbe avval az áruval, amit néhány garasért vásárolt, hazafelé menvén, a vásárlott csomaggal együtt nyomtalanul eltűnt a charám előtt, ahol elkellett haladnia; legalább a szemtanuk szerint itt a leánykának nyoma veszett. Az így eltűnt leányka máig sem került elő. A kétségbeesett anya szívszaggató panaszok s a zsidók ellen felmerült gyanu kínos lelki hányattatásai között, elveszett gyermeke keresésére indult. Majd azután, hogy leányát se élve, se halva fel nem találta, két bírónál is panaszt tett, hogy vallásukat rajongó, sötét bűnökkel szolgálva, leányát feláldozták a zsidók, *vérét oltárra öntve.* Mindakét bíró eszelősnek tartotta az asszonyt s elutasította."

„A nép ajkán azonban folyton él a gyanu, hogy: *„a zsidók vérét vették a leánynak."*

— Vérét vették! — kiáltotta valaki a szorongó tömegben s óriási, bőszült zúgás támadt: „Vérét vették!"

Az éblös hang folytatta:

„És azon körülmény következtében, hogy az elveszett leányka mai napig sem került elő, pár hét mulva a szuchóti bíró jónak látta a dolgot figyelmére méltatni s megindíttatott a nyomozás, úgy, hogy ma az eseményt már javában vizsgálják."

„A vizsgálatról az a hír, hogy több tanu s a szuchóti metszö 6 éves fia oly körülmények felöl tettek vallomást, mikből egy vérlázító bűntény elkövetését lehet gyanítani. Eszerint több tanu igazolja, hogy az eltünés időpontjában a charámból tompán elhaló segélykiáltások hangzottak."

Óriási zúgás. A független hírharangozó elégtétellel folytatta.

„A metszö hatéves fia pedig gyermeki ártatlansággal beszélte el, hogy az ő apja a Kharámban „a kis Beljóghot hogy kötözte meg s hogy tömte száját az idegen bácsik segítségével", akik a kis Beljághot magukkal vitték. Ezen állítást közhír szerint a törvénybirónál is megerősité."

„A szuchótiak gyanujokat még azzal is megerősítve látták, hogy a zsidók magatartása és viselete szerintük ezen ügyben felette gyanus volt."

Nagy tolongás támadt.

„Egy most érkezett híradás szerint a metszőt és a négy zsidót a vizsgálat folyamán felmerült gyanú alapján már elfogták volna."

A zaj irtózatos lett, mire a hírharang a híradást bevégezte.

Szaladtak a zsidók, részint a nép dühe elől, részint tanácsért a főhadvezérhez.

Kenizeus Káleb épp akkor érkezett vissza a Jordán mellől.

Éppen a királyhoz készült, hogy jelentse, miszerint a királynét vízzel gyógyító csodarabbihoz vitte a Jordán tulsó partján. Elmondta Alirmánnak is.

— Ilyen hamar? — kérdezte a főúr.

– Künn a mezőn átadtam az orvosnak.

– Megfelelő kísérettel és a szükségesekkel?

– Azokat most küldöm.

És egy nagy ruha-, élelem-, bor-, fegyver-küldeményt, amit időnként Jozsué seregének juttatott el s a mi most is készen volt, Alirmán szemeláttára útnak indított a Jordán tulsó partjára.

Ijedt arccal jöttek a gazdag zsidók Kálebhez. Már a szochóti küldött is megérkezett. Előadtak mindent.

Káleb haragos volt:

— Rosszkor van. Amennyi zsidó a világon van, mind küldi az ajándékot, Áron aranyműhelye is teljes erővel dolgozik, de mégis!... Tudjátok-e, hogy erre most annyi pénz kell, mint egy háborúra? Sőt több. A háborúhoz csak állatot és fegyvert kell venni, de ehhez embert és észt. Miről van szó?

Elmondották.

Káleb figyelmesen meghallgatta a homlokukat törülgető atyafiakat. Azután komolyan szólt:

— Ember kell és ész. Ember kémkedésre, ember tanunak, ember titokelárulásra, ember titoklopásra, ember, rengeteg ember az utcák, a piac, a tornyokalja számára és ész ezeknek a rendezésére, mozgatására, megzavarására, kátyubavezetésére, ész arra, hogy a feketéből fehéret, a fehérből feketét csináljunk.

A költők, hírhordók, hazugok, csalók kasztjához fordult. Egybehívták őket. Megcsinálták a tervet. A főkaszt jóváhagyta s a pénzosztást vállalta.

A hírharang első híre így szólt:

„Megérkezett az igaz hír a jordán-szuchóti rémes hazugságról. A metsző a múlt holdnövés egyik napján egy zsidó gyermeket metélt körül hivatalos minőségében, de a metszést ügyetlenül végezte kőkésével, más hír szerint a gyenge gyermek a szent szertartást nem állotta ki s ennek következtében elvérzett. A zsidógyermek halála a charámban közbeszéd tárgya volt, meghallotta a metsző hat éves kisfia és az ő fecsegése szolgált a rémtörténet alapjául. A kis Beljágh egyidejű eltünése nincs összefüg-

gésben a metsző végzetes szerepével. Nem lehetetlen hogy a leány feláldozta magát Asera istennőnek.

Szerencsétlen lépés volt ez a kigondolt hír, a józanabb belátású zsidók is szörnyen felháborodtak ezen.

A kaszthatározat az volt, hogy egyszerűen tagadni kell s a pert pénzzel, hazugsággal megfojtani. Arra nem adtak a túlbuzgó hazugnak felhatalmazást, hogy a metszőnek halálthozó működését belevigye a dologba. Majd szétszedték dühükben, különösen amikor látták, hogy a nép között ellenkező hatást értek el, mint amilyent akartak.

— Ki kell kutatni Beliál papjainak bűnbarlangjait, — kiáltotta a szent toronyból ama hírnök, ki az esetet kihirdette volt.

Látszott, hogy a zsidók erőnek erejével el akarják simítani az esetet.

Most egyebet kezdettek hirdetni a piaci hírharangok.

— Elcsábították a szép czuczát, megszöktették, — így szólt az egyik hír, a másik elmondta, hogy megszeplősítették s a következmények elől menekült a halálba. Beleugrott a Jordánba. Egy csomó kém a különböző háremekbe furakodott be, (leginkább kémnő) egy fiatal leányt keresve, akiről kimondaná az özvegyasszony, a Beljágh anyja, hogy az övé.

Mert a kaszt terveiben benne volt az is, hogy az özvegy anyát bármi áron megvesztegetik, csak élő, vagy halott leányt ismerjen el, vállaljon el Beljághnak.

A szegény és gyámoltalan öregasszonyt meg sem lehetett pénzzel közelíteni. Sőt a bírónál panaszt is tett a vesztegető zsidó ellen.

De ez nem csüggesztette őket.

„Légy bátor és erős." Az úrnak eme szavai lebegtek előttük s tovább is bíztak mostani jelszavukban, a Ráhábéban: „Mindenki megolvad előttetek."

Az olvadás egyelőre nem ment, de azért bátrak voltak és erősek.

Már a charám-szolgának 13 éves fia megvallotta, hogy ő, amikor a charámajtót beakarta reteszelni a kérdéses

napon, az ottlévő idegen zsidók arra kérték, hagyja nyitva az ajtót, mivel a rajtuk levő imádságot nem akarják magukkal vinni. Ő tehát visszament a szülei házába. Egy idő mulva azonban atyja, aki kinézett az utcára, azt mondta neki, hívja be az ottmenő kánaáni leányt, Beljághot, hogy vegye le az asztalról a szent lángtartókat. A fiú kiment, behívta a leányt. A metsző kérésére Beljágh a lángtartókat az asztalról levette s a charámba vitte. A 13 éves fiú egy idő mulva kimenvén atyja házából, a charám felől segélykiáltásokat hallott. Odasietett, de minthogy az ajtó belülről be volt reteszelve, a nyíláson át beleskelődött. Ekkor látta, hogy Beljágh a földön fekszik alsólepelben, két idegen zsidó a földre nyomja a leányt s ott tartják. A szuchóti metsző éppen akkor vágta meg a leány nyakát késsel, damaszkusi pengével, melyet aznap az atyjánál fentek. Látta, hogy a metszés után a két zsidó a leányt felemelte, a harmadik zsidó két kisebb vörös cserépedényt tart a nyaka alá, az előtörő vért azokba ereszti felváltva s a lábánál álló nagy cserépedénybe töltögeti.

Ennek végeztével a leányt ismét felöltöztették, mire a belső imahelyről az előimahelyre jöttek s a kis holttestet ott körülállották.

Azután ő bement szüleihez, az esetet elbeszélte, mire az anyja azt mondta, hallgasson.

Később az egyik zsidó azt mondta, miért nem zárja be az ajtót? Ő erre kiment, bereteszelte az ajtót, de se holttestet, se vérnyomot, semmit se látott. A homokórát egyszer fordították meg, míg mindez történt.

A zsidók eltávoztak.

A fiúnak ez a vallomása hiába volt. A jerikói zsidók bátrak voltak és erősek. Az is hiába volt, hogy egy, a charám közelében lakó asszony azt vallotta, miszerint abban az időben a charám felől háromszoros segélykiáltást hallott. Egy másik asszony az alatt az egy darab idő alatt a charám előtt haladt el s onnan sírást hallott és a charám bejáratánál kétfelől két zsidó állott az utca felé nézegetve.

Ez is hiába való volt és az is, hogy a vallomások bámulatos pontossággal összevágtak, úgy a tanuké, mint a tagadóké.

Sőt az is hiába volt, hogy az egyik metszõ, az, aki a leány nyakát elvágta, beismerte a gyilkosságot, volt bátorság és erõ a jerikói kaszt embereiben, hogy tovább is ellenszegüljenek a vádnak.

S bár az a rettenetes erőfeszítés, amit kifejtettek, minden, fejét nem vesztett ember előtt nyilvánvalóvá tette, hogy olyan ügyet védelmeznek ily rémséges erőfeszítéssel, amelyet máskép, mint így, nem lehet megvédelmezni, valóságos önkívületi állapotban gázoltak át minden akadályon.

Óriási pénzösszegeket hordottak Jerikó legnagyobb eszű és befolyású kánaáni faju irás- és törvénytudóihoz, bölcseihez, megközelítették a papokat s a főhadvezér szolgálatukba állította a katonákat.

S bár minden megszédült kánaáni úr ellen tíz másik kánaáni úr támadt, aki addig közömbös, léha, vagy megtévedt bölcs volt, a zsidók napról-napra fokozták a pénznyomást.

Most valami nagyon elfojtotta a lélekzetüket. Észrevehető fojtott izgalommal vártak valamit. Pár nap mulva aztán olyan lett a szemük, mint az esthajnali csillag.

Alig valamivel a Jerikóval szemben levõ Jordán-parton alul, ott ahol a tulsó oldalról a Kefrén-pataka ömlik a folyóba, gyékénytutajosok egy kis leányholttestbe ütõdtek a sekélyebb part mentén.

Egyik egyiptomi fáraó, II. Ramzesz, azt mondotta egyszer, hogy minden országnak több dolga van a zsidók ügyeivel, mint az övével.[142])

Egész karaván ment a Jordán-partra. Országsorsintézők, papok, bírók, orvosok, tudósok, bölcsek, mesteremberek, katonák, köznép, kánaániak, arabok, egyiptomiak, arméniaiak, cigányok, zsidók.

„Hogy az országnak léte megvédésére kell készülni, az mellékes volt. A zsidóknak az a hivatása, hogy itt

vagyok, tehát foglalkozz velem, máris valóra vált. Az országnak velük kellett foglalkoznia."

A zsidók már vettek volt maguknak egész sereg törvénytudót és törvénymagyarázót, ezeknek a vezére volt a mindenféle hájjal megkent s Kánaánban született, de cigány és zsidókeverékből származó törvénytudó. Bankának[143]) hívták. Valamelyik őse a fáraók országában zengőkészítő cigány volt, de — cifrábbnái-cifrább ötvösmunkákat is tudott sárgarézből kidolgozni s aranyként adta el. Bankában ez a művészi képesség ismétlődött szellemi ügyességben. Nem Banka volt az igazi neve, de ő ezt is aranyfénnyel vonta be s használta.

Felboncolták a kis, finom női holttestet. Ott volt a Beljágh édesanyja is. Amint meglátta, feltartotta két kezét a szeme elé és elutasítólag mondotta:

— Baálra és Asztartéra és Asérára mondom, sohasem volt ez az én gyermekem!

A rokonok is odamentek. A Beljágh bátyjai, leánytestvérei, az anyja testvére, a szomszédok, ismerősök.

— Dehogy ez az! — mondották egyhanguan.

A kíváncsiabbak jobban is megvizsgálták. Megáliapitották, kivált az aprólékosságok iránt is figyelmes nőrokonok, hogy Beljághnak apró. rizskásafogai voltak, a holttesté kissé rendetlenül vannak. Beljághnak egyszer a tehén a lábára taposott volt. Ott forradás maradt. Még azt is tudták, melyik lábaujja mellett s melyik lábán. A holttest lábáról lemosták az iszapot, a finom, vakító bőr tisztán állott előttük, még halavány szines folt, vagy forradás sem látszott rajta.

Emlői fejlettek voltak s az orvosok megállapitották, hogy már szoptatott. Beljágh emlői még csak most kezdtek volt mutatkozni, mint a rózsának a bimbója.

Kezei, lábai finomak, ápoltak voltak a holttestnek, kéz és lábkörmei csiszoltak, gondozottak voltak. Beljágh szegény, mezitlábas, állatgondozó cselédleány volt egy vagyonos perezitasszonynál.

— Dehogy Beljágh! Szó sincs róla. Ez asszony, az leányka volt!

Dehogy nyugodtak bele a zsidók! Szó sincs róla!

Ez leányka, nem asszony!

A holttestét összedarabolták s felerészét gyékénykosárba gyömöszölve, fölvitték Jerikóba, hogy más tudósok is nézzék meg.

Ott már várta őket Káleb a más tudósokkal. Ezeknek a véleménye ellenkezett a jordánparti orvosok véleményével.

Babarecz, Árpád, Chozéh, Gel-gál és a többiek nem tudtak ebbe belenyugodni, követelték az államnak szolgálatot tevő tudósoknak a véleményét. Azok is megvizsgálták az eléjük tett felaprózott testet.

Véleményük az volt, ami a jordánparti orvosoké, vagyis, hogy ami még felismerhető a félrészeken, az arra mutat, hogy asszony volt, de ha az összes részek együtt volnának, lehetséges volna, hogy kisleányra ismernének benne.

Ez elég volt a zsidóknak.

Sőt annyira benne voltak az óriási lendületben, hogy elsöprik pénzförgeteggel mindazt, ami elébük áll, hogy elég lett volna az is, ha minden orvos határozottan kimondja, hogy nem 14 éves czucz leány holtteste az illetőé, hanem 30 éves asszonyé.

Mikor a kis Beljágh ment haza a bevásárlásából, kis vászondarabba kötötte a tojásfestéshez való fernambukfa forgácsot. A Kefrénpatakkal átellenben talált holttest, mely Beljágh szegényes perezitruhájában volt, ezt a kis köteget is a karján tartotta. De a festék száraz volt.

A gyékénytutajosok hosszas vallatás után bevallották, hogy a holttestet nekik a parton bújkáló zsidók adták át, hogy jópénzért kössék be a tutajuk alá s ha megtelt vízzel, „találják" meg, amit ők meg is cselekedtek.[144])

Ezek ellenére a törvénytülő férfiak ítéletet hoztak, hogy a gyilkosság nincs bizonyitva, hogy a jordáni holttestet a zsidók hol szerezték.

Így a zsidókat ártatlanoknak mondja.

A nép hite erős volt a törvényosztó urak igazságában,

amit a király nevében hirdettek ki, mégis megdöbbent mindenki, hogy mi következik most.

Maguk a kánaáni főurak s Kánaán tizenegy nemzetségének nagy sereg képviselője Jerikóba jött, hogy kérjék a királyt, ne engedjen ilyen kihivást a nép meggyőződése ellen, jelöljön ki más bírókat a vizsgálatra. Ezt a király elrendelte, de kijelentette a küldöttségnek, hogy *az elítélés a zsidók lemészárolását hozná magával,* már pedig országukat külső veszély fenyegeti, most minden erőt az ország védelmére kell forditani. Ez az életrevaló, gazdagodáshoz segitő faj erősíti őket, ha beolvad. Nem lehet elvetni.

— Ti sáskáknak mondjátok őket, kik lerágják az ország mezőinek terméseit, felemésztik javait, ők pedig titeket — megbocsássatok — henye heréknek tartanak és népbolondítóknak. Mit tegyek? Én Aradról jöttem Jerikóba, és nem látok tisztán. Azt eltiltom — fordult a főpap helyetteséhez, ki az istenek gyalázását panaszolta — hogy szentségtörést kövessenek el, de viszont nekik is van Istenük s annak imádását sem tilthatom el, ahhoz, egy királynak sincs joga és hatalma.

Ahhoz nincs — mondta Babah — de ők nem az Isten országát építik, ami minden vallás szent és magasztos célja, tehát mindenütt a világon elismerendő és tiszteletben tarandó, úgy mint bármely más államfenntartó törvény, nem Isten országát építik, hanem vallásuk az emberek országainak a pusztitására rendeltetett és azt *ők* arra is használják. Felséges Uram! Ezt így meg kell érteni!

— Vakság, ezt mondani.

— Az is vakság, királyi uram, — lépett elő a csillagok és az emberi sors tudósa: Chozéh a küldöttségből — ha látjuk, hogy mire az ellenséges sereg ideér, aláásott várfalakat fog találni?. Én láttam . .

A király nem tudta türtőztetni haragját.

— Ha nekünk a hadviseléshez bőven lesz pénzünk, az nem aláásott fal. Ők velünk együtt dolgoznak.

— Szú — munka, patkány — segítség.

— Elég! Én isteneinket megvédem; az országot saját lakosaival szemben veszélyben nem látom!

Aztán megcsókolta a Babah mellén levő keresztalaku szent ékszert s távozott a fogadóteremből.[145])

A legnagyobb elkeseredéssel jöttek el a királytól a főurak.

— Föllázitom az egész népet! — kiáltotta szikrázó szemekkel a próféta. — Itt nem lehet bölcselkedni. Bölcsek teszik tönkre az államokat, mert azt is betudják bizonyítani, hogy a világon semmit sem lehet bebizonyítani. Ebből lett a bábeli nyelvzavar is. Mindenre bölcsek, csak arra nem, hogy belátnák, miszerint nem bölcsesség kell az országok fentartásához, hanem lelki nagyság és erő és áldozat. Nem szabad okoskodni. Ha a zsidókat megtűrjük, gyengék vagyunk. Pusztulnunk kell. Mi pusztuljunk-e hát, vagy ők?

— Ők! — kiáltották mind.

S elvonultak tervet csinálni a nép fellázítására és kiírtására a zsidóknak.

Csak Árpádnak nem volt kedve résztvenni ezen a gyülésen s a reá következőkben. De mit tegyen? Ha bármi okon kivonja magát, vagy csak mérsékletre int, vagy bölcselkedik, kész a gyanu: mégis csak az anyja vére.

Kétségbeejtő helyzetben volt, mert hiszen neki atyja tervét kell szőnie: segítenie a zsidókat, vagy bárkit, hogy észretérítő, történelmi hivatásához visszatérítő csapást mérjenek a jólétben elpusztult, megromlott szumirfajára, a kánaániakra is, a többiekre is. Vasnép ez, mely tétlenségben megrozsdásodik, a csapásoktól megkeményedik...

Elszédült helyzete kínjától.

És e pillanatban, mintha az égből szállott volna alá, hófehér ruhás alak jelent meg mellette.

Gerle volt, a király leánya. A főurak mély hódolattal üdvözölték a kedves, szép teremtést, mit az mosolygó arccal és könnyed fejbólintással viszonzott.

Gerle az Árpád füléhez hajolt s valamit súgott.

Az mosolyogva bólintott s az urak felé fordulva mondta:

– Bocsánat, Uraim! — s gyorsan követte Gerlét és beléptek a dajka által kinyitott ajtón.

A főurak elvonultak nagy bizalommal, tudva, hogy ország-ujjáteremtő küzdelmükben a királyi udvarban olyan támaszuk van, mint a királyné, a leánya és annak jövendőbelije.

Pedig a királyné már nem élt. Azdrahábel költeményének fehérgalambja lehullott, nem is a földre .

Leányát megkötötte szíve szerelme s a királyra a méregpohár leskelődött.

S ahol a jordánparti kis perezitleány[146]) megöletését nem lehet megtorolni, mit tanuk bizonyítottak, vajjon meglehet-e torolni azt a bűnt, amit csak Jehova látott?... Aki azt rendelé: *„És tegye kezét az ő áldozatának fejére és ölje meg azt a gyülekezet sátorának nyílásánál és Áron fiai, a papok öntsék a vért köröskörül az oltárra."* (Mózes III. könyve, 3. rész, 2. vers.)

XXIV.

AKI EGY SZÉP ASSZONY MELLETT BÖLCS TUD LENNI.

Az alabástrom szobában csak ketten voltak: Gerle és Arpád. A dajka a fehérbársony függönyökkel eltakart ajtón kívül állott.

A szobába, mely hosszú volt és keskeny, beragyogott a nap s a kétoldalt álló, gyönyörű mívü alabástromdézsákban liliomok nyíltak. A hosszú szoba túlsó végén, szemben az ajtóval, óriási fehérselyem napernyő állott, melyen Asera istennő elé vonuló, hódoló szűzek voltak kihímezve. Az ernyő alatt kerevet volt, odavezette Gerle Arpádot. Leültek. A fehérruhás leány mellett a földszínű katonaköpenyben levő ifjú olyan volt, mintha árnyéka lett volna a leánynak.

Gerle komoly volt. Az előbbi mosolynak nyoma sem lőn az arcán.

Amennyire megörvendett előbb a főúri közkatona, hogy megszabadult egy kényes kérdés elől, annyira aggasztotta most ez a szinte haragos komolyság, amely máris árnyékba vont minden ragyogó fehérséget körülötte.

És előérzetében nem csalódott.

Gerle hideg hangon kérdezte:

— Tudod-e, oh kedves Arpád, hogy Jerikó tele van zsidó kémmel és hogy maholnap az udvarba is befurakodnak?

Árpád szeliden, nyugodtan, tiszta szemeivel Gerle tiszta szemeibe nézve felelte:

— Tudom.

— Miért nem értesítettél erről engemet?

Árpád elcsodálkozott:

— Miért értesítettelek volna téged, oh ártatlanság?

— Azért, mert hazám sorsa szívemen fekszik s erre a hazára nem a fegyveres zsidók hoznak veszedelmet. — törődnék is avval! — hanem a kánaáni ruhába öltözött zsidók, a bontók, a vakondokok!

Árpád szívének gyönyörűsége telt az élő ősasszir lélekben. De a zsidók elleni harcról le kell beszélnie.

— Megbocsáss, szépséges szűzvirág, de e fehér szobába még az én földszínű köpenyem is csak vétekként lépheť be, a .

— Nem akarom én sem, hogy vért ontsanak, hanem egyszerűen el kell távolítani minden, de minden zsidót, e városból s ez országból, még azt is, amely ott fekszik már Baál szobra előtt. Sőt az a legveszedelmesebb.

Árpád olyan lett, mint a szoba falai. Ajka gyengén megvonaglott az erős fájdalomtól, mely szívében megnyilalt.

Gerle látta, észrevette. Megsajnálta. Amit most mondani akart, azt is gyöngédtelenségnek tartotta, mégis szükségesenk ítélte, hogy kimondja:

— Rólad szó sem lehet, mert ha lehetne, akkor most nem volnál itt.

Árpád az adott helyzetben megelégedett evvel. Hálásan nézett Gerlére. Gerle szeretettel viszonozta a tekintetet.

— Látod, így léssz te a főurak között is. A legelszántabb zsidóüldözőnek kell lenned, hogy senki reád ne gyanakodjék. Mert én tudom, hogy nemcsak irántam való tekintetből hagytad el édesanyád faját, hanem szíved szerint, lelked szerint, népfaji és vallási okokból is, de ezt ők nem tudják s nem is tudhatják úgy, mint én — s ellágyult a szerelmes szívü királyi leány, le nem vevén tekintetét a lobogó szemű ifjúról.

Most Arpád lett komoly s hangja megércesedett, amint felkelt:

— És mégsem lehetek zsidóüldöző

Mondani akart még valamit, de szája gyöngén nyitva maradt, majd hirtelen elhatározással keményen összeszorította ajkait.

Most Gerle lett olyan, mint az Arpád köpenyének színe. A keble csak emelkedni tudott, mint a vízbefúlóé. szállni nem és mégsem jöhete szó onnan. Fuldoklott. Felállt ő is. És hátrább lépett. Majd kissé előrehajolt, mintha rosszul értette volna a szavakat.

— Nem lehetsz?.

Arpád dárdájába fogózott. hogy a falak magasságából hulló hűvös kristálycseppektől törékeny liliomokra rá ne szédüljön. Úgy mondta:

— Nem.

— Nem! — ismételte Gerle s inkább lerogyott, mint leült a kerevetre, forró könnyeket hullatva arcára.

A liliomok üdén, épen virítottak. Az élő liliom a forró könnyek hevétől lehajolt a keveretre és intett Arpádnak, hogy mehet.

Az pedig, mint részeg, kitántorgott a fehér teremből.

Csak künn, mikor már a dajka bement s egyedül volt, tért némileg magához:

— És mégis el kell pusztulnia Kánaánnak, hogy újrateremtsem a nagy szumir birodalmat s hogy annak és szívemnek a királynéja a hatalmas őserejü Gerle legyen! — mondotta magában.

— De ezt tudnia neki nem szabad, még akkor sem, ha szenvednie kell, még akkor sem, ha — eltaszít!

Aztán határozott, erős léptekkel hazaindult. Majd üzent az uraknak, hogy beteg lévén, nem vehet részt a tanácskozáson.

Az urak biztosak lévén abban, hogy számíthatnak reá, mosolyogva, szeretettel vették tudomásul ezt a „szívbetegséget".

Amikor Gerle a pamlagra roskadt, akkor érkezett Kanáneushoz is a hír, hogy a királyné, amint gyékény-

tutajon átakarták vinni a Jordánon, egy érkező nagy dagályhullám által elsodortatva, a Jordánba fúlt. Alámerült s többé nem lehetett előkeríteni.

A király mélyen megrendült. Magához vitette kis leányát, megsímogatta annak szép fényes és síma, fekete haját, majd zokogva magához ölelte s fülébe fuldokolta, hogy édesanyja meghalt.

— Megölték a zsidók! — sikoltott a kisleány s futni kezdett. Apja fogta meg s csillapította csókolással, símogatással, édes, becéző szókkal:

— Maradj, drága kis árvám! Csillapodj! Egyetlen kicsi édes leányom! Te édesapád szemefénye! Gerlécském, kis turbékoló galambom! Maradj!

— A zsidók ölték meg! — zokogta. — Nem. Nem is a... zsidók... A zsi-dó... jaj! Hát hány szívem van, hogy rendre törnek össze? Mi marad belőlem? Hisz egyebem sincs, csak szívem!... Volt... — s félrehajolva apja öléből, kétségbeesve meredt a levegőbe.

Majd szembefordult apjával:

— A főhadvezér ölette meg! Eressz! — és kiugrott apja öléből. — Nekem mondották, hogy ettől tartani kell és én neked nem mondhattam meg, mert nem engedtek hozzád.

Ismét zokogásba tört ki s a kereveten remegve ülő atyja térdeire borult.

— Hát nem voltál király, — sírta Gerle, kezeit tördelve, — nem tudtál parancsolni, hogy legalább néha hozzanak ide? Nem voltál édesapám, hogy szíved megérezze kétségbeesésemet, meghallja szivemnek vadgalambként vergődő dobogását? Nem volt, oh nem volt? — sirta — soha egy pillanatod, amelyben ellágyulj értem s látni, hallani, simogatni kiványj? Mondd édesapám, hogy lehetsz a nép atyja, ha gyermekednek sem vagy az?!

A rettentő szavak ellen a király más védelmet nem talált, önorcáját eltakarta. A leányka folytatta:

— Mi voltunk az eszközök a gyilkos zsidókézben, a te keménységed, mely megtudta álni, hogy ne hozass

magadhoz és az én gyengeségem, mellyel nem törhettem keresztül a szolgák falain, a házi törvények parancsain.

A kisleány metörülte szemeit s hanját megerősítette:

— De meglásd atyám, keménnyé tesz engem halott édesanyám emléke, gyengévé tesz téged az ő visszajáró szelleme, hogy megakadályozz engem cselekvésemben, tudd meg édesapám, tudja meg felséges királyom — és kiegyenesedett — megdöntöm ezt a befurakodott, országrontó rút fajt!

Hangja olyan lett, mint a távoli vészes égzengés:

— Nem! Nem édesanyám halt meg, hanem a *te* rongyos országod! De él a szelleme s élni fog az újjászülető Kánaán.

A király nagy elhatározással felállt. Megkondította a harangot.

Szolga lépett be.

— Kéretem a főudvarmestert.

Mit fogsz cselekedni, atyám?

A király arca vészes, fenyegető volt. Ilyennek még nem látta Gerle.

A király torkát fogta. Intett, hogy nem képes beszélni.

Gerle kiment s szörpöt hozott be.

A király hajtott a méz-sörből.

A főudvarmester szertartásos hajlongások között belépett. Komoly, szigorú, sőt dúlt volt az arca. Látszott, hogy a királyné halála megrendítette.

— Kéretem az udvari főurakat s őseimnek nemzetségvezéreit.

A főudvarmester némaságával jelezve legmélyebb hódolatát, hátrálva távozott.

A kisleány apját simogatva, hízelgett, hogy megtudja a szándékát. De az nem szólt. Gerle hát várt. Míg atyja tenyerébe fogott homlokkal ült a kereveten, a virágokra csorgó hűs vízzel locsolva azokat, kissé felfrissítette magát.

Kívül hallatszott a főhadvezér magas orrhangja.

amint éneklő, kérdően hangzó hangsúllyal beszélt a testőrökkel, és szolgákkal, tehát a király is összeszedte magát s szigorúan a meglebbenő bársony-nyílás felé pillantott.

Ő lépett be egyedül: Kenizeus Káleb. Hónai alatt nagy biblósztekercsek voltak.

Elvégezte a tiszteletadás udvari szertartásait s az az okmányokat letette arra az ébenfaasztalra, melyen a királyi pecséthenger állott. Aztán a királyra szegezte tekintetét, várva, hogy szólhasson.

— Beszélj!

— Felséges Uram, Királyom, legalázatosabban tudomásodra adom, hogy összes udvari főméltóságaid lemondottak hivatalukról.

A király arca agyagszínű lett. Gerle az ajkait szorította össze, hogy várni tudjon.

— Az okot négyszemközt fogom közleni — folytatta a főúr. — Most, miután kormányzat nélkül természetesen pillanatig sem maradhatunk, első teendő: helyettesítésükről gondoskodni. Azért elkészítettem az új .

— De hát mi történt? Szólj! — kiáltotta elgyötrettségében türelmetlenül az uralkodó. — Hol vannak ők és micsoda . ki kell mondanom: arcátlanság, micsoda lázadás így üzengetni nekem gyalogpostán?

— Csillapodj jó királyom és múljék el róluk a te haragod. Ők nem vétkesek abban, hogy ide nem jöhetnek.

A király úgy pillogtatott, mintha küzdene, hogy lásson.

— De beszélj hát szaporán és mondj el mindent, hogy mi történt és mikor és miért és hol?

A főhadvezér Gerle felé pillantott.

A király intett a leánykának, hogy hagyja őket magukra.

De Gerle mindkettejük megdöbbenésére még közelebb lépett, szikrázó szemekkel végigmérte a nagyurat, aztán atyjához fordulva, mondotta:

— Nem, atyám! Megbocsáss, de nem! Ez az ember! — és ujjal mutatott rá, e rettentő erkölcsi ágyuval — ez a zsidó csinyt követett el. Reád, reám, mindnyájunkra,

országunkra tör! Megölette édesanyámat! — és elcsuklott a kisleány hangja.

A helyzet megrázó volt, de Káleb ajka sarkán fölényesen mosolygott.

Gerle elsikoltotta magát, apjához ugrott s keblét védőleg betakarva testével, visszafordította leomlóhajú fejét s a rémület borzalmas hangján mondotta:

— Nézd... nézd!... Chévja...[147]) ott a fehér köpenye alatt... Átüt az árnya!. — és apjának bíborköpenyét mindenfelől húzta a mellére.

Szolga, testőr, katona, élőlélek sehol sem mutatkozott a zajra. Még a dajka sem.

A rettentő pillanatban Kalmus előhúzta köpenye alól a kigyót, de alighogy a besütő ragyogó napfényen megjelent, gyönyörű rózsakoszoruvá változott, amely nagy ötvösművészettel rubinkőből, smaragdból és tejopálból volt készítve s a harmatcseppek, melyek rajta ragyogtak, gyémántból.

Két kezével áhítatosan felemelte Kalmus a koszorut, lassú méltósággal közeledve, mosolygott, s a szemeit befogó leány fejére tette.

— Igen! — mondotta édes hangon, — zsidó vagyok! És íme, az Úr, az én Istenem így változtatja át a reánk szórt rágalmak kígyóját tündöklő koszoruvá, dicsőségünkre!

Körülnézett.

— A királyné él. Nincs itt?

És ekkor a függönyök megnyíltak s a királyné, Szilla lépett be. Arca haragos volt. Gerlére gyűlöletes pillantást vetett s így szólt:

— Ne higyjetek a zsidógyülölő rágalmaknak! — azzal eltünt. Kiment az ajtófüggönyök nyílásán...

Szellem volt...

Gerle elájult. A megütött harang hangjára besiető dajka vette át apjától, ki maga is megvolt törve.

A király és fővezére magára maradt.

Káleb, mintha semmi sem történt volna, olvasta fel

a kinevezési okmányokat, melybe részint zsidók, részint eladósodott kánaáni urak voltak beírva.

A király fásultan, nem tudva, hogy mi történik, hogy mit tegyen, hallgatta.

Káleb olvasásközben a pecséthengert is megforgatta a biblószokon.

A király végre megszólalt. Inkább magához beszélt, mint az olvasást befejezett udvaronchoz:

— De hol van a kormányom? És honnét jött a királyné és mi történt vele? És hol van? Hol van Gerle? Mi történt vele?!

— Uram, írd alá az okmányokat.

— Távozz innen, ne tolakodj már tovább! Megsokaltam — s mozdulatot tett, hogy a biblószokat szétszakgassa.

De Káleb igyekezett azokat aláíratlanul is megmenteni.

— Meg kell menteni a királykisasszonyt! — rohant az ajtóhoz e szavakkal s utána a király is kiszaladt. Ám az ajtónál a testőrök megnyugtatták, köztük volt a nagycsontú is, hogy Gerle már feleszmélt. És ellenkező irányba vezették a királyt, mint ahová Gerlét vitték.

A palota udvarán ezalatt rettentő jelenet játszódott le. Egy teve hátán ült Ráháb, az ölében Gerle, még mindig ájulva s a teve éppen indulóban volt. Izgatottan tekintgetett Ráháb hol a palota felé, hol a tevehajcsárra, aki nagy lassan kötözgette a vörös lenmadzagot a teve orrán lévő karikába. Az asszony remegett:

— Hamar! Hamar! Még egy zacskó sékel!

Most Ráháb hamar felsikoltott. Messze, egy lépcsőmagaslaton a király bíborpalástos alakja jelent meg. Apai ösztöne a téves útról is leánya felé vezette. A hajcsár e pillanatban lett kész a madzagkötözéssel s felmászott a tevére. Ráháb elkapta bambuszbotját s hevesen és kétségbeesve rávert a tevére.

A teve megvadulva futamodott meg. Ráháb még jobban verte a tevét. A király eldobva palástját, lerohant

a lépcsőn s egyenesen keresztül a virágszőnyegeken és halastavakon.

Ráháb őrülten verte a tevét, úgy, hogy az arab megsajnálva az állatot, miután a kérés nem használt, megfogta a bambuszbotot s ő is félkézzel, Ráháb is félkézzel, elkezdettek dulakodni.

És már-már a király térdei elcsuklottak a szaladás szokatlanságától és a rettentő izgalmaktól, hogy gyermekét elrabolni látja és éppen Ráhábtól, amikor az arab egy durva lökéssel letaszította Ráhábot, ki a homokos kerti útra esett, magával és magára rántva a kisleányt, aki erre felébredt.

A hajcsár tovább iramlott a megvadult tevén.

A király odaért. Két karjába vette, csókolgatta leányát. És még mielőtt csak tudakolhatta is volna, hogy mi történt, Ráháb örömmel beszélte:

— Valami finom asszonyi ösztön hozott ma ide engem. Épp a palota udvarára értem, mikor ez az arab, — ni, hogy menekül a nyomorult! cipelte fel a drága galambot a tevéjére. Rég hallom — omlott szaporán a szó a szájából, — hogy a zsidógyűlölők ellopatják a gyermekeket s aztán a zsidókra fogják azok eltüntetését. Nemes lélek nem hihete ily nemtelent és íme!... Phü! — lihegett, — meg kellett kockáztatnom, hogy felmenjek a tevére s erőszakkal vegyem el, de már indult és így aztán kénytelen voltam levetni magam a kis drágasággal

Jött a dajka. Elvezette a csendesen zokogó Gerlét.

A király lelke nem lévén berendezve ilyen szellemi bukfencekre, bár ösztönszerűleg irtózva, de hálát mutatva Ráháb iránt, felmentek a palotába.

— Magyarázz meg nekem mindent Ráháb, mi történik itt! — és elmondott mindent.

— Mit higyjek Kalmusról? Itt nincs más hátra, mint összeszedetni a zsidókat s vagy elszállíttatni a városból, az országból, vagy . . .

Ráháb még mindig melegét fújta. Szörpöt akart

kérni, de amint meglátta, hogy ott van egy fél serleggel, nem szólt.

— Véletlenül tudom, mi történt, — felelte Ráháb. — A főurak felakartak ellened lázadni, hogy Tiszafernest ültessék a királyi chészbe, de Kalmus, aki sokkal szerényebb, semhogy dicsekednék a sikerelvel, a maga szakállára belevágott, meglepte az összeesküvőket katonáival és elfogatta.

— Az én tudtom és beleegyezésem, az én parancsom nélkül? — pattant fel a király.

— Csendesedj nagyúr! Régi, együgyü kecskepásztorok nyerseségével és ostobaságával ma már nem lehet kormányozni. A pillanat szüksége által szült hamis aláírás épp oly igazi és érvényes, mint amit rendes körülmények között csinálnak. Meg kell különböztetni a hamisat a — hamistól. A szükségszülte istentagadás épp oly erény, mint az önként mondott imádás. A veszély elhárítására kiontott vér épp oly tiszta a kiontó kezén, mint a hópehely.

— Azért Kalmust mégis felakasztatom, — mondotta a király a megdöbbenő Ráhábnak.

— Akasztasd, — felelte, — ha bünösnek bizonyul.

A király lehajtotta a fejét.

Tehetetlenségét teljes súlyában érezte. Szakállára csendesen peregtek a könnyei:

— Szegény feleségem, szegény leánykám, szegény

Zokogott.

Az aszony arca elsötétült. Egy férfi, aki mellette sir! Megundorodott.

De meg is ijedt.

S mig a király szárnyaszegetten nézte a falkárpitok repülőmadarait, a sors eme gúnyjára, mely most oly bántó volt, Ráháb is töprengett magában:

— Beletenném a serlegbe a port, hiszen aki sír egy asszony mellett, az nekem nem lehet segítőm, de nem vagyunk még elég erősek a támadó fellépésre. Még csendesen kell dolgozni.

— Az istenek — mondta Kanáneusnak, — kik az emberek kezével áldanak és büntetnek, bizonyára alkalmas férfiakat küldenek neked, óh király, országod megerősítésére. Fáj a fekély kivágása, de az menti meg az egészséges szervezetet. A zsidók, kiket mészároknak csúfolnak, igaz, kegyetlenek ily gyógyításban, de nem is nyavalyognak. Én asszonyi szent ösztönömmel érzem, hogy örökboldogság vár Kánaánra.

— Az, — felelt a király. — Hegyen-völgyön lakodalom. Nép még nem pusztult el sírva. Mert a síró nem pusztul el. A seb is, ami fáj, gyógyul. De az eszeveszett vídám, az beletáncol a sírjába. Mikor a haldokló jól érzi magát: vége van.

Az asszony ismét töprengett magában:

— Egy férfi, erőteljes és egészséges, aki egy szép asszony mellett bölcs tud lenni, az eszköznek már veszedelmes. Itt kockáztatni kell!...

És vevén a serleget, mondá:

— Igyál ebből, jó Uram! Úgylátszik, rosszul érzed magad. — Rosszul!... Idd!...

És a király kiitta a szörpöt.

JEGYZETEK „KÁNAÁN PUSZTULÁSA" I. RÉSZÉHEZ.

[1]) Az ókorban minden nagyobb városnak volt királya. Arad, Déljudeában fekvő városnak Kanáneus volt a királya, vagyis asszir nevezet szerint zoltánja, szultánja. S mikor azt elvesztette, Jerikó zoltánja lőn. Arad neve később, amikor nyugati Sziriából Judea lett, Hormára változott.

[2]) Keletről jött a sok nagy ember Nyugat felé: Indiából, Sziriából, Babiloniából. Igy Azdrahábel is.

[3]) Az ősmagyarok is többnejűek voltak. De lelki feleségük csak egy volt. A többi testi kényelmüket szolgálta.

[4]) A mai patent helyett a találmányokat a titkok tömlöce védte, hol a feltalálóknak, tudósoknak, fejedelmi ellátásban, tartózkodniok kellett. Mivel minden tudomány hadiérdeket szolgált, minden találmány és tudomány hadititok volt.

[5]) A király szláv szó: kral. Az ősmagyaroknak, mint már érintettem, zoltánjaik voltak. Ez az asszír szó: saltán, ugyanis szaltánt, szultánt, zultánt, zoltánt, vagyis szent fejedelemet, uralkodót jelentett.

[6]) Mózes IV. könyve, 21. rész.

[7]) Mózes V. könyve, 3. rész, 11. vers.

[8]) Endrey Zalán: Világtörténelem.

[9]) Mózes V., 3., 6.

[10]) Fáy László: A magyarok őshona.

[11]) Őskaldeai (asszir). Arad = erős, erősség, *erőd*,

[12]) A mai Kairó.

[13]) Fáy: Magy. ősh.

[14]) Ősi név. A mai Nyikó.

[15]) M. II. k., 2. r., 12. v.

[16]) A lélekvándorlás az ókori népeknek leglényegesebb vallási tétele és legszentebb hite volt.

[17]) Az egyik verzió szerint akás volt, mely a mai villany fényességével sugárzott. A zsidók urimnak hitták. A Bibliában is van róla szó. (A papi díszöltözetben volt szerepe.) M. III., 8., 8.

[18]) M. II., 4., 10.

[19]) M. II., 12.

[20]) M. II., 3., 22.

[21]) M. II., 12., 36.

[22]) M. II., 13. és köv. részei.

[23]) A kelcti népek csak a mássalhangzókat írták. (T. i. ahol a fonetikus írásról és nem a hieroglieph-írásról van szó.) A magánhangzókat tetszés szerint váltogatva mondták közéjük. Egyébként ma is, pl. a szlávok is nem sok skrupulozitással változtatják a magánhangzókat még a családi nevekben is. Talán méltó a felemlítésre, hogy a „Borszem Jankó" c. élclap addig, amíg zsidó felekezeti és nemzetiségi orgánum volt (ami egy), a szerkesztői üzenetekben a címeket (ős szokásnak hódolva) mássalhangzókkal írta. Pl. Brsszm. Jnk.

[24]) Hypnotizmus.

[25]) Fáy: Magy. ősh. is. (162. l.).

[26]) A dadogók énekelve tisztán beszélnek. Az ének a legtisztább beszéd. Legméltóbb Isten imádására.

[27]) A biblósz ugyanaz az írásra alkalmas, kemény hártyaanyag volt, mint a papirusz. Némely tudós (a többi közt Volney) szerint azért nevezték így, mert a papok írtak reá.

[28]) A tudósok közt sokan állítják, hogy a Bibliát (értem itt az ószövetséget), részben más népek legendáiból állították össze s azokban, legalább ilyen formában, kevés részük volt a zsidóknak. Részben költötték, részben „hamisitották." Ennek egész irodalma van, amit e helyen ismertetni lehetetlen is volna, de meg fölösleges is. A szentírás — szentírás. Ezt én, amíg nem ismertem is a tudósok vitáját, így képzeltem, így tudtam, mert a Bibliát tiszta szemmel, egyenes logikával olvastam, anélkül, hogy atheista lettem volna, vagy lennék. A regényen kivül szívesen bocsátkozom erről fejtegetésekbe, vagy vitába. E helyen csak pár dolgot említek meg. Azután, hogy tisztában voltam vele, miszerint a zsidók Kánaánba alattomosan furakodtak be, olvastam pl. ilyeneket. Endrey Zalán Világtörténetének 326. oldalán ezt írja: „Nem harccal, hanem beszivárgással foglalták el a zsidók Kánaánt." És nem is műveltséggel, mert ugyancsak ő írja, a filoszemita történetíró, hogy *a kánaániták műveltsége a zsidókét messze felülmúlta.* Panaszkodik Endrey, hogy a zsidók történelmének megirásánál sok nehézséggel kell küzdeni, mert a Biblia (mondja): *„Nem mindenben hű, megbízható és igaz leirása a zsidók múltjának, hanem későbbi időkben papi felfogásból, papi szempontból megirt hitregetörténet".* Ugyanő irja azt is, de meg Duncker és más tudósok serege is, hogy pl. a vízözön történetét is a kaldeai (asszyr) cseréptáblákról vette át Mózes. (E. Z. V. 323. l.) A 325. oldalon azt irja Endrey, hogy Jehova nem *egy*, hanem *főisten* volt (Joász.) Különben a Bibliában is benne van, hogy Mózes is érczből kigyót csináltatott s Nehustán (nőstény)

néven istenként imádta. Endrey e témánál annyira kijózanodik filoszemita érzéséből, hogy művének a 393—94. oldalain gúnyosan mútat rá, hogy a zsidóknak olyan „igéret földjét" igért és *adott* az Úr, hogy azt Nabukodonozor asszir király *elvette*. Kiss Bálint is, református esperes és táblabiró, Szentesen a 19. század első felében írt „Magyar régiségek" c. könyvében, amely csodálatosképen szintén filoszemita, még pedig annyira, hogy erőnek erejével zsidó-magyar rokonságot akar kreálni, — azt írja, hogy Jób magyar volt, akit nem az Úr csapásai, hanem a barátai tettek tönkre. (84. lap.) Ezt a történetet (Jóbét) asszir nyelven írták, — mondja tovább Kiss amit Mózes vagy Dávid *költője* fordított zsidó nyelvre. Elihot is hún volt. És így tovább. A legfontosabb adatokat pedig, mint Egyiptomban és Kánaánban is az íráshengereket, a zsidók megsemmisítették. (Endrey). Vagy úgy meghamisították, mint pl. Eötvös Károly a tiszaeszlári vérvádat „A nagy per, mely ezer éve folyik s még sincs vége" c. háromkötetes nagy művében. (Lásd Verhovaynak: „Az ország urai" c. könyvét.) S ha már forrásmunkáimat említem, melyek ime mind filoszemiták, felemlítem mégegyszer Fáy L. „Magyarok őshona" című könyvét, mely azt is bizonygatja, hogy Jézus is magyar volt. S hogy: *Mózes sem a törvényt, sem a teremtés könyvét nem írta*, hanem *a nép vénei, a 72 vének böngészték össze*. (Lásd Clementinae: Homil 2. §. 51. és Homil 3. §. 42.) *„A teremtésről szóló könyvetek sohasem volt Mózes műve."*

[29]) Karacsi = életnek őre. A régieknél a hű szolga az volt. Fennmaradt ez családi névképen is. Az én születésemkor való bábát is Karacsinak hívták. Előindiai tengerparti városnak is neve.

[30]) Az ősmagyaroknál a termékenység szent madara. Királyi magzatok neve.

[31]) A pénzt a Földközi-tenger szigetein, a mai görög-török szigeteken lakó szikulusoktól kapták s azok nevéről nevezték. A nép nevéről sekel-nek (székely) hívták. Később (?) a rómaiak nevezték siclusnak.

[32]a) A lélekvándorlást nem ismerő zsidóknak egész más fogalmaik voltak a szolga hűségéről, a gyilkosságról, öngyilkosságról stb. Ők csak a test vándorlását s a test javát szolgáló törvényeket ismerték. Léleknek pl. a vért tartották és tartják. „Csakhogy abban állhatatos légy, hogy a vért meg ne egyed, *mert a vér, az a lélek:* azért a lelket a hússal együtt meg ne egyed." (M. V., 12., 23.) „Mert a testnek élete a vérben van, én pedig az oltárra adtam azt néktek (!), hogy engesztelésül legyen a ti életetekért, *mert a vér a benne levő élet által szerez engesztelést.*" (M. III., 17., 11.) „És csaknem minden vérrel tisztíttatik meg és *vérontás nélkül nincsen bűn bocsánat.*" (Zsid. 9., 22.) „Mert minden testnek élete az ő vére a benne levő élettel. Semmiféle testnek a vérét meg ne egyétek, mert minden testnek élete az ő vére, valaki megeszi azt, irtassék ki." (M. III., 17., 14.)

[32b]) Lásd a hinduk vallási törvényeit!

[33a]) Égő anyag. Máglya

[33b]) M. IV., 27.

[34]) IHVH.

[35]) M. II., 32., 27.

[36]) M. II., 32., 34.

[37]) M. II., 32., 20.

[38]) M. II., 16., 3.

[39]) M. II., 16., 4.

[40]) M. IV., 21.

[41]) M. IV., 15., 35.

[42]) M. IV., 16., 31. 32.

[43]) M. IV., 26., 10.

[44]) M. III., 10.

[45]) M. IV., 16., 47.

[46]) Endrey: Világtört.

[47]) M. IV., 22.

[48]) M. 17., 5.

[49]) M. IV., 17., 8.

[50]) M. II., 4., 16.

[51]) M. III., 33., 3.

[52]) Kedes = szerető, kedvestárs.

[53]) Emberáldozat a zsidóknál. (Lásd Duncker: Ókor történetét. 554. lap.)

[54]) Fáy: Magyarok őshona c. munkájában állítja, hogy Jézus magyar volt. Még pedig székely.

[55]) M. IV., 13.

[56a]) Perezit = paraszt. A zsidók megszégyenitésül használták a fajkánaániakra, mint ma a fajmagyarokra.

[56b]) Herodot IV. k., 75 v.

[57a]) Fáy: Magy. ősh.

[57b]) U. o.

[58a]) Aeschyl. 74. töredék.

[58b]) Herodot VII. könyvében említi a kalapácsos baltát sagaris néven, ami nem más, mint fokos.

[59]) Herodot IV. k., 60., 61.

[60a]) Fáy: Magy. ősh.

[60b]) Fáy: Magy. ősh. 218. l.

[61a]) A zsidóknál szokásban volt — mint ma is — a névváltoztatás akár minden héten.

[61b]) M. III., 25., 14. és 17.

[62]) M. I., 14., 10.

[63]) M. I. 12., 6.

[64]) M. I. 12., 17.

[65]) Pentateuchos. (Mózes mind az 5 könyve. Szószerint pedig: M. II., 4., 16.)

[66]) M. II., 34., 12.

[67]) M. V., 7. (Az egész.)

[68]) M. III., 32., 12. — M. I., 9., 7. — M. I., 34., 21. — M. I., 13., 16. — M. I., 34., 10. — M. V., 7., 13., 14. stb. stb.

[69]) M. I., 9., 2. és 3.

[70]) M. II., 33., 3. és Endrey: Vt. (278. l.)

[71]) M. V., 7., 5.

[72]) M. V., 7., 6.

[73]) M. V., 7. (Az egész rész.)

[74]) M. III., 8., 23—24. — Duncker M. Az ókor tört. (554. l.) — Verhovay: Az ország urai. Továbbá a *nagyszombati vérvád* 1494-ben. Bonfinius Antal: „Rerum Hungaricum Decades" c. könyve. (1771. Lipcsei kiadás. 738. oldal.)

Bazini vérvád 1529-ben. Bél Mátyás: „Noticia Hungariae" c. könyve (1736-iki bécsi kiadás. II. kötet 120. oldal.)

Az orkúti vérvád iratai Sáros vármegye s Kis Szeben város levéltárában és az Országos Levéltárban találhatók s 1764-ben történt.

A péri vérvád 1791-ben történt. Források: a zilahi itélőszék 1791. október 7-iki jegyzőkönyve s az erdélyi egykori Guberniumnak ez ügyre vonatkozó iratai.

A tiszaeszlári vérvád: A nyiregyházai kir. büntetőtörvényszék 2844/1883. Bf. — A budapesti kir. itélőtáblának 40881 B. 1883. sz. — és a m. kir. Curiának 1442/1884. B. sz. itéletei és az azokhoz tartozó iratok, vagyis a vizsgálatnak 295 számra terjedő, a vizsgálóbirónak és a törvényszéknek együttes 57 számra s a nyilvános tárgyalás folyama alatt megszerzett iratok gyüjteménye, amelyek betüvel vannak jelezve, valamint a végtárgyalás 33 napjáról felvett jegyzőkönyv. Eötvös Károly „A nagy per . . ." c. műve I. kötetének 71. és 72. oldalán ismerteti a per folyamán a bíróság által beszerzett németnyelvü receptet, mely a macesznek embervérrel való megszentelését és rituális készitésmódját tartalmazza. Lásd ott!

[75a]) M. I., 20., 1—2.

[75b]) M. I., 30., 31—43.

[76]) M. I., 31. egészen.

[77]) M. I., 41.

[78]) M. I., 9.

[79]) M. I., 32., 12.

[80]) M. I., 13., 16.

[81]) M. I., 34., 10.

[82]) M. II., 34.

[83]) M. I., 33., 19., 20.

[84]) M. I., 32., 10.

[85]) Józsué 23., 7.: „Hogy össze ne elegyedjetek ezekkel a népekkel, azokkal, amelyek *fenmaradtak közöttetek;* isteneiknek nevét ki se ejtsétek, azokra ne esküdjetek, se ne szolgáljátok nékik, se előttük meg ne hajoljatok."

[86]) Duncker M. Az ókor tört. (554. l.)

[87]) A Krisztus előtti 1200—1300 évek közötti időben Főnikia volt a Földközi tenger keleti partján a legműveltebb ország, ahonnét a görögök is vették műveltségüket s amely föld akkora isteni lelket adott, mint Jézus.

[88]a) Fáy: Magyar ősh. (269. l.) Minden magyar őstörténész említi az ősmagyarok Boldogasszony-tiszteletét, úgy a keresztény, mint a pogány korszakokban, aminthogy a magyarok mindig is ezzmenyi szépségü vallások követői voltak. Azért képtelenség a zsidómagyar rokonságról beszélni is. *A földnek egy népétől sem állunk távolabb, mint a zsidótól.* A pogány vallásokhoz a barbár, durva dolgokat rosszindulat költötte hozzá s a tudatlanság magyarázza félre a nemes célt, mint pl. a katholikusba egyes emberek eltévelyedése nyomán az általános „sötét bünöket."

[88]b) A galamb a finom bújaság madara. Szemben más népeknek más állatokéhoz hasonló durva bújaságával. Mert a bújaság sem mindegy. Ha mindegy volna, nem lenne különbség a családi élet és a ledér élet között. (Fáy: M. ősh. 181. l.)

[88]c) Galambistennő volt Szemirámisz is.

[89]) A törvény erejét nem büntetés védte, hanem az, hogy hatalma csak annak volt, aki a törvényt megtartotta. Ha akár király, zoltán volt is.

[90]) A történelem s maga a zsidók Bibliája a tanuság, hogy a szép nők voltak a zsidó nemzetiség harci vezérei minden pusztulásra predesztinált országban. (Eszter, Judit, Ráháb s a leplezve szerepelt többi zsidónő légiója).

[91]) Az ókori ázsiai művelt népek tudományát a mai önelégült tudomány meg sem közelitheti, bár csupán elenyésző zsekély és jelentéktelen, elenyésző nyomát találhatjuk annak.

[92]a) Az ősi szumir-asszonyok gyermekét csakugyan vízből hozta a gólya. Ha a mai „fejlett" hygienia tudná, mi az langyos fürdőben, pláne folyóvízben esni át e betegségen!

[92]b) Lucián: De dea Syria.

[93]) Babah = szemfény. (Itt az isten őrszeme.) A baba szemefénye a szüleinek. (Kiss B. M. r. 59. l.)

[94]) Az ókori magyar nevek mai értelmét lásd Kiss Bálint: „Magyar régiségek" c. könyvének szótárában, ahol körülbelül 800 szó van feljegyezve a kaldeai, ősasszir nyelvből, olyanok, amelyek a mai magyar nyelvben is még megtalálhatók.

[95]) Már a kaldeai, ősasszir, nyelvben is így hívták a méhet: méhaj, héjja a gyümölcsnek. (A méh is tokja, héjja a méznek.)

[96]) Szepah = ajak, ami szopik. — Doron = ajándék. — Zaggah = csengő, zengő. — Zerin = serény, siető, hírnök. — Kadár = fekete szőllő. — Béczah = tojás. — Bijah = mással háló, közösködő. (Búja). (Assz.)

[97]) Czucz = szűz, virág. (Héber szó.) Czuczám!

[98a]) Dar (Káld szó) = csecs, emlő.

[98b]) Csaba (Káld szó) = vitéz. (Katonai parancsnok. Főkapitány-féle.)

[99]) Kéjló = kigyó.

[100]) Bartha Miklós: Kazárföldön c. könyve. (91. s köv. lapjai.)

[101]) Andrássy Gyula gróf. A Deák-korszak zsidózóinak egyike.

[102]) Lásd a 96. j.

[103]) Lachán = leány, éjszakázó, hálótárs. (Assz.)

[104]) Lásd a 96. j.

[105]) Lepet = körülfogó, bétakargató, megölelő (lepedő, vagy leány.)

[106]) Anák = óriás.

[107]) Chaj — nachal = életet általadó, hajnal.

[108]) Aséra a termékenység, Asztarté a szüzesség istennője volt a kúnaániaknál. Aséra, vagy Astarót, héberül: Astóret nem más, mint a görög Aphrodite, a római Venus, az asszir Istár, a babiloniai Militta, azaz: a szülés istennője. Aséra magyarul azt jelenti, hogy: liget. Asztarté papnőinek utódai a rómaiaknál a Vesztaszüzek s a kereszténységnél a családanyák mellett legtiszteltebb nők: a szerzetesnők. Mint növény: Aséra napraforgó, aranyvirág, őszirózsa. Asztarté: liliom. Sőt a zsidóleányoknál is akadt szüzességi fogadalom, habár csak évente négy napig is. Birák könyve: 11., 40. „Hogy esztendőnként elmentek az Izráel leányai, hogy dicsőítsék a gileádbeli Jefte leányát, esztendőnként *négy napon át.*"

[109]) Cicz = kinyílt virág, aranygomb, csecs (csics). Minél ősibb a nyelv, annál gyermekesebb, tehát selypesebb. Pl. Csíkmegyében a csírát ma is czirának mondják. A cs egyébként szlávos változat.

[110]) Goder = kőműves. (Assz.)

[111]) Béczah = tojás.

[112]) Bada = hazudott, költött.

[113]) Aszon = romlást hozó. (Zs.)

[114]) Tuba = jóság, boldogság. (Assz.)

[115]) Lásd a 96. j.

[116]) M. IV., 13., 24.

[117]) Lásd a 96. j.

[118]) Lásd a 96. j.

[119]) Himbál = harang.

[120]) Lachán = leány.

[121]) Józsué 2., 9.

[122a]) Fáy: Magy. ősh.

[122b]) Az ókori, kivált a khaldeai, az asszir és kinai csillagászat magasabb fokon állott, mint a mai. Mert habár nem voltak a mai hatalmas messzelátóik, de voltak oly titkaik, oly segédeszközeik, melyek hihetetlen megismerésekre vezették őket. Hogy azonban mi ennek az elpusztult csodás kulturának a romjait is alig ismerjük, az nem jelenti azt, mintha nem lett volna az ókorban kultura.

[123]) Lásd a 96. j.

[124]) Sékel = szókely pénz. A mai görög szigetekről került a zsidókhoz. (Lásd 31. j.)

[125]) Szidon, Főnikia fővárosa, az akkori Páris.

[126]) Catha = egyedül nőtt. (Assz.)

[127]) Arpád = fundamentum, alapkő. (Assz.)

[128]) Szikora = részeg. (Assz.)

[129]) Szapár = törvénytudó. (Assz.)

[130]) Szocén = kincstárnok. (Assz.)

[131]) Chozéh = jövendölő, égvizsgáló, tudós. (Assz.)

[132]) Babarecz = szemefénye a földnek, feketeföld. (Assz.)

[133]) Kóczán = vezér. (Assz.)

[134]) Urkán = orkán = hadvezér. (Assz.)

[135]) Kadosah = szentség. (Assz.) Ez a szentség a királyi trónus legfelső lépcsőjén feküdt. Szent betilkő volt, melyen állva, *őseik nyomdokán*, esküdtek fel a zoltánok.

[136]) Fáy: Magy. ősh.

[137]) M. I., 30.

[138a]) Mózes V., 7., 1—26.

[138b]) Lásd Onody Géza képviselő beszédét, melyet a magyar országgyűlés képviselőházában 1882. május 23-án tartott.

[139]) Bekerített hely, hajlék. (Itt imaház.)

[140]) A „Függetlenség" c. lap 1882. május 24-iki száma után.

[141]) Beljágh = bélyeg = vágott, metszett, átszúrt. (Assz.)

[142]) Endrey: Világtört.

[143]) Aranyozó.

[144]) Nyiregyházai kir. törvényszék. 2844/83. Bf. sz. ítéletének indokolása.

[145]) Az asszir királyok keresztet viseltek a mellükön. A zsidók fajgyűlöletből tették ezt a gyalázat jelvényévé.

[146]) Lásd az 56. j.

[147]) Chévja, kéjló, epeh, ez mind kígyót jelentett az asszir nyelvben. epeh = vipera.

20_1

PALLAS
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
NYOMDÁJA
BUDAPEST